GEMEENTE ENSCHEDE

GEMEENTEBEGROTING

2027-2030

ENSCHEDE

GEMEENTE ENSCHEDE

INFOGRAPHIC BEGROTING 2027

WAAR WERKEN WE AAN?

INVESTERINGSAGENDA

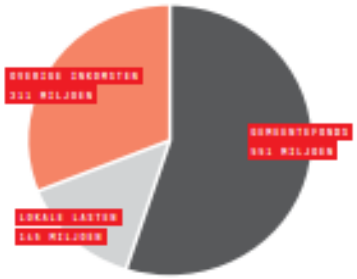
PROJECTEN INVESTERINGSAGENDA

- Kop Boulevard (wonen)
- Centrumboulevard (wonen en mobiliteit)
- Cromhoff (wonen)
- Eschmarkterveld (wonen)
- Horstmanpark (wonen)
- Stil Tramkwartier (herstructurering&verduurzaming)
- Stil Zuid (herstructurering&verduurzaming)
- Kennispark (economie en mobiliteit)
- Boeldershoek (economie)
- Vier sportaccomodaties (voorzieningen)
- Diekman Topsportcampus (voorzieningen)
- Buurthuis Glanerbrug (voorzieningen)
- Warenhuis (voorzieningen)

STRATEGISCHE OPGAVEN	ENKELE GROTE UITGAVEN	WAT GAAN WE ZIEN IN 2027?	LANGE TERMIJN PERSPECTIEF
INCLUSIEF ENSCHEDE	BIJSTAND, WMO, JEUGD	WMO, AFWEGINGSKADER GEZONDHEID, PREVENTIE EN SOCIALE BASIS; PARTICIPATIE; FAMILIEHUIS; JEUGDZORG; VOORSTEL BREEDTESSPORTHAL	• INWONERS HEBBEN EEN VOLDOENDE EN VOORSPELBAAR INKOMEN • KINDEREN EN JONGEREN GROEIEN KANSRIJK OP • EEN VITALE SAMENLEVING WAAR INWONERS ELKAAR ONTMOETEN, IN BEWEGING ZIJN EN ZICH GEZOND VOELEN
GROEN EN DUURZAAM ENSCHEDE	GROENE GEZONDE LEEFOMGEVING, WONING-ISOLATIE, AFVAL, KLIMAAT-ADAPTATIE	LOKALE AANPAK ENERGIEARMOEDE EN ISOLATIE; OPSTELLEN WARMTEPROGRAMMA; GROEN AMBITIEPLAN; WATEROVERLAST; GROENBLAUW; AFVAL	• IN 2050 IS ENSCHEDE KLIMAATNEUTRAAL • ENSCHEDE IS KLIMAATBESTENDIG EN WATERROBUUST INGERICHT • ENSCHEDE IS GROEN EN BIODIVERS • GEZONDE LEEFOMGEVING • TOEKOMSTBESTENDIG LANDELIJK GEBIED
AANTREKKELIJK ENSCHEDE	NIEUWBOUW-PROJECTEN, CULTUUR, VERKEER	RUIMTELIJKE KADERS; FACILITEREN WONINGBOUW; WIJKAANPAKKEN VERSTERKEN; MOBILITEIT; CULTUUR; ACTIEPLAN BINNENSTAD	• AANTREKKELIJKE EN TOEKOMST-BESTENDIGE CENTRUMSTAD • VOLDOENDE BEREIKBARE BAANKANSEN • KRACHTIGE ECONOMISCHE STRUCTUUR • AANTREKKELIJKE, LEEFBARE, VEILIGE EN TOEKOMSTBESTENDIGE STAD • HOOGWAARDIGE (CULTURELE) VOORZIENINGEN • DUURZAAM EN GOED VERBONDEN MOBILITEITSSYSTEEM
OPEN ENSCHEDE	STADSDEELGEWIJS WERKEN, DIENSTVERLENING, DIGITALISERING	INWONERSPARTICIPATIE; DIGITALISERING; WET OPEN OVERHEID; DIENSTVERLENING; INTERNATIONAAL	• SAMEN: MET INWONERS, ONDERNEMERS EN PARTNERS WERKEN WE AAN ONZE STAD • OPEN: WE ZIJN GOED BEREIKBAAR VOOR IEDEREEN • WE DOEN WAT NODIG IS

HOE FINANCIEREN WE DAT?

INKOMSTEN 1.007,5 MILJOEN

UITGAVEN 1.007,5 MILJOEN

ENSCHEDE

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave **3**

Leeswijzer **4**

1. Voorwoord **5**

2. Inhoudelijke hoofdlijnen **6**

2.1. Strategiewiel 6
2.2. Prioriteiten 2027 7
2.3. Strategische indicatoren 10

3. Financiële hoofdlijnen **13**

3.1. Saldo meerjarenbegroting 13
3.2. Investeringen 29
3.3. Financiële positie 33
3.4. Uitgangspunten financieel beleid 34

4. Beleidsbegroting: programma's **36**

4.1 Stedelijke ontwikkeling 37
4.2. Economie & werk 42
4.3. Leefomgeving 46
4.4. Samenleven & voorzieningen 51
4.5. Rondkomen 56
4.6. Jeugdzorg 58
4.7. Maatschappelijke ondersteuning 60
4.8. Openbare orde & veiligheid 63
4.9. Dienstverlening, bestuur & organisatie 67

5. Beleidsbegroting: paragrafen **73**

5.1. Lokale heffingen 73
5.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 80
5.3. Onderhoud kapitaalgoederen 87
5.4. Financiering 97
5.5. Bedrijfsvoering 102
5.6. Verbonden partijen 104
5.7. Grondbeleid 116
5.8 Openbaarheid 117
5.9. Investeringen 119
5.10. Subsidieverstrekking 127
5.11. Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken 130
5.12 Duurzaamheid 130

6. Financiële begroting **134**

6.1. Grondslagen 134
6.2. Overzicht baten en lasten 135
6.3. Incidentele baten en lasten 140
6.4. Overzicht taakvelden 145
6.5. Uiteenzetting financiële positie 147
6.6. Staat van reserves 152
6.7. Staat van voorzieningen 154

7. Bijlagen **155**

7.1. Definities en bronnen strategisch indicatoren 155
7.2. Wettelijk verplichte indicatoren 156
7.3. Sustainable development goals 158
7.4. Afkortingenlijst 160

Leeswijzer

Voor u ligt de gemeentebegroting 2027–2030. De begroting is het opdrachtdocument van de raad aan het college en geeft aan wat raad en college komend jaar (T+1) willen bereiken, wat daarvoor wordt gedaan en wat dat mag kosten. Het document kent de volgende opbouw:

1. Voorwoord
Het voorwoord bevat de hoofdboodschap van het college. Het actuele overzicht van het college en de portefeuilles is te vinden op de website van gemeente Enschede.

2. Inhoudelijke hoofdlijnen
Een compacte, programma-overstijgende duiding van de rode draad in het beleid voor het komende begrotingsjaar. De voorliggende begroting wordt geplaats in het licht van de strategische koers (strategiewiel) en het coalitieakkoord en benoemt de belangrijkste thema's, projecten en beoogde resultaten voor de stad in het komende jaar.

3. Financiële hoofdlijnen / middelenkader
Dit hoofdstuk schetst de financiële positie voor de komende jaren, met inzicht in begrotingssaldo, structurele ruimte, weerstandsratio, investeringen en financiële kengetallen.

4. Programma's
De begroting is opgebouwd uit 9 inhoudelijke programma's. Per programma worden 3 vragen uiteengezet: Wat willen we bereiken? Wat gaan we doen? Wat mag het kosten? Bij de vraag wat gaan we doen wordt ook aangegeven welke beleidsnota's komend jaar aan de raad aangeboden worden. Dat vormt de basis voor het opstellen van de Bestuurlijke Termijn Agenda. Per beleidsnota is aangegeven welk type kaderstelling daarbij hoort (A, B of C):

- Actieve kaderstelling (A) houdt in dat de raad het voortouw op een beleidsthema neemt en actief aan de voorkant richting bepaald.
- Passieve kaderstelling + (B) houdt in dat de raad vroegtijdig wordt betrokken in beleidsvoorbereiding en daarbij richting geeft aan het uiteindelijke voorstel.
- Passieve kaderstelling (C) houdt in dat het college toewerkt naar een regulier raadsvoorstel, voortvloeiend uit begroting, verordening of wetgeving.

5. Paragrafen
De paragrafen brengen onderwerpen die vaak verspreid staan in de begroting bij elkaar en helpen de raad zo overzicht te houden. Het gaat om informatie over de ontwikkeling van lokale heffingen, risico's, hoe de gemeente bezitting onderhoudt, de financiering van de gemeente, bedrijfsvoering, samenwerking in verbonden partijen en grondbeleid.

6. Financiële begroting
De financiële begroting bevat de overzichten van baten en lasten, financiële positie, reserves, voorzieningen, investeringen en subsidies.

7. Bijlagen
De bijlagen bieden nadere detailinformatie, onder andere over incidentele baten en lasten, reserves, voorzieningen en indicatoren.

Leesbaarheid
Ter ondersteuning van de leesbaarheid zijn grafieken en hyperlinks gebruikt. Mouse-overs werken uitsluitend in de online versie. [RM5.1]De gemeentebegroting is opgesteld in duizendtallen. Als gevolg van afrondingen kan het voorkomen dat er kleine verschillen voorkomen in de tellingen van baten en lasten.

1. Voorwoord

Met het coalitieakkoord *"Enschede: Stad van Twente, kracht voor Nederland"* hebben we vol overtuiging gekozen voor een ambitieuze koers. Een koers waarin we investeren in de toekomst van onze stad, onze inwoners en onze regio. Deze gemeentebegroting 2027-2030 vormt de eerste vertaling van die ambities naar concrete projecten, investeringen en maatregelen.

In Enschede gebeurt het. Onze universiteit is Europees toonaangevend in cruciale sectoren als fotonica en medische technologie. We zijn niet alleen theoretisch sterk, maar ook praktisch. Enschede en Twente staan bekend om ondernemerschap en het vertalen van nieuwe ideeën naar praktische toepassingen. Op het Kennispark wordt gewerkt aan de oplossingen voor de uitdagingen van morgen. Enschede is een kennisstad, een innovatiestad en de economische motor van Twente. Daarmee zijn onze stad en regio cruciaal voor het bereiken van nationale en Europese doelen om onze economie te versterken en te werken aan economische zelfbeschikking. Twente levert kracht voor Nederland.

Om onze potentie volledig te benutten, investeren we de komende jaren flink in onze stad. Innovatie heeft ruimte nodig. Die ruimte gaan we creëren. Daarom zetten we onze schouders onder de komst van New Origin en herontwikkelen we de Vredestein-locatie tot een plek vol innovatiekracht. Praktisch en theoretisch geschoold talent uit Twente, Nederland, en het buitenland bundelt hier de krachten. Zo dragen we bij aan het beschermen van de Europese onafhankelijkheid en veiligheid.

We gunnen alle Enschedeërs, die van nu en die van de toekomst, een fijn thuis.
In Glanerveld/Bultserve, de Kop Boulevard en Centrumkwadraat werken we dan ook aan concrete projecten die zorgen voor nieuwe, aantrekkelijke woningen. We verdichten binnen de stad, maar kijken ook waar buiten de bestaande stad uitbreiding mogelijk is, met behoud van de pracht van ons buitengebied. Onze inzet is om de woningbouw zo snel mogelijk op te voeren naar 1.000 woningen per jaar.

In 2027 investeren we flink in de klimaatbestendigheid en vergroening van Enschede. Ook de energietransitie krijgt stevig vorm. We weten dat de stijgende energiekosten door de Russische inval in Oekraïne en de conflicten in het Midden-Oosten voor veel Enschedeërs een groot probleem zijn. Daarom zetten we in op de lokale aanpak isolatie en het verbeteren van woningen in Twekkelerveld, Hanenberglanden en ’t Lang. We zien dat er in Enschede voldoende warmte beschikbaar is, maar weten dit potentieel nog niet ten volle te benutten. Komend jaar werken we toe naar een regionaal warmtebedrijf dat bijdraagt aan een betaalbaar en duurzaam energiesysteem voor de toekomst en onze afhankelijkheid van aardgas vermindert.

De groei van onze stad moet hand in hand gaan met bestaanszekerheid en gelijke kansen. Zoals we investeren in nieuwe wijken en innovatiecentra, investeren we ook in de bestaande stad en haar inwoners. We geloven dat ieder kind kansrijk moet opgroeien. Daarom vergroten we het bereik van vroeg- en voorschoolse educatie. We zetten in op het vroegtijdig signaleren van schulden en het ondersteunen van huishoudens in armoede. Zo helpen we inwoners die dat nodig hebben de rust en ruimte te vinden om te kunnen werken aan hun toekomst.

We werken tegelijkertijd aan onze wijken. Door te bouwen aan familiehuizen in ieder stadsdeel, multifunctionele sportaccommodaties in Enschede-Zuid en Schreurserve, het Warenhuis en Wilminktheater als culturele centra van Twente en nieuwe onderwijshuisvesting zorgen we niet alleen voor een impuls op het gebied van onderwijs, cultuur en sport, maar ook voor nieuwe ontmoetingsplekken in onze stad. Tegelijk versterken we de Enschedese Arbeidsmarktaanpak en breiden we ook de Stadskas fors uit, zodat meer inwoners zich kunnen ontwikkelen richting werk en participatie. We bouwen de komende tijd hard aan onze stad!
We vinden het belangrijk dat inwoners en bezoekers zich veilig kunnen voelen in Enschede. Rondom internationale voetbalwedstrijden zetten we in op een veilige en gastvrije ontvangst van uitsupporters. We zien dat de inzet voor een weerbare stad onverminderd belangrijk blijft. Ook woonoverlast houdt onze aandacht. Ondanks de uitdagingen blijven we investeren in een veilig Enschede.

Deze investeringen vragen om een financieel verantwoord fundament. De komende jaren blijven onzeker. Gemeenten worden geconfronteerd met stijgende kosten, met name in de jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning, terwijl er nog veel onduidelijkheid bestaat over toekomstige rijksbijdragen. Daarom kiezen we bewust voor een balans tussen investeren en behoedzaam financieel beleid. In het coalitieakkoord zijn structureel middelen vrijgemaakt voor onder meer stedelijke ontwikkeling, mobiliteit, bestuurskracht, sportvoorzieningen en de investeringsagenda. Tegelijk houden we vast aan een gezonde financiële positie en blijven we scherp sturen op onze uitgaven en risico's.

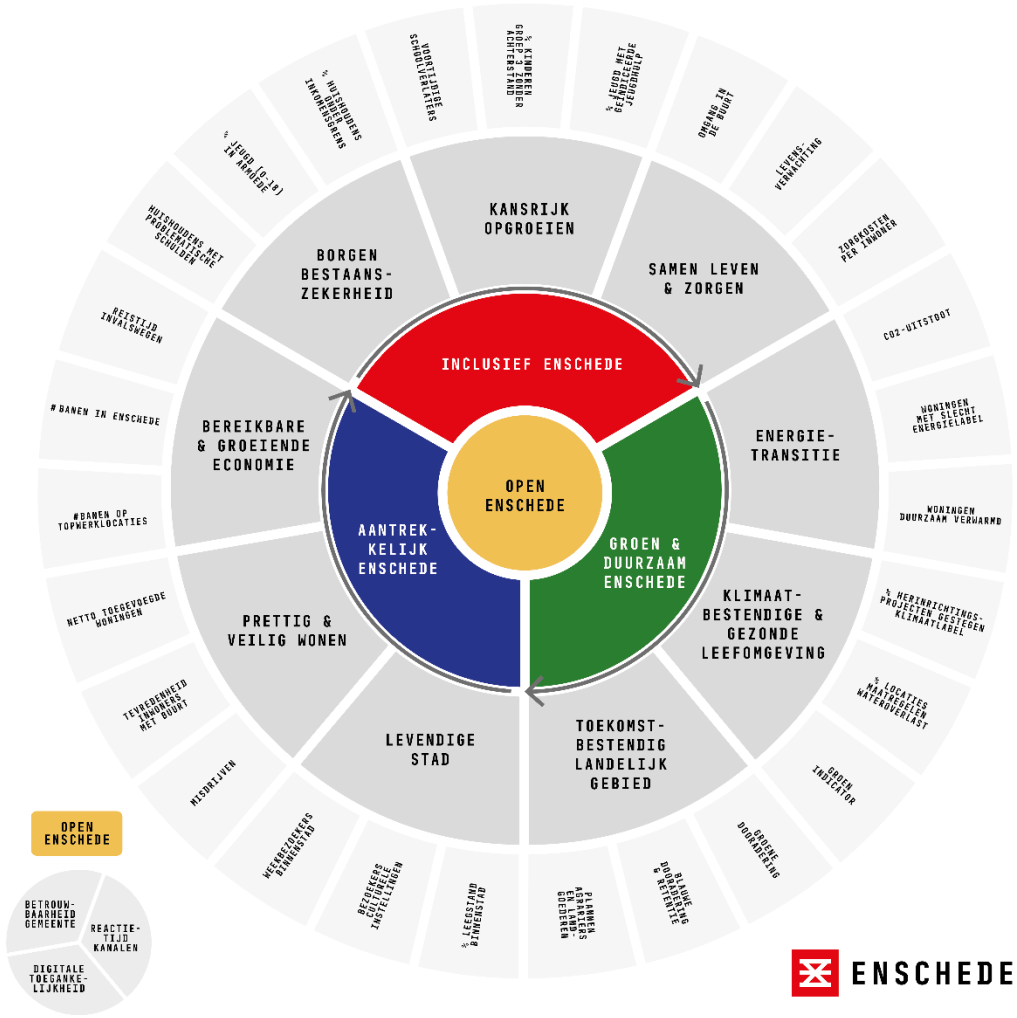
Het is helder dat we barsten van de ambitie. We willen daar graag samen de schouders eronder zetten. Bovenal is deze begroting dan ook een uitnodiging om samen verder te bouwen aan onze stad. Met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen, regionale partners, de provincie en het Rijk werken we aan een Enschede dat aantrekkelijk, groen, duurzaam, inclusief en open is. Een stad die haar kansen benut, verantwoordelijkheid neemt voor de stad, regio en Nederland en waarin iedereen de mogelijkheid krijgt om mee te doen.

2. Inhoudelijke hoofdlijnen

Dit hoofdstuk maakt zichtbaar waar het college komend jaar de bestuurlijke en inhoudelijke accenten legt. Eerst volgt een uiteenzetting van het strategiewiel als richtinggevend kader. Een bredere en meer diepgaande beschouwing daarop vindt plaats in de Zomernota. Vervolgens worden de inhoudelijke hoofdlijnen van het komende begrotingsjaar toegelicht.

2.1. Strategiewiel

Het strategiewiel vormt het richtinggevende kader voor de ontwikkeling van Enschede. Het verbindt onze strategische opgaven met concrete doelen en indicatoren waarmee we de ontwikkeling van onze stad volgen. In het hart van het wiel staan de opgaven die richting geven aan onze ambitie: een aantrekkelijke, groene, duurzame, inclusieve en open stad. De verschillende opgaven hangen nauw met elkaar samen. Economische groei draagt bij aan kansengelijkheid en bestaanszekerheid, en investeringen in gezondheid, onderwijs en sociale samenhang zijn belangrijke voorwaarden voor een sterke economie en een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Ook woningbouw, bereikbaarheid en vergroening dragen bij aan groei, leefbaarheid, gezondheid en bestaanszekerheid. Juist in deze verbindingen ligt de kracht van de Enschedese aanpak. Om de opgaven heen staan de belangrijkste thema’s en doelen waar we aan werken om onze opgaven in te vullen. In de buitenste ring staan de (strategische) indicatoren waarmee we de ‘staat van de stad’ op deze opgaven/thema’s volgen. Een nadere toelichting op het strategiewiel, de (strategische) indicatoren en de keuzes die aan de hand daarvan zijn gemaakt nemen we jaarlijks op in de Zomernota. In bijlage 7.3 is weergegeven hoe het strategiewiel zicht verhoudt tot de sustainable development goals (SDG’s).

2.2. Prioriteiten 2027

De gemeentebegroting 2027 markeert de start van de uitvoering van het nieuwe coalitieakkoord. De ambities zijn vertaald naar concrete projecten, investeringen en maatregelen binnen de vier strategische opgaven van het strategiewiel. De prioriteiten hieronder laten zien hoe deze acties bijdragen aan een aantrekkelijke, groene en duurzame, inclusieve en open stad. Waar projecten meerdere opgaven versterken, is die samenhang expliciet benoemd.

Aantrekkelijk Enschede
Enschede ontwikkelt zich tot een aantrekkelijke en toekomstbestendige centrumstad, met een hoogwaardige werk-, woon- en leefomgeving. Groei, economische kracht, talent, stedelijke voorzieningen en bereikbaarheid worden in samenhang ingezet om de brede welvaart en de leefbaarheid te versterken.

In 2027 werken we verder aan de schaalsprong van stad en regio. Samen met onze partners in Twente vertalen we de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie Twente naar een uitvoeringsagenda, met de Spoorzone Hengelo-Enschede als belangrijke ruimtelijke en economische motor. We actualiseren het woonbeleid in een nieuw volkshuisvestingsprogramma en werken zo toe naar gemiddeld 1.000 extra woningen per jaar voor verschillende doelgroepen. Dit ondersteunt prettig en veilig wonen en vergroot

tegelijk de bestaanszekerheid van inwoners die een betaalbare of passende woning nodig hebben. Daarmee draagt deze inzet ook bij aan Inclusief Enschede.

We stellen ruimtelijke kaders op voor Bronpunt Zuid, Glanerveld/'t Bultserve, Driehoek Noord en de voormalige ABN AMRO-locatie bij het station. De Kop en Eschmarkerveld gaan verder in uitvoering. Voor economische groei bereiden we Boeldershoek-West voor en brengen we de Usseler Mors in uitvoering. Zo ontstaat ruimte voor woningen, bedrijvigheid en voorzieningen en verbeteren we de kwaliteit van de leefomgeving. Bij deze gebiedsontwikkelingen verbinden we de groeiopgave aan onze ambitie om te vergroenen. Meer groen draagt bij aan klimaatbestendigheid en ontmoeting. Daarmee profiteren ook Groen & Duurzaam Enschede en Inclusief Enschede.

Een goed verbonden mobiliteitssysteem ondersteunt de groei en leefbaarheid van de stad. Daarom investeren we in de ongelijkvloerse kruising Oostweg-Keppelerdijk, bereiden we de aansluiting Oostweg-N35 voor en onderzoeken we mogelijkheden voor een tweede ring. Dit doen we met variantenstudies voor een noordelijke randweg en een mogelijke verbinding tussen de Oostweg en de Zuid Esmarkerrondweg. Daarmee verbeteren we bereikbaarheid en verkeersveiligheid en versterken we het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven. Mobiliteit maakt ook onderdeel uit van de investeringsagenda en is cruciaal voor de schaalsprong.

We bouwen verder aan Enschede als stad van technologie, innovatie en creativiteit. We versterken onderscheidende sectoren als chiptech, medtech, defensietechnologie en hightech maakindustrie: sectoren die bepalend zijn voor de economie van de toekomst. We versnellen de ontwikkeling van Vredestein, waardoor we Kennispark kunnen uitbreiden en versterken. Technology Base Twente blijft de strategische ontwikkel- en testlocatie voor Enschede, waarbij we de verwachting over grote ontwikkelingen voor de komende jaren helaas op voorhand moeten temperen ivm stikstofproblematiek en netcongestie. We onderschrijven het belang van een geplande en in ontwikkeling zijnde fotonische chipfabriek (foundry) op Kennispark: New Origin. Tenslotte ondersteunen we de overdracht van Twente Airport aan marktpartijen.
Met het Omgevingsprogramma Werken zorgen we voor toekomstbestendige ruimte voor ondernemen. Door economische ontwikkeling te verbinden met onderwijs, talentontwikkeling en arbeidsmarkt vergroten we het verdienvermogen én de kansen op duurzaam werk. Daarmee draagt deze inzet ook bij aan Inclusief Enschede.

Voor een levendige stad werken we aan het omgevingsprogramma binnenstad. Ook stellen we een meerjarenplan openbare ruimte binnenstad op. We vergroenen de binnenstad, niet alleen door het Van Heekplein aan te pakken, maar ook door planvorming te starten rondom onder andere De Klokkenplas en Kruispunt de Graaff.
We investeren in een sterke culturele basis die past bij de groeiambities van Enschede. De ontwikkeling van het Warenhuis, de vernieuwing van het Muziekkwartier en het vormgeven van de bibliotheekvoorziening geven een impuls aan cultuur, talentontwikkeling en ontmoeting en vergroten de aantrekkingskracht van onze stad en regio.

Groen & Duurzaam Enschede
Met Groen & Duurzaam Enschede werken we aan een klimaatneutrale, klimaatbestendige en gezonde stad en aan een vitaal landelijk gebied. Energiebesparing, duurzame warmte, groen, biodiversiteit en waterrobuustheid maken de leefomgeving toekomstbestendig en aantrekkelijk om in te wonen, werken en leven.

We investeren in energiebesparing en isolatie en bestrijden energiearmoede. Daarnaast stellen we een warmteprogramma op, verkennen we de oprichting van een regionaal warmtebedrijf en werken we aan een energiesysteem van de toekomst voor 2050. Zo zetten we stappen naar een schoon,

betrouwbaar en betaalbaar energiesysteem. De aanpak van energiearmoede versterkt tegelijk de bestaanszekerheid en draagt daarmee bij aan Inclusief Enschede.

We planten 30.000 bomen, nemen maatregelen tegen wateroverlast op onder meer het Diekmanterrein en in de Marathonstraat en stellen een groenblauwe structuurkaart op voor toekomstige ontwikkelingen in het stedelijk en landelijk gebied. Hiermee versterken we klimaatbestendigheid, biodiversiteit en een gezonde leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten. Deze projecten vergroten ook de woon- en verblijfskwaliteit en dragen daarmee bij aan Aantrekkelijk Enschede en Inclusief Enschede.

In Twekkelerveld, Hanenberglanden en Het Lang zetten we de integrale wijkaanpak voort. We verbinden fysieke ingrepen, verduurzaming en verbetering van de leefomgeving met sociale doelen in de wijk. Daardoor profiteren bewoners direct van een gezondere, veiligere en toekomstbestendige buurt. Deze aanpak verbindt Groen & Duurzaam Enschede nadrukkelijk met Inclusief Enschede en Aantrekkelijk Enschede.

Inclusief Enschede
In Enschede willen we dat iedereen kan meedoen en duurzaam perspectief kan ontwikkelen. We versterken zelf- en samenredzaamheid en bieden passende ondersteuning wanneer inwoners dit tijdelijk niet zelf kunnen. Daarbij richten we ons op bestaanszekerheid, kansrijk opgroeien en gezond samenleven en zorgen.

We vergroten het bereik van voorschoolse educatie en werken een plan uit om de ouderbijdrage af te schaffen. Samen met onderwijs- en opvangpartners stellen we een nieuwe Lokale Educatieve Agenda op, met aandacht voor kansengelijkheid, talentontwikkeling, burgerschap, digitalisering, techniekonderwijs en schuldpreventie. Zo geven we meer kinderen een goede start en vergroten we hun ontwikkelkansen. De verbinding met techniekonderwijs en talentontwikkeling ondersteunt ook Aantrekkelijk Enschede, omdat talent een voorwaarde is voor economische groei.

We werken toe naar een Familiehuis in ieder stadsdeel. Deze laagdrempelige voorzieningen ondersteunen ouders en jonge kinderen dichtbij huis en helpen problemen vroeg te signaleren en aan te pakken. Ook ontwikkelen we een integraal beleidskader voor gezondheid, preventie en sociale basis en leveren we de eerste monitor Gezond Enschede op. Daarmee versterken we de sociale basis en het vermogen van inwoners en gemeenschappen om gezond samen te leven.

We onderzoeken of in Twente een Filomenahuis kan worden geopend. Daarmee willen we slachtoffers sneller toegang bieden tot hoogwaardige hulp en zetten we een stap in de bundeling van de regionale expertise.

We investeren in sport en ontmoeting met een nieuwe breedtesporthal en de verdere ontwikkeling van multifunctionele sportaccommodaties in Enschede-Zuid en op de Schreurserve. Deze voorzieningen bevorderen gezondheid, ontmoeting en meedoen en vergroten tegelijk de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van wijken. Daarmee dragen zij ook bij aan Aantrekkelijk Enschede.
Voor meer bestaanszekerheid onderzoeken we hoe toeslagenouders beter kunnen worden ondersteund binnen de Participatiewet en werken we een voorstel uit om het bereik van de individuele inkomenstoeslag te vergroten. We actualiseren het beleid voor basisvaardigheden, zodat meer inwoners voldoende taal-, reken- en digitale vaardigheden hebben om zelfstandig zaken te regelen, werk te vinden en hun gezondheid te versterken.

Via de Enschedese Arbeidsmarktaanpak investeren we in ontwikkeling, participatie en duurzame uitstroom naar werk. We sluiten daarbij aan op en dragen bij aan de regionale arbeidsmarkt

vraagstukken. De doorontwikkeling van de Stadskas breidt het aantal ontwikkel- en werkplekken voor inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt fors uit.

Binnen de Wmo werken we aan een nieuw beleidskkader waarin preventie, collectieve voorzieningen en ondersteuning in de eigen leefomgeving centraal staan, zodat inwoners langer zelfstandig kunnen wonen en deelnemen. Voor inwoners die te maken hebben met dakloosheid, psychische problematiek, huiselijk geweld of andere kwetsbare situaties versterken we de regionale samenwerking. We ontwikkelen regiovisies voor huiselijk geweld, kindermishandeling en mensenhandel en zoeken een structurele oplossing voor de maatschappelijke opvang.

Voor jeugdigen zetten we de strategie Onze jeugd, onze zorg voort, met nadruk op preventie, het voorkomen van zwaardere zorg en betere regionale samenwerking bij specialistische jeugdzorg. Het doel is dat kinderen en jongeren veilig, gezond en zo thuis mogelijk kunnen opgroeien.

Open Enschede
Open Enschede staat voor een benaderbare, betrouwbare en toegankelijke gemeente die samenwerkt met inwoners, ondernemers en partners, duidelijke taal gebruikt en doet wat nodig is. We benutten de kracht van de gemeenschap en zetten digitalisering in om beter aan te sluiten bij de samenleving.

In 2027 voeren we het actieplan Weerbare Samenleving uit en bereiden we de inrichting van noodsteunpunten verder voor. We investeren in veilige wijken, voorkomen ondermijnende criminaliteit, versterken de verbinding tussen zorg en veiligheid en bereiden ons voor op digitale dreigingen en langdurige maatschappelijke ontwrichting. Een veilige en weerbare stad is een voorwaarde voor prettig wonen en een aantrekkelijk vestigingsklimaat en draagt daarmee ook bij aan Aantrekkelijk Enschede en Inclusief Enschede.

Daarnaast versterken we participatie en verbeteren we de dienstverlening, zodat inwoners eenvoudiger zaken met de gemeente kunnen regelen en weten welke afwegingen en keuzes worden gemaakt. Met een toegankelijke, eerlijke en responsieve overheid bouwen we aan vertrouwen tussen inwoners, bestuur en organisatie. Deze werkwijze ondersteunt de uitvoering van alle strategische opgaven

2.3. Strategische indicatoren

De strategische indicatoren geven een beeld van de maatschappelijke ontwikkeling van Enschede op de thema's uit het strategiewiel. Zij vormen daarmee een graadmeter voor de 'staat van de stad'. In deze paragraaf zijn de indicatoren weergegeven. Een toelichting op definities en bronnen is opgenomen in bijlage 7.1. De wettelijk voorgeschreven BBV-indicatoren zijn opgenomen in bijlage 7.2.

Bij de interpretatie van de indicatoren zijn de volgende aandachtspunten van belang:

1. Onderscheid tussen strategische en beleidsindicatoren: Strategische indicatoren laten zien hoe Enschede zich ontwikkelt op de maatschappelijke opgaven uit het strategiewiel. Deze ontwikkelingen worden beïnvloed door vele factoren, waarvan gemeentelijk beleid er slechts één is. Beleidsindicatoren zijn daarentegen direct gekoppeld aan gemeentelijke doelen en interventies en maken het mogelijk de resultaten van beleid te volgen.
2. Geen streefwaarden bij strategische indicatoren: Omdat strategische indicatoren maatschappelijke ontwikkelingen beschrijven en niet rechtstreeks door de gemeente beïnvloedbaar zijn, worden hieraan geen normen of streefwaarden verbonden. Zo geeft het aandeel jongeren dat gebruikmaakt van jeugdzorg inzicht in een maatschappelijke ontwikkeling, zonder dat een hoger of lager percentage op zichzelf als wenselijk of onwenselijk kan worden beschouwd.

3. Doorontwikkeling van de indicatorenset: De strategische indicatoren zijn nog in ontwikkeling. We werken toe naar een samenhangende set maatschappelijke effectindicatoren die zoveel mogelijk gebaseerd is op landelijk beschikbare bronnen, zoals het CBS. Hierdoor wordt vergelijking met andere gemeenten mogelijk en neemt de betrouwbaarheid van de gegevens toe.
4. Beschikbaarheid van gegevens: Voor een aantal indicatoren zijn nog niet volledig gegevens beschikbaar. Daarnaast is gebleken dat de indicator ‘jeugd met een startkwalificatie’ niet langer beschikbaar is. Deze indicator is vervangen door de indicator ‘voortijdige schoolverlaters’, die eveneens relevante inzichten biedt binnen het thema Kansrijk opgroeien.
5. Eerste beeld, nadere analyse volgt: Normaal gesproken worden de indicatoren en de inhoudelijke duiding daarvan opgenomen in de Zomernota. Omdat het strategiewiel en de indicatorenset pas kort voor de zomer zijn vastgesteld, wordt in deze begroting alvast een eerste beeld gegeven van de maatschappelijke ontwikkeling van Enschede. Een uitgebreidere analyse en duiding volgen in de eerstvolgende Zomernota.

Uit de strategische indicatoren volgt dat Enschede zich de afgelopen jaren op veel terreinen positief heeft ontwikkeld. De stad groeit gestaag, het aantal banen en woningen neemt toe en de economie profiteert van de sterke positie van Enschede als kennis- en innovatiestad. Tegelijkertijd neemt de aantrekkelijkheid van de leefomgeving toe door investeringen in vergroening, klimaatadaptatie en verduurzaming. Daar staat tegenover dat de verschillen tussen inwoners nog groot zijn. Een relatief grote groep huishoudens heeft moeite om rond te komen, gezondheidsachterstanden zijn nog steeds zichtbaar en een aanzienlijk deel van de jeugd ontvangt jeugdhulp. De energierekening loopt juist bij kwetsbare groepen snel op. Ook blijven sociale samenhang, ervaren gezondheid en bestaanszekerheid belangrijke aandachtspunten. De opgaven voor de komende jaren liggen daarom niet alleen in verdere groei van de stad, maar ook in het vergroten van de brede welvaart, zodat meer inwoners kunnen profiteren van de positieve ontwikkeling van Enschede.

Strategische indicatoren	Realisatie 2024	Realisatie 2025
Aantrekkelijk Enschede		
1. Reistijd invalswegen (in index)	83,8	83,3
2. Banen in Enschede (in aantal)	96.820	96.524
3. Banen op topwerklocaties (in aantal)	29.395	29.204
4. Netto toegevoegde woningen (in aantal)	629	760
5. Tevredenheid inwoners met buurt (in rapportcijfer)	7,6	Niet bekend*
6. Misdrijven (in aantal per 10.000 inwoners)	591,0	650,2
7. Weekbezoekers binnenstad (in aantal)	305.000	320.000
8. Bezoekers culturele instellingen (in aantal)	605.641	673.045
9. % Leegstand binnenstad (in %)	7,4%	8,0%
Groen & Duurzaam Enschede		
10. CO2-uitstoot (cijfers uit 2023) (in kton)	592	Niet bekend*
11. Woningvoorraad met slecht energielabel (D t/m G) (in aantal)	12.365	11.140
12. Woningen duurzaam verwarmd (in %)	23%	25%
13. Herinrichtingsprojecten gestegen klimaatlabel (in %)	80%	80%
14. Locaties maatregelen wateroverlast (in %)	0%	0%
15. Groen indicator**	Niet bekend**	Niet bekend**
16. Groene dooradering (in %)	Niet bekend***	6,98% (496 ha)
17. Blauwe dooradering & retentie (in %)	Niet bekend***	1,65% (118 ha)
18. Plannen agrariërs en landgoederen (in aantal)	0	10
Inclusief Enschede		
19. Huishoudens onder inkomensgrens (in %)	17,8%	Niet bekend*
20. Jeugd (0-18) in armoede (in %)	13,2%	Niet bekend*
21. Huishoudens met problematische schulden (in %)	10,6%	10,0%
22. Kinderen groep 3 zonder achterstand**	Niet bekend**	Niet bekend**
23. Nieuwe voortijdige schoolverlaters**** (in %)	2,0%	1,9%
24. Jeugd met geïndiceerde jeugdhulp (in %)	16,8%	17,2%
25. Omgang in de buurt (in %)	55%	Niet bekend*
26. Levensverwachting (in jaren)	79,7 jaar	Niet bekend*
27. Zorgkosten per inwoner (in euro's)	1.042	1.059
Open Enschede		
28. Betrouwbaarheid gemeente (in rapportcijfer)	4,9	6
29. Digitale toegankelijkheid (in %)	97%	100% (A,B en C status)
30. Reactietijd kanalen (getoetst aan beleidsnorm)	Niet bekend***	Website, e-mail Contact Centrum en klacht voldoen aan de norm

* De indicatoren waarvoor in 2025 nog geen waarde is opgenomen, zijn gebaseerd op landelijke of grootschalige onderzoeken en enquêtes. De resultaten hiervan waren ten tijde van publicatie nog niet bekend.

** Deze indicatoren zijn (landelijk) in ontwikkeling. Daarvan zijn nog geen cijfers bekend.
*** Voor deze indicatoren zijn geen cijfers over 2024 beschikbaar, omdat er in dat jaar geen meting heeft plaatsgevonden. Vanaf 2025 zijn deze gegevens beschikbaar.
**** Deze indicator is gewijzigd omdat de bij het strategiewiel vastgestelde indicator niet leverbaar was.

3. Financiële hoofdlijnen

De begroting 2027-2030 laat aflopende tekorten zien. Deze kunnen in eerste instantie worden opgevangen binnen het weerstandsvermogen, maar daardoor daalt de weerstandsratio in de meerjarenperiode tot onder de norm van 1,0. Hoewel sprake is van een structureel sluitend meerjarenperspectief, is dit wel afhankelijk van de volledige realisatie van zowel lopende als nieuwe dekkingsmaatregelen. Daarnaast blijft sprake van aanzienlijke onzekerheden die grotendeels buiten de invloedssfeer van de gemeente liggen, met name op het gebied van de jeugdzorg en de toekomstige ontwikkeling van de rijksmiddelen.

De daling van de weerstandsratio onder de norm van 1,0 vanaf 2030 moet worden bezien in samenhang met de onzekerheid rondom de compensatie van jeugdzorgkosten door het Rijk. In de begroting is, conform de huidige verwachtingen, rekening gehouden met aanvullende rijksmiddelen voor jeugdzorg. In de berekening van de weerstandsratio wordt echter ook het scenario betrokken waarin deze middelen uitblijven. Hierdoor daalt de ratio vanaf 2030 onder de norm. Het college kiest er op dit moment voor om hierop nog niet vooruit te lopen met aanvullende maatregelen, omdat eerst de uitkomsten van de commissie-Van Ark en de daaropvolgende besluitvorming door het kabinet worden afgewacht. Indien aanvullende rijksmiddelen beschikbaar komen, blijft het begrotingsbeeld intact en blijft ook de weerstandsratio boven de norm. Mocht compensatie uitblijven, dan ontstaat een structurele financiële opgave waarvoor op een later moment aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn.

Tegen deze achtergrond blijven wij ons onverminderd inzetten voor eerlijke compensatie voor jeugdzorg en een toereikend gemeentefonds. Enschede vervult daarbij een actieve en zichtbare rol in de lobby richting Rijk voor passende financiering van gemeentelijke taken. Tegelijkertijd blijven behoedzaam financieel beleid, scherpe monitoring en tijdige bijsturing noodzakelijk om de financiële positie duurzaam gezond te houden.

3.1. Saldo meerjarenbegroting

De tabel hieronder laat het saldo middelenkader zien voor de periode 2027 t/m 2030. Daarbij zijn de wijzigingen sinds de vorige gemeentebegroting inzichtelijk gemaakt.

Middelenkader 2027-2030 (in miljoenen euro)	2027	2028	2029	2030
1. Saldo Gemeentebegroting 2026-2029	-2,9	3,0	9,4	9,4
2. Gemeentefonds (september-, december- en meicirculaire)	5,6	6,3	4,3	3,9
3. Loonprijscompensatie bijstelling reservering	-3,1	-9,6	-14,1	-10,5
4. Knelpunten	-20,5	-15,4	-14,7	-14,7
5. Meevallers en dekkingen	10,7	10,9	11,9	12,0
6. Prioriteiten	-8,7	-9,8	-9,8	-9,8
7. Lokale heffingen	6,4	6,2	6,2	6,2
Saldo Gemeentebegroting 2027-2030*	**-12,5**	**-8,4**	**-6,8**	**-3,5**
8. Structureel saldo*	2,8	4,3	2,6	6,8
9. Weerstandsratio obv middelenkader 2027-2030	1,49	1,21	1,01	0,88
10. Weerstandsvermogen	81,6	73,4	66,8	63,4

* Let op, binnen het begrotings- en structureel saldo zitten vanaf 2028 ook stelposten rondom jeugdzorg van 9,4 miljoen euro. Daarbij verwachten we dat de provinciale toezichthouder voor één van die stelposten (5,7 miljoen euro indexatie hervormingsagenda) mogelijk een correctie toepast in haar oordeel. Hieronder, bij 2.Gemeentefonds is toegelicht waarom deze stelpost toch is opgenomen. Het begrotingssaldo gaat tevens uit van volledige realisatie van de in gang gezette ombuigingen.

Toelichtingen op het middelenkader:

1. Saldo Gemeentebegroting 2026-2029
Hier wordt het saldo weergegeven van de laatste door de raad vastgestelde begroting. Dit saldo is inclusief de budgetwijziging vanuit het raadsbesluit eind 2025 op de kadernota 2025-2035 Perspectief op de sociale arbeidsmarktinfrastructuur in Enschede en het werkontwikkelbedrijf DCW.

2. Gemeentefonds (september-, december- en meicirculaire)
De algemene uitkering uit het gemeentefonds is de grootste inkomstenbron van de gemeente Enschede. Voor 2027 gaat het om meer dan 50% van onze baten. Ontwikkelingen in het gemeentefonds hebben daarmee een directe en substantiële invloed op onze financiële positie.

Conform de financiële verordening wordt de begroting gebaseerd op de meicirculaire van het lopende jaar en alle daaraan voorafgaande circulaires. De septembercirculaire 2026 wordt betrokken bij de volgende begroting. Door circulaires op één vast moment per jaar te verwerken, worden tussentijdse aanpassingen beperkt en ontstaat stabiele financiële sturing. Deze werkwijze draagt bij aan bestuurlijke rust en een voorspelbare planning- en controlcyclus.

Ten opzichte van de vorige begroting zijn de effecten van de septembercirculaire 2025, decembercirculaire 2025 en meicirculaire 2026 verwerkt. Het positieve saldo daarvan wordt grotendeels veroorzaakt door het vrijvallen van de stelpost onderuitputting van 5,8 miljoen euro per jaar. Deze stelpost werd in 2022 ingesteld vanwege onzekerheden binnen de toenmalige trap-op-trap-af-systematiek. Sinds de invoering van de bbp-systematiek per 2024 is deze grondslag vervallen en kan de stelpost vrijvallen.

Voor de bekostiging van de jeugdhulp zijn vanaf 2028 stelposten opgenomen ter grootte van 9,4 miljoen euro. Hiermee anticiperen wij op voorgenomen rijksbeleid en de verwachte uitkomsten van de commissie Van Ark in het voorjaar van 2027. In de meicirculaire 2026 is vanaf 2029 een taakstelling opgenomen op huishoudelijke hulp als maatwerkvoorziening. Conform het begrotingsadvies van de VNG is hiertegenover vooralsnog een stelpost opgenomen dat de lasten hierbij ook dalen. Op dit moment bestaat nog onvoldoende duidelijkheid over de wijze waarop het Rijk de regelgeving zal aanpassen. De provinciale toezichthouder onderschrijft deze lijn.

3. Mutatie reservering loon- en prijscompensatie
In de meerjarenbegroting wordt rekening gehouden met stijgende lonen en prijzen binnen de gemeentelijke organisatie, bij gesubsidieerde instellingen en bij verbonden partijen. Omdat de toekomstige loon- en prijsontwikkeling onzeker is, wordt hiervoor een stelpost loon- en prijscompensatie opgenomen. Die wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van de macro-economische ramingen van het Centraal Planbureau (CPB). Hiermee blijft er financiële ruimte beschikbaar om toekomstige kostenstijgingen op te vangen.

In principe moeten gemeenten vanuit het gemeentefonds gecompenseerd worden voor deze toekomstige kostenstijgingen. Hiervoor wordt het gemeentefonds jaarlijks geindexeerd. In het verleden werd daarvoor de trap-op-trap-af systematiek gebruikt. Als het Rijk meer geld uitgaf kregen gemeenten ook meer geld, en andersom. Het Rijk heeft deze systematiek vervangen door een koppeling aan de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp). Dit zorgt voor meer stabiliteit en voorspelbaarheid in de gemeentefinanciën. Tegelijkertijd blijft de economische groei in Nederland achter bij de loon- en prijsstijgingen waarmee gemeenten worden geconfronteerd. Hierdoor krijgen gemeenten al enkele jaren geen volledige compensatie meer voor kostenstijgingen. Dat zet druk op de gemeentelijke begroting. We blijven ons richting het Rijk inzetten voor een eerlijke compensatie op kostenstijgingen vanuit het gemeentefonds.

4. Knelpunten
Net als voorgaande jaren zijn er knelpunten. Conform onze spelregels wordt nauwgezet beoordeeld dat het enkel gaat om fricties die onvermijdelijk, onuitstelbaar en onvoorzien zijn. Per saldo gaat het structureel om bijna 15 miljoen euro. Dit is aanzienlijk minder dan in voorgaande jaren. Het betreft hoofdzakelijk contractueel verplichte indexatie die hoger uitvalt dan vooraf toegekende indexatie, areaaluitbreiding en financiële effecten van eerder genomen besluiten (bijvoorbeeld CAO verplichte reiskostenregeling). In onderstaande tabel zijn de knelpunten onderverdeeld in 3 categorieën:

- Knelpunten die zijn ontstaan door prijsindexatie. Op de genoemde onderwerpen is dit niet op te vangen binnen bestaande budgetten.
- Knelpunten gerelateerd aan volumeontwikkeling. Door een onontkoombare toename van het volume bij bijvoorbeeld jeugd nemen de kosten ook toe.
- Overige knelpunten, waaronder digitalisering / IT en bij verbonden partijen.

De knelpunten hebben een structureel of incidenteel karakter. Structurele baten en lasten (S) zijn baten en lasten die jaarlijks terugkomen. Bij incidentele baten en lasten (I) gaat het om lasten die tijdelijk zijn.

Knelpunt (in 1.000 euro)	I/S	2027	2028	2029	2030
1.Afwijking gemeentelijke versus contractuele indexatie - Zorg	S	-3.165	-3.165	-3.165	-3.165
2.Afwijking gemeentelijke versus contractuele indexatie - Begeleiding & Dagbesteding	S	-875	-875	-875	-875
3.Afwijking gemeentelijke versus contractuele indexatie - Vervoer (OMD, CVV, leerlingenvervoer)	S	-146	-146	-146	-146
4.Afwijking gemeentelijke versus contractuele indexatie - Hulpmiddelen	S	-112	-112	-112	-112
5.Extra tariefstijging Huishoudelijke Ondersteuning vanwege reële prijs	S	-1.705	-1.705	-1.705	-1.705
6.Afwijking gemeentelijke versus contractuele indexatie - Huishoudelijke Ondersteuning	S	-578	-578	-578	-578
7.Microsoft-licenties	S	-500	-500	-500	-500
8.Arbeidsmarkproblematiek	S	-112	-112	-112	-112
9. Invoering HR 21 bij SamenTwente	S	-83	-83	-83	-83
Totaal prijs gerelateerd		**-7.276**	**-7.276**	**-7.276**	**-7.276**
10.Areaaluitbreiding - Bedrijfsvoering	S	-534	-534	-534	-534
11.Areaaluitbreiding Openbare Ruimte	S	-231	-231	-231	-231
12.Autonome groei jeugdhulp	S	-2.100	-2.100	-2.100	-2.100
13.Toename volume vervoer naar taalonderwijs	I	-240			
Totaal volume gerelateerd		**-3.105**	**-2.865**	**-2.865**	**-2.865**
14.Verruiming regeling individuele studietoeslag	I	-1.000			
15.Vergoeding woon-werk volgens CAO	S	-654	-654	-654	-654
16.Omgevingsdienst Twente	S	-350	-350	-350	-350
17.Transitie Omgevingsplan	I	-118	-118	-118	-118
18.VNG-GGU (Gezamenlijke gemeentelijke uitvoering)	S	-80	-80	-80	-80

19.Ophogen structureel budget onderhoud kunst in de openbare ruimte	S	-40	-40	-40	-40
20.Amendement behoud subsidie Slachtofferhulp	S				
21.Kosten tijdelijke units SVV' 91	I	-70	-101		
22.AD financiering afdeling Vergunnen	S	-800	-800	-800	-800
23.Basis capaciteit ruimtelijke ontwikkelingen	S	-800	-800	-800	-800
24.Rijksbudget voor uitvoeringskosten inburgering onvoldoende	I	-700			
25.Niet realiseren verhoogde opbrengsten uitbreiding dienstverlening IT aan derden	S	-500	-500	-500	-500
26.Modernisering Bedrijfsvoering Applicaties (BASE)	I	-2.150	-540		
27.Begroting Techbase	S	-114	-51	-65	-18
28.Wegvallen uitkering DU Jeugd	I	-800			
29.Versterken datagedreven werken	S	-800	-800	-800	-800
30.Cultuurhistorie, basis op orde	S	-200	-200	-200	-200
31.Omgevingswet - Voldoen aan wettelijke taken en basis op orde krijgen	I	-539			
32.Onderhoud Enschede	I	-150			
33.Deels niet realiseren extra reclame-inkomsten	S	-280	-180	-155	-155
Totaal overig		**-10.145**	**-5.214**	**-4.562**	**-4.515**
Totaal knelpunten		**-20.526**	**-15.355**	**-14.703**	**-14.656**

Normaal gesproken worden knelpunten niet opnieuw toegelicht in de begroting, omdat deze al in de Zomernota aan de raad worden voorgelegd. Omdat er dit jaar geen Zomernota is vastgesteld, zijn de knelpunten weliswaar via de financiële foto met de raad gedeeld, maar niet formeel behandeld. Daarom is de toelichting op de knelpunten hieronder alsnog opgenomen.

Toelichting op de knelpunten:

1.Afwijking gemeentelijke indexatie versus contractuele indexatie – Zorg
Indexatie vindt plaats op basis van de gemeentelijke loon- en prijsindexatie. Voor 2026 was dit 2,0%. De feitelijke indexering in 2026 bedraagt 5,17% op basis van de inkoopafspraken 2025. Dit tekort in percentage (3,17%) kan niet binnen de bestaande budgetten worden opgevangen.

2. Afwijking gemeentelijke indexatie versus contractuele indexatie - Begeleiding & Dagbesteding
Indexatie vindt plaats op basis van de gemeentelijke loon- en prijsindexatie. Voor 2026 was dit 2,0%. De feitelijke indexering in 2026 bedraagt 5,17% op basis van de inkoopafspraken 2025. Dit tekort in percentage (3,17%) kan niet binnen de bestaande budgetten worden opgevangen.

3. Afwijking gemeentelijke indexatie versus contractuele indexatie - Vervoer (OMD, CVV, leerlingenvervoer).
Indexatie vindt plaats op basis van de gemeentelijke loon- en prijsindexatie. Voor 2026 was dit 2,0%. De feitelijke indexering in 2026 bedraagt 4,1% op basis van de inkoopafspraken 2025. Dit tekort in percentage (2,1%) kan niet binnen de bestaande budgetten worden opgevangen.

4. Afwijking gemeentelijke indexatie versus contractuele indexatie - Hulpmiddelen
Indexatie vindt plaats op basis van de gemeentelijke loon- en prijsindexatie. Voor 2026 was dit 2,0%. De feitelijke indexering in 2026 bedraagt 3,3% op basis van de inkoopafspraken 2025. Dit tekort in percentage (1,3%) kan niet binnen de bestaande budgetten worden opgevangen.

5. Extra tariefstijging Huishoudelijke Ondersteuning vanwege reële prijs
In 2026 is sprake van een extra tariefeffect voor de Huishoudelijke Ondersteuning vanwege een uitgevoerd kostprijsonderzoek in het kader van reële prijs (dit n.a.v. de tussentijdse CAO-stijging binnen deze sector). Juridisch is duidelijk geworden dat dit onontkoombaar is en vandaar dat inmiddels is ingestemd met deze stijging.
6.Afwijking gemeentelijke indexatie versus contractuele indexatie - Huishoudelijke Ondersteuning
Indexatie vindt plaats op basis van de gemeentelijke loon- en prijsindexatie. Voor 2026 was dit 2,0%. De feitelijke indexering in 2026 bedraagt 5,17% op basis van de inkoopafspraken 2025. Dit tekort in percentage (3,17%) kan niet binnen de bestaande budgetten worden opgevangen.

7.Microsoft-licenties
De stijging van de Microsoft-licentiekosten betreft een contractuele prijsverhoging binnen een bestaande overeenkomst en is daarmee onvermijdbaar. De kostenstijging is in 2025 incidenteel binnen de exploitatie opgevangen, maar na eerdere taakstellingen is geen interne dekking meer beschikbaar. Zonder aanvullende middelen ontstaat een structureel exploitatietekort.

8.Arbeidsmarkproblematiek
Voor de functies van vergunningverlener bouw, juridisch adviseur omgevingsrecht en constructeur is sprake van een enorme krapte op de arbeidsmarkt. Dat leidde tot problemen in de werving van ervaren medewerkers in deze functies. Diverse inspanningen (o.a. herschrijven vacatureteksten, data-analyses van doelgroep, stimuleren instroom junioren in combinatie met opleiding, samenwerking met andere gemeentes) leiden niet tot het gewenste resultaat. Via dure inhuur lukte het wel om de capaciteit op orde te houden.

Om de flexibele schil te verkleinen zijn twee sporen ingezet: werving van vaste medewerkers in een hogere schaal en parallel volgen van een herwaarderingstraject. Voor de functie van juridisch adviseur heeft de herwaardering tot een hogere schaal geleid (door toename van de complexiteit als gevolg van inwerkingtreden van de Omgevingswet). Voor de andere twee functies is het proces van herwaardering in gang gezet. De werving in hogere schaal en herwaardering bij de juristen heeft geleid tot een extra kostenpost van 112.000 euro. Daar komen mogelijk nog extra kosten bij vanuit de herwaardering van de andere functies.

9. Invoering HR 21 bij SamenTwente
Door het invoeren van de personeelswaarderingssystematiek HR door de gemeenschappelijke regeling SamenTwente is sprake van een structurele extra last van 83.000 euro. Hierover is de raad per brief geïnformeerd.

10. Areaaluitbreiding - Bedrijfsvoering
Het budget voor areaaluitbreiding hangt samen met de groei en krimp van de organisatie. Dit budget voorziet in materiële kosten, zoals licenties, laptops en werkplekken, en in ondersteunende functies zoals P&O, Facilitair en IT. Het budget is gebaseerd op de groei van de organisatie in 2025, maar biedt geen structurele dekking. In het BOB-traject is een afbouw van het areaalbudget opgenomen, waarbij ook rekening is gehouden met een krimp van de organisatie. Deze afbouw kent een oplopend verloop vanaf 2028 en is als bezuinigingsmaatregel verwerkt in de begroting 2026.

11. Areaaluitbreiding – Openbare Ruimte
Dit betreft de jaarlijkse optelsom van uitbreiding en krimp van de openbare ruimte. De benodigde kosten voor beheer en onderhoud van alle assets betreffen materiële kosten, kosten inzet derden, kosten vanuit fte inzet eigen personeel en fte inzet vanuit Onderhoud Enschede BV. Bij wegen zijn er dit jaar geen bijzondere verschillen. Bij Groen is er vooral een toename door het toevoegen van Gronden van de Woonplaats, Newtonpark en van het voormalig gebouw van Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) aan de Boulevard.

12.Autonome groei jeugdhulp
In 2025 zijn de autonome kosten voor Jeugdhulp verder opgelopen door een volumestijging (2,7%) terwijl er demografisch sprake is van een lichte daling van het aantal jeugdigen. Vanuit de afgelopen jaren is gebleken dat de autonome groei structureel van aard is en dat wordt ook bevestigd vanuit de diverse recente onderzoeken.

13. Toename volume vervoer naar taalonderwijs
De vervoersbewegingen rondom het taalonderwijs zijn sterk toegenomen door de groei van het aantal statushouders, asielzoekers en expats en de opening van een tweede leslocatie in Enschede Oost. Hierdoor zijn de vervoerskosten aanzienlijk gestegen. Omdat wordt verwacht dat deze kosten op termijn afgebouwd kunnen worden, is dit knelpunt incidenteel opgenomen. Vervoer naar taalonderwijs voor deze doelgroep is geen wettelijke taak en valt niet binnen de huidige verordening. In 2027 is de helft van de verwachte kosten als knelpunt opgenomen. Komend jaar zal besluitvorming moeten plaatsvinden over het schooljaar 2027-2028.

14.Verruiming regeling individuele studietoeslag (IST)
Bij de Zomernota 2025 is voor het eerst een financieel knelpunt opgenomen voor de Individuele Studietoeslag (IST) vanwege onvoldoende Rijksbudget. Dit knelpunt loopt op tot 1 miljoen euro in 2027. De oorzaak ligt in een wetswijziging van de IST, waardoor een aanzienlijk grotere groep studenten aanspraak kan maken op deze toeslag. De belangrijkste wijzigingen zijn: het vervallen van de vermogenstoets, aanpassing van de leeftijdsgrens en mogelijkheid tot terugwerkende kracht aanvragen tot april 2022. Als gevolg hiervan zien wij zowel het aantal aanvragen als de hoogte van de aangevraagde bedragen duidelijk toenemen.

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid werkt aan een herverdeling van het landelijke budget. Gelet op deze landelijke ontwikkelingen en de oplopende financiële impact is het noodzakelijk om het knelpunt opnieuw op te voeren. Omdat er mogelijk dus een herverdeling komt van middelen nemen we het knelpunt nu alleen voor 2027 op.

15. Vergoeding woon-werk volgens CAO
Op grond van de geldende CAO zijn we als werkgever verplicht een regeling voor woon-werkverkeer vast te stellen. Deze regeling is per 1 januari 2026 geïmplementeerd. De financiële consequenties hiervan dienen vanaf 2027 structureel te worden opgenomen in de geactualiseerde meerjarenbegroting, zodat de budgettaire impact wordt geborgd.

16. Omgevingsdienst Twente
Met inwerkingtreding van de Omgevingswet zijn producten en diensten die we van de Omgevingsdienst Twente (ODT) vragen veranderd en zijn nieuwe taken toegevoegd. In de gemeentebegroting 2026 is om die reden al 250.000 euro extra budget toegekend. Bij totstandkoming van het uitvoeringsprogramma ODT bleek dat sprake was van een overschrijding van 5.100 uur, omgerekend 600.000 euro. Hoewel voor 2026 nog wordt gekeken naar bijsturingsscenario's, is structureel extra budget nodig om de bij ODT ondergebrachte taken te bekostigen.

17. Transitie Omgevingsplan
Het college van B&W heeft het Transitieplan Omgevingsplan vastgesteld. Hierin is uitgewerkt hoe we komen tot een volledig Omgevingsplan per 2032. Aangezien de incidentele rijksmiddelen niet meer beschikbaar zijn, is er een knelpunt ontstaan. Deze middelen zijn noodzakelijk om naast de transitie van het Omgevingsplan ook de winkel open te houden voor reguliere gebieds- en projectontwikkelingen. Zeker in de context van de versnelling woningbouwopgave.

18. VNG-GGU (Gezamenlijke gemeentelijke uitvoering)
Dit betreft een vaste verplichte bijdrage in het VNG-fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering o.b.v. inwoneraantal en is vastgesteld in de algemene ledenvergadering van de VNG.

19. Ophogen structureel budget onderhoud kunst in de openbare ruimte
De huidige onderhoudspartner Sportaal kan het beheer en onderhoud van de gemeentelijke kunstcollectie niet langer uitvoeren. Daardoor moet worden overgestapt naar een commerciële partij, waarvan de structurele jaarlijkse kosten naar verwachting zullen verdubbelen. Deze stijging is onvermijdelijk omdat de huidige tarieven niet marktconform zijn. Met het bestaande, niet-geïndexeerde budget blijft daardoor nauwelijks ruimte over voor het noodzakelijke onderhoud. Omdat de gemeente op grond van de Erfgoedwet een wettelijke zorgplicht heeft, ontstaat hiermee een financieel en juridisch onhoudbare situatie.

20. Amendement behoud subsidie Slachtofferhulp
Bij de behandeling van de gemeentebegroting is een amendement aangenomen met daarin het behoud van de subsidie voor de Stichting Slachtofferhulp (jaarlijks 58.000 euro). Daarbij is aangegeven dat naar een alternatief gezocht wordt binnen het sociaal domein. Er zijn 2 dekkingsmogelijkheden naar voren gekomen: 1) de onderbesteding op de begrotingspost voor Diaconaal Platform Enschede (DPE) en 2) de kosten van de groepscursussen "omgaan met geld" door Vluchtelingenwerk zijn onder te brengen in de SPUK Inburgering om zo algemene middelen vrij te spelen. Het voorstel is om voor beide dekkingsmogelijkheden 2 x 29.000 euro = 58.000 euro in te zetten ter dekking van het amendement.

21. Kosten tijdelijke units SVV' 91
De gemeenteraad heeft in 2025 besloten om middelen beschikbaar te stellen voor de aanschaf van tijdelijke units van SVV op sportpark Wesselerbrink Zuid. Dit was noodzakelijk om het Horstmanpark vrij te spelen. De tijdelijke units zijn noodzakelijk tot de oplevering van de nieuwe accommodatie. De middelen die beschikbaar zijn gesteld zijn voor de kosten voor 2025 en 2026. Voor 2027 en 2028 ontbreekt dekking. De units zijn inmiddels geplaatst en SVV is verhuisd. Het stopzetten van de huur of afschaling is geen reële optie meer.

22. AD financiering afdeling Vergunnen
Als gevolg van de Omgevingswet en de wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) is sprake van een structureel tekort in de algemene middelen van Vergunnen. Afspraak was gemaakt dat we eerst 2 jaar monitoren. Uit de monitor is gebleken dat legesinkomsten nog verder zijn terug gelopen waardoor de druk op de afdeling steeds verder toeneemt. Totale tekort bedraagt 800.000 euro.

23. Basis capaciteit ruimtelijke ontwikkelingen
De afgelopen jaren is structureel onvoldoende budget beschikbaar geweest voor de 0-1 fase van projecten. De jaarlijkse tekorten laten zien dat het huidige budget niet aansluit bij de ambities, zoals de ontwikkeling van de Spoorzone Hengelo–Enschede of onvoorziene situaties die vragen om inzet, zoals Pathmos. Deze ambities vragen om extra inzet in de verkenningsfase, onder andere voor stedenbouwkundige studies, onderzoeken en variantenafwegingen. Met een structurele aanvulling van het budget kan de noodzakelijke kwaliteit in deze cruciale fase geborgd blijven en kunnen projecten tijdig en zorgvuldig worden voorbereid.

24. Rijksbudget voor uitvoeringskosten inburgering onvoldoende
Bij de Zomernota 2025 is dit knelpunt opgenomen voor het jaar 2026 voor 550.000 euro. Destijds is ervoor gekozen het nog niet als structureel knelpunt te verwerken, vanuit de veronderstelling dat het Rijk in de komende jaren aanvullende middelen zou beschikbaar stellen om de uitvoering van de Wet Inburgering kostendekkend te maken. Tot op heden zijn er echter geen signalen vanuit het Rijk dat op korte termijn extra financiële middelen beschikbaar komen. Daarmee blijft de uitvoering voor gemeenten financieel niet haalbaar binnen de huidige budgetten. Doordat de toestroom van met name nareizigers verder toeneemt neemt deze problematiek ook verder toe. Om deze reden wordt dit knelpunt opnieuw opgevoerd maar inmiddels is het knelpunt gegroeid tot 700.000 euro. We blijven ons in de lobby naar Den Haag inzetten voor voldoende bekostiging van deze taak.

25.Niet realiseren verhoogde opbrengsten uitbreiding dienstverlening IT aan derden
De taakstelling van 500.000 euro netto opbrengst uit regionale dienstverlening is onder de huidige marktomstandigheden en kostenstructuur niet realiseerbaar. Om dit nettoresultaat te behalen is circa 2,5 miljoen euro extra bruto-omzet nodig. Gezien de beschikbare capaciteit en het reële marktpotentieel is dit vanaf 2026 feitelijk niet uitvoerbaar.

26.Modernisering Bedrijfsvoering Applicaties (BASE)
Het programma BASE is inmiddels van start gegaan. De implementatie van de nieuwe financiële applicatie is in volle gang. In de volgende fase worden ook het HR en salarissysteem vervangen en daarna het inkoopsysteem.

Het huidige HR en salarissysteem moet worden vervangen omdat het contract onrechtmatig tot stand is gekomen en de dienst formeel aanbesteed moet worden. Daarnaast is de applicatie technisch verouderd en instabiel. Bovendien is de verwachting dat een aanbesteding efficiëntievoordelen oplevert ten opzichte van de huidige hoge licentie en beheerkosten.

Voor inkoop is modernisering eveneens noodzakelijk. De huidige ondersteuning sluit onvoldoende aan op een professionele en efficiënte uitvoering en biedt onvoldoende mogelijkheden voor integraal contractmanagement. Een nieuwe oplossing draagt bij aan betere ondersteuning van het gehele inkoopproces en faciliteert tevens de implementatie van gemeente brede inkoop als BOB maatregel. Dit versterkt de governance, transparantie en rechtmatigheid binnen de organisatie.

27.Begroting Techbase
In 2022 kreeg de GR Technology Base, n.a.v. het rapport Berenschot, opdracht de komst van satellietnavigatie (PBN) op Twente Airport te regelen. In januari 2026 werd, na intensieve lobby, duidelijk dat het ministerie van IenW bereid was de PBN-aanvraag in behandeling te nemen. De totale

voorbereidingskosten bedragen 450.000 euro en treden op in 2026 en 2027. Dit is voornamelijk voor advies- en proceskosten, zoals een wettelijk voorgeschreven participatietraject met de omgeving. Deze incidentele lasten zijn niet begroot. De tekortreeks verandert verder door voorbereidingskosten groot baanonderhoud (105.000 euro) en voorbereiding aanbesteding exploitatie Twente Airport (75.000 euro). Deze extra uitgaven zijn voorwaardelijk om in 2026 tot een succesvolle aanbesteding te komen van private exploitatie van Twente Airport. Voorts houdt de meerjarenbegroting 2027-2030 rekening met lagere uitgaven/hogere baten binnen de luchthaven- en vastgoedexploitatie. Ons aandeel in het tekort bedraagt 50%.

28.Wegvallen uitkering DU Jeugd
Invoering van het wetsvoorstel "van school naar duurzaam werk" leidt ertoe dat lokale gemeentelijke middelen (alleen geldend voor gemeenten die vielen onder de zogenaamde Grote Steden Beleid, GSB) worden ingeleverd voor centrummiddelen voor de aanpak van regionale jeugdwerkloosheid. Concreet betekent dit dat middelen uit de DU Jeugd van 2010 voor de aanpak van vroegtijdige schoolverlaters (preventieve lokale jeugdbeleid) zijn overgeheveld.

In Enschede zijn deze middelen gebruikt voor de inzet van de voorloper van de wijkteams voor de uitvoering van dat preventieve lokale jeugdbeleid (o.a. schoolgericht maatschappelijk werk, gezinscoaching, kortdurende pedagogische begeleiding). De nieuwe regeling leidt er niet toe dat deze activiteiten onder de nieuwe centrumregeling kunnen worden gebracht.

In 2025/2026 heeft onderzoek plaatsgevonden langs 4 oplossingsrichtingen. Dit levert voor 2027 nog geen directe oplossing en leidt daarom tot een knelpunt. Er zijn mogelijkheden tot bijsturing, dit betekent echter wel een aanzienlijke versobering van de taken van de wijkteams, de effecten voor de toekomst moeten we verder wegen bij de gemeentebegroting 2028.

29.Versterken datagedreven werken
Datagedreven werken is een noodzakelijke randvoorwaarde om wettelijke taken, financiële sturing en bestuurlijke verantwoording beheersbaar te houden. In vrijwel alle gemeentelijke kerndomeinen, van het sociaal domein, vergunningverlening, toezicht en handhaving, stedelijke ontwikkeling tot bedrijfsvoering, nemen de complexiteit, financiële risico's en verantwoordingslast toe. Dit terwijl de beschikbare middelen en personele ruimte de komende jaren juist afnemen. Zonder structureel geborgde datacapaciteit ontbreekt tijdig en betrouwbaar inzicht in volumes, kostenontwikkelingen, risico's en beleidsresultaten. Daarmee komt niet alleen de doelmatigheid, maar ook de rechtmatigheid en uitvoerbaarheid van reeds door raad en college vastgestelde besluiten onder druk te staan. Niet versterken van datagedreven werken is een expliciete keuze voor besturen met verminderde grip.

Datagedreven werken is een bestuurlijke randvoorwaarde om verantwoordelijkheid te kunnen blijven nemen voor te maken beleidskeuzes en risico's beheersbaar te houden. Tegelijkertijd verwachten we dat investeren in datagedreven werken leidt tot structurele inverdieneffecten. We anticiperen vanaf 2029 op een inverdieneffect van 150.000 euro en vanaf 2030 op 300.000 euro structureel. Deze besparing wordt toegevoegd aan de ombuigingsmaatregelen van 7,6 miljoen euro op de organisatie vanuit het BOB (zie ook hieronder bij meevallers/dekkingsmaatregelen nr. 4).

30.Cultuurhistorie, basis op orde
Door het ontbreken van een integrale erfgoedvisie en de versnipperde middelen ontbreken overzicht en sturing, waardoor doelmatig werken wordt bemoeilijkt. Dit leidt tot een werkwijze die vaker ad hoc en minder efficiënt is en onvoldoende is om wettelijke erfgoed- en archeologietaken goed uit te voeren. Door het ontbreken van een actuele visie is er geen duidelijke basis om te bepalen welke inzet wel of niet passend is. De waan van de dag bepaalt de prioritering, waardoor de organisatie reactief en incidentgedreven opereert. Er is hierdoor onvoldoende sprake van gemeentelijke regie op deze duidelijke wettelijke taak van de gemeente.

Voor het opstellen van een integrale erfgoedvisie is een incidentele investering van 45.000 euro nodig terwijl voor structurele borging 200.000 euro per jaar noodzakelijk is. De huidige middelen sluiten niet meer aan op de extra taken die voortkomen uit de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Het gaat dan onder andere om het herzien van beleid, de verwerking van dat beleid in het omgevingsplan en het sterker inbedden van erfgoed en archeologie in planvorming.

31. Omgevingswet - Voldoen aan wettelijke taken en basis op orde krijgen
Doordat systemen (sinds de start van de Omgevingswet) niet goed werken en niet goed op elkaar aansluiten, gaat erg veel tijd verloren. Ophalen van dossiers kost veel tijd, toezichthouders kunnen op locatie niet bij de stukken, handmatig moet veel worden opgehaald. Hierdoor kunnen we niet al onze wettelijke taken uitvoeren. Deels lossen we dit op door taken niet of minder te doen, deels is extra inhuur nodig. Daarnaast is inzet nodig voor verbetering van onze systemen in samenwerking met leveranciers en collega's IT. Onduidelijk is wanneer de problemen met de systemen zijn opgelost. Voor nu is een knelpunt opgenomen voor 2027.

32.Onderhoud Enschede
Naar aanleiding van het door Rijnconsult uitgevoerde onderzoek naar de samenwerking tussen Onderhoud Enschede (OE) en de gemeente Enschede zijn diverse aanbevelingen gedaan om de samenwerking, processen en gezamenlijke sturing te verbeteren. Hoewel deze aanbevelingen noodzakelijk zijn voor het versterken van de toekomstige dienstverlening, brengen ze op korte termijn een financieel knelpunt met zich mee. De implementatie van de voorgestelde verbetermaatregelen vraagt om incidentele extra inzet, onder andere in de vorm van aanvullende expertise, tijdelijke inzet en procesbegeleiding. Deze inzet is momenteel niet voorzien binnen de reguliere begroting van OE en de gemeente Enschede. Hierdoor ontstaan aanvullende kosten die niet kunnen worden opgevangen

binnen bestaande budgetten, terwijl gelijktijdige operationele druk de mogelijkheid om intern op te schalen beperkt.

33.Deels niet realiseren extra reclame-inkomsten
In de brief Wijziging nadere regels handelsreclame van 2 maart 2026 is al aangegeven dat de inkomsten uit extra reclame-opbrengsten mogelijk tegenvallen. Na marktverkenning blijkt dat de interesse van exploitanten beperkter is dan verwacht, en dat vraagstukken rond netcongestie en aansluiting van digitale reclame een aanvullende belemmering vormen. De daadwerkelijke opbrengsten worden pas duidelijk na aanbesteding, maar op basis van de huidige inzichten vallen de verwachtingen voor digitale abri’s, snelwegreclame en schermen langs invalswegen lager uit dan geraamd.

Bij digitale abri’s verwachten we circa 9 schermen in plaats van 25, met een opbrengst van ongeveer 45.000 euro vanaf 2027. Voor snelwegreclame lijkt nog één locatie haalbaar met circa 25.000 euro opbrengst richting 2029. Voor digitale schermen langs invalswegen blijken 5 locaties onvoldoende rendabel. Daarom wordt ingezet op aanbesteding van 10 locaties met een geschatte opbrengst van circa 100.000 euro vanaf 2028. Definitieve opbrengsten volgen na aanbesteding en uitvoering.

5. Meevallers en dekkingen
In onderstaande tabel zijn de meevallers en scherpe keuzes opgenomen die als dekking worden ingezet ten behoeve van het middelenkader.

Meevaller/dekking (in 1.000 euro)	I/S	2027	2028	2029	2030
1.Rente en Treasury voordeel	S	2.400	3.000	3.900	3.800
2.Onderbesteding Wmo 2025	S	1.000	1.000	1.000	1.000
3.Aanbesteding ijsbaan	S	75	75	75	75
4.Versterken datagedreven werken	S	0	0	150	300
5 Aanpassing ramingen op realisatiecijfers	S	6.800	6.800	6.800	6.800
6. Vrijval door actualisatie reserves	I	440			
Meevallers en dekkingen		**10.715**	**10.875**	**11.925**	**11.975**

Toelichting op de meevallers en dekkingen:

1.Rente en Treasury voordeel
Al meerdere jaren is het resultaat op Rente & Treasury niet gewijzigd in de begroting. Vorig jaar is alleen het renteresultaat voor 2025 herzien en zijn 2026 e.v. niet aangepast in afwachting van de gewijzigde regels vanuit BBV waarbij de omslagrente nu ook wordt toegerekend aan de grondexploitaties. Voor 2027-2030 is daarom een gehele actualisatie nu wel aan de orde aangezien de begroting sterkt afwijkt van de verwachtingen.

2.Onderbesteding Wmo 2025
In 2025 is er sprake van een onderbesteding op de Wmo. Deze onderbesteding kan voor een deel verklaard worden vanuit incidentele effecten. Daarnaast is er sprake van stabilisatie van de volumegroei op de Wmo terwijl er wel volumegroei vanuit de vergrijzing werd verwacht. Deze achterblijvende volumegroei heeft zich met name voorgedaan op CVV vervoer, woningaanpassingen en ondersteuning huishouden. Een diepere analyse op deze onderdelen moet uitwijzen wat de verklaring hiervoor is. Structureel kan een bedrag worden vrijgegeven vanuit de hypotheses dat:

- de lagere verzilvering op ondersteuning huishouden een gevolg is van de reguliere inkoopeffecten;
- de lagere kosten op vervoer een gevolg zijn van structureel minder vervoersbewegingen;
- de lagere kosten voor woningaanpassingen een blijvend karakter kennen;
- de verdere vergrijzing en daaruit voortvloeiende volumestijging binnen de rijksmiddelen kan worden opgevangen.

Dit punt moet wel in samenhang genomen worden met de opgevoerde knelpunten vanuit tariefproblematiek voor de Wmo.

3.Aanbesteding ijsbaan
In 2025 heeft de aanbesteding van de exploitatie van de ijsbaan plaatsgevonden. De nieuwe exploitant heeft lager ingeschreven dan het structurele bedrag dat in de gemeentebegroting is opgenomen.

4. Versterken datagedreven werken
Datagedreven werken is een bestuurlijke randvoorwaarde om verantwoordelijkheid te kunnen blijven nemen voor te maken beleidskeuzes en risico's beheersbaar te houden. Tegelijkertijd verwachten we dat investeren in datagedreven werken leidt tot structurele inverdieneffecten. We anticiperen vanaf 2029 op een inverdieneffect van 150.000 euro en vanaf 2030 op 300.000 euro structureel. Deze besparing wordt toegevoegd aan de ombuigingsmaatregelen van 7,6 miljoen euro op de organisatie vanuit het BOB. (zie ook hierboven bij knelpunten nummer 28)

5. Aanpassing ramingen op realisatiecijfers (coalitieakkoord)
Aanpassen van budgetten in de begroting waar de laatste jaren sprake was van lagere realisatie-cijfers. Het gaat specifiek om budgetten voor algemene bijstand levensonderhoud (1,5 miljoen euro), inkomensondersteuning (0,8 miljoen euro), centrumtaken WMO (4,0 miljoen euro) en lokale WMO (0,5 miljoen euro). Deze vrijval gaat uit van beleidsneutraliteit en leidt niet tot inhoudelijke beleidswijzigingen. Dit past binnen de bewuste lijn van scherp begroten, waarbij structurele ruimte op basis van realisaties wordt benut om middelen doelgericht in te zetten. Er blijft oog gehouden worden voor de menselijke maat en de gemeente blijft doen wat nodig is voor de inwoners.

6. Vrijval door actualisatie reserves (coalitieakkoord)
Deze vrijval van middelen in reserves is mogelijk door actualisatie van bestedingsplannen.

6. Prioriteiten
Vooraf aan het zomerreces 2026 is het coalitieakkoord van de formerende partijen tot stand gekomen. Met dit akkoord kiest deze coalitie voor een lijn van gericht investeren in de stad. Hieronder zijn de investeringen per post benoemd:

Prioriteit (in 1.000 euro)	I/S	2027	2028	2029	2030
1. Opschaling investeringsagenda	S	-3.700	-3.700	-3.700	-3.700
2. Mobiliteitssysteem passend bij groeiende stad	S	-2.000	-2.000	-2.000	-2.000
3. Uitvoeringskracht stedelijke ontwikkeling	S	-1.200	-1.200	-1.200	-1.200
4. Sporthal breedtesport	S		-1.000	-1.000	-1.000
5. Actieprogramma Binnenstad	S	-950	-950	-950	-950
6. Versterken bestuurskracht	S	-450	-450	-450	-450
7. Novel-T	S	-310	-310	-310	-310
8. Aanpak woonoverlast structureel borgen	S		-180	-180	-180
9. Jeugdparticipatie	I	-120			
Prioriteiten		**-8.730**	**-9.790**	**-9.790**	**-9.790**

Toelichting op de prioriteiten:

1. Opschaling investeringsagenda
De strategische investeringsagenda vormt een belangrijk instrument om de schaalsprong van Enschede mogelijk te maken. Via de agenda investeert de gemeente in gebiedsontwikkeling, mobiliteit, werklocaties en andere strategische opgaven die bijdragen aan de groei van inwoners, woningen, banen en voorzieningen. Daarnaast biedt de agenda financiële ruimte voor cofinanciering van projecten met bijdragen van provincie, Rijk en Europa. Het coalitieakkoord spreekt nadrukkelijk de ambitie uit om de investeringsagenda verder op te schalen, zodat ook op langere termijn ruimte blijft bestaan voor de ontwikkeling van de stad.

2. Mobiliteitssysteem passend bij groeiende stad
De groei van Enschede vraagt om een mobiliteitssysteem dat woningbouw, economische ontwikkeling en bereikbaarheid met elkaar verbindt. Investeringen in onder meer de tweede ringstructuur zijn randvoorwaardelijk voor de verdere ontwikkeling van de stad. De voor deze opgave beschikbare middelen worden daarom toegevoegd aan de Strategische Investeringsagenda, zodat zij in samenhang met andere strategische investeringen kunnen worden afgewogen en ingezet voor een toekomstbestendige bereikbaarheid van Enschede.

3. Uitvoeringskracht stedelijke ontwikkeling
Enschede staat voor omvangrijke opgaven op het gebied van woningbouw, gebiedsontwikkeling, economie, mobiliteit en duurzaamheid. Om projecten daadwerkelijk te realiseren is voldoende organisatorische capaciteit noodzakelijk. Met deze investering wordt de uitvoeringskracht versterkt zodat plannen sneller kunnen worden voorbereid, externe middelen beter kunnen worden benut en de groeiambities van de stad uitvoerbaar blijven.

4. Sporthal breedtesport
Sport levert een belangrijke bijdrage aan gezondheid, leefbaarheid en sociale samenhang. De vraag naar binnensportaccommodaties groeit en bestaande voorzieningen lopen tegen capaciteitsgrenzen aan. Daarom wordt ingezet op de realisatie van een extra breedtesporthal, bij voorkeur in combinatie met onderwijshuisvesting. Hiermee ontstaat extra ruimte voor verenigingen, onderwijs en sportparticipatie van inwoners.

5. Actieprogramma Binnenstad
Een aantrekkelijke en levendige binnenstad is van groot belang voor het vestigingsklimaat van Enschede. Het actieprogramma binnenstad maakt het mogelijk om samen met ondernemers en vastgoedeigenaren te investeren in vergroening, verblijfskwaliteit, evenementen en tijdelijke kwaliteitsimpulsen. De ervaringen van de afgelopen jaren laten zien dat relatief beperkte middelen een grote multiplier kunnen hebben doordat private partijen meefinancieren. Daarom wordt het actieprogramma structureel voortgezet.

6.Versterken bestuurskracht
Als grootste stad van Overijssel vervult Enschede een belangrijke rol binnen Twente en in de samenwerking met provincie, Rijk, Europa en kennisinstellingen. De omvang en complexiteit van de stedelijke opgaven nemen verder toe. Deze middelen versterken de bestuurlijke en strategische slagkracht van de gemeente, waaronder de lobbyfunctie, regionale samenwerking en de regie op complexe stedelijke programma's. Hiermee kan Enschede haar positie als motor van de regio verder invullen.

7. Novel-T
Novel-T speelt een belangrijke rol in het versterken van ondernemerschap, innovatie en de verbinding tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven. De organisatie ondersteunt startups, scale-ups en

innovatieve ondernemingen en draagt daarmee bij aan nieuwe werkgelegenheid, talentontwikkeling en economische groei. Met de structurele voortzetting blijft Enschede investeren in haar positie als kennis- en innovatiestad.

8. Aanpak woonoverlast structureel borgen
Woonoverlast heeft directe gevolgen voor leefbaarheid, veiligheid en het woongenot van inwoners. De afgelopen jaren is een gerichte aanpak ontwikkeld waarin zorg, handhaving en veiligheidsmaatregelen worden gecombineerd. Met de structurele borging wordt deze aanpak voortgezet en blijft de gemeente in staat om snel en integraal op te treden bij complexe woonoverlastsituaties.

9. Jeugdparticipatie
Het coalitieakkoord benadrukt het belang van kansengelijkheid, betrokkenheid en ontwikkeling van jongeren. Door jongeren actief te betrekken bij besluitvorming en initiatieven in de stad ontstaat beter inzicht in hun behoeften en toekomstperspectief. De bestaande activiteiten op het gebied van jeugdparticipatie worden daarom in 2027 voortgezet. Op basis van een evaluatie wordt vervolgens bepaald hoe deze inzet structureel vervolg krijgt.

7. Lokale heffingen
De wijzigingen in lokale heffingen zijn hieronder weergegeven.

Heffing (in 1.000 euro)	I/S	2027	2028	2029	2030
1.Inflatiecorrectie OZB	S	2.400	2.400	2.400	2.400
2.Investeringsgerichte aanpassing OZB	S	4.000	4.700	4.700	4.700
3.Afschaffing hondenbelasting	S	0	-920	-920	-920
Lokale heffingen		**6.400**	**6.180**	**6.180**	**6.180**

Toelichting op lokale heffingen:

1. Inflatiecorrectie OZB
De opbrengsten van de lokale heffingen worden jaarlijks geactualiseerd op basis van de gerealiseerde opbrengsten. Daarnaast wordt een indexatie toegepast die aansluit bij het meerjarig gemiddelde inflatieniveau. Voor de begroting 2027-2030 is een indexatiepercentage van 3,5% verwerkt. Hiermee wordt geborgd dat de opbrengsten van de lokale heffingen in de pas blijven lopen met de ontwikkeling van de gemeentelijke kosten.

2. Investeringsgerichte aanpassing OZB (coalitieakkoord)
De afgelopen jaren is bewust terughoudend omgegaan met verhogingen en zijn andere keuzes gemaakt om de financiële positie op orde te houden. Hierdoor is de belastingdruk in Enschede richting het landelijk gemiddelde bewogen. Met deze investeringsgerichte aanpassing van de OZB wordt ruimte gecreëerd om de komende jaren te investeren in versterking van de stad en haar voorzieningen.

3. Afschaffing hondenbelasting (coalitieakkoord)
Het coalitieakkoord voorziet in de afschaffing van de hondenbelasting per 2028. Hiermee wordt invulling gegeven aan de ambitie om de lokale belastingdruk te vereenvoudigen en inwoners tegemoet te komen. De structurele derving van inkomsten is verwerkt binnen het financiële kader van deze begroting.

8. Structureel saldo
Het structurele saldo laat zien of de begroting ook op langere termijn in balans is, doordat incidentele meevallers en tegenvallers buiten beschouwing worden gelaten. De provinciale toezichthouder gebruikt dit saldo om te bepalen of de gemeente onder regulier of verzwaard financieel toezicht valt. Als in het eerste of laatste begrotingsjaar sprake is van een positief structureel saldo, geldt regulier toezicht. In onze meerjarenbegroting is daar sprake van.

9. Weerstandsratio
De weerstandsratio laat zien in hoeverre de gemeente financiële tegenvallers op kan vangen met de beschikbare reserves. De ratio toont meerjarig een neerwaartse trend, afhankelijk van de uitkomst van het onderzoek naar jeugdbudgettering (zogenaamde commissie Van Ark) begin volgend jaar zal vervolgens al dan niet verder bijgestuurd moeten worden.

10. Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen, ook wel buffer genoemd, betreft de vrij beschikbare middelen die we achter de hand hebben indien zich onverhoopt financiële risico's voordoen. Het gaat daarbij om het beschikbare weerstandsvermogen, ofwel de ontwikkeling van de reserve weerstandsvermogen en de reserve grondbedrijf (wordt tot een bepaald niveau meegenomen).

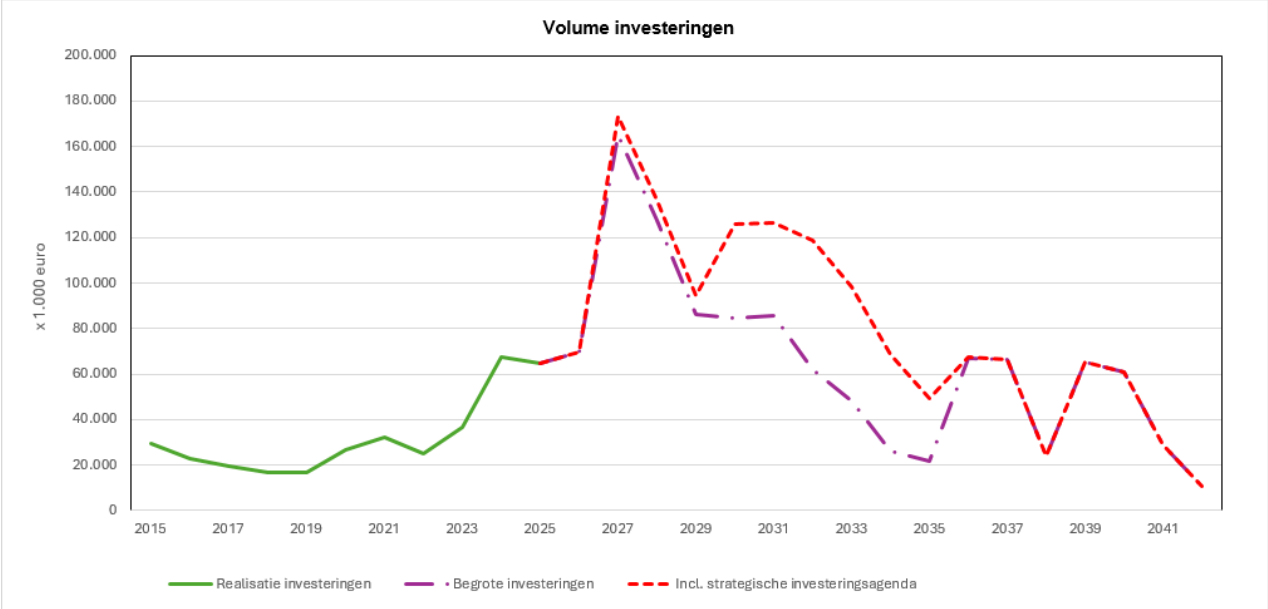
3.2. Investeringen

De gemeentelijke begroting kent twee kanten: de exploitatie en de investeringen. In de exploitatie gaat het om de jaarlijkse inkomsten en uitgaven van de gemeente. Investeringen vormen een aparte categorie: dit zijn grotere uitgaven die leiden tot bezit en waarvan het nut meerdere jaren meegaat, zoals wegen, scholen, sportaccommodaties en gemeentelijk vastgoed. Deze investeringen worden niet in één keer als kosten genomen, maar boekhoudkundig verdeeld over de jaren waarin de gemeente er gebruik van maakt. De jaarlijkse kosten hiervan (de kapitaallasten) lopen mee in de exploitatie.

Investeringsvolume 2027-2030
In de tabel hieronder is het meerjarig investeringsvolume tot en met 2030 weergegeven, inclusief bijdragen van derden. Enschede verwacht in deze periode ruim 464 miljoen euro te investeren, waarvan bijna 99 miljoen euro wordt bijgedragen door derden.

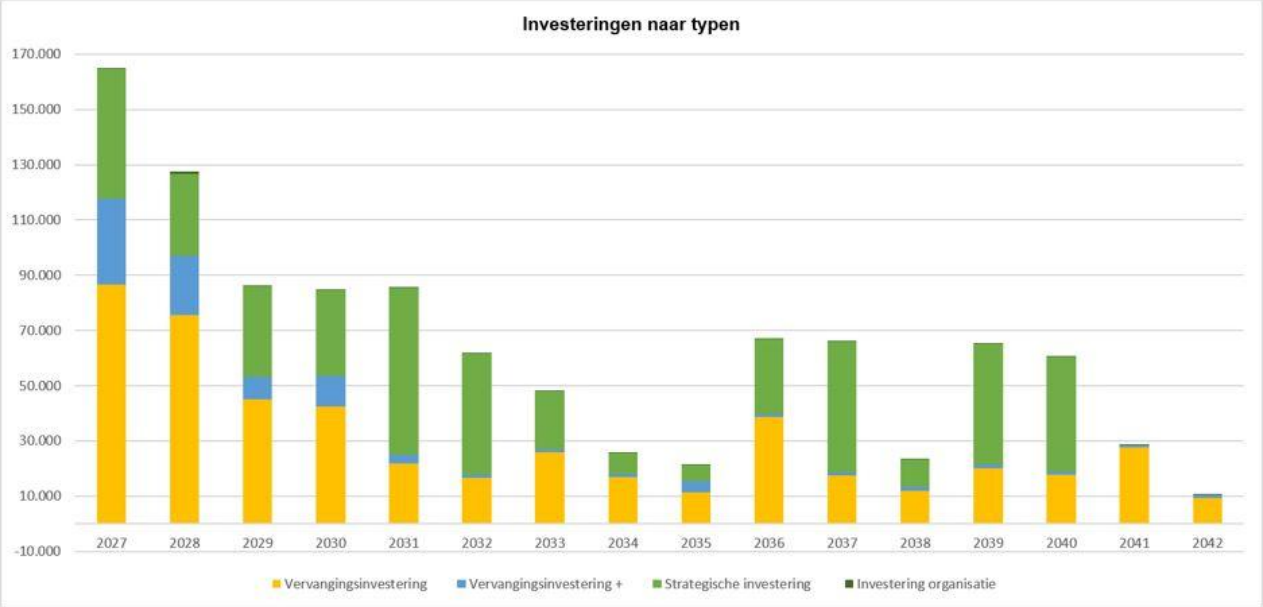
Totaal investeringen	**Verwachte uitgaven en bijdragen derden**			
(Bedragen in 1.000 euro)	2027	2028	2029	2030
Eigen investeringen	140.996	103.457	61.407	59.840
Gefinancierd door bijdragen derden	24.773	24.034	24.868	24.912
Totaal investeringen	**165.769**	**127.490**	**86.274**	**84.752**

Onderstaande grafiek laat het gerealiseerde en verwachte investeringsvolume van de gemeente zien over een langere periode. Hierbij is zowel de realisatie van investeringen in afgelopen jaren als een langjarige doorkijk richting 2042 opgenomen. De blauwe lijn bevat de investeringen die op basis van reeds genomen besluiten in de begroting zijn verwerkt. De rode lijn bevat daarnaast een indicatieve raming van investeringsambities uit de Strategische Investeringsagenda waarvoor nog nadere uitwerking, dekking en besluitvorming nodig kunnen zijn. De rode lijn geeft daarmee geen vastgesteld investeringsprogramma weer, maar een inschatting van de toekomstige investeringsbehoefte.

Te zien is dat het investeringspeil in de afgelopen jaren gestaag is opgelopen. Dit houdt verband met de keuzes die in de vorige raadsperiode zijn gemaakt om na een langjarige periode van prudent financieel beleid weer te gaan investeren. Voor de komende jaren wordt een verdere toename in investeringsniveau voorzien. Dit hangt samen met o.a. de benodigde investeringen in de onderwijshuisvesting maar ook voor een aantal investeringen uit de Strategische Investeringsagenda zoals de MFSA's en het Warenhuis. In 2026 wordt naar verwachting in totaal bijna 70 miljoen aan investeringsuitgaven gedaan terwijl vanuit de vorige begroting 142 miljoen euro was geraamd. De stijging in de jaarschijf 2027 hangt deels samen met deze doorgeschoven investeringen uit 2026.

Type investeringen
Investeringen kunnen worden ingedeeld naar het doel waarvoor ze worden gedaan, variërend van het in stand houden van bestaande voorzieningen (onderhoud) tot investeringen die bijdragen aan de groei en ambities van de stad (strategisch). In onderstaande grafiek is het investeringsvolume verdeeld naar type investering. Te zien is dat een aanzienlijk deel van de investeringen (zie groene delen in de grafiek) in de komende jaren bestaat uit strategische investeringen, gericht op de ontwikkeling en groei van Enschede. Hierbij gaat het o.a. om de investeringen uit de Strategische Investeringsagenda.

Belang van de strategische investeringsagenda
Middels de Strategische Investeringsagenda wordt gewerkt aan uitvoering van de strategische opgaven van de stad. Hiermee houden we de stad op de lange termijn aantrekkelijk om in te leven, wonen en werken.

Investeringen vormen het fundament onder een aantrekkelijke, groen en duurzame en inclusieve stad. Zij geven richting aan de kwaliteit van wonen, werken, leren en ontspannen en zijn daarmee bepalend voor de vitaliteit van de stad op de lange termijn. Het is van belang te borgen dat het investeringsniveau op peil blijft. Wanneer de groei en ontwikkeling van de stad achterblijft, heeft dat niet alleen gevolgen voor de ruimtelijke en economische ontwikkeling, maar ook voor de gemeentelijke financiën. Achterblijvende groei leidt tot een kleinere toedeling van middelen vanuit het gemeentefonds.

Daarnaast heeft investeren een belangrijke hefboomwerking: veel regionale, landelijke en Europese regelingen hanteren cofinancieringsvereisten. Zo verstrekt het Rijk haar middelen steeds meer via specifieke uitkeringen, waardoor het noodzakelijk is dat gemeenten zelf plannen en cofinanciering gereed hebben. Zonder eigen middelen blijft dit potentieel onbenut. In totaal heeft de gemeente inmiddels circa 118,5 mln euro aan aanvullende subsidies beschikt gekregen.

Strategische investeringsagenda is uitgegroeid tot een integraal ontwikkelinstrument
Sinds de instelling van de Strategische Investeringsagenda in 2021 zijn belangrijke stappen gezet. De Investeringsagenda is uitgegroeid van een financieringskader tot een integraal ontwikkelinstrument waarin wonen, werken, bereikbaarheid en maatschappelijke voorzieningen met elkaar verbonden worden. Door de toevoeging van structurele budgetten, het strategisch verwervingskrediet en indexatie zijn noodzakelijke randvoorwaarden gecreëerd om projecten te kunnen uitvoeren.

De Strategische Investeringsagenda is bovendien verbreed: waar aanvankelijk de nadruk op gebiedsontwikkelingen met voornamelijk woningbouw lag, zien we nu een bredere spreiding naar mobiliteit, infrastructuur, klimaatadaptatie, voorzieningen en economische ontwikkelingen. Deze verbreding is essentieel om groei op een integrale en kwalitatieve manier tot stand te laten komen.

De ingezette koers van de Strategische Investeringsagenda heeft geleid tot een sterke basis waarop de stad verder kan bouwen. De uitvoering van lopende projecten is geborgd en de stad heeft aanzienlijke externe middelen weten te verwerven voor de groeiopgave. Hiermee houden we de stad

op peil en kan de stad op een kwalitatieve manier groeien. Tegelijkertijd is duidelijk dat aanvullende keuzes nodig zijn om de volgende fase van groei en ontwikkeling te realiseren.

Huidige projecten Strategische Investeringsagenda
De volgende projecten staan momenteel op de Strategische Investeringsagenda. Tussen haakjes staat het jaartal waarin de projecten aan de agenda zijn toegevoegd. Van deze projecten zijn Centrumkwadraat, Kennispark/Twekkelerveld, de Kop, Cromhoff en Eschmarkeveld ook zogenoemde sleutelprojecten die de basis vormen van de Woondeal Twente.

Opschaling strategische investeringsagenda
Het coalitieakkoord spreekt nadrukkelijk de ambitie uit om de Strategische Investeringsagenda verder op te schalen om de schaalsprong van Twente en de groeiambities van Enschede als aantrekkelijke woon-, werk- en kennisstad mogelijk te maken. Daarom zijn de in het coalitieakkoord opgenomen extra middelen voor de Strategische Investeringsagenda en voor investeringen in een mobiliteitssysteem passend bij een groeiende stad in deze begroting verwerkt. Bij de actualisatie van de Strategische Investeringsagenda in het voorjaar van 2027 wordt een nadere uitwerking aan de raad voorgelegd.

Daarnaast is het college voornemens de herontwikkeling van de voormalige Apollo Vredestein-locatie toe te voegen aan de Strategische Investeringsagenda. Deze locatie biedt, gezien haar omvang, ligging en economische potentie, een unieke kans om de economische structuur van Enschede en Twente te versterken en ruimte te creëren voor innovatie, bedrijvigheid en werkgelegenheid. Gelet op het strategische belang van de locatie heeft de gemeente een actieve rol genomen in de verdere gebiedsontwikkeling. De financiële en inhoudelijke uitwerking wordt op een later moment aan de raad voorgelegd.

3.3. Financiële positie

Samenvattend is de financiële positie van Enschede solide. De gemeente beschikt over voldoende buffers om tegenvallers op te vangen, de schulden zijn beperkt en de solvabiliteit is op orde. Het investeringsniveau is passend en er is sprake van een structureel evenwicht tussen baten en lasten. De belastingdruk ligt wel iets boven het landelijk gemiddelde en het risicoprofiel is toegenomen door onzekerheden in het rijksbeleid, met name vanaf 2028 rond de jeugdzorg. Dit vraagt om blijvende aandacht, tijdige voorbereiding en actieve belangenbehartiging richting het Rijk.

Deze beoordeling van de weerbaarheid en houdbaarheid van onze financiële positie is gebaseerd op een brede set financiële kengetallen afgezet tegen de signaleringswaarde in de 2e kolom:

Financiële kengetallen	Signalering * Onvoldoende	Rek 2025	Begroting				
			2026	2027	2028	2029	2030
1. Weerstandsratio	< 0,8	1,79	1,71	1,49	1,21	1,01	0,88
2a Netto schuldquote	> 130%	19%	37%	41%	49%	52%	47%
2b Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen		18%	35%	35%	40%	49%	51%
3 Solvabiliteitsratio	< 20%	37%	27%	28%	27%	28%	29%
4 Grondexploitatie	> 35%	0%	1%	2%	2%	2%	1%
5 Netto investeringsquote	<0% of >5 %	1,3%	4,1%	6,5%	7,8%	7,8%	4,6%
6 Structurele exploitatieruimte	< 0%	3%	0,1%	0,3%	0,4%	0,3%	0,7%
7 Belastingcapaciteit	> 105 %	107%	104%	105%	104%	102%	101%

* Signaleringswaarden conform nota weerstandsvermogen en risicomanagement. Er is geen sprake van harde normen per kengetal. Het oordeel over de financiële positie wordt gebaseerd op de samenhang tussen kengetallen.

Toelichtingen:

1. Weerstandsratio
De weerstandsratio bekijkt of er voldoende reserves achter de hand zijn om incidentele tegenvallers op te vangen. Een lage weerstandsratio kan betekenen dat de gemeente financiële tegenvallers niet op kan vangen. In Enschede kunnen risico's voldoende opgevangen worden.

2. Netto schuldquote
De netto schuldquote staat stil bij de vraag hoe hoog de schulden van de gemeente zijn en hoe zwaar deze drukken op de begroting? Een hoge en alsmaar oplopende (netto) schuldquote kan worden gezien als een teken voor een op termijn onhoudbare financiële situatie. De schuldquote in Enschede ligt laag als gevolg het beleid van de afgelopen jaren om de schulden af te bouwen.

3.Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio laat zien welk deel van het gemeentelijk bezit is gefinancierd met schulden en welk deel met eigen middelen. Een lage solvabiliteit is een teken dat de gemeente mogelijk te weinig ruimte in de begroting heeft om investeringen uit eigen middelen te betalen en daardoor afhankelijker is van leningen. Dat is ongunstig. De solvabiliteit van Enschede ligt op een niveau dat als voldoende wordt beschouwd.

4. Grondexploitatie
Het kengetal grondexploitatie beoordeelt of de gemeente grote grondposities heeft en daardoor meer

risico loopt dat bij economische tegenwind gronden moeten worden afgeboekt. Een hoog percentage kan aangeven dat eventuele grondafboekingen moeilijk op te vangen zijn. Een te laag kengetal kan juist ook betekenen dat de gemeente te weinig grondposities heeft om aan strategische ambities en maatschappelijke opgaven te werken.
In Enschede zijn de grondposities aan de lage kant. Dat kan strategische ambities en werken aan maatschappelijke opgaven in de weg zitten. Komende jaren kan dit kengetal weer gaan stijgen doordat Enschede weer een actiever grondbeleid voert.

5. Netto investeringsquote
De netto investeringsquote laat zien of de gemeente voldoende investeert. Te lage investeringen kunnen betekenen dat noodzakelijke investeringen worden uitgesteld, wat later tot extra kosten kan leiden. Te hoge investeringen zorgen juist voor meer schulden en vaste lasten, waardoor de gemeentelijke begroting minder flexibel wordt. In Enschede is afgelopen jaren ingezet op verhogen van het investeringsniveau zodat voorzieningen op peil blijven. Daardoor zal de investeringsquote naar verwachting op gaan lopen.

6. Structurele exploitatieruimte
De structurele exploitatieruimte laat zien of de gemeente op de lange termijn voldoende vaste inkomsten heeft om haar vaste uitgaven te betalen. Als er structureel een tekort is, betekent dit dat de gemeente ieder jaar een deel van haar vermogen moet aanspreken. In feite worden dan de kosten van het dagelijks beleid doorgeschoven naar toekomstige inwoners. In Enschede is de structurele exploitatieruimte op het goede niveau.

7. Belastingcapaciteit
Dit kengetal laat zien hoe hoog de gemeentelijke belastingen zijn in vergelijking met andere gemeenten en hoeveel ruimte er nog is om deze te verhogen bij financiële tegenvallers. Het geeft daarmee inzicht of de gemeente in een slechtweerscenario nog kan bijsturen aan de inkomstenkant. Een hoge belastingdruk kan erop wijzen dat de ruimte voor extra inkomsten beperkt is. In Enschede ligt de belastingdruk van oudsher hoger dan het landelijk gemiddelde, maar door terughoudend beleid in de afgelopen jaren is deze wel dichter naar het gemiddelde toegegroeid.

Meer over risicomanagement inclusief de grootste gemeentelijke risico's vind u in onderdeel 5.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

3.4. Uitgangspunten financieel beleid

In de tabel hieronder zijn de financiële uitgangspunten opgenomen waarmee deze begroting is opgesteld.

Omschrijving	Grondslag
1. Lonen en sociale lasten - indexatie 2027	3,55%
2. Prijzen - indexatie 2027	2,1%
3. Algemene uitkering	Meicirculaire 2026
4. Lokale belastingen	3,5% inflatiecorrectie + investeringsgerichte OZB aanpassing
5. Overige lokale heffingen: - Rioolheffing - Afvalstoffenheffing en overige heffingen	Inflatiecorrectie en maximaal kostendekkend
6. Omslagrente	1,5%

Toelichting op uitgangspunten financieel beleid

1.en 2. Loon en prijsindexatie 2027
Eerder is toegelicht dat in de begroting een stelpost is opgenomen om toekomstige loon- en prijsstijgingen op te vangen. Voor het begrotingsjaar 2027 wordt vanuit deze stelpost budget toegekend aan relevante begrotingsposten, zodat de voor 2027 verwachte loon- en prijsontwikkelingen kunnen worden opgevangen. Daarbij is uitgegaan van een loonstijging van 3,55% en een prijsstijging van 2,1%. Op basis hiervan zijn de budgetten in de begroting voor het jaar 2027 aangepast. Incidentele budgetten en stelposten worden niet geïndexeerd.

3. Algemene uitkering
Conform de financiële verordening wordt de begroting gebaseerd op de meicirculaire van dit jaar en alle circulaires daarvoor. De septembercirculaire 2026 wordt niet meegenomen en pas verwerkt bij de volgende zomernota. Hierdoor sturen we slechts 1 keer per jaar bij op het saldo van alle circulaires die in een jaar uitkomen. Dat geeft rust in het bestuurlijke proces.

4. Lokale belastingen
Dit betreft de reguliere inflatiecorrectie die dit jaar uitkomt op 3,5%. Daarnaast wordt zoals eerder toegelicht dit jaar ook een additionele investeringsgerichte aanpassing van de OZB toegepast.

5. Overige lokale heffingen
De tarieven voor leges en retributies (onder andere afvalstoffen- en rioolheffing) worden bepaald op grond van de begrote kosten en de afgesproken 100% kostendekkendheid. Tariefaanpassingen zijn daarmee een resultante van kostenontwikkelingen.

6.Omslagrente
De omslagrente is de gemiddelde rente van leningen die wij als gemeente hebben aangetrokken en aan investeringen in rekeningen worden gebracht. Deze kunnen we gelijk houden op 1,5%. Dit doordat de gemiddelde rente van onze leningenportefeuille laag is en voorlopig geen nieuwe leningen nodig zijn.

4. Beleidsbegroting: programma’s

De programma’s vormen de kern van de begroting en brengen beleid, uitvoering en middelen samen rond de maatschappelijke waarde die we als gemeente willen realiseren. De indeling is gebaseerd op de gedachte dat gemeentelijke activiteiten niet op zichzelf staan, maar gezamenlijk bijdragen aan de opgaven van de stad. Door samenhangende taken binnen programma’s te bundelen, ontstaat beter inzicht in hoe de inzet van middelen bijdraagt aan maatschappelijke effecten.

Voor de programma-indeling is gebruik gemaakt van de gedachte van de gemeentelijke waardeketen. Deze benadering laat zien hoe verschillende beleidsterreinen elkaar versterken en gezamenlijk bijdragen aan maatschappelijke waarde voor inwoners en de stad. De waardeketen begint bij stedelijke ontwikkeling, waar woningen worden gerealiseerd die ook goed bereikbaar moeten zijn. Vervolgens spelen economie en werk een belangrijke rol, zodat inwoners in hun eigen bestaan kunnen voorzien. Daarnaast zijn een goede leefomgeving en een sterk voorzieningenniveau van belang, zodat inwoners prettig kunnen wonen, elkaar kunnen ontmoeten en zo lang mogelijk zelfstandig kunnen functioneren. Voor inwoners die dat niet altijd meer lukt, biedt de gemeente ondersteuning via regelingen op rondkomen, jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning. Ook het waarborgen van openbare orde en veiligheid vraagt om gerichte inzet. Dienstverlening, bestuur en organisatie vormen tot slot de basis die deze gehele waardeketen ondersteunt.

Door deze indeling wordt integrale sturing mogelijk gemaakt. Binnen programma’s worden samenhangende beleidsterreinen en middelen gebundeld, waardoor beter kan worden gestuurd op de samenhang en het resultaat. Zo kan binnen stedelijke ontwikkeling gestuurd worden op groei van de stad door wonen en mobiliteit te combineren, terwijl economie en werk inzicht geven in het economisch functioneren van de stad en de ondersteuning van inwoners. In het programma leefomgeving wordt integraal gestuurd op de fysieke kwaliteit van de bestaande stad, en in samenleven en voorzieningen op het versterken van sociale cohesie en preventie. De programma’s rondkomen, jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning maken inzichtelijk hoe inzet en lasten van ondersteuning zich ontwikkelen binnen wettelijke kaders. Openbare orde en veiligheid bundelt de inzet op een veilige stad, terwijl dienstverlening, bestuur en organisatie de randvoorwaarden bieden voor de uitvoering van alle overige programma’s.

Binnen ieder programma worden specifieke gemeentelijke taken uitgevoerd. Dat is te zien bij de overzichten onder wat mag het kosten. Voor de indeling van deze taken sluiten wij aan bij de landelijk voorgeschreven taakveldenstructuur voor gemeenten. De taakvelden zorgen voor een uniforme indeling van gemeentelijke activiteiten en maken vergelijking en verantwoording tussen gemeenten mogelijk. Voor meer informatie over welke activiteiten onder een specifiek taakveld vallen wordt verwezen naar de Vraagbaak Iv3. Verder worden bij de uitvoering van programma's verschillende beleidsdocumenten gebruikt. Alle actuele documenten zijn te vinden op Beleidsdocumenten.

4.1 Stedelijke ontwikkeling

Binnen het programma Stedelijke Ontwikkeling werken we aan de ruimtelijke ontwikkeling van Enschede en leggen we de basis voor een aantrekkelijke, duurzame en toekomstbestendige stad. Het programma omvat de belangrijkste activiteiten op het gebied van woningbouw, ruimtelijke ordening, gebiedsontwikkeling en grondbeleid. Daarnaast zitten ook de activiteiten op het gebied van mobiliteit onder dit programma. Vanuit dit programma geven we invulling aan de groei en herstructurering van de stad.

Strategiewiel
Dit programma draagt vooral bij aan Aantrekkelijk Enschede. Met woningbouw, gebiedsontwikkeling, werklocaties en bereikbaarheid maken we de groei van de stad mogelijk. Betaalbare woningen en wonen met zorg dragen daarnaast bij aan Inclusief Enschede. Daarnaast dragen we met duurzame en klimaatadaptieve projecten bij aan een Groen en Duurzaam Enschede.

4.1.1. Wat willen we bereiken?

In 2027 zetten we verdere stappen in de ruimtelijke en volkshuisvestelijke ontwikkeling van Enschede en Twente. Samen met onze regionale partners en het Rijk werken we de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie uit tot een uitvoeringsagenda voor Twente, waarmee gezamenlijke ambities worden vertaald naar concrete programma's en projecten voor een sterke, bereikbare, aantrekkelijke en toekomstbestendige regio. De Omgevingsvisie, de ontwikkeling van de Spoorzone Hengelo-Enschede en de uitvoering van de Omgevingswet vormen daarbij belangrijke richtinggevende kaders.

We werken aan een ambitieuze en evenwichtige ontwikkeling van de stad, waarbij wonen, werken, voorzieningen en bereikbaarheid in samenhang worden ontwikkeld. Om de groei van de stad en regio te faciliteren zetten we in op voldoende woningen en aantrekkelijke werklocaties. We actualiseren het woonbeleid in een nieuw volkshuisvestingsprogramma en stellen aanvullend volkshuisvestelijk beleid vast, waaronder de wettelijk verplichte urgentieverordening. Daarbij zetten we in op een gevarieerd woningaanbod, de bevordering van doorstroming en passende woonvormen voor verschillende doelgroepen. Onze ambitie blijft om structureel gemiddeld 1.000 netto woningen per jaar toe te voegen. Daarom werken we verder uit hoe we die ambitie kunnen realiseren en hoe we de aanvullende middelen hiervoor zo optimaal mogelijk kunnen inzetten. Deze uitwerking delen we met de raad bij het woondebat.

Een goede bereikbaarheid is een belangrijke voorwaarde voor de verdere ontwikkeling van Enschede. Met het Programma Mobiliteit geven we richting aan de mobiliteitsopgaven voor de komende tien jaar en werken we aan een veilig, bereikbaar en duurzaam mobiliteitssysteem. We zetten onder andere stappen in de aanleg van de ongelijkvloerse kruising Oostweg-Keppelerdijk. We onderzoeken onderdelen van een tweede ringstructuur, waaronder de verdere uitwerking van een ongelijkvloerse aansluiting Oostweg-N35, een doortrekking van de Oostweg naar de Zuid Esmarkerrondweg en een variantenstudie voor een noordelijke randweg.

Daarnaast blijven we werken aan een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving. De verdere implementatie van de Omgevingswet, het opstellen van omgevingsprogramma's en de ontwikkeling van een volwaardig Omgevingsplan versterken onze mogelijkheden om stedelijke opgaven integraal en gebiedsgericht aan te pakken. Dit sluit aan bij de verdere versterking van de integrale wijkaanpak in Twekkelerveld, Hanenberglanden en 't Lang, waar fysieke en sociale opgaven in samenhang worden opgepakt.

Tegelijkertijd staan de ontwikkeling van de stad en de realisatie van de woningbouwopgave onder druk door externe factoren, zoals stikstofbeperkingen en netcongestie. We zetten ons actief in om deze belemmeringen waar mogelijk weg te nemen, zodat we kunnen blijven bouwen aan een aantrekkelijke, leefbare en toekomstbestendige stad voor huidige en toekomstige inwoners. Het huidige handhavingsbeleid is voornamelijk reactief. Richting de zomernota maken we een integrale afweging of deze werkwijze nog passend is voor Enschede of dat een andere benadering beter aansluit bij de ambities en opgaven van de stad.

4.1.2. Wat gaan we daarvoor doen?

Stedelijke ontwikkeling - Acties komend begrotingsjaar
01. We updaten de woonvisie tot een volkshuisvestingsprogramma De Wet Versterking Regie Volkshuisvesting verplicht gemeenten een volkshuisvestingsprogramma vast te stellen. Daarom werken we de huidige woonvisie uit tot een volkshuisvestingsprogramma dat wordt opgesteld binnen het stelsel van de omgevingswet. Deze wordt besproken in de raad tijdens het woondebat.
02. We stellen een Programma Mobiliteit Enschede op We leveren een Programma Mobiliteit op als uitwerking van de Omgevingsvisie. Doel is richting geven aan oplossingen voor de mobiliteitsopgaven die ontstaan door groei en schaalsprong in inwoners en arbeidsplaatsen. Concreet bevat het programma keuzes voor bereikbaarheid, leefbaarheid en duurzaamheid en een uitvoeringsprogramma voor de komende 10 jaar.
03. We leggen de ongelijkvloerse kruising Oostweg–Keppelerdijk aan We realiseren een verdiepte kruising op de Oostweg ter hoogte van de Keppelerdijk, onder voorbehoud van cofinanciering door het Rijk. Met deze maatregel verbeteren we de doorstroming en verkeersveiligheid op een belangrijke stedelijke route. In 2027 voeren we de werkzaamheden voor de aanleg van de ongelijkvloerse kruising uit. We leggen dit ter informatie voor aan de raad.
04. We werken een integraal ontwerp uit voor de ongelijkvloerse aansluiting Oostweg–N35 inclusief doorverbinding naar de Zuid Esmarkerrondweg We leveren een integraal uitgewerkt ontwerp op voor de ongelijkvloerse aansluiting van de Oostweg op de N35, inclusief de doorverbinding naar de Zuid Esmarkerrondweg. Het ontwerp bevat een tracékeuze en bijbehorende onderbouwing. Hiermee versterken we de regionale bereikbaarheid en de samenhang binnen de tweede ringstructuur. Het ontwerp vormt de basis voor vervolgbesluitvorming. We leggen dit ter informatie voor aan de raad.
05. We voeren een haalbaarheids- en variantenstudie uit voor een stadsontsluitingsweg tussen de Deurningerstraat en de Hengelosestraat We leveren een onderbouwde variantenstudie met een voorkeursrichting, ontwerp en kostenraming afgestemd op omliggende ontwikkelingen. Er worden verkeer-, natuur- en omgevingsaspecten onderzocht. Doel is het verbeteren van de bereikbaarheid en verkeersveiligheid in dit deel van de stad. We leggen dit ter informatie voor aan de raad.
06. We maken een handelingskader Glanerveld/'t Bultserve

In Glanerveld/'t Bultserve, het gebied tussen de Najaarsweg, Bultsweg, Euregioweg en de Duitse grens, willen we woningbouw realiseren. Ons doel is om vóór 2035 een eerste deel van deze ontwikkeling te hebben gerealiseerd. Daarom stellen we een ruimtelijk en programmatisch kader op dat richting geeft aan de verdere ontwikkeling van het gebied. We bespreken het handelingskader met de raad en verwerken de opbrengst in de definitieve versie.
07. We maken een handelingskader Driehoek Noord Voor Driehoek Noord, het gebied tussen de Hengelosestraat, Deurningerstraat en Raiffeisenstraat, stellen we een handelingskader op voor de herontwikkeling van het gebied. We bespreken dit kader met de raad en verwerken de opbrengst in de definitieve versie. Het handelingskader vormt vervolgens de basis voor het Omgevingsplan dat we vóór eind 2027 ter inzage leggen.
08. We stellen ruimtelijke kaders op voor de ABN-AMRO locatie De gemeente is eigenaar van het voormalige ABN-AMRO-kantoor aan het Stationsplein. Voor de herontwikkeling van deze locatie voor wonen en werken stellen we ruimtelijke kaders op. We bespreken deze kaders met de raad. Vervolgens gebruiken we de vastgestelde uitgangspunten om de markt te consulteren en de locatie op de meest passende wijze te verkopen.
09. We informeren de raad over de voortgang en resultaten van de wijkaanpakken We informeren de raad over de voortgang en resultaten van de wijkaanpakken Hanenberglanden, Wesselerbrink Noord-Oost en Twekkelerveld. Daarbij rapporteren we over de sociale en fysieke opgaven, voorgenomen maatregelen en de voortgang van het Volkshuisvestingsfonds Hanenberglanden.
10. We maken een voorstel voor vervolg aanpak van energiearmoede We leggen een voorstel ter besluitvorming voor aan de raad over de voortgang van de SPUK Energiearmoede. Daarin beschrijven we de behaalde resultaten, eventuele bijsturing en de inzet van nieuwe middelen voor de ondersteuning van eigenaar-bewoners met een laag inkomen bij het verduurzamen van hun woning. En we verkennen de mogelijkheden van een revolverend fonds.
11. We maken een voorstel Specifieke uitkering Lokale aanpak isolatie We leggen een voorstel ter besluitvorming voor aan de raad over de voortgang van de Specifieke Uitkering Lokale Aanpak Isolatie, waaronder de isolatiebon, en eventuele bijsturing van de uitvoering. De uitvoering van de Specifieke uitkering hangt direct samen met de aanpak van de energiearmoede (punt 9). Doel is om samen een groter percentage van de huishoudens naar een toekomstbestendige woning en energierekening gaat.
12. We ontwikkelen het Omgevingsplan door Wij geven uitvoering aan het Plan van Aanpak Transitie Omgevingsplan door de uitwerking van de drie transitiesporen en het actualiseren van het Omgevingsplan in 2027. We leggen dit ter besluitvorming voor aan de raad.
13. We ontwikkelen Horstmanpark tot een toekomstbestendige woonomgeving Horstmanpark ontwikkelen we tot een toekomstbestendige woonomgeving die bijdraagt aan de schaalsprong van Enschede als onderdeel van de SHE. Daarbij zetten we in op een gevarieerd woningaanbod, passend bij de behoefte van zowel huidige als nieuwe inwoners van de stad, met aandacht voor groen, duurzaamheid en leefkwaliteit. In het tweede kwartaal van 2027 bieden wij de raad hiervoor een ruimtelijk-programmatisch handelingskader aan, waarin de ontwikkelrichting, programmatische ambities en randvoorwaarden voor de verdere ontwikkeling van het gebied worden vastgelegd om op basis daarvan een omgevingsplan op te stellen.
14. We wijzen extra woningbouwlocaties aan en maken een handelingskader Conform het coalitieakkoord onderzoeken we mogelijkheden voor aanvullende woningbouwlocaties, passend binnen de strategie van hybride bouwen. Daarbij zetten we in op zowel binnenstedelijke verdichting als woningbouwontwikkeling aan de stadsranden. We brengen kansrijke locaties in beeld en betrekken de gemeenteraad actief bij de afweging en keuze van nieuwe ontwikkellocaties. Eind 2027 hebben we één of meer locaties aangewezen waar we volgens handelingskaders voor opstellen en tot ontwikkeling brengen.
15. We stellen een ontwikkelperspectief op voor de Spoorzone Hengelo-Enschede (SHE) Samen met Hengelo werken we aan het Ontwikkelperspectief SHE, een langetermijnvisie voor de ruimtelijke en programmatische ontwikkeling van de spoorzone in de komende 25 jaar. Dit perspectief geeft richting aan de gezamenlijke schaalsprong van beide steden en vertaalt de ambities uit de Regionale Ontwikkelstrategie Twente (ROS) naar concrete ontwikkelkansen in dit gebied. Het Ontwikkelperspectief wordt uiterlijk in het tweede kwartaal aan beide gemeenteraden aangeboden voor besluitvorming.

16. We verdiepen het ontwikkelperspectief voor Kennispark Voor de realisatie van de Schaalsprong en de SHE zetten we in op de doorontwikkeling van Kennispark, inclusief het gebied tussen het spoor en het kanaal. We werken aan een verdieping van het Ontwikkelperspectief SHE, waarin de opgaven voor werken, wonen en voorzieningen integraal worden benaderd. Samen met FC Twente brengen we de ontwikkelambities voor de Grolsch Veste en de omliggende gebieden verder in beeld. We nemen de raad mee in deze verdieping.
17. We stellen een nota op over de integrale handhaver We stellen een toekomstvisie op voor de inzet van integrale handhavers in Enschede. Op basis hiervan leggen we de gemeenteraad een nota voor met keuzes over rollen, taken en bevoegdheden. De nota bevat ook de personele, organisatorische en financiële gevolgen vanaf 2028.
Verbonden partijen betrokken bij programma (nadere toelichtingen in paragraaf 5.6 verbonden partijen): 1. Cromhoff B.V.

In onderstaande tabel is voor dit programma weergegeven welke beleidsnota's en raadsvoorstellen naar verwachting in het komende begrotingsjaar aan de raad worden voorgelegd en welk type kaderstelling daarbij hoort. De indeling in actieve (A), passieve-plus (B) of passieve (C) kaderstelling maakt inzichtelijk hoe en wanneer de raad wordt betrokken bij beleidsvorming. In de leeswijzer is een toelichting opgenomen op de betekenis van categorie A/B/C voorstellen. Op basis van deze overzichten wordt de Bestuurlijke Termijn Agenda voor komend begrotingsjaar opgesteld.

Stedelijke ontwikkeling - Beleidsnota's en raadsvoorstellen komend begrotingsjaar			
Beleidsveld	Onderwerp	A/B/C Voorstel	Participatie (Ja/Nee)
Ruimtelijke Ontwikkeling	Urgentieverordening sociale huurwoningen	C	nee
Ruimtelijke Ontwikkeling	Omgevingsprogramma Wonen (inclusief Volkshuisvestingsprogramma)	B	nee
Mobiliteit	Omgevingsprogramma Mobiliteit	B	ja
Ruimtelijke Ontwikkeling	Ontwikkelstrategie en programmatisch kader Kop Westerval	B	ja
Ruimtelijke Ontwikkeling	Gebiedsvisie Oost	B	nee
Duurzaamheid	Subsidieverordening Volkshuisvestingsfonds Twekkelerveld	C	nee

4.1.3. Wat mag het kosten?

Vanuit het Coalitieakkoord zijn er extra financiële impulsen gegeven aan het programma Stedelijke Ontwikkeling. Doel van de extra impulsen is de ambities op uitvoeringskracht Stedelijke Ontwikkeling financieel haalbaar te maken. Ondanks deze extra middelen laat het programma een daling in lasten zien in 2027. De belangrijkste oorzaak is dat binnen het grondbedrijf voor vrijwel alle actieve grondexploitaties minder projectuitgaven worden verwacht dan in 2026. Daarnaast nemen de uitgaven voor diverse locatieontwikkelingen en gebiedsgerichte projecten af. Daartegenover staan hogere structurele kosten voor beheer en onderhoud van de openbare ruimte, loon- en prijsontwikkelingen en aanvullende middelen voor onder meer vergunningverlening, ruimtelijke ontwikkeling en de uitvoering van wettelijke taken.

Ook de baten nemen af ten opzichte van 2026. Dit wordt vooral veroorzaakt door lagere opbrengsten binnen het grondbedrijf en lagere subsidie- en project gerelateerde inkomsten. Daarnaast zijn enkele incidentele rijksbijdragen uit 2026 niet meer beschikbaar (Wet versterking regie volkshuisvesting en Omgevingswet). Tegelijkertijd nemen de opbrengsten uit parkeren licht toe en is er een taakstelling verwerkt op het budget leges.
In de reserves zijn er diverse mutaties, de belangrijkste wordt veroorzaakt door de Strategische Investeringsagenda, waarbij niet-bestede middelen worden toegevoegd aan de reserve. Hierdoor verbetert het saldo van de reserves ten opzichte van 2026.

Over de gehele periode 2026-2030 laten zowel de baten als de lasten een dalende trend zien. Deze ontwikkeling wordt grotendeels verklaard door de geleidelijke afbouw van de huidige grondexploitaties en als projecten verder worden afgerond, nemen zowel de projectuitgaven als de bijbehorende opbrengsten af. Tegelijkertijd blijven beheer-, onderhouds- en uitvoeringsactiviteiten relatief stabiel, met beperkte groei als gevolg van prijsontwikkelingen en nieuwe wettelijke taken.

Stedelijke ontwikkeling	Rekening	Begroting				
Taakvelden (x1.000 euro)	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
0.63 Parkeerbelasting	0	0	0	0	0	0
0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]	320	395	251	251	251	251
2.1 Verkeer en vervoer	26.614	25.459	25.525	25.343	26.445	26.370
2.2 Parkeren	12.446	12.898	13.476	14.469	14.891	15.324
8.1 Ruimte en leefomgeving	10.622	18.447	22.351	15.815	14.575	13.397
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	25.924	44.810	24.532	15.645	11.630	8.733
8.3 Wonen en bouwen	16.541	24.057	18.038	16.858	16.818	16.813
Totaal lasten	**92.468**	**126.066**	**104.174**	**88.381**	**84.610**	**80.887**
0.63 Parkeerbelasting	-4.716	-4.999	-5.104	-5.232	-5.363	-5.497
0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]	0	0	0	0	0	0
2.1 Verkeer en vervoer	-3.724	-2.705	-2.062	-2.162	-2.187	-2.187
2.2 Parkeren	-11.046	-11.218	-11.698	-12.003	-12.294	-12.592
8.1 Ruimte en leefomgeving	-4.745	-13.902	-14.219	-7.784	-5.612	-4.427
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-25.723	-44.190	-23.846	-14.994	-10.811	-7.616
8.3 Wonen en bouwen	-9.892	-11.523	-5.851	-5.226	-5.226	-5.226
Totaal Baten	**-59.846**	**-88.539**	**-62.782**	**-47.402**	**-41.493**	**-37.545**
Saldo baten en lasten	**32.622**	**37.527**	**41.392**	**40.980**	**43.117**	**43.342**
Stortingen reserves	14.089	14.970	14.425	14.012	12.967	13.145
Onttrekkingen reserves	-827	-6.790	-1.003	-969	-2.060	-2.274
Reservemutaties	**13.262**	**8.180**	**13.422**	**13.043**	**10.907**	**10.871**
Resultaat	**45.885**	**45.708**	**54.815**	**54.023**	**54.024**	**54.214**

4.2. Economie & werk

Binnen het programma Economie en Werk werken we aan een sterk en toekomstbestendig economisch profiel van Enschede. Het programma richt zich op het stimuleren van economische groei, het versterken van het vestigingsklimaat en het vergroten van kansen op werk voor inwoners. Activiteiten binnen dit programma omvatten onder meer economische ontwikkeling, arbeidsmarktbeleid, ondersteuning van ondernemers en het versterken van samenwerkingen met onderwijs- en kennisinstellingen.

Strategiewiel
Dit programma draagt bij aan Aantrekkelijk Enschede en Inclusief Enschede. Een sterke economie ondersteunt de groei van de stad en creëert kansen op werk en bestaanszekerheid. Toekomstbestendige werklocaties, duurzaam ruimtegebruik en vergroening dragen daarnaast bij aan Groen & Duurzaam Enschede.

4.2.1. Wat willen we bereiken?

In 2027 versterken we Enschede als stad van technologie, innovatie en creativiteit (TIC). We bouwen verder aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat, waardoor bedrijven, talent en inwoners ervoor kiezen

zich in Enschede te vestigen, er te blijven en er te investeren. We maken ruimte voor bedrijven en de ontwikkeling van economische speerpuntsectoren, zoals chiptech, medtech, defensietech en hightech maakindustrie. Enschede is de stad waar nieuwe ideeën niet alleen worden besproken, maar ook daadwerkelijk worden uitgeprobeerd en toegepast, resulterend in nieuwe producten en werkgelegenheid. Daarmee versterken we de economische positie van Enschede en Twente en dragen we bij aan werkgelegenheid, innovatiekracht en brede welvaart.

Daarnaast versterken we de aantrekkelijkheid van de stad voor bezoekers, inwoners en ondernemers. Dit draagt bij aan een levendige binnenstad, vitale winkelcentra, meer bezoekers en meer kansen voor ondernemers. Ook investeren we in de verzorgende economie. De verzorgende economie is in omvang de grootste economische sector en de banenmotor van Enschede: het omvat zes op de tien banen in onze stad. Het gaat om de gezondheidszorg, een deel van de dienstensector, het onderwijs, de detailhandel en de vrijetijdseconomie. Enschede heeft een leidende positie in Oost Nederland en de Euregio. Dat willen we verder uitbouwen, ook om juist dat talent te boeien en te binden. Zo creëren we een stad waar inwoners, bezoekers, ondernemers en talent zich graag vestigen en ontwikkelen.

We zetten in op het aantrekken en behouden van bedrijven en talent en stimuleren vernieuwing en ondernemerschap. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat zoveel mogelijk inwoners kunnen meedoen op de arbeidsmarkt. Dit doen we door begeleiding naar werk, ontwikkelmogelijkheden en samenwerking met werkgevers.

Werk

Enschede heeft meer inwoners met een bijstandsuitkering dan gemiddeld in Nederland. Ook zien we dat inwoners vaker te maken hebben met zorgvragen, armoede en meerdere problemen tegelijk. Daardoor is passende begeleiding naar werk niet altijd eenvoudig. We hanteren de menselijke maat in onze ondersteuning, zodat inwoners duurzaam stappen kunnen zetten en zo veel mogelijk zelfstandig kunnen meedoen.

We willen dat bijstandsgerechtigden stappen zetten in de keten van dagbesteding naar werk: voor het deel dat uitstroomt naar werk is het wenselijk dat dit een langdurige uitstroom is, in plaats van banen voor een korte periode afgewisseld met bijstand. Als het nodig is, dan zetten we hier opleidingen voor in. Voor een deel zal de stap naar onbetaald (vrijwilligers)werk het hoogst haalbare zijn. Dan stimuleren we mensen op die manier te participeren in de samenleving. Daarnaast voeren we regie op de inburgering van statushouders die zich in Enschede vestigen.

De Enschedese Arbeidsmarktaanpak (EAA) richt zich op het vergroten van participatie, re-integratie en duurzame uitstroom naar werk, zodat inwoners zoveel mogelijk zelfstandig kunnen meedoen. Ook ondersteunen we jongeren bij de overgang van school naar werk. We zetten in op het versterken van ontwikkelroutes richting participatie en werk, het versterken van werkgeversdienstverlening en het borgen van duurzame plaatsingen. Hiermee werken we aan een samenhangende arbeidsmarktstructuur waarin ontwikkeling, begeleiding en doorstroom centraal staan. Een bijzondere ontwikkeling binnen de sociale arbeidsmarktinfrastructuur van Enschede is de verbouwing van de Kwekerij tot de Stadskas. Deze biedt ruimte voor meer ontwikkel- en werkplekken (van 75 naar 250) en versterkt zo de participatie van inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt.

4.2.2. Wat gaan we daarvoor doen?

Economie & werk - Acties komend begrotingsjaar
01. Herijking investeringsprogramma Agenda voor Twente De Twenteboard start in najaar 2027 met de evaluatie van het lopende investeringsprogramma Agenda voor Twente. Op basis daarvan volgt een nieuw investeringsprogramma vanaf 2027. Daarnaast is Twente opgenomen in het nationaal programma vitale regio's. Daarvoor is eerder het plan voor de regio's vastgesteld . Het uitvoeringsprogramma moet eind dit jaar / begin 2027 gereed zijn. Vanzelfsprekend kijken we naar onderlinge afstemming tussen beide plannen. Daarna volgt, zoals ook is afgesproken in het coalitieakkoord een besluit over de toekomstige bijdrage door Enschede aan de plannen en daarmee aan de uitvoering door de Twenteboard. Beide trajecten doen wij in samenspraak met de gemeenteraad.
02. We nemen met het recreatieschap Twente een besluit over aanpassing van de financieringssystematiek Het recreatieschap Twente komt met een voorstel voor nieuwe financieringssystematiek. De nieuwe systematiek is per saldo voor het recreatieschap budgettair neutraal. Wel leidt aanpassing van deze systematiek voor de Twentse gemeenten tot hogere of lagere jaarlijkse bijdragen. De nieuwe financieringssystematiek wordt voorgelegd aan de raad.
03. We stellen een omgevingsprogramma binnenstad op Dit ruimtelijk economische programma wordt opgesteld binnen het stelsel van de Omgevingswet en vormt de schakel tussen de strategische ambities uit de Omgevingsvisie en de regels in het Omgevingsplan. Met het gebiedsgerichte omgevingsplan Binnenstad beschikken we straks over een actueel samenhangend en uitvoeringsgericht programma voor de toekomst.
04. We stellen het omgevingsprogramma werken op Dit ruimtelijk economische programma wordt opgesteld binnen het stelsel van de Omgevingswet en vormt de schakel tussen de strategische ambities uit de Omgevingsvisie en de regels in het Omgevingsplan. Met het thematische Omgevingsprogramma Werken beschikken we straks over een actueel, samenhangend en uitvoeringsgericht programma voor de toekomst.
05. We maken een meerjarenplan openbare ruimte binnenstad In dit plan koppelen we plannen aan uitvoering en middelen. We vergroenen de binnenstad om haar bestand te maken tegen hitte en extreme regenval, onder andere door te werken aan de vergroening van het Van Heekplein. Daarnaast leggen we afspraken vast over terrassen, uitstallingen, reclame, afval, vergunningverlening en handhaving.
06. We voeren een haalbaarheidsstudie uit van de Boeldershoek-West De raad heeft Boeldershoek-West in 2025 aangewezen als potentiële locatie voor een nieuw bedrijventerrein. Het betreft het gebied ten westen van Twence en ten zuiden van het kanaal. We voeren een haalbaarheidsstudie uit en leggen de resultaten, inclusief een voorstel voor het vervolg, ter besluitvorming voor aan de raad.
07. We bereiden planvorming rondom Apollo Vredestein voor Na de sluiting van de Vredestein-fabriek heeft de gemeente de regie genomen op de herontwikkeling van deze locatie in het havengebied langs het Twentekanaal. De raad heeft een voorkeursrecht gevestigd. Afhankelijk van de voortgang van de aankoop en de gesprekken met het Rijk, de provincie en Oost NL leggen we de benodigde besluiten voor de herontwikkeling aan de raad voor.
08. We maken een ontwikkelstrategie en programmatisch kader voor de Kop Westerval Kop Westerval, het gebied tussen de Westerval, Parkweg en Volksparksingel, maakt onderdeel uit van de SHE. Samen met grondeigenaren werken we aan een programmatisch kader en een ontwikkelstrategie voor de herontwikkeling van dit bedrijventerrein. We leggen de resultaten van dit proces voor aan de raad. In welke vorm we dit doen, hangt af van de uitkomsten van de gesprekken.
Verbonden partijen betrokken bij programma (nadere toelichtingen in paragraaf 5.6 verbonden partijen): 1. Recreatieschap Twente

In onderstaande tabel is voor dit programma weergegeven welke beleidsnota's en raadsvoorstellen naar verwachting in het komende begrotingsjaar aan de raad worden voorgelegd en welk type kaderstelling daarbij hoort. De indeling in actieve (A), passieve-plus (B) of passieve (C) kaderstelling

maakt inzichtelijk hoe en wanneer de raad wordt betrokken bij beleidsvorming. In de leeswijzer is een toelichting opgenomen op de betekenis van categorie A/B/C voorstellen. Op basis van deze overzichten wordt de Bestuurlijke Termijn Agenda voor komend begrotingsjaar opgesteld.

Economie & werk - Beleidsnota's en raadsvoorstellen komend begrotingsjaar			
Beleidsveld	Onderwerp	A/B/C Voorstel	Participatie (Ja/Nee)
Bestuur	Herijking Agenda voor Twente	B	nee
Economie	Herontwikkeling van Heekplein	B	ja
Economie	Meerjarenplan Openbare Ruimte Binnenstad	B	ja
Economie	Omgevingsprogramma Binnenstad	B	nee
Economie	Omgevingsprogramma Werken	B	nee
Arbeidsmarktparticipatie	Re-integratieverordening Participatiewet	C	nee
Arbeidsmarktregio	Actualisatie subsidie-verordening Twents Fonds voor Vakmanchap	C	nee

4.2.3. Wat mag het kosten?

Ten opzichte van 2026 laat het programma Economie en Werk in 2027 een daling zien in de baten en de lasten. Vanuit het coalitieakkoord zijn extra middelen opgenomen ten behoeve van economische ontwikkeling, voor structurele ondersteuning van Novel T en het actieplan binnenstad - stimuleringsfonds.

Daarnaast dalen de budgetten binnen de sociale werkvoorziening (SW) en arbeidsmarktprojecten. Deze ontwikkeling hangt samen met een afname van de doelgroepen SW medewerkers en een lagere nieuwe instroom in beschut werken. Bij Arbeidsmarktparticipatie zien we hogere lasten door loon- en prijscompensatie en hogere kosten voor individuele studietoeslag en begeleidingskosten voor Nieuw Beschut medewerkers. Aan de andere kant vallen baten en lasten weg vanaf 2027 door incidentele rijksmiddelen en aflopende subsidies voor regionale projecten. En de inkomsten uit detacheringen en enkele SW gerelateerde activiteiten nemen af.

Economie & werk	Rekening	Begroting				
Taakvelden (x1.000 euro)	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
3.1 Economische ontwikkeling	4.917	4.251	4.672	4.322	4.322	4.322
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	3.539	830	1.051	1.242	1.233	1.186
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	2.463	2.857	3.149	2.970	2.910	2.667
3.4 Economische promotie	1.762	1.900	1.891	1.891	1.891	1.892
6.4 WSW en beschut werk	38.991	39.071	37.237	36.502	34.604	33.122
6.5 Arbeidsparticipatie	25.668	25.528	23.613	22.413	22.149	22.392
Totaal lasten	**77.340**	**74.436**	**71.612**	**69.340**	**67.109**	**65.583**
3.1 Economische ontwikkeling	-245	-43	0	0	0	0
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-5.610	-207	-5	-510	0	0
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-389	-481	-482	-303	-243	0
3.4 Economische promotie	-907	-900	-1.037	-1.037	-1.037	-1.037
6.4 WSW en beschut werk	-9.809	-10.642	-9.799	-10.327	-9.795	-9.492
6.5 Arbeidsparticipatie	-2.260	-3.786	-597	-727	-727	-727
Totaal Baten	**-19.219**	**-16.059**	**-11.921**	**-12.904**	**-11.803**	**-11.256**
Saldo baten en lasten	**58.120**	**58.377**	**59.691**	**56.436**	**55.307**	**54.326**
Stortingen reserves	9.298	1.868	945	1.548	872	899
Onttrekkingen reserves	-7.428	-2.184	-763	-813	-882	-882
Reservemutaties	**1.870**	**-316**	**182**	**736**	**-10**	**17**
Resultaat	**59.991**	**58.061**	**59.873**	**57.172**	**55.297**	**54.343**

4.3. Leefomgeving

Binnen het programma Leefomgeving werken we aan klimaatneutrale, klimaatbestendige en gezonde stad en aan een vitaal landelijk gebied. Energiebesparing, groen, waterrobuustheid en biodiversiteit maken de leefomgeving toekomstbestendig en aantrekkelijk om in te wonen, werken en leven. We zetten in op een veilige, schone en kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte.
We ontwikkelen samen met inwoners en partners een openbare ruimte die uitnodigt tot bewegen, ontmoeten en recreëren. We zorgen voor veilige en bereikbare wegen, fietspaden, bruggen en tunnels en werken daarbij aan een duurzame, circulaire en klimaatbestendige infrastructuur. Ook zetten we in op een gezonde bodem en een toekomstbestendige ondergrond, als basis voor ruimtelijke ontwikkelingen, waterbeheer, biodiversiteit en de energietransitie.

Strategiewiel
Dit programma draagt vooral bij aan Groen & Duurzaam Enschede. Met groenblauwe structuren, klimaatadaptatie, een gezonde bodem en circulair afvalbeheer maken we de leefomgeving toekomstbestendig. Een veilige, groene en goed onderhouden openbare ruimte versterkt Aantrekkelijk Enschede. Integrale wijkaanpakken en het verduurzamen van woningen leveren en grote bijdrage aan Inclusief Enschede. Verduurzaming, klimaatbestendige gebiedsontwikkeling en de energietransitie ondersteunen Groen & Duurzaam Enschede.

4.3.1. Wat willen we bereiken?

We werken aan een groene, gezonde, veilige en toekomstbestendige leefomgeving. Vanuit het Groenambitieplan Enschede 2050 en het Omgevingsprogramma Groenblauw versterken we de groenblauwe structuur van de stad door bestaand groen te beschermen, groen toe te voegen en de verbinding tussen stad en buitengebied te versterken. Daarmee dragen we bij aan biodiversiteit, klimaatadaptatie en een aantrekkelijke leefomgeving. Vanuit het Water- en Klimaatadaptatieplan investeren we in maatregelen tegen wateroverlast, hitte en droogte, zodat Enschede beter bestand is tegen de gevolgen van klimaatverandering.

Naar aanleiding van de wateroverlast van 21 juli 2024 voeren we versneld maatregelen uit om het risico op wateroverlast in woningen te verkleinen. In 2026 is gestart met de uitvoering en in 2027 zetten we deze aanpak voort. De maatregelen worden onder meer uitgevoerd in de omgeving van de Marathonstraat/Sportlaan, het Diekmanterrein, de Thomas de Keyserstraat, de Pathmossingel en de Theresastraat. In 2027 en 2028 ronden we ook de uitvoering van de gebiedsagenda Broekheurne af (de Gebieds Gerichte Aanpak). We planten 45.000 bomen en stellen een groenblauwe structuurkaart op voor toekomstige ontwikkelingen in het stedelijk en landelijk gebied. Doelstelling is om in kaart te brengen waar de wateropgave moet landen en waar we groene structuren moeten behouden en toevoegen. Deze kaart is dan onderlegger bij eventuele gebiedsprocessen of andere ontwikkelingen.

Ook blijven we investeren in de energietransitie en klimaatopgaven. Enschede committeert zich aan de ambitie om in 2050 klimaatneutraal, circulair en aardgasvrij te zijn. We ronden het energiesysteem van de toekomst af en werken verder aan het verminderen van het aardgasgebruik, het stimuleren van energiebesparing en het terugdringen van energiearmoede. Het oplossen van netcongestie is daarbij een belangrijke randvoorwaarde. Daarom blijven we ons samen met partners inzetten voor de uitvoering van het actieprogramma netcongestie.

4.3.2. Wat gaan we daarvoor doen?

Leefomgeving - Acties komend begrotingsjaar
01. We stellen de benodigde financiële middelen voor uitvoering van het beleid voor bewegen, spelen en sporten in de openbare ruimte vast We leveren een raadsvoorstel met de resultaten van buurtplannen, eerste praktijkervaringen en een geactualiseerde financiële onderbouwing. Doel is om de raad een realistisch en onderbouwd inzicht te geven over welke middelen er daadwerkelijk nodig zijn om het nieuwe beleid door te kunnen voeren. En we vertalen dit financieel.
02. We maken een voorstel voor de uitfasering van verzamelcontainers voor verpakkingsafval We leggen de raad een voorstel voor over de uitfasering van verzamelcontainers voor verpakkingsafval. Daarbij werken we een scenario uit dat inzicht geeft in de gevolgen voor inwoners, de kosten en het inzamelsysteem. De belangrijkste verandering van het inzamelsysteem zal plaatsvinden bij hoogbouw waar restafval en PMD straks als één stroom zal worden ingezameld. Doel is te komen tot een toekomstbestendig inzamelsysteem dat aansluit bij landelijke ontwikkelingen en bijdraagt aan een betere kwaliteit van afvalscheiding en recycling. In 2027 vindt de voorbereiding plaats, zodat invoering in 2028 mogelijk is.
03. We maken een voorstel voor toekomstbestendige afvalbrengpunten We leggen de raad een voorstel voor om de gemeentelijke afvalbrengpunten toekomstbestendig te maken. Het voorstel omvat een uitgewerkt ontwerp, een investeringsraming en een aanbestedingsstrategie. Hiermee krijgt de raad inzicht in de effecten, kosten en beoogde verbeteringen op het gebied van veiligheid, dienstverlening en efficiëntie. Bij een positief besluit wordt de aanbesteding gestart. Als aanvulling op het toekomstbestendig maken van de afvalbrengpunten onderzoeken wij ook de mogelijkheden om bijvoorbeeld in winkelcentra brengvoorzieningen (one-stop-shops) te creëren voor circulaire materialen en grondstoffen.
04. We stellen een Groenblauw Omgevingsprogramma op In de Omgevingsvisie, het Groenambitieplan Enschede (GAP) en het Water- en klimaatadaptatieplan (WEK) hebben we onze ambities op het gebied van Groen en blauw verwoord. Deze ambities werken we nu verder uit

in een concreter omgevingsprogramma (conform de omgevingswet), waarin we onder andere aangeven op welke plekken, hoe en met welke middelen we onze ambities willen realiseren. Waarbij we in het programma ook gezonde bodem (water en bodem sturend/ natuurlijke systemen sturend) en gezonde leefomgeving als belangrijke randvoorwaarden en thema's mede uitwerken. Hiermee geven we invulling aan de actualisatie van het WEK, kunnen we beter sturen op de realisatie van onze grote groenblauwe opgaven en bereiden we ons ook verder voor op nieuwe wet- en regelgeving, zoals de Europese Natuurherstelverordening, die sinds 2024 van kracht is.
05. We stellen een uitvoeringsprogramma op voor Pathmos De raad heeft de Toekomstvisie Pathmos 2050 vastgesteld. Om uitvoering te geven aan deze visie werken verschillende partijen aan diverse vervolgopgaven. In het uitvoeringsprogramma brengen we deze opgaven samen en maken we afspraken over de uitvoering. We leggen het programma ter vaststelling voor aan de raad.
06. We maken de aanpak van de openbare ruimte in Hanenberglanden inzichtelijk We leggen een voorstel ter besluitvorming voor aan de raad voor de uitvoering van deelproject 2 (verbetering openbare ruimte) binnen de VHF-aanpak Hanenberglanden.
07. We stellen een warmteprogramma voor Enschede op De Transitievisie Warmte wordt geactualiseerd en doorontwikkeld tot een warmteprogramma binnen het stelsel van de omgevingswet. Hierin leggen we vast hoe we de warmtetransitie in Enschede verder vormgeven.
08. We verkennen de oprichting van een regionaal warmtebedrijf Samen met de gemeenten Borne en Hengelo, de provincie Overijssel en onze partners verkennen we de oprichting van een regionaal warmtebedrijf. Op basis van deze verkenning werken we toe naar een besluit over het wel of niet oprichten van een warmtebedrijf voor de drie gemeenten.
09. We stellen de kaders op voor het energiesysteem van de toekomst Tot nu toe richten we ons energiebeleid op de periode tot 2030. Maar het is belangrijk om ook na te denken over het energiesysteem tot 2050. Daarom stellen we een programma op binnen het stelsel van de omgevingswet met als belangrijke uitgangspunten: de toekomstige Energievraag, het aanbod vanuit de verschillende energiedragers en de opslagfaciliteiten en infrastructuur die nodig zijn om vraag en aanbod te matchen. En de ontwikkelpaden om van het huidige systeem naar het toekomstige systeem te komen. Dit als lokale uitwerking van het nationaal plan energiesysteem en de provinciale energievisie.
10. We komen met een voorstel "Waardevolle speeltuinen en buurtpleinen" De essentie van het voorstel is tweeledig. Ten eerste het in beeld brengen van de toekomstmogelijkheden van de door de SES beheerde speeltuinen. Daarbij onderzoeken we waar locaties kunnen worden doorontwikkeld tot multifunctionele ontmoetingsplekken die bijdragen aan bredere sociale opgaven in de stad. Daarnaast geven we invulling aan de vastgestelde taakstelling. Dit voorstel is mede een uitvloeisel uit de opdracht in de motie Waardevolle en toekomstbestendige speeltuinen (juli 2025).

In onderstaande tabel is voor dit programma weergegeven welke beleidsnota's en raadsvoorstellen naar verwachting in het komende begrotingsjaar aan de raad worden voorgelegd en welk type kaderstelling daarbij hoort. De indeling in actieve (A), passieve-plus (B) of passieve (C) kaderstelling maakt inzichtelijk hoe en wanneer de raad wordt betrokken bij beleidsvorming. In de leeswijzer is een toelichting opgenomen op de betekenis van categorie A/B/C voorstellen. Op basis van deze overzichten wordt de Bestuurlijke Termijn Agenda voor komend begrotingsjaar opgesteld.

Leefomgeving - Beleidsnota's en raadsvoorstellen komend begrotingsjaar			
Beleidsveld	Onderwerp	A/B/C Voorstel	Participatie (Ja/Nee)
Leefomgeving	Actualisatie Wegenbeleidsplan Enschede	C	nee
Leefomgeving	Omgevingsprogramma Groen/blauw/bodem	B	nee
Leefomgeving	Evaluatie regels boombescherming	C	nee
Leefomgeving	Beleidsplan Openbare Verlichting	C	nee
Leefomgeving	Energiesysteem van de toekomst	B	ja
Leefomgeving	Omgevingsprogramma Energie (inclusief warmteprogramma)	B	nee
Landelijk gebied	Actualisatie Gids Buitenkans	C	nee
Landelijk gebied	Omgevingsprogramma Erftransformaties	B	nee

4.3.3. Wat mag het kosten?

De budgetten binnen het programma Leefomgeving nemen in 2027 ten opzichte van 2026 toe. Zowel de lasten als de baten stijgen fors. De ontwikkeling wordt vooral bepaald door extra inzet op duurzaamheid, klimaat en energietransitie, gecombineerd met hogere opbrengsten uit riool- en afvalheffingen.
De lasten stijgen in 2027 aanzienlijk. De belangrijkste oorzaak is een tijdelijke impuls op het gebied van duurzaamheid, energietransitie en klimaatmaatregelen. Daarnaast nemen de lasten toe door loon- en prijsontwikkelingen, bodem gerelateerde saneringstrajecten (m.n. PFAS), een uitbreiding van het te beheren areaal in de openbare ruimte, extra inzet voor sport- en speelvoorzieningen, de uitvoering van het Water- en Klimaatadaptatieplan en aanvullende taken die voortvloeien uit de Omgevingswet. Ook de bijdrage aan de Omgevingsdienst Twente groeit. Tevens is de taakstelling op speeltuinwerk opgenomen.
De baten stijgen eveneens in 2027. Dit komt vooral door hogere opbrengsten uit de rioolheffing en afvalstoffenheffing, onder meer als gevolg van indexatie, groei van activiteiten en aanpassingen in tarieven. Daarnaast nemen diverse afval- en riool gerelateerde inkomsten toe.
Voor de bodem gerelateerde saneringstrajecten (m.n. PFAS) zijn Rijksmiddelen beschikbaar. Hierdoor wordt een groot deel van de stijging van de lasten opgevangen.
De inzet van reserves neemt juist af. In 2026 werden met name lasten voor het ondergronds brengen van hoogspanningskabels gedekt uit reserveonttrekkingen.
Het uitgavenpatroon laat in 2027 een tijdelijke piek zien. De afname vanaf 2028 wordt veroorzaakt doordat de klimaatmiddelen (CDOKE) voor die jaren nog niet definitief zijn beschikt. Conform de lijn van onze provinciale toezichthouder worden deze middelen als structureel aangemerkt, waardoor de daling in het meerjarenbeeld vooral een administratief effect betreft en geen wijziging van de onderliggende verwachting.

Leefomgeving	Rekening	Begroting				
Taakvelden (x1.000 euro)	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
2.4 Economische Havens en waterwegen	376	327	333	333	347	347
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	19.545	20.591	20.717	20.419	20.528	20.596
7.2 Riolering	20.620	20.357	21.529	22.384	23.382	24.244
7.3 Afval	30.757	28.375	30.783	30.505	30.505	30.505
7.4 Milieubeheer	13.198	12.243	15.067	8.401	5.642	5.503
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	786	1.101	1.312	1.283	1.283	1.283
Totaal lasten	**85.282**	**82.995**	**89.740**	**83.325**	**81.687**	**82.479**
2.4 Economische Havens en waterwegen	-60	-40	-41	-41	-49	-49
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-1.187	-630	-640	-640	-640	-639
7.2 Riolering	-23.818	-23.831	-25.152	-26.134	-27.278	-28.269
7.3 Afval	-32.194	-30.495	-32.670	-32.670	-32.670	-32.670
7.4 Milieubeheer	-8.784	-897	-3.789	-2.747	-147	0
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-749	-701	-716	-716	-716	-716
Totaal Baten	**-66.792**	**-56.595**	**-63.009**	**-62.949**	**-61.500**	**-62.344**
Saldo baten en lasten	**18.490**	**26.400**	**26.731**	**20.376**	**20.187**	**20.135**
Stortingen reserves	1.371	7	6	6	0	0
Onttrekkingen reserves	-126	-1.241	-377	-175	-44	-43
Reservemutaties	**1.245**	**-1.234**	**-371**	**-169**	**-44**	**-43**
Resultaat	**19.735**	**25.166**	**26.360**	**20.207**	**20.142**	**20.091**

4.4. Samenleven & voorzieningen

Binnen dit programma werken we aan een sterke sociale basis en toegankelijke voorzieningen voor alle inwoners. Het gaat onder meer om onderwijs, gezondheid, sport, cultuur, welzijn, asiel & integratie, inclusie, wijkteams en gemeentelijk maatschappelijke vastgoed.

Strategiewiel
Dit programma draagt bij vooral aan de strategische opgave Inclusief Enschede, in het bijzonder aan de thema's Kansrijk opgroeien en Samen leven & zorgen. Onderwijs, gezondheid, welzijn, sport en cultuur helpen inwoners hun talenten te ontwikkelen, gezond te leven en mee te doen. Deze voorzieningen versterken ook de leefbaarheid en levendigheid van de strategische opgave Aantrekkelijk Enschede.

4.4.1. Wat willen we bereiken?

De inzet binnen dit programma richt zich op het versterken van sociale samenhang, het ondersteunen van persoonlijke ontwikkeling en ontmoeting en het bieden van een adequaat voorzieningenniveau in de stad. Centraal staat de sociale basis. Het gaat om alles wat dichtbij is. Buren die elkaar helpen, vrijwilligers en verenigingen die zorgen voor ontmoeting en deelname, professionals die waar nodig ondersteunen en een gemeente die dit faciliteert.

Om te kunnen samenleven en te kunnen meedoen hebben mensen een prettige omgeving nodig en een basispakket van activiteiten en voorzieningen in hun omgeving, gericht op elkaar ontmoeten en ondersteunen, ontplooien en ontspannen. Het gaat om je eigen leven kunnen leiden (in een gezonde buurt) en om het naar elkaar omzien (sociale steun).
Verschillende buurten hebben verschillende behoeften. Zo zijn er bijvoorbeeld verschillen in inkomen, gezondheid en eenzaamheid. Bovendien veranderen de behoeften continu. Daarom zetten we in op het passend houden en waar nodig versterken van de sociale basis. Door te investeren in samenleven voorkomen we eenzaamheid en professionele zorg. We werken hierbij samen met de inwoners, verenigingen, scholen en maatschappelijke organisaties, (non)-profit organisaties op het gebied van welzijn, sport, cultuur, vrijwilligerswerk en mantelzorg. Vanuit het programma Samenleven & voorzieningen coördineren en stimuleren we ook de activiteiten op het gebied van emancipatie en inclusie, die onderdeel zijn van de andere programma's. In 2027 herijken we de subsidieverordening Amateurkunst, met als uitgangspunt de veranderende behoeften binnen het amateurkunstenveld.

Daarnaast is het belangrijk dat inwoners hun talenten kunnen (door)ontwikkelen, van jong tot oud. Hierbij mag de plek waarin een kind opgroeit niet bepalen hoeveel kansen het krijgt. Ouders, school, buurt, sport, cultuur en opvang spelen daarbij allemaal een rol. Daarom investeren we ongelijk waar dat nodig is, zodat kinderen en jongeren gelijke kansen krijgen. We kiezen er voor te focussen op een paar plekken waar we het meeste effect en impact kunnen maken.

Nieuwkomers in Enschede krijgen de kans en de verantwoordelijkheid om mee te doen. Wij zetten hierbij in op taal, onderwijs, werk, vrijwilligerswerk en deelname aan het verenigingsleven.

4.4.2. Wat gaan we daarvoor doen?

Samenleven & voorzieningen - Acties komend begrotingsjaar
01. We komen met een plan om het bereik van vroeg- en voorschoolse educatie (VVE) te vergroten In het coalitieakkoord 2026-2030 'Enschede: stad van Twente, kracht voor Nederland' hebben we aangegeven dat we willen dat meer kinderen gebruikmaken van de VVE. We werken een plan uit om meer kinderen van 2 tot 4 jaar gebruik te laten maken van de VVE.
02. We stellen een plan op voor de uitbreiding van Familiehuizen naar alle stadsdelen In het coalitieakkoord 2026-2030 'Enschede: stad van Twente, kracht voor Nederland' is de ambitie opgenomen om het concept familiehuis uit te breiden van één Familiehuis naar een Familiehuis in ieder stadsdeel. We maken hiervoor een plan, met inzicht in locaties, organisatie, planning en financiële gevolgen. Daar nemen we bij mee hoe het gemeentelijk maatschappelijk vastgoed integraal benut kan worden.
03. We komen met een voorstel voor een overkoepelend afwegingskader voor gezondheid, preventie en sociale basis Het voorstel omvat: - een afwegingskader voor het beoordelen over voortzetting en uitbreiding van succesvolle projecten en investeringen die bijdragen aan de beweging van zorg naar gezondheid. Het kader biedt daarnaast ruimte voor gebiedsgerichte experimenten, samen met inwoners en partners. Hierbij is aandacht voor structurele financiële ondersteuning van grotere bewonersinitiatieven; - uitgangspunten voor opdrachtverlening, subsidiëring, samenwerking en monitoring van onze sociale basis. Hiermee vergroten we de samenhang, duidelijkheid en effectiviteit voor de sturing en financiering voor inwoners, partners en gemeente. Deze aanpak sluit aan bij de raadsbrief van mei 2023.
04. We maken een integrale visie op maatschappelijke voorzieningen in Twekkelerveld Samen met onze partners ontwikkelen we een samenhangend programma voor maatschappelijke voorzieningen in het centrumgebied van Twekkelerveld. Hierbij brengen we onderwijs, ontmoeting, welzijn, zorg en openbare ruimte in samenhang bijeen. De visie vormt het kader voor de verdere uitwerking van onder andere het Huis van de wijk, het Sterrenpark, de ontwikkeling van de locatie Schorpioenstraat en de omliggende openbare ruimte. De benodigde ruimtelijke en financiële kaders leggen we voor aan de raad.
05. We maken een voorstel voor de realisatie van de multifunctionele ontmoetingsplek Glanerbrug Het voorstel bevat een aanvraag voor een uitvoeringskrediet en een uitgewerkt projectplan met de benodigde investeringen, planning en financiële dekking. Na een positief besluit starten we met de uitvoering.
06. We komen met een voorstel voor de realisatie van een nieuwe breedtesporthal Zoals we in het coalitieakkoord 2026-2030 'Enschede: stad van Twente, kracht voor Nederland' hebben aangegeven vinden we bewegen en veilig toegankelijke sport een belangrijk aandachtspunt. Met de extra sporthal bieden we onze sportverenigingen meer (passende) ruimte. We combineren de behoefte aan sportruimte met de wettelijke taak voor bewegingsonderwijs. In 2027 starten we met de voorbereidingen voor de planvorming. Het voorstel bevat een aanvraag voor een voorbereidingskrediet.
07. We stellen een langetermijn-koers voor sportaccommodaties op We stellen een Integraal Huisvestingsplan Sport (IHP Sport) op om tijdig keuzes te maken over onderhoud, vervanging, uitbreiding en spreiding van sportvoorzieningen. Het IHP bevat een integraal en onderbouwd kader voor ontwikkeling van sportaccommodaties, inclusief de benodigde projecten, prioriteiten, fasering en financiële consequenties.
08. We maken een voorstel voor de realisatie van de multifunctionele sportaccommodatie Enschede-Zuid Het voorstel bevat een aanvraag voor een uitvoeringskrediet en een uitgewerkt projectplan met de benodigde investeringen, planning en financiële dekking. Na een positief besluit starten we met de uitvoering.
09. We maken een voorstel voor de realisatie van de multifunctionele sportaccommodatie Schreurserve Het voorstel bevat een aanvraag voor een uitvoeringskrediet en een uitgewerkt projectplan met een planning en de financiële dekking. Na een positief besluit starten we met de uitvoering.
10. We bereiden de verbouwing van het Muziekkwartier voor Samen met het Wilminktheater, poppodium Metropool en kunstenschool Kaliber werken we de plannen voor de verbouwing van het Muziekkwartier uit. We komen met een voorstel voor een uitvoeringskrediet. Na een positief besluit starten we met de uitvoering.

11. We bereiden de verbouwing van het Warenhuis voor Met deze verbouwing maken we de inhuizing van Bibliotheek Enschede, Concordia en Jeugdtheater Sonnevanck mogelijk. We komen met een voorstel voor een uitvoeringskrediet. Na een positief besluit starten we met de uitvoering.
12. We stellen een Uitvoeringsagenda voor Creatieve Broedplaatsen op Dit doen we conform de Cultuurnota 2023. Hierin werken we uit hoe we onze ambities op het gebied van creatieve broedplaatsen en ruimte voor makers vormgeven. Ook beschrijven we welke kosten en financiële dekking daaraan verbonden zijn.
13. We gaan met de raad in gesprek over voortzetting van asielopvang na 2028 In het coalitieakkoord 2026-2030 '*Enschede: stad van Twente, kracht voor Nederland'* is de intentie uitgesproken om het huidige AZC onder de bestaande voorwaarden en garanties op de bestaande locatie met vijf jaar te verlengen, gerekend vanaf de einddatum. Conform de motie 'Onder voorwaarden meewerken aan asielopvang' van 20 maart 2023 worden in 2027 de ervaringen met de asielopvang in de periode 2023-2027 geëvalueerd. De evaluatie biedt inzicht in de resultaten en ervaringen rond de opvang en ondersteunt het gesprek met de raad en de uiteindelijke besluitvorming door het college over de verlenging.
Verbonden partijen betrokken bij programma (nadere toelichtingen in paragraaf 5.6 verbonden partijen): 1. SamenTwente/GGD en Twentse Koers 2. Sportaal 3. Twentse Schouwburg

In onderstaande tabel is voor dit programma weergegeven welke beleidsnota's en raadsvoorstellen naar verwachting in het komende begrotingsjaar aan de raad worden voorgelegd en welk type kaderstelling daarbij hoort. De indeling in actieve (A), passieve-plus (B) of passieve (C) kaderstelling maakt inzichtelijk hoe en wanneer de raad wordt betrokken bij beleidsvorming. In de leeswijzer is een toelichting opgenomen op de betekenis van categorie A/B/C voorstellen. Op basis van deze overzichten wordt de Bestuurlijke Termijn Agenda voor komend begrotingsjaar opgesteld.

Samenleven & voorzieningen - Beleidsnota's en raadsvoorstellen komend begrotingsjaar			
Beleidsveld	Onderwerp	A/B/C Voorstel	Participatie (Ja/Nee)
Bestaanszekerheid	Beleidskader aanpak basisvaardigheden	C	Ja
Gezondheid	Subsidieverordening Gezond Enschede	C	Ja
Sport & cultuur	Subsidieverordening Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC)	C	Ja
Cultuur	Meerjarenbeleidsplan bibliotheekvoorziening	B	Ja
Cultuur	Cultuurnota 2027	B	Ja
Cultuur	Evenementennota	C	Ja
Cultuur	Ruimtelijk afwegingskader voor evenementen	C	Ja
Cultuur	Subsidieverordening amateurkunst	C	Ja
Inclusie	Beleidsvisie Regenboogstad	C	Ja

4.4.3. Wat mag het kosten?

De budgetten binnen het programma Samenleven en voorzieningen laten in de meerjarenbegroting een wisselende ontwikkeling zien. In 2027 neemt het saldo nog toe en vanaf 2028 is er sprake van een daling.

Dit budget bestaat uit veel verschillende taakvelden met verschillende ontwikkelingen binnen de taakvelden.

- De investeringen in onderwijshuisvesting lopen op. Voor het uitvoeren van het integraal huisvestingsplan onderwijs zijn hogere normvergoedingen door de VNG vastgesteld, daardoor stijgen de lasten.
- Er wordt geïnvesteerd in nieuwe sportaccommodaties, dit is te zien in hogere lasten.
- Ook wordt geïnvesteerd in de huisvesting culturele instellingen (Warenhuis en Muziekkwartier) en onderhoud van kunst in de openbare ruimte. Daarnaast komen er vanuit het Rijk extra middelen voor het versterken van de bibliotheekfunctie.
- Vanuit de strategienota's ‘Onze jeugd, onze zorg’ en ‘Samen leven, samen zorgen wordt extra budget ingezet voor de toegang en eerstelijnsvoorzieningen. Dit heeft als doel om meer ondersteuning in de eerstelijnsvoorzieningen te kunnen bieden en waardoor er minder beroep op zwaardere ondersteuning in de Wmo en Jeugdhulp wordt gedaan.

In het algemeen is er een aantal ontwikkelingen die op meerdere taakvelden invloed heeft:

- Het aflopen van de SPUK GALA middelen van het rijk. Daarvoor komt een nieuwe brede regeling AZWA, deze geeft dekking aan zowel lokale als regionale initiatieven. De AZWA-gelden lopen op naar 2029.
- Lasten nemen toe door loon- en prijscompensatie.
- Er zijn verschillende taakstellingen vanuit financiële keuzes. Onder andere bij rentevoordeel op het vastgoedbedrijf, het budget voor evenementen en Sportaal.
- Bij diverse taakvelden worden middelen bepaald door incidentele rijksmiddelen. Daardoor zien we bijvoorbeeld een verschil in baten en lasten tussen 2026 en 2027 ontstaan bij onderwijs en volksgezondheid.

Samenleven & voorzieningen	Rekening	Begroting				
Taakvelden (x1.000 euro)	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	13.478	14.738	16.483	22.417	22.192	23.333
4.2 Onderwijshuisvesting	11.656	10.234	11.330	11.284	11.228	11.153
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	24.074	28.732	25.729	25.634	25.611	25.620
5.1 Sportbeleid en activering	3.117	3.916	2.396	2.396	2.393	2.392
5.2 Sportaccommodaties	10.683	11.760	10.513	11.074	10.827	10.827
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip	22.193	22.870	22.879	18.728	18.150	17.893
5.4 Musea	2.582	2.618	2.692	2.692	2.692	2.692
5.5 Cultureel erfgoed	250	260	267	267	267	267
5.6 Media	3.257	3.741	3.846	3.846	3.846	3.846
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	34.536	41.285	40.418	39.421	39.453	39.450
6.21 Toegang en eerstelijnsvrz WMO	3.656	4.587	5.049	5.428	5.428	5.428
6.22 Toegang en eerstelijnsvrz Jeugd	2.010	5.858	6.852	7.342	7.342	7.342
6.23 Toegang en eerstelijnsvrz Integraal	14.354	14.300	14.854	13.072	13.072	13.072
7.1 Volksgezondheid	11.078	18.491	17.592	14.954	15.293	12.171
Totaal lasten	**156.923**	**183.390**	**180.899**	**178.557**	**177.794**	**175.486**
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-12.582	-11.920	-13.255	-18.637	-18.964	-19.297
4.2 Onderwijshuisvesting	-1.046	-930	-922	-922	-922	-922
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-15.421	-17.019	-15.709	-15.709	-15.709	-15.709
5.1 Sportbeleid en activering	-1.056	-1.560	-1	-1	-1	-1
5.2 Sportaccommodaties	-613	-1.066	0	0	0	0
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip	-5.134	-4.377	-4.443	-88	0	0
5.5 Cultureel erfgoed	-8	0	0	0	0	0
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-17.925	-20.288	-19.610	-19.610	-19.610	-19.610
6.21 Toegang en eerstelijnsvrz WMO	0	-95	0	0	0	0
6.23 Toegang en eerstelijnsvrz Integraal	-23	0	0	0	0	0
7.1 Volksgezondheid	-1.177	-5.929	-5.423	-2.786	-3.126	0
Totaal Baten	**-54.983**	**-63.183**	**-59.363**	**-57.752**	**-58.331**	**-55.539**
Saldo baten en lasten	**101.939**	**120.207**	**121.536**	**120.805**	**119.463**	**119.947**
Stortingen reserves	4.949	2.131	2.111	1.483	1.401	1.402
Onttrekkingen reserves	-5.252	-10.892	-5.081	-5.372	-4.114	-4.673
Reservemutaties	**-303**	**-8.762**	**-2.971**	**-3.889**	**-2.713**	**-3.270**
Resultaat	**101.637**	**111.446**	**118.565**	**116.916**	**116.750**	**116.676**

4.5. Rondkomen

Binnen dit programma werken we aan bestaanszekerheid. We ondersteunen inwoners die financieel kwetsbaar zijn. Het programma gaat over inkomensregelingen en inkomensondersteuning en schuldhulpverlening.

Strategiewiel
Dit programma draagt bij aan de strategische opgave Inclusief Enschede, vooral aan het Borgen van bestaanszekerheid. Met inkomensondersteuning, vroegsignalering en schuldhulpverlening helpen we inwoners financieel stabiel te blijven en mee te doen. Dit ondersteunt ook Kansrijk opgroeien en Samen leven & zorgen.

4.5.1. Wat willen we bereiken?

Een deel van de inwoners moet rondkomen met een klein inkomen vanuit werk, pensioen of een (aanvullende) uitkering (bijstand, Ioaw, Ioaz, Bbz). Mensen die langere tijd moeten rondkomen van weinig geld of die te maken krijgen met onverwachte tegenvallers lopen kans om schulden op te bouwen. Vroegsignalering en schuldhulpverlening vormen hierbij het vangnet.

We willen dat zo veel mogelijk inwoners kunnen rondkomen met hun inkomen. Op dit moment leeft ruim 17% van alle huishoudens in Enschede (al minimaal een jaar) op een inkomen van maximaal 120% van het wettelijk sociaal minimum. Ruim 13% van alle kinderen in Enschede. Voor de meeste van die huishoudens (ruim 64%) is dit zelfs al meer dan vier jaar hun levensstandaard. Niet kunnen rondkomen kan iedereen overkomen en kan mensen plotseling treffen. Door bijvoorbeeld ziekte, echtscheiding of ontslag, waardoor het inkomen lager wordt.

Onze inzet is erop gericht inwoners rust en financiële ruimte te geven, om mee te kunnen blijven doen in de samenleving en hun talenten te ontwikkelen. Zodat ze weer aan hun eigen toekomst kunnen werken. Dit doen we via het verstrekken van bijstandsuitkeringen (vanuit onze wettelijke taak: Algemene Bijstand Levensonderhoud, Ioaw, Ioaz en Bbz) en inkomensondersteuning. En door te helpen bij schulden in samenwerking met onder andere de Stadsbank. Vroegsignalering is hierbij het uitgangspunt. De inkomensondersteuning richten we op inwoners met een inkomen tot 120% van het wettelijk sociaal minimum. De schuldhulpverlening is beschikbaar voor alle inwoner van Enschede.

4.5.2. Wat gaan we daarvoor doen?

Rondkomen - Acties komend begrotingsjaar
01. We komen met een voorstel om het bereik van de Individuele Inkomenstoeslag te vergroten Per 1 januari 2027 treedt de derde fase van de Participatiewet in Balans in werking. Het gaat vooral om maatregelen die gemeenten meer ruimte geven voor maatwerk en inwoners meer bestaanszekerheid bieden. Een onderdeel hiervan is dat de gemeente de individuele inkomenstoeslag ambtelijk kan toekennen. Dit verhoogt het bereik van de IIT (verhogen bedragen en uitbreiden doelgroep), maar heeft ook financiële gevolgen. Dit sluit aan bij het coalitieakkoord 2026-2030 'Enschede: stad van Twente, kracht voor Nederland'.
02. We stellen het Beleidsplan Schuldhulpverlening op Op grond van de Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening (WGS) is de gemeente verplicht iedere vier jaar een Beleidsplan Schuldhulpverlening vast te stellen. Voor Enschede betekent dit een nadere uitwerking van het beleidskader Rondkomen met je inkomen. In het Beleidsplan Schuldhulpverlening specificeren we de doelen en resultaten en leggen we de samenwerking ten aanzien van vroegsignalering vast, evenals kaders ten aanzien van kwaliteitsborging en doorlooptijden.
Verbonden partijen betrokken bij programma (nadere toelichtingen in paragraaf 5.6 verbonden partijen): 1. Stadsbank Oost-Nederland

In onderstaande tabel is voor dit programma weergegeven welke beleidsnota's en raadsvoorstellen naar verwachting in het komende begrotingsjaar aan de raad worden voorgelegd en welk type kaderstelling daarbij hoort. De indeling in actieve (A), passieve-plus (B) of passieve (C) kaderstelling maakt inzichtelijk hoe en wanneer de raad wordt betrokken bij beleidsvorming. In de leeswijzer is een toelichting opgenomen op de betekenis van categorie A/B/C voorstellen. Op basis van deze overzichten wordt de Bestuurlijke Termijn Agenda voor komend begrotingsjaar opgesteld.

Rondkomen - Beleidsnota's en raadsvoorstellen komend begrotingsjaar			
Beleidsveld	Onderwerp	A/B/C Voorstel	Participatie (Ja/Nee)
Rondkomen met je inkomen	Intrekken verordening vestiging uitsluitend recht gemeentepolis 2023 / nieuwe verordening	C	Nee
Rondkomen met je inkomen	Wijzigingen maatregelenverordening	C	Nee
Rondkomen met je inkomen	Beleidsplan schuldhulpverlening	C	Nee

4.5.3. Wat mag het kosten?

De budgetten binnen het programma Rondkomen met je inkomen ontwikkelen zich in de meerjarenbegroting relatief stabiel. De rijksbijdrage voor het verstrekken van uitkeringen hangt samen met de economische ontwikkelingen en het landelijke gemiddelde aantal inwoners met een uitkering. Deze bijdrage wordt jaarlijks vastgesteld en kan gedurende het jaar worden aangepast. Hierdoor kunnen schommelingen ontstaan. In de begroting gaan we uit van een stabiele ontwikkeling in de komende jaren.

Het verschil tussen de begroting 2026 en 2027 wordt vooral veroorzaakt doordat een deel van het beschikbare budget, zoals aangegeven in het coalitieakkoord scherper wordt begroot. Het begrotingssaldo neemt hierdoor vanaf 2027 af, dit is op basis van de resultaten uit voorgaande jaren.

Binnen het programma zijn ook tijdelijke rijksmiddelen beschikbaar voor het armoedebeleid, zoals extra budget voor de aanpak van energiearmoede. Het is nog onzeker of deze middelen vanaf 2027 beschikbaar blijven.

Rondkomen	Rekening	Begroting				
Taakvelden (x1.000 euro)	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
6.3 Inkomensregelingen	147.087	152.465	149.329	149.126	149.119	149.117
Totaal lasten	**147.087**	**152.465**	**149.329**	**149.126**	**149.119**	**149.117**
6.3 Inkomensregelingen	-118.517	-118.810	-118.729	-118.618	-118.487	-118.374
Totaal Baten	**-118.517**	**-118.810**	**-118.729**	**-118.618**	**-118.487**	**-118.374**
Saldo baten en lasten	**28.570**	**33.656**	**30.600**	**30.508**	**30.632**	**30.743**
Stortingen reserves	686	311	1	1	1	1
Onttrekkingen reserves	-4.148	-1.157	-500	-244	-244	-244
Reservemutaties	**-3.462**	**-846**	**-499**	**-244**	**-244**	**-244**
Resultaat	**25.108**	**32.810**	**30.101**	**30.264**	**30.388**	**30.500**

4.6. Jeugdzorg

Binnen dit programma werken we aan het veilig en stabiel opgroeien van kinderen en jongeren in Enschede. Het programma gaat over jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering.

Strategiewiel
Dit programma draagt bij aan de strategische opgave Inclusief Enschede, vooral aan Kansrijk opgroeien. Met preventie, tijdige ondersteuning en passende jeugdhulp helpen we kinderen en jongeren veilig, gezond en zo thuis mogelijk op te groeien. Samenwerking met gezinnen, scholen en basisvoorzieningen versterkt ook Samen leven & zorgen.

4.6.1. Wat willen we bereiken?

De basis voor je leven wordt gelegd in je jeugd. Daarom willen we dat ieder kind kan opgroeien in een stabiel gezin; kan spelen, kan meedoen en passende ondersteuning krijgt als dat nodig is. We versterken de eigen kracht van kinderen, ouders en hun sociale omgeving. Zo krijgt kinderen meer kans om gezond, sociaal vaardig en zelfredzaam op te groeien.

Veel kinderen en hun ouders redden zich prima met hulp uit hun omgeving en met de basisvoorzieningen in de stad. Maar: in Enschede krijgt 1 op de 6 jeugdigen een vorm van hulp. Er is meer schooluitval, veel mentale klachten, meer labels en meer onzekerheid. Hulpvragen worden complexer en trajecten duren langer. Problematiek rondom echtscheidingen en bestaanszekerheid worden hierbij regelmatig genoemd. Bij een zeer kleine groep is ingrijpen door de overheid nodig, bijvoorbeeld bij onveilige opvoedsituaties of als een kind een strafbaar feit heeft gepleegd. In zo'n geval wonen kinderen (tijdelijk) in een pleeggezin binnen de familie of buiten de familie of worden geplaatst in een gezinshuis of een residentiële instelling. Ook dan willen we dat kinderen 'zo thuis mogelijk' kunnen opgroeien.

Net als elders in Nederland is de toename van het aantal jeugdigen in jeugdzorg vooral het gevolg van het achterblijven van de uitstroom. Jeugdigen hebben steeds langer zorg nodig. Daarnaast speelt dan ook nog personeelskrapte bij de zorgaanbieders.

In de strategienota 'Onze jeugd, onze zorg' zijn 6 strategielijnen en 47 maatregelen opgenomen om de jeugdzorg in Enschede te verbeteren en betaalbaar te houden. We willen dat minder jeugdigen

afhankelijk zijn van jeugdzorg en als ze hulp nodig hebben dat ze passende en tijdige hulp ontvangen. We zetten in op preventie en tijdig bieden van ondersteuning, waarbij we nauw samenwerken met ouders, scholen en partners. Zo willen we zwaardere zorg zoveel mogelijk voorkomen.

4.6.2. Wat gaan we daarvoor doen?

Jeugdzorg - Acties komend begrotingsjaar
01. We versterken de regionale sturing op specialistische jeugdzorg Dit is uitgewerkt in de Prioritaire Agenda Jeugdzorg 2026-2032. Concreet werken we in 2027 het Strategisch Partnerschap met de aanbieders van de specialistische jeugdzorg verder uit. Daarop komen we bij de raad terug. De structurele financiering van de Prioritaire Agenda Jeugdzorg wordt opgenomen in de ontwerpbegroting 2028 van SamenTwente. Deze leggen we voor aan de raad voor een mogelijke zienswijze.
Verbonden partijen betrokken bij programma (nadere toelichtingen in paragraaf 5.6 verbonden partijen): 1.SamenTwente/OZJT

In onderstaande tabel is voor dit programma weergegeven welke beleidsnota's en raadsvoorstellen naar verwachting in het komende begrotingsjaar aan de raad worden voorgelegd en welk type kaderstelling daarbij hoort. De indeling in actieve (A), passieve-plus (B) of passieve (C) kaderstelling maakt inzichtelijk hoe en wanneer de raad wordt betrokken bij beleidsvorming. In de leeswijzer is een toelichting opgenomen op de betekenis van categorie A/B/C voorstellen. Op basis van deze overzichten wordt de Bestuurlijke Termijn Agenda voor komend begrotingsjaar opgesteld.

Jeugdzorg - Beleidsnota's en raadsvoorstellen komend begrotingsjaar			
Beleidsveld	Onderwerp	A/B/C Voorstel	Participatie (Ja/Nee)
Jeugdzorg	Zienswijze ontwerpbegroting SamenTwente 2028		

4.6.3. Wat mag het kosten?

De budgetten binnen het programma Jeugdzorg laten in de meerjarenbegroting een sterk wisselende ontwikkeling zien. In de begroting in 2027 zien we voornamelijk hogere lasten door loon en prijscompensatie, contractuele tariefindexatie en autonome groei van het aantal jeugdigen met jeugdzorg. Daarnaast zien we vanaf 2028 een onzeker rijksbeleid terug in de begroting, waarbij de bijdrage van rijk sterk verminderen. Dat heeft te maken met het voornemen om een inkomensafhankelijke bijdrage in te voeren en het vervallen van extra tijdelijke middelen vanaf 2028 voor het dempen van de landelijke taakstellingen uit de hervormingsagenda jeugd.

Vanuit het maatregelenpakket onze jeugd onze zorg sturen we bij op onze uitgaven. De raad heeft voor het budget een beoogd rendement opgelegd (financiële keuze). Door meer te investeren in lichtere ondersteuning en preventie willen we de uitgaven voor zware jeugdhulp verminderen.

In de tabel staan veel taakvelden in 2025, die niet terugkomen in de begroting vanaf 2026. Dat heeft te maken met een landelijke administratieve wijziging van taakvelden.

Jeugdzorg	Rekening	Begroting				
Taakvelden (x1.000 euro)	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
6.72a Jeugdzorg begeleiding	4.474	0	0	0	0	0
6.72b Jeugdzorg behandeling	5.021	0	0	0	0	0
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	3.567	0	0	0	0	0
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	7.530	0	0	0	0	0
6.73a Pleegzorg	497	0	0	0	0	0
6.73b Gezinsgericht	3.425	0	0	0	0	0
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	3.880	0	0	0	0	0
6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	5.506	0	0	0	0	0
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-307	0	0	0	0	0
6.74c Gesloten plaatsing	650	0	0	0	0	0
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	2.804	16.295	16.991	16.954	16.344	16.344
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	33.462	33.073	35.902	28.246	28.249	28.249
6.753 Jeugdhulp ambutant landelijk	462	39	40	40	40	40
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	2.203	1.603	1.769	2.122	2.122	2.122
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	29.743	40.128	41.489	41.489	41.489	41.489
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	3.132	3.152	3.259	3.259	3.259	3.259
6.792 PGB Jeugd	0	456	471	471	471	471
6.821 Jeugdbescherming	5.057	5.993	6.197	6.197	6.197	6.197
6.822 Jeugdreclassering	1.262	1.180	1.220	1.220	1.220	1.220
6.92 Coordinatie en beleid Jeugd	5.717	5.421	5.379	3.476	3.476	3.476
Totaal lasten	**118.084**	**107.339**	**112.719**	**103.476**	**102.870**	**102.870**
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	-104	0	0	0	0	0
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	-2.380	0	0	0	0	0
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	-557	-610	-610	-610	0	0
6.92 Coordinatie en beleid Jeugd	-2.702	-1.885	-1.885	0	0	0
Totaal Baten	**-5.744**	**-2.496**	**-2.496**	**-610**	**0**	**0**
Saldo baten en lasten	**112.340**	**104.844**	**110.223**	**102.866**	**102.870**	**102.870**
Stortingen reserves	9.163	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	-305	-333	0	0	0	0
Reservemutaties	**8.858**	**-333**	**0**	**0**	**0**	**0**
Resultaat	**121.198**	**104.510**	**110.223**	**102.866**	**102.870**	**102.870**

4.7. Maatschappelijke ondersteuning

Binnen dit programma ondersteunen we inwoners die niet volledig zelfstandig kunnen meedoen door leeftijd, beperking of andere omstandigheden. Het programma gaat over Wmo-voorzieningen, begeleiding, dagbesteding, ondersteuning bij het huishouden, mantelzorgondersteuning, beschermd wonen, maatschappelijke opvang, vrouwenopvang en sociale verslavingszorg.

Strategiewiel
Dit programma draagt bij aan de strategische opgave Inclusief Enschede, vooral aan Samen leven & zorgen. Met preventieve, collectieve en individuele ondersteuning helpen we inwoners zo lang mogelijk zelfstandig te wonen en mee te doen. Zorgzame buurten, maatschappelijke opvang en beschermd wonen versterken daarnaast de sociale samenhang en leefbaarheid.

4.7.1. Wat willen we bereiken?

Vroeg of laat krijgen we allemaal te maken met beperkingen. En als zelfstandig thuis wonen, het huishouden en deelnemen aan de samenleving op eigen kracht niet meer helemaal lukt, dan kun je bij de gemeente terecht voor ondersteuning. Dit is geregeld in de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). In Enschede organiseren we een groot deel van de Wmo lokaal, via de wijkteams. Voor beschermd wonen, maatschappelijke opvang en vrouwenopvang zijn we centrumgemeente voor de regio.

Wmo lokaal
In Enschede maakt 1 op de 6 huishoudens gebruik van de Wmo lokaal. Inwoners tussen de 65 en 80 jaar oud maken het meest gebruik. Deze groep wordt de komende jaren groter. Daarnaast ervaren inwoners de samenleving als steeds ingewikkelder. Veel mensen hebben moeite met geld- en regelzaken. Met als gevolg dat de behoefte aan ondersteuning veelzijdiger en intensiever wordt. Tegelijk is er een personeelstekort bij zorg- en welzijnsaanbieders.

In de strategienota ‘Samen leven, samen zorgen’ zijn 18 voorstellen opgenomen om de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) voor de toekomst uitvoerbaar te houden. We willen dat inwoners langer zelfstandig kunnen meedoen, vaker gebruik kunnen maken van preventieve en collectieve voorzieningen en adequate ondersteuning ontvangen wanneer dat nodig is. Ondersteuning organiseren we daarbij zoveel mogelijk dichtbij, preventief en in de eigen leefomgeving.

Wmo regionaal
Voor de Wmo regionaal is het doel: een huis voor iedereen, een thuis voor iedereen. In Enschede zijn ruim 300 mensen dak- of thuisloos en mede door de wooncrisis groeit dit aantal. Dakloosheid kan ons allemaal overkomen. Niemand hoeft in onze regio op straat te slapen. Als er toch (tijdelijke) opvang nodig is, proberen we iemand zo snel mogelijk weer (begeleid) zelfstandig te laten wonen in een eigen huis. Voor inwoners met psychische en/of psychosociale problematiek die 24-uurs bereikbaarheid of toezicht nodig hebben, bieden we beschermd wonen. Bijzondere aandacht hebben we voor het beschikbaar krijgen van voldoende plekken voor beschermd wonen (met vernieuwende woonzorg-concepten en een woonvoorziening voor paradijsvogels) en het verbeteren van de hulp aan bankslapers.
Daarnaast organiseren we ook opvang voor vrouwen die, al dan niet gedwongen, niet meer thuis kunnen wonen in verband met relatieproblemen of in aanraking zijn geweest met huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Ook onderzoeken we de mogelijkheid voor een inloophuis voor slachtoffers van huiselijk geweld en kinderopvang voor een luisterend oor en advies. Tot slot bieden we zorg aan mensen met een verslaving. Met als doel de problematiek te stabiliseren en overlast te voorkomen.

4.7.2. Wat gaan we daarvoor doen?

Maatschappelijke ondersteuning - Acties komend begrotingsjaar
01. We stellen een beleidsplan Wmo op We ondersteunen (vanuit de Wmo) inwoners om zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen en meedoen in Enschede. De Wmo is continu in ontwikkeling en daarom is nieuw beleid nodig, in aanvulling op de strategienota *Samen leven, samen zorgen*. Dit beleid geeft richting aan de verdere ontwikkeling van maatschappelijke ondersteuning in Enschede: meer hulp dichtbij, meer collectieve voorzieningen, minder aanbieders en betere samenhang met de sociale basis en zorgzame buurten en op een andere manier organiseren. We houden rekening met actuele jurisprudentie en wettelijke kaders en sluiten aan op landelijke ontwikkelingen, zoals de ontwikkelingen rondom huishoudelijke hulp en de invoering van een inkomensafhankelijke eigen bijdrage.
02. We komen met een voorstel voor duurzame dekking van het tekort op de maatschappelijke opvang Er is sprake van een structureel tekort op de regionale middelen voor maatschappelijke opvang (MO). Dakloosheid neemt, mede door de wooncrisis, toe, evenals multiproblematiek onder dakloze mensen. Door deze meerjarige tekorten is de reserve MO naar verwachting eind 2027 uitgeput.

In onderstaande tabel is voor dit programma weergegeven welke beleidsnota's en raadsvoorstellen naar verwachting in het komende begrotingsjaar aan de raad worden voorgelegd en welk type kaderstelling daarbij hoort. De indeling in actieve (A), passieve-plus (B) of passieve (C) kaderstelling maakt inzichtelijk hoe en wanneer de raad wordt betrokken bij beleidsvorming. In de leeswijzer is een toelichting opgenomen op de betekenis van categorie A/B/C voorstellen. Op basis van deze overzichten wordt de Bestuurlijke Termijn Agenda voor komend begrotingsjaar opgesteld.

Maatschappelijke ondersteuning - Beleidsnota's en raadsvoorstellen komend begrotingsjaar			
Beleidsveld	Onderwerp	A/B/C Voorstel	Participatie (Ja/Nee)
Wmo regionaal	Regiovisie Huiselijk geweld en Kindermishandeling 2027-2032 (incl. meerjarenperspectief)	C	Ja
Wmo regionaal	Regiovisie Mensenhandel 2027-2032	C	Ja

4.7.3. Wat mag het kosten?

De budgetten binnen het programma Maatschappelijke ondersteuning laten lokaal in de meerjarenbegroting een wisselende ontwikkeling zien. Voor 2027 zien we een stijging in de lasten, deze is vooral vanwege loon en prijscompensatie en contractuele tariefsindexatie en herrijking van het tarief huishoudelijke ondersteuning.

Vanaf 2027 worden de lasten lager. Vanuit het maatregelenpakket 'Samen leven, samen zorgen' sturen we bij op onze uitgaven. De raad heeft voor het budget een taakstelling opgelegd (financiële keuze), en in het coalitieakkoord is het budget nog extra afgeroomd. Door meer te investeren in lichtere ondersteuning en preventie willen we de uitgaven voor geïndiceerde ondersteuning verminderen.

Bij de Wmo zijn er belangrijke verandering in de begroting vanwege voorgenomen Rijksbeleid. Zo zijn er veranderingen vanwege de eigen bijdrage voor huishoudelijke ondersteuning. Het uitstel van deze maatregel geeft incidenteel nog extra inkomsten in 2027. Uiteindelijk is het voornemen om de huishoudelijke ondersteuning uit de Wmo te halen vanaf 2029. Dit is te zien in de grote afname van lasten tussen 2028 en 2029.

In het budget van maatschappelijke ondersteuning zitten ook grote budgetten die voor centrumtaken Wmo worden ingezet. Bij de centrumtaak beschermd wonen is een afname van de lasten te zien van vanaf 2027. Dit heeft te maken met het coalitieprogramma waarin op basis van resultaten uit voorgaande jaren scherper is begroot.

Bij centrumtaken maatschappelijke- en vrouwenopvang stijgen de lasten in 2027. Dat komt grotendeels door loon- en prijscompensatie en doordat de incidentele middelen voor heroïneverstrekking door het rijk nog niet zijn uitgekeerd. Om de hogere lasten te dekken wordt eenmalig de bestemmingsreserve ingezet, in 2027 wordt een voorstel duurzame dekking voor maatschappelijk opvang gemaakt (zie actie 02).

Maatschappelijke ondersteuning	Rekening	Begroting				
Taakvelden (x1.000 euro)	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	8.855	10.119	10.345	10.345	10.345	10.345
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	21.908	26.959	27.877	27.877	27.877	27.877
6.712 Begeleiding (WMO)	25.122	26.639	28.775	30.102	30.102	30.102
6.713 Dagebesteding (WMO)	8.464	8.931	9.235	9.235	9.235	9.235
6.714 Overig maatwerkarrangementen (WMO)	-14	-3.049	-2.958	-6.584	-16.000	-15.247
6.791 PGB WMO	2.064	2.347	2.427	2.427	2.427	2.427
6.811 Beschermd wonen (WMO)	31.791	37.134	32.826	32.824	32.824	32.824
6.812 Maatschappelijke en vrouwenopvang (WMO)	26.211	27.701	28.293	25.734	25.734	25.734
6.91 Coordinatie en Beleid WMO	4.302	3.721	3.793	3.631	3.631	3.631
Totaal lasten	**128.703**	**140.501**	**140.613**	**135.591**	**126.175**	**126.928**
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	-2.226	-2.113	-2.113	-2.113	-2.113	-2.113
6.712 Begeleiding (WMO)	-1	0	0	0	0	0
6.811 Beschermd wonen (WMO)	-263	-713	-602	-600	-600	-600
6.812 Maatschappelijke en vrouwenopvang (WMO)	-3.834	-3.517	-3.753	-3.753	-3.753	-3.753
6.91 Coordinatie en Beleid WMO	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten	**-6.324**	**-6.343**	**-6.469**	**-6.466**	**-6.466**	**-6.466**
Saldo baten en lasten	**122.379**	**134.158**	**134.144**	**129.125**	**119.708**	**120.462**
Stortingen reserves	16.333	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	-16.999	-3.015	-2.559	0	0	0
Reservemutaties	**-666**	**-3.015**	**-2.559**	**0**	**0**	**0**
Resultaat	**121.714**	**131.143**	**131.585**	**129.125**	**119.708**	**120.462**

4.8. Openbare orde & veiligheid

Binnen dit programma werken we aan een veilige stad voor inwoners, ondernemers en bezoekers. Het programma omvat taken op het gebied van openbare orde, handhaving, crisisbeheersing en veiligheid.

Strategiewiel
Dit programma draagt bij aan de strategische opgave Aantrekkelijk Enschede. Veiligheid is een randvoorwaarde voor prettig en veilig wonen, werken, ondernemen en samenleven. Daarom zetten we in op het voorkomen en bestrijden van criminaliteit en overlast, het versterken van digitale en maatschappelijke weerbaarheid en het verbinden van zorg en veiligheid. Daarmee ondersteunen we de doelen uit het strategiewiel op het gebied van prettig en veilig wonen, kansrijk opgroeien en samen leven en zorgen. Deze inzet sluit aan bij de ambities uit het coalitieakkoord op het gebied van veiligheid, handhaving, sociale veiligheid en weerbaarheid.

4.8.1. Wat willen we bereiken?

De rol van dit programma is bewakend en sturend. Het zorgt voor een veilige basis waarop ontwikkelingen vanuit andere programma's kunnen plaatsvinden. We willen dat Enschede een veilige, weerbare en leefbare stad blijft voor inwoners, ondernemers en bezoekers. Veiligheid is een belangrijke voorwaarde voor prettig wonen, werken, ondernemen en samenleven. Daarom zetten we samen met inwoners, politie, veiligheidsregio, maatschappelijke organisaties en andere overheden in op het voorkomen en bestrijden van overlast, criminaliteit en maatschappelijke onrust. Daarmee dragen we bij aan sterke wijken, een aantrekkelijk vestigingsklimaat en een stad waarin inwoners zich veilig voelen. Wij doen er alles aan om de veiligheid zo veel mogelijk op peil houden ondanks dat we niet overal tegelijk een oplossing voor hebben.

De inzet richt zich op het voorkomen en bestrijden van overlast en criminaliteit en het vergroten van veiligheidsgevoel . Voor komend begrotingsjaar zetten we in op de volgende specifieke ambities:

Veilige wijken
De komende jaren richten we ons op de veiligheidsvraagstukken die de grootste impact hebben op inwoners en buurten. We werken aan veilige en leefbare wijken door jeugdproblematiek, woonoverlast, geweld en straatintimidatie vroegtijdig te signaleren en aan te pakken. Via het programma Veilige Steden zetten we ons in voor een openbare ruimte en uitgaansomgeving waarin iedereen zich veilig kan voelen. Ook voeren we voor de aanpak van jeugdgroepen het landelijke 7-stappenmodel in, zodat signalen eenduidig worden beoordeeld en partners gezamenlijk kunnen optreden.

Ondermijning
We willen daarnaast dat Enschede een onaantrekkelijke stad is voor ondermijnende criminaliteit. Door de weerbaarheid van inwoners, ondernemers en de overheid te vergroten en criminele netwerken zichtbaar en stevig aan te pakken, beschermen we de leefbaarheid en het vertrouwen in de samenleving. Daarbij benutten we onze positie als grensstad en werken we samen met regionale, landelijke en internationale partners aan grensoverschrijdende veiligheidsvraagstukken.

Zorg en veiligheid
Een veilige stad vraagt ook aandacht voor inwoners die te maken hebben met complexe zorg- en veiligheidsproblemen. Daarom verbinden we zorg en veiligheid waar dat nodig is. Door passende ondersteuning, duidelijke grenzen en samenwerking tussen partners verminderen we overlast en onveiligheid en vergroten we de kans dat inwoners duurzaam kunnen deelnemen aan de samenleving.

Digitale criminaliteit
Tegelijkertijd versterken we de digitale en maatschappelijke weerbaarheid van Enschede. We zetten in op het voorkomen van digitale criminaliteit en het vergroten van de digitale weerbaarheid van inwoners en ondernemers. Daarnaast bereiden we ons voor op langdurige en ontwrichtende crises, zoals uitval

van voorzieningen, digitale verstoringen en extreem weer. Zo vergroten we de zelfredzaamheid van inwoners en de veerkracht van de stad als geheel.

Openbare orde en maatschappelijke onrust
Tot slot willen we dat Enschede een stad blijft waarin ruimte is voor verschillende meningen, demonstraties en evenementen, zonder dat dit leidt tot wanorde, geweld of polarisatie. We versterken daarom onze kennis, netwerken en samenwerking met gemeenschappen in de stad. Via initiatieven zoals Bondgenoten stimuleren we ontmoeting, dialoog en verbinding. Zo kunnen we spanningen eerder signaleren, maatschappelijke onrust helpen voorkomen en adequaat handelen wanneer incidenten of crises zich voordoen.

Weerbare Samenleving
We willen dat Enschede beter voorbereid is op langdurige en ontwrichtende crises, zoals stroomuitval, digitale verstoring of extreem weer. Inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en de gemeente weten wat zij kunnen doen, kunnen zich tijdelijk zelf redden en helpen elkaar waar nodig. De gemeente voert regie op de inrichting van noodsteunpunten, samen met kerken, buurtcentra en sportverenigingen. Daarnaast vergroten we de bewustwording en voorbereiding bij inwoners, ondernemers en instellingen. Om de weerbaarheid te vergroten werken we aan aan een integrale aanpak, zoals in het coalitieakkoord is opgenomen.

4.8.2. Wat gaan we daarvoor doen?

Openbare orde & veiligheid - Acties komend begrotingsjaar
01: We stellen een uitvoeringsplan op voor het vuurwerkverbod, mede op basis van de ervaringen tijdens de jaarwisseling 2026/2027 Hierbij kijken we naar mogelijkheden voor het verlenen van ontheffingen, dit is een burgemeestersbevoegdheid. We gaan hierover met de betrokken partijen (politie, vergunningverlening, handhaving, verenigingen en stichtingen) in gesprek en betrekken hun inbreng bij de voorbereiding van het plan van aanpak voor de jaarwisseling 2027-2028.
02: Uitvoeren van het actieplan Weerbare Samenleving, waaronder de voorbereiding van noodsteunpunten, mede op basis van advies en financiering Rijk Het kernteam Weerbare Samenleving werkt in 2026 aan een actieplan. Vanuit verschillende disciplines brengen we de benodigde maatregelen en inzet in beeld. Zo ontwikkelen we een gezamenlijke aanpak om de crisisbestendigheid van onze organisatie en samenleving te vergroten en inwoners goed te informeren. De gemeente Enschede is pilotgemeente in deze en test dit jaar de noodsteunpunten de Magneet en het Kompas.
Verbonden partijen betrokken bij programma (nadere toelichtingen in paragraaf 5.6 verbonden partijen): 1. Veiligheidsregio Twente 2. Samen Twente 3. Euregio

In onderstaande tabel is voor dit programma weergegeven welke beleidsnota's en raadsvoorstellen naar verwachting in het komende begrotingsjaar aan de raad worden voorgelegd en welk type kaderstelling daarbij hoort. De indeling in actieve (A), passieve-plus (B) of passieve (C) kaderstelling maakt inzichtelijk hoe en wanneer de raad wordt betrokken bij beleidsvorming. In de leeswijzer is een toelichting opgenomen op de betekenis van categorie A/B/C voorstellen. Op basis van deze overzichten wordt de Bestuurlijke Termijn Agenda voor komend begrotingsjaar opgesteld.

Openbare orde & veiligheid - Beleidsnota's en raadsvoorstellen komend begrotingsjaar			
Beleidsveld	Onderwerp	A/B/C Voorstel	Participatie (Ja/Nee)
Veiligheid	Evaluatie aanpak woonoverlast	B	Ja
Veiligheid	Actieplan weerbare samenleving	B	Ja

4.8.3. Wat mag het kosten?

De budgetten voor het programma Openbare Orde en Veiligheid blijven over de meerjarenperiode grotendeels stabiel. De inzet op veiligheid, maatschappelijke ontwikkelingen, bevolkingsgroei en loon en prijsstijgingen zorgen voor enige groei. Het programma bestaat vooral uit structurele en wettelijke taken, waardoor de financiële ontwikkeling beperkt schommelt.

Binnen het taakveld Openbare Orde en Veiligheid dalen de budgetten. Dit komt vooral door het aflopen van tijdelijke financiering, zoals de subsidie Preventie met Gezag na 2029 en incidentele inkomsten voor het RIEC-ON (Regionaal Informatie en Expertise Centrum Oost Nederland) vanaf 2027. De gemeente Enschede is beheerorganisatie van het RIEC-ON, daarmee lopen de budgetten van RIEC-ON mee in de gemeentelijke begroting. De middelen voor het amendement Woonoverlast worden vanaf 2028 structureel opgenomen in de begroting.

De budgetten binnen het taakveld Crisisbeheersing en brandweer stijgen vanaf 2027. Deze ontwikkeling hangt voornamelijk samen met de gemeentelijke bijdrage aan de Veiligheidsregio Twente. Naast de reguliere loon- en prijscompensatie is het budget structureel verhoogd, omdat de verbonden partijen uitgingen van een hoger compensatiepercentage.

Openbare orde & veiligheid	Rekening	Begroting				
Taakvelden (x1.000 euro)	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	16.706	15.912	17.431	17.431	17.431	17.431
1.2 Openbare orde en Veiligheid	12.510	15.465	14.734	14.394	14.394	12.627
Totaal lasten	**29.216**	**31.376**	**32.165**	**31.825**	**31.825**	**30.058**
1.2 Openbare orde en Veiligheid	-8.123	-10.018	-9.107	-9.107	-9.107	-7.340
Totaal Baten	**-8.123**	**-10.018**	**-9.107**	**-9.107**	**-9.107**	**-7.340**
Saldo baten en lasten	**21.093**	**21.358**	**23.059**	**22.719**	**22.719**	**22.719**
Stortingen reserves	0	796	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	-126	-164	-174	0	0	0
Reservemutaties	**-126**	**632**	**-174**	**0**	**0**	**0**
Resultaat	**20.967**	**21.990**	**22.885**	**22.719**	**22.719**	**22.719**

4.9. Dienstverlening, bestuur & organisatie

Binnen dit programma wordt gewerkt aan een goed functionerende gemeentelijke organisatie en een betrouwbare, toegankelijke dienstverlening aan inwoners en partners. Het programma omvat bestuur, dienstverlening en ondersteuning van de organisatie.

Strategiewiel
Dit programma draagt bij aan een open, toegankelijke en toekomstbestendige gemeente. Een betrouwbare overheid en goede dienstverlening zijn randvoorwaardelijk voor het realiseren van de maatschappelijke opgaven van de stad. Daarom zetten we in op begrijpelijke dienstverlening, een transparant bestuur, actieve participatie van inwoners en een sterke organisatie. Daarmee geven we invulling aan de strategische opgave Open Enschede en ondersteunen we de doelen Samen Leven & Zorgen, Kansrijk Opgroeien en Prettig & Veilig Wonen, doordat inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners kunnen rekenen op een goed functionerende overheid. Deze inzet sluit aan bij de ambities uit het coalitieakkoord op het gebied van dienstverlening, inwonersparticipatie, digitalisering, samenwerking en een sterke uitvoeringskracht van de gemeentelijke organisatie.

4.9.1. Wat willen we bereiken?

De inzet richt zich op het verbeteren van de dienstverlening, het versterken van de uitvoeringskracht en het zorgen voor een efficiënte en toekomstbestendige organisatie. Dit programma ondersteunt alle thema's uit het strategiewiel en draagt in het bijzonder bij aan een open Enschede, waarin transparantie, samenwerking en responsiviteit centraal staan. De rol van dit programma is faciliterend. Het vormt de basis die nodig is om de ambities uit de andere programma's daadwerkelijk te realiseren.

Dienstverlening
De kernwaarden van onze dienstverleningsvisie zijn Benaderbaar, Betrokken en Betrouwbaar. Vanuit deze visie versterken we de manier waarop inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners contact hebben met de gemeente. Dat doen we op verschillende manieren.

We werken aan begrijpelijke en toegankelijke dienstverlening die beter aansluit bij de behoeften van inwoners. De Wet open overheid draagt eraan bij dat informatie beter beschikbaar komt. We breiden de actieve openbaarmaking verder uit en professionaliseren de afhandeling van Woo-verzoeken. Tegelijkertijd zien we dat het groeiende aantal verzoeken de druk op de organisatie vergroot. We bereiden ons voor op de invoering van de nieuwe Archiefwet en zorgen ervoor dat overheidsinformatie duurzaam toegankelijk, beschikbaar en betrouwbaar blijft. Daarmee ondersteunen we transparantie, goed onderbouwde besluiten en het lerend vermogen van de organisatie.

Ook in de digitale dienstverlening zetten we stappen. Met zaakgericht werken en de mogelijkheden van het dienstverleningsplatform PodiumD richten we processen slimmer en gebruiksvriendelijker in. Daarbij benutten we data, artificiële intelligentie en andere digitale hulpmiddelen op een verantwoorde manier, terwijl de menselijke maat centraal blijft staan.

Daarnaast blijven we investeren in de digitale toegankelijkheid van websites en applicaties, zodat onze dienstverlening voor iedereen bereikbaar blijft.

Betrouwbare gegevens vormen een belangrijke basis voor goede dienstverlening. Daarom investeren we in de kwaliteit van de Basisregistratie Personen en in zorgvuldig gegevensbeheer.

Inwoners kunnen rekenen op tijdige en betrouwbare afhandeling van aanvragen voor identiteitsdocumenten.

Ook zorgen we voor een toegankelijke, transparante en zorgvuldige uitvoering van verkiezingen. Daarmee dragen we bij aan het vertrouwen van inwoners in het democratisch proces en in de overheid.

Tot slot werken we aan een toekomstbestendige informatievoorziening. Met de uitvoering van de geo-visie vergroten we de toegankelijkheid en het gebruik van geo-informatie en ondersteunen we datagedreven en gebiedsgericht werken.

Open Enschede
De komende vier jaar bouwen we verder aan een open, betrouwbaar en zichtbaar bestuur dat inwoners centraal stelt. We werken vanuit de menselijke maat, met aandacht voor wat inwoners nodig hebben en met begrijpelijke communicatie, goede dienstverlening en passende oplossingen waar standaardregels tekortschieten. We betrekken inwoners vroegtijdig bij plannen en ontwikkelingen, maken keuzes transparant en leggen helder uit hoe besluiten tot stand komen. Zo versterken we het vertrouwen in de gemeente en zorgen we dat inwoners zich gehoord, gezien en serieus genomen voelen.

Bestuur en Participatie
We versterken de samenwerking met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen en andere overheden. Daarbij geven we meer ruimte aan initiatieven uit de samenleving, stimuleren we participatie in verschillende vormen en versterken we wijkgericht werken. Tegelijkertijd nemen we als grootste stad van Overijssel onze verantwoordelijkheid in Twente, richting provincie, Rijk, Europa en onze Duitse partners. Door samen te werken vanuit gedeeld eigenaarschap en gezamenlijke agenda's vergroten we de slagkracht van Enschede en realiseren we onze maatschappelijke opgaven beter en sneller.
Wij intensiveren op basis van het coalitieakkoord de inzet op Public Affairs/lobby. Met deze externe belangenbehartiging hopen we nog meer van onze ambities te realiseren. Daarbij gaat het om het koppelen van langjarige doelen/opgaven vanuit de gemeente aan mogelijkheden /kansen binnen de verschillende plannen van de provincie, het Rijk en Brussel. Om dit goed te kunnen doen is het noodzakelijk om focus aan te brengen door het aanwijzen kernlobbythema’s, scherp te stellen hoe Enschede zich profileert (welke stad willen we zijn) en met welke partners we ons en hun doelen dichterbij kunnen brengen.

Organisatie

Om de ambities van de gemeente Enschede te realiseren is een sterke, betrouwbare en toekomstbestendige organisatie nodig. Dat vraagt om goede ondersteuning, heldere processen, betrouwbare informatie, rechtmatige besluitvorming en een doelmatige inzet van middelen. Dit is een belangrijke basis voor de uitvoering van de maatschappelijke opgaven van de stad.

We versterken en professionaliseren het informatiebeheer binnen de organisatie. We werken aan een betere ordening en vindbaarheid van informatie en aan duidelijke afspraken over bewaartermijnen, eigenaarschap en kwaliteit. Daarmee zorgen we ervoor dat medewerkers kunnen beschikken over betrouwbare en actuele informatie en dat bestuur en organisatie beter kunnen sturen, verantwoorden en leren. Goed informatiebeheer is niet alleen noodzakelijk om te voldoen aan wet- en regelgeving, maar vormt ook een belangrijke basis voor een professionele, transparante en betrouwbare gemeentelijke organisatie.

Informatieveiligheid is een blijvende randvoorwaarde voor een betrouwbare gemeentelijke organisatie. De afhankelijkheid van digitale systemen neemt toe en dreigingen veranderen voortdurend. Daarom blijven we investeren in veilige systemen, zorgvuldig gebruik van gegevens, bewustwording bij

medewerkers en continuïteit van kritieke processen. Zo beperken we risico's en beschermen we de informatie waarmee de gemeente werkt.

We zijn een innovatieve organisatie die nieuwe mogelijkheden zorgvuldig onderzoekt en toepast. Data, artificiële intelligentie en digitale hulpmiddelen zetten we in waar zij bijdragen aan sturing, optimaliseren van processen en slimmer werken. Daarbij zijn publieke waarden zoals privacy, uitlegbaarheid, zorgvuldigheid en de menselijke maat leidend. Door innovatie blijven we wendbaar en versterken we onze uitvoeringskracht.

Als betrouwbare overheid hechten we grote waarde aan juridisch zorgvuldige besluitvorming en een goede bescherming van de rechten van inwoners. We ondersteunen bestuur, leidinggevenden en medewerkers bij het nemen van begrijpelijke, rechtmatige en rechtvaardige besluiten. Bij vragen, klachten of bezwaren zorgen we voor een zorgvuldige behandeling met oog voor de menselijke maat en ruimte voor informele oplossingen waar dat mogelijk is.

Goed werkgeverschap en een professionele, lerende organisatie vragen om ondersteuning van medewerkers en leidinggevenden bij hun ontwikkeling, versterking van leiderschap en een evenwichtige inzet van capaciteit. We sturen op een beheerste ontwikkeling van de formatie waarbij nieuwe capaciteitsvragen steeds worden afgewogen tegen bestaande werkzaamheden, prioriteiten en financiële ruimte. Daarmee borgen we de continuïteit, kwaliteit en uitvoeringskracht van de organisatie.

Een sterke organisatie vraagt ook om goede sturing, verantwoording en inzicht in resultaten. Daarom versterken we de planning- en controlfunctie, zodat bestuur, directie en organisatie kunnen sturen op maatschappelijke opgaven, financiële ontwikkelingen en risico's. Betrouwbare managementinformatie en toekomstbestendige bedrijfsvoeringssystemen vormen daarbij een belangrijke basis.

4.9.2. Wat gaan we daarvoor doen?

Dienstverlening, bestuur & organisatie - Acties komend begrotingsjaar
01. Uitvoeren pilot centraal Woo-kennispunt en ondersteuningsteam Evalueren het vernieuwde Woo-proces op kwaliteit, rechtmatigheid, doorlooptijden en uitvoerbaarheid en realiseren aantoonbare verbeteringen in de afhandeling van Woo-verzoeken. Verkrijgen gemeentebreed inzicht in aantallen, kwaliteit en afhandelingstermijnen van Woo-verzoeken. Publiceren meer overheidsinformatie actief conform de Woo, waardoor informatie beter vindbaar en toegankelijk is voor inwoners. Door versterking van de informatiehuishouding worden de risico's van onvolledige dossiervorming, beperkte vindbaarheid en onvoldoende archiefbeheer verminderd, zodat de verwachte toename van Woo-verzoeken, mede als gevolg van AI, tijdig, volledig en zorgvuldig kan worden afgehandeld.
02. Public affairs strategie Er wordt gewerkt aan een strategie public affairs met een jaarplan. Dat is gebaseerd op lopende activiteiten en het nieuwe coaltieakkoord. Aan de hand van een aantal thema's worden lobbydoelen geformuleerd. Jaarlijks vindt via de reguliere IPC lijn de rapportage richting de Raad plaats over de uitvoering van de public affairs strategie. In het voorjaar 2027 kijken we of de strategie moet worden bijgesteld dan wel het jaarprogramma bijv. op basis van(externe) ontwikkelingen. Bijvoorbeeld de uitkomst van de Provinciale verkiezingen.
03. Samen met kennisinstellingen een kennisagenda vormgeven Wij maken samen met de kennisinstellingen een kennisagenda die richting geeft aan de kennisontwikkeling rondom onze strategische opgaven. Die kennisagenda helpt ons bij het gezamenlijk werven van subsidies.
04. Actualisatie van de Duitslandagenda Eind 2026 wordt het rekenkamerrapport opgeleverd over het gevoerde Duitsland beleid. Daarnaast waren er burgemeesterswissels in Münster en Gronau en vindt er een evaluatie plaats van de MONT (Münster, Osnabrück, Twente) strategie. Mede op basis hiervan actualiseren wij de Duitslandagenda.

05. Doorontwikkelen jongeren participatie De evaluatie van de pilot jongerenparticipatie wordt uitgevoerd. De uitkomst daarvan wordt meegenomen in de wijze waarop het onderdeel kan worden van de reguliere participatie(-processen). Belangrijk uitgangspunt daarbij blijft het betrekken van jongeren bij beleid, uitvoering en besluitvorming op meer structurele wijze.
06. Actualiseren en vaststellen van het actieplan Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen Eind 2027 is het actieplan vastgesteld en is bij relevante aanbestedingen zichtbaar welke maatschappelijke eisen of wensen worden toegepast en welk resultaat daarmee wordt bereikt op het gebied van duurzaamheid, circulariteit, social return, inclusie en klimaatdoelen.
07. Uitwerken van het formatieplafond in duidelijke spelregels voor formatie, bezetting en personele groei Eind 2027 zijn duidelijke spelregels vastgesteld en beschikbaar voor formatie, bezetting en personele groei. Deze spelregels worden gebruikt bij keuzes over capaciteit, prioritering en personele ontwikkeling binnen de organisatie.
08. Verder op orde brengen van informatiebeheer In 2027 worden de digitale archivering en de governance van M365 verder ingericht en geïmplementeerd. Daarmee wordt het informatiebeheer verder op orde gebracht en toegewerkt naar naleving van onder meer de Archiefwet, Woo en Wmebv.
09. We bouwen in Dimpact-verband verder aan het interactieve en veilige dienstverleningsplatform (PodiumD) PodiumD vervangt het huidige zaaksysteem (eSuite). De vervanging van de eSuite zal in 2028 nog verder doorlopen.
10. We voeren met behulp van PodiumD gemeentebreed zaakgericht werken in We voeren gemeentebreed zaakgericht werken in met behulp van PodiumD (MijnEnschede2.0). Hierdoor kunnen inwoners en ondernemers van alle processen met de gemeente die zaakgericht worden vormgegeven zelf de voortgang inzien en het e.e.a. regelen. Met het zaakgericht werken borgen we een organisatiebrede uniforme werkwijze die in 2027 wordt neergezet en in 2028 verder wordt geprofessionaliseerd.
11. Anticiperen op hervorming lokale publieke medialandschap Het Rijk wil het aantal lokale publieke omroepen terugbrengen van 225 naar 80. Doel is verdere professionalisering van de lokale omroepen. Dit wordt geregeld in de Wet versterking lokale publieke omroepen, die waarschijnlijk in het najaar in de Eerste Kamer wordt behandeld. Start van het nieuwe publieke mediabestel is gepland op 1 januari 2028. Gezien de subsidie van de gemeente Enschede aan de lokale publieke omroep 1Twente, anticiperen wij in 2027 op deze ontwikkelingen.
Verbonden partijen betrokken bij programma (nadere toelichtingen in paragraaf 5.6 verbonden partijen): 1. Bank Nederlandse Gemeenten 2. Enexis 3. Gemeentelijk Belastingkantoor Twente 4. Voormalig Essent 5. Bestuursovereenkomst Twentse samenwerking/Twenteboard 6. Dimpact 7. Omgevingsdienst Twente

In onderstaande tabel is voor dit programma weergegeven welke beleidsnota's en raadsvoorstellen naar verwachting in het komende begrotingsjaar aan de raad worden voorgelegd en welk type kaderstelling daarbij hoort. De indeling in actieve (A), passieve-plus (B) of passieve (C) kaderstelling maakt inzichtelijk hoe en wanneer de raad wordt betrokken bij beleidsvorming. In de leeswijzer is een toelichting opgenomen op de betekenis van categorie A/B/C voorstellen. Op basis van deze overzichten wordt de Bestuurlijke Termijn Agenda voor komend begrotingsjaar opgesteld.

Dienstverlening, bestuur & organisatie - Beleidsnota's en raadsvoorstellen komend begrotingsjaar			
Beleidsveld	Onderwerp	A/B/C Voorstel	Participatie (Ja/Nee)
Bestuur	Belastingverordeningen	C	Nee
Bestuur	Zomernota	B	Nee
Bestuur	Gemeentebegroting	B	Nee
Bestuur	Jaarrekening	C	Nee
Bestuur	Vergroten kostendekkendheid leges	B	Nee
Bestuur	Publieksbijdrage evenementen	B	Nee
Overhead	Evaluatie en borging jongerenparticipatie	B	Ja

4.9.3. Wat mag het kosten?

De budgetten binnen het programma Dienstverlening, Bestuur en Organisatie laten over de meerjarenperiode een stijgende ontwikkeling zien. Deze ontwikkeling hangt samen met investeringen in de ondersteuning van de primaire processen en de verdere doorontwikkeling van de gemeentelijke organisatie. In 2027 ligt hierbij een belangrijk accent op de modernisering van het bedrijfsvoeringslandschap en de verdere inrichting van zaakgericht werken. Deze ontwikkelingen zijn gericht op het verbeteren van de efficiëntie, informatievoorziening en digitale dienstverlening.

Daarnaast hebben loon- en prijsontwikkelingen een structureel effect op de omvang van de budgetten. Ook wijzigingen in wet- en regelgeving en aanvullende taken voor gemeenten leiden tot een grotere inzet vanuit de organisatie. Tegelijkertijd wordt blijvend geïnvesteerd in de kwaliteit van de dienstverlening aan inwoners en ondernemers en in de verdere professionalisering en digitalisering van de bedrijfsvoering.

De ontwikkeling van de budgetten laat zien dat de gemeente blijft investeren in een toekomstbestendige organisatie die kan inspelen op maatschappelijke, bestuurlijke en technologische ontwikkelingen. Een goed functionerende organisatie en toegankelijke dienstverlening vormen daarbij een belangrijke randvoorwaarde voor het realiseren van de doelstellingen binnen de verschillende gemeentelijke programma's.

Voor de onderdelen Treasury, OZB-woningen en belastingen wordt verwezen naar hoofdstuk 3, Financiële hoofdlijnen, waarin deze onderwerpen nader worden toegelicht.

Dienstverlening, bestuur & organisatie	Rekening	Begroting				
Taakvelden (x1.000 euro)	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
0.1 Bestuur	12.988	8.544	8.942	8.942	8.942	8.942
0.2 Burgerzaken	9.718	9.847	9.788	9.634	8.344	8.344
0.4 Overhead	95.762	100.254	103.477	98.839	96.676	96.611
0.5 Treasury	10.940	11.466	10.180	9.677	9.389	9.121
0.61 OZB woningen	2.233	1.119	2.014	2.071	2.071	2.071
0.64 Belastingen Overig	112	165	170	88	88	88
0.8 Overige baten en lasten	-9.501	-8.094	-8.257	11.769	30.002	48.214
Totaal lasten	**122.251**	**123.300**	**126.315**	**141.021**	**155.513**	**173.391**
0.1 Bestuur	-204	-250	-92	-92	-92	-92
0.2 Burgerzaken	-4.768	-4.600	-4.784	-4.629	-3.340	-3.340
0.4 Overhead	-21.146	-21.599	-20.946	-20.069	-19.771	-19.566
0.5 Treasury	-14.946	-13.229	-13.912	-13.947	-14.536	-14.116
0.61 OZB woningen	-27.112	-28.678	-31.736	-32.199	-32.199	-32.199
0.62 OZB- niet woningen	-36.970	-35.676	-39.179	-39.548	-39.548	-39.548
0.64 Belastingen Overig	-1.481	-1.752	-1.903	-958	-958	-958
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	-539.441	-540.329	-556.983	-556.211	-562.076	-583.931
0.8 Overige baten en lasten	-1.304	0	0	0	0	0
Totaal Baten	**-647.373**	**-646.113**	**-669.533**	**-667.653**	**-672.520**	**-693.749**
Saldo baten en lasten	**-525.121**	**-522.813**	**-543.218**	**-526.632**	**-517.007**	**-520.359**
Stortingen reserves	28.057	20.136	23.506	18.421	15.153	20.218
Onttrekkingen reserves	-19.170	-28.158	-34.695	-25.081	-20.043	-21.733
Reservemutaties	**8.887**	**-8.022**	**-11.189**	**-6.660**	**-4.891**	**-1.515**
Resultaat	**-516.235**	**-530.835**	**-554.407**	**-533.292**	**-521.898**	**-521.873**

5. Beleidsbegroting: paragrafen

Dit hoofdstuk geeft inzicht in onderwerpen die dwars door de programma's heen lopen, zoals lokale heffingen, risico's, verbonden partijen en bedrijfsvoering. In hoofdstuk 4 bij de programma's ligt de focus op wat we voor de stad willen bereiken en wat we daarvoor doen. In hoofdstuk 5 bij de paragrafen gaat over kaders die de raad voor het college stelt ten aanzien van beheer en uitvoering. De paragrafen vormen daarmee een dwarsdoorsnede van de begroting en bundelen informatie die anders verspreid over meerdere programma's zou staan. Zo ontstaat een samenhangend en compleet beeld van de randvoorwaarden voor de uitvoering van beleid en de financiële positie van de gemeente.

5.1. Lokale heffingen

Inleiding
De lokale heffingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente en bestaan uit gemeentelijke belastingen, rechten en retributies. Deze heffingen worden in belangrijke mate opgebracht door inwoners en bedrijven en bepalen daarmee mede de lokale lastendruk. Tegelijkertijd bieden zij de gemeente financiële ruimte om haar taken uit te voeren en beleidskeuzes te realiseren.

Binnen de lokale heffingen maken we onderscheid tussen twee soorten: ongebonden en gebonden belastingen. Ongebonden belastingen betreffen inkomsten die vrij te besteden zijn, zoals de OZB. De raad kan deze middelen gebruiken voor alle gemeentelijke taken. Gebonden belastingen zijn gekoppeld aan een specifieke taak, zoals afvalinzameling of riolering. Deze inkomsten mogen alleen daarvoor worden gebruikt.

Type belastingen	Voorbeelden
Ongebonden belastingen (vrij besteedbaar)	Onroerendezaakbelasting, Parkeerbelasting, Precariobelasting, Reclamebelasting, Toeristenbelasting, Hondenbelasting
Gebonden belastingen (gekoppeld aan taak)	Afvalstoffenheffing, Riool- en waterzorgheffing, Leges en Rechten, Bijdrage Bedrijven Investering Zone

De begroting bevat de beleidsvoornemens voor de lokale heffingen. De uiteindelijke tarieven worden daarna uitgewerkt en door de gemeenteraad vastgesteld in de belastingverordeningen in december, voorafgaand aan het begrotingsjaar.

Baten lokale heffingen
Hieronder is opgenomen welke baten wordt begroot voor de lokale heffingen.

Baten lokale heffingen (x 1.000 euro)	Realisatie 2024	Realisatie 2025	Raming 2026	Raming 2027
OZB woningen	24.468	27.112	28.015	31.736
OZB eigenaar niet-woningen	18.662	21.552	21.240	22.972
OZB gebruiker niet-woningen	13.186	15.418	15.071	16.206
1. Onroerendezaakbelasting (OZB)	**56.316**	**64.082**	**64.326**	**70.914**
Hondenbelastingen	913	893	910	945
Precariobelastingen	425	422	449	466
Toeristenbelasting	913	890	936	1.037
Reclamebelasting	197	215	392	392
2. Overige belastingen	**2.448**	**2.420**	**2.687**	**2.840**
Kort parkeren, garages, abonnementen en Vrijuitrijkaarten (niet fiscaal)	9.709	10.049	10.293	10.467
Fiscale vergunningen	704	1.102	921	1.149
Fiscaal straat- en terreinenparkeren	3.995	3.895	4.165	4.247
Fiscalisering (naheffing)	1.114	867	939	940
3. Parkeren	**15.522**	**15.913**	**16.318**	**16.803**
Afvalstoffenheffing (netto)	18.904	19.920	19.440	20.963
Rioolheffing (netto)	20.360	20.634	21.564	22.309
4. Afval en riolering (gebonden heffingen)	**39.264**	**40.554**	**40.482**	**43.272**
Huwelijk en geregistreerd partnerschap	174	242	238	247
Legitimatie- en reisdocumenten en rijbewijzen	3.285	3.737	3.723*	3.881
Uittreksel Burgerlijke stand	69	53	48	53
Verstrekken inlichtingen BRP	108	110	126	98
Overige publiekszaken (VOG, Naturalisatie etc.)	443	447	403	416
5. Publieksdiensten (leges burgerzaken)	**4.079**	**4.589**	**4.538**	**4.695**
Leges telecommunicatie	339	302	497	397
Vergunningen	4.567	4.618	4.578	5.088
Begraafrechten (exclusief onderhoud gedenkparken)	537	629	615	630
Havengelden	50	57	40	41
6. Overige rechten, retributies en leges	**5.493**	**5.606**	**5.730**	**6.156**
Totaal	**123.122**	**133.164**	**134.081**	**144.680**

* Deze raming is gecorrigeerd ten opzichte van de gemeentebegroting 2026. Door een presentatiefout was een foutieve raming weergegeven.

Beleid ten aanzien van lokale heffingen in 2027

Algemeen

Het uitgangspunt voor de lokale belastingen is dat tarieven jaarlijks worden aangepast aan de inflatie. Daarbij wordt gekeken naar de gemiddelde inflatie over meerdere jaren, om grote schommelingen in

tarieven te voorkomen. Voor heffingen waar het Rijk tarieven vaststelt of maximeert, volgt de gemeente deze wettelijke kaders. Voor heffingen die gekoppeld zijn aan een specifieke taak, zoals afval en riolering, geldt als uitgangspunt dat de kosten zoveel mogelijk worden gedekt door de opbrengsten (100% kostendekkendheid). Hiermee betalen gebruikers in principe voor de kosten die de gemeente voor die taak maakt. Op onderdelen zijn keuzes gemaakt die afwijken van deze algemene lijn. Deze worden hieronder toegelicht.

Onroerendezaakbelasting (OZB)
De OZB is een belangrijke algemene belasting voor de gemeente. De baten zijn vrij besteedbaar en dragen bij aan de financiering van gemeentelijke voorzieningen. De gemeente begroot het totale bedrag dat ze jaarlijks op wil halen met OZB. Vervolgens wordt op basis van de waarde van woningen en bedrijfspanden bepaald welk tarief passend is om deze baten te realiseren. Bij stijging of daling van de gemiddelde WOZ waarden van woningen en bedrijfspanden past de gemeente het tarief dus aan, zodat de totale baten zich ontwikkelen volgens de vastgestelde financiële kaders. De gemeenteraad stelt de tarieven jaarlijks vast. Voor 2027 wordt de OZB verhoogd met een gemiddelde inflatiecorrectie over een periode van vier jaar (3,5%). Daarnaast is in het coalitieakkoord 2026-2029 voor 2027 een investeringsgerichte OZB-aanpassing van 4,0 mln euro opgenomen. Deze laatste is naar verhouding verdeeld over de drie OZB-categorieën.

Parkeerbelasting
Met de parkeerbelasting stuurt de gemeente op het gebruik van de openbare ruimte en de bereikbaarheid van de stad. De opbrengsten maken onderdeel uit van de algemene middelen. De tarieven en systematiek zijn gericht op het reguleren van parkeerdruk en het stimuleren van gewenste vormen van mobiliteit. Aanpassingen in tarieven of zones kunnen zowel een financieel effect hebben als bijdragen aan beleidsdoelen op het gebied van mobiliteit en leefbaarheid.
Overeenkomstig de Parkeervisie 2030 worden de parkeertarieven jaarlijks geïndexeerd op basis van de inflatiecorrectie voor prijs. Voor het komende jaar wordt uitgegaan van een indexatie van 2,1%.

Hondenbelasting
De hondenbelasting is een algemene belasting voor het houden van honden. De opbrengst is vrij besteedbaar en maakt onderdeel uit van de algemene middelen. De hoogte van het tarief en eventuele kwijtschelding worden jaarlijks door de raad vastgesteld. Voor komend jaar wordt gerekend met een indexatie van 3,5%. Conform het coalitieakkoord wordt de hondenbelasting met ingang van 2028 afgeschaft. De hiermee samenhangende derving van inkomsten is verwerkt in het meerjarig financiële kader van deze begroting.

Precariobelasting
De precariobelasting wordt geheven voor het gebruik van gemeentegrond, bijvoorbeeld voor objecten op, boven of onder de openbare ruimte. Deze belasting levert een bijdrage aan de algemene middelen. De mogelijkheden voor het heffen van precariobelasting zijn deels beperkt door landelijke wetgeving, waardoor de beleidsruimte van de gemeente afneemt. Voor 2027 wordt een indexatie toegepast van 3,5%.

Toeristenbelasting
De toeristenbelasting wordt geheven voor overnachtingen van bezoekers die niet in de gemeente wonen. Hiermee dragen bezoekers bij aan de voorzieningen waar zij gebruik van maken. In het kader van de financiële opgave is besloten de toeristenbelasting de komende jaren te verhogen. Daarmee wordt een extra bijdrage gevraagd van bezoekers aan de stad. De opbrengst komt ten goede aan het voorzieningenniveau in de stad. Voor 2027 wordt een indexatie van 3,5% toegepast.

Riool- en waterzorgheffing
De gemeente werkt aan een bredere invulling van haar watertaken, zoals het omgaan met wateroverlast en droogte. Daarom wordt de huidige rioolheffing doorontwikkeld richting een riool- en waterzorgheffing. Hiermee sluiten de benaming en systematiek beter aan bij de taken die de gemeente uitvoert. Het uitgangspunt blijft dat deze heffing 100% kostendekkend is. De ontwikkeling van het tarief is gebaseerd op het vastgestelde Water- en Klimaatadaptatieplan. Voor komend jaar stijgt de riool- en waterzorgheffing met 3,1% (2,1% inflatie en 1% onvoorzien externe factoren), inclusief loon- en prijscompensatie.

Afvalstoffenheffing
De gemeente werkt met tariefdifferentiatie (diftar) op basis van een vast tarief en een variabel tarief. Daarbij betaalt elk huishouden een vast bedrag met een opslag al naar gelang de grootte van de restcontainer en het aantal aanbiedingen. Dit betekent dat de hoogte van de heffing mede wordt bepaald door het gebruik. Het definitieve tarief voor komend jaar wordt in december in de raad vastgesteld.

Invoering Publieksbijdrage evenementen (vermakelijkhedenretributie)
Omdat er veel komt kijken om een evenement soepel en veilig te laten verlopen, onderzoekt het college de mogelijkheid om vermakelijkhedenretributie in te voeren. Vermakelijkhedenretributie is een fiscaal instrument om een deel van de kosten die een gemeente maakt voor het mogelijk maken van evenementen te verhalen op de organisator daarvan. Het onderzoek richt zich op grote evenementen met ticketverkoop. Belangrijke aandachtspunten zijn de uitvoerbaarheid en het gelijkheidsbeginsel.

Leges vallend onder de fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning (product Vergunnen)
Voor 2027 wordt uitgegaan van een lager aantal bouwaanvragen dan in de voorgaande jaren. Omdat bouwactiviteiten een groot aandeel vormen in de totale legesopbrengsten, kunnen beperkte afwijkingen in het aantal aanvragen een substantieel effect hebben op de gerealiseerde opbrengsten. Belangrijke onzekerheden daarbij zijn de economische ontwikkelingen, stikstofgerelateerde regelgeving, de aanhoudende krapte en prijsontwikkeling in de bouwsector en de gevolgen van netcongestie voor bouw- en ontwikkelprojecten.

De tarieven voor leges fysieke leefomgeving worden in 2027 met circa 11% verhoogd. Deze stijging hangt samen met de hogere uitvoeringskosten als gevolg van de invoering van de Omgevingswet (Ow) en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb). Uitgangspunt is een zo hoog mogelijke kostendekkendheid (maximaal 100%) binnen de wettelijke kaders voor legesheffing. Naast de reguliere loon- en prijsindexatie is sprake van een actualisatie van de geraamde ureninzet, de gehanteerde uurtarieven en de toerekening van indirecte kosten.
De geraamde legesopbrengst bedraagt in 2027 5,09 miljoen euro. Dit is hoger ten opzichte van 2026 door de prijsstijging terwijl het aantal aanvragen lager is. De geraamde kostendekkendheid komt in 2027 uit op 92%.

Woonlastenontwikkeling
Op basis van het beleid voor lokale belastingen kan inzicht worden gegeven in ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten. Het gaat dan om de optelling van OZB, afvalstoffenheffing en riool- en waterzorgheffing. Dit zijn de lokale heffingen waar vrijwel iedere huishouden jaarlijks mee te maken heeft. Deze lasten worden jaarlijks vergeleken tussen gemeenten, onder andere via de Atlas van lokale lasten van het COELO.

Woonlastenontwikkeling (euro)	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
OZB Eigenaar woning	417	455	473	515	533	552	571
Afvalstoffenheffing (meerpersoons)	321	315	323	323*	323*	323*	323*
Rioolheffing	292	292	301	311	319	327	336
Totaal	**1.030**	**1.062**	**1.097**	**1.149**	**1.175**	**1.202**	**1.230**
Ontwikkeling woonlasten (%)	**5,1**	**3,1**	**3,3**	**4,7**	**2,2**	**2,3**	**2,3**

*Dit zijn voorlopige tarieven. Definitieve tarieven worden in de verordening op de heffing en invordering van reinigingsheffing in december, voorafgaand aan het nieuwe begrotingsjaar, door de gemeenteraad vastgesteld.

In onderstaande tabel zijn de woonlasten in Enschede afgezet tegen die van andere Twentse gemeenten, Overijssel en Nederland. Hierbij wordt vergeleken voor het vorige en lopende jaar. De gegevens voor het komende jaar voor andere gemeenten zijn nog niet beschikbaar.

Lokale lasten gemeente (euro per jaar)	Eén persoons huishouden			Meer persoons huishouden		
	2025	2026	Mutatie %	2025	2026	Mutatie %
Almelo	1.022	1.032	1,0	1.069	1.080	1,1
Borne	1.034	1.084	4,8	1.070	1.129	5,5
Dinkelland	942	966	2,5	972	994	2,4
Enschede	1.033	1.059	2,5	1.062	1.097	3,3
Haaksbergen	1.125	1.137	1,1	1.125	1.137	1,1
Hellendoorn	1.007	998	-0,9	1.007	1.035	2,8
Hengelo	960	1.004	4,6	996	1.042	4,6
Hof van Twente	1.067	1.056	-1,0	1.096	1.085	-1,0
Losser	1.052	1.088	3,4	1.084	1.122	3,5
Oldenzaal	975	1.002	2,8	1.009	1.046	3,7
Rijssen-Holten	719	734	2,0	767	779	1,5
Tubbergen	969	1.028	6,1	992	1.052	6,1
Twenterand	951	964	1,4	990	999	0,9
Wierden	1.010	1.041	3,1	1.037	1.070	3,1
Overijssel	**945**	**972**	**2,9**	**979**	**1.009**	**3,1**
Nederland	**964**	**1.000**	**3,7**	**1.053**	**1.095**	**4,0**

Kwijtschelden van lokale heffingen

Als inwoners door financiële omstandigheden niet in staat zijn lokale heffingen te betalen, kan kwijtschelding worden verleend. De wettelijke kaders hiervoor worden door het Rijk bepaald. De gemeente Enschede hanteert de maximale kwijtscheldingsnorm (100%-norm). Dit betekent dat huishoudens met een inkomen op bijstandsniveau in beginsel voor kwijtschelding in aanmerking komen, waarbij ook wordt getoetst op het aanwezige vermogen.

Om de administratieve lasten voor inwoners te beperken, wordt een groot deel van de kwijtscheldingen geautomatiseerd beoordeeld. De gemeente biedt kwijtschelding met name voor heffingen die direct samenhangen met de woonlasten, zoals de afvalstoffenheffing en rioolheffing. De omvang van de kwijtscheldingen heeft effect op de tarieven, omdat deze kosten worden opgevangen binnen het geheel van de heffingen.

Heffingsoort (x 1.000 euro)	Raming 2025	Realisatie 2025	Raming 2026	Raming 2027
OZB	0	0	0	0
Afvalstoffenheffing	2.112	2.005	2.112	2.040
Riool- en waterontheffing	2.825	2.113	2.007	2.843
Totaal kwijtscheldingen	4.937	4.118	4.119	4.883

Toerekening overhead, kwijtschelding en kostendekkendheid
In onderstaande tabel wordt inzicht gegeven in de toerekening van lasten en overhead aan heffingen. Tegenover die lasten staan de baten die de gemeente realiseert uit het opleggen van lokale belastingen. Inwoners die een laag inkomen hebben kunnen kwijtschelding aanvragen voor afvalstoffenheffing, onroerendezaakbelasting (OZB) en/of rioolheffing. Met het totaal van de lasten en de te realiseren baten kan de kostendekkendheid worden berekend.

Heffingsoort (x1.000 euro)	Lasten				Baten na kwijtschelding			Kostendekkendheid
	Direct	Overhead	BTW	Totaal	Heffingen	Overig	Totaal	
Afvalstoffenheffing (afvalstoffenverordening)	20.057	267	3.576	23.900	20.963	2.937	23.900	100%
Rioolheffing	20.788	780	741	22.309	25.152	-2.843	22.309	100%
Begraafplaatsrechten (exclusief onderhoud gedenkparken)	1.156	0	156	1.312	643	73	716	55%
Totaal Heffingen	**42.001**	**1.047**	**4.473**	**47.521**	**46.758**	**167**	**46.925**	**99%**

Afvalstoffenheffing
De afvalstoffenheffing valt (gesaldeerd) uiteen in de volgende taakvelden:

- 7.3 Afval: -2.165.000 euro;
- 0.4 Ondersteuning: 267.000 euro;
- 2.1 Verkeer en vervoer: -142.000 euro;
- 6.3 Inkomensregelingen: 2.040.000 euro.

Hieronder worden ook de lasten en toerekening van overhead aan leges inzichtelijk gemaakt. Daarbij wordt op basis van de totale lasten en baten ook de kostendekkendheid op begrotingsbasis getoond.

Legesverordening (x1.000 euro)	Lasten				Baten na kwijtschelding			Kostendekkendheid
	Direct	Overhead	BTW	Totaal	Heffingen	Overig	Totaal	
Titel 1 - Algemene dienstverlening								
1.1 Burgerlijke stand	240	99	0	339	300	0	300	88%
1.2 Reisdocumenten	2.480	671	0	3.151	3.118	0	3.118	99%
1.3 Rijbewijzen	441	163	0	604	763	0	763	126%
1.4 Verstrekkingen uit de Basisadministratie Persoonsgegevens	53	37	0	90	175	0	175	195%
1.5 Overige publiekszaken	368	0	0	413	404	0	404	98%
1.9 Bijzondere wetten, Leegstandswet	5	4	0	9	9	0	9	106%
1.9 Bijzondere wetten, Wet op de kansspelen	10	2	0	11	11	0	11	98%
1.9 Bijzondere wetten, Telecommunicatiewet	397	0	0	397	397	0	397	100%
1.9 Bijzondere wetten, Wegenverkeerswet	6	2	0	8	17	0	17	213%
1.10 Bijzondere wetten, Diversen	55	25	1	80	100	0	100	125%
1.15 Haven	339	0	0	339	41	0	41	12%
Totaal titel 1	**4.394**	**1.003**	**1**	**5.441**	**5.335**	**0**	**5.335**	**98%**
Titel 2 - Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunningen								
2.2 Beoordeling conceptaanvraag	451	63	11	526	106	0	106	20%
2.3 t/m 2.12 Omgevingsvergunning	3.549	432	35	4.016	4.628	0	4.628	115%
Totaal titel 2	**4.000**	**495**	**46**	**4.542**	**4.734**	**0**	**4.734**	**104%**
Titel 3 - Europese dienstenrichtlijn								
3.1 Horeca	256	40	0	296	122	0	122	41%
3.2 Seksbedrijven	15	3	0	18	11	0	11	62%
3.3 Winkeltijdenwet	9	2	0	11	3	0	3	27%
3.4 Evenementen	395	98	2	496	52	0	52	10%
3.5 Standplaatsen	0	0	0	0	0	0	0	100%
3.6 Huisvestingswet	56	16	0	72	30	0	30	41%
Totaal titel 3	**731**	**159**	**2**	**893**	**218**	**0**	**218**	**24%**
Totaal	**9.125**	**1.657**	**49**	**10.876**	**10.287**	**0**	**10.287**	**95%**

Leges algemene Dienstverlening

De leges algemene dienstverlening bestaat voor het grootste deel uit het taakveld 0.2 Burgerzaken. Circa 82% van de inkomsten uit leges komen voort uit het verstrekken van paspoorten, ID kaarten en rijbewijzen. De leges hiervoor zijn door het rijk gemaximaliseerd.

5.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Een gezonde financiële positie is noodzakelijk om als gemeente onze ambities te kunnen realiseren. Investeringen in de stad en het uitvoeren van beleid brengen onvermijdelijk risico's met zich mee. Goed risicomanagement en een voldoende robuuste financiële positie zorgen ervoor dat de gemeente deze risico's bewust kan afwegen en eventuele tegenvallers kan opvangen, zonder dat dit direct ten koste gaat van de uitvoering van beleid. De afspraken die hiervoor in Enschede zijn gemaakt zijn opgenomen in de nota risicomanagement en weerbaarheid.

De financiële conditie van de gemeente beoordelen we niet op één kengetal, maar op basis van een samenhangende analyse van meerdere financiële kengetallen. Hiermee ontstaat een breder beeld van de weerbaarheid van de gemeente Enschede en haar vermogen om risico's op te vangen. De weerstandsratio vormt daarin een belangrijk kengetal en geeft specifiek inzicht in de mate waarin de beschikbare buffers voldoende zijn om financiële risico's af te dekken. Hierna volgt een nadere toelichting op de financiële positie en weerstandsratio.

Financiële positie
De financiële positie van de gemeente beoordelen we aan de hand van een aantal kengetallen. Dit zijn meetpunten die inzicht geven in bijvoorbeeld de hoogte van schulden, de beschikbare reserves, de ruimte in de begroting en de belastingdruk. Geen enkel kengetal geeft op zichzelf een volledig beeld. Door deze kengetallen in samenhang te bekijken, ontstaat een totaalbeeld van hoe de gemeente er financieel voorstaat en in hoeverre zij tegenvallers kan opvangen.

Op basis van deze financiële kengetallen staat Enschede er op dit moment financieel gezien solide voor. Er zijn voldoende buffers om tegenvallers op te vangen. De schulden zijn laag. De solvabiliteitsratio is voldoende op niveau. Er zijn nauwelijks risico's op grondposities. Het investeringsniveau is weer op peil gebracht en ligt zelfs aan de hoge kant. De structurele baten en lasten zijn met elkaar in balans. Wel ligt de belastingdruk nog boven gemiddeld, waarbij wordt opgemerkt dat deze de afgelopen jaren is afgenomen door terughoudend om te gaan met lastenverzwaring.

Wel dreigt de weerstandsratio vanaf 2030 onder de ondergrens uit te komen van de door de raad vastgestelde norm (>1,0 is goed, 0,8 tot 1,0 is matig, <0,8 is onvoldoende). Dit wordt ook veroorzaakt doordat er vanaf 2028 een risico is opgenomen dat het Rijk de afspraken over het zwaarwegende advies van de Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd niet nakomt. Op dit moment is het niet opportuun om daar al op bij te sturen. We volgen met veel interesse de uitkomsten van commissie-Van Ark en gaan naar aanleiding daarvan nader in gesprek met het Rijk.

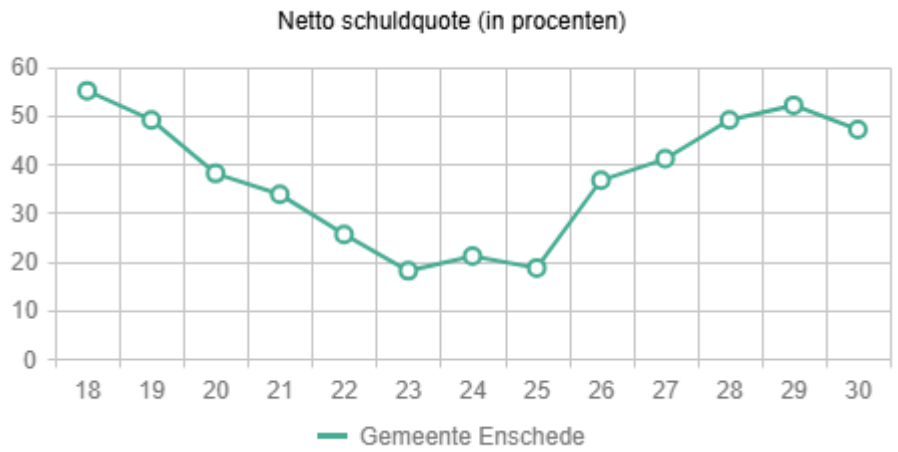
Financiële kengetallen		Signalering* Onvoldoende	Rek 2025	Begroting				
				2026	2027	2028	2029	2030
1A	Netto schuldquote	> 130%	19%	37%	41%	49%	52%	47%
1B	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen		18%	35%	35%	40%	49%	51%
2	Solvabiliteitsratio	< 20%	37%	27%	28%	27%	28%	29%
3	Grondexploitatie	> 35%	0%	1%	2%	2%	2%	1%
4	Netto investeringsquote	<0% of >5 %	1,3%	4,1%	6,5%	7,8%	7,8%	4,6%
5	Structurele exploitatieruimte	< 0%	3,0%	0,1%	0,3%	0,4%	0,3%	0,7%
6	Belastingcapaciteit	> 105 %	107%	104%	105%	104%	102%	101%
7	Weerstandsratio	< 0,8	1,79	1,71	1,49	1,21	1,01	0,88

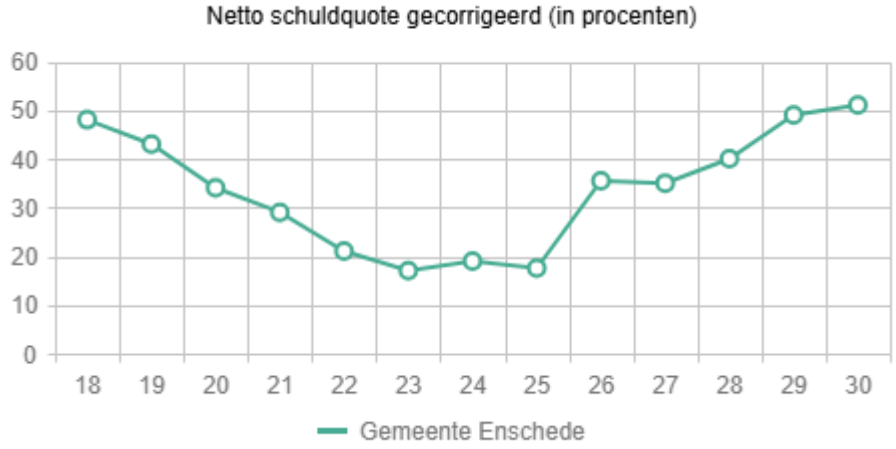
* Signaleringswaarden conform nota weerstandsvermogen en risicomanagement. Er is geen sprake van harde normen per kengetal. Het oordeel over de financiële positie wordt gebaseerd op de samenhang tussen kengetallen.

Hierna worden de individuele financiële kengetallen van nadere toelichting voorzien.

Netto schuldquote
De netto schuldquote laat zien hoe groot de schulden van de gemeente zijn in verhouding tot wat we jaarlijks aan inkomsten hebben. Dit geeft een beeld van hoeveel ruimte er in de begroting nodig is om rente en aflossingen te betalen. Omdat de gemeente ook geld uitleent, wordt dit kengetal zowel mét als zonder deze uitgeleende leningen berekend, zodat duidelijk is welk deel van de schuld echt bij de gemeente zelf ligt.

In de afgelopen jaren is de netto schuldquote gedaald. Dat komt doordat schulden zijn afgelost en de inkomsten zijn toegenomen. Het beleid van de afgelopen jaren om schulden af te bouwen maakt dat in de begroting meer ruimte beschikbaar is om andere lasten op te vangen. De komende jaren loopt de schuldquote naar verwachting weer iets op door nieuwe investeringen, maar blijft deze ruim onder de landelijke grenswaarde van 130%.

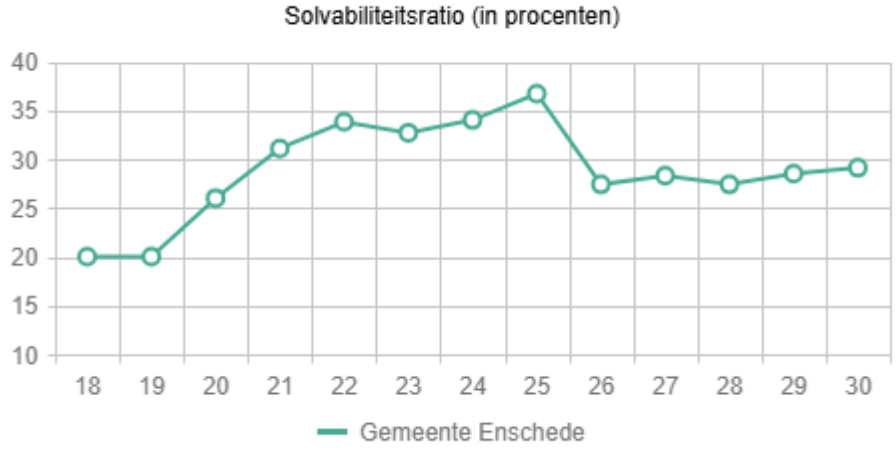

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio laat zien welk deel van het bezit van de gemeente met eigen geld is gefinancierd en welk deel met geleend geld. Hoe hoger dit percentage, hoe groter de financiële buffer en hoe beter de gemeente in staat is om op langere termijn aan haar verplichtingen te voldoen. Tegelijk betekent een hoge solvabiliteit ook dat er veel geld in reserves zit dat niet direct wordt besteed.

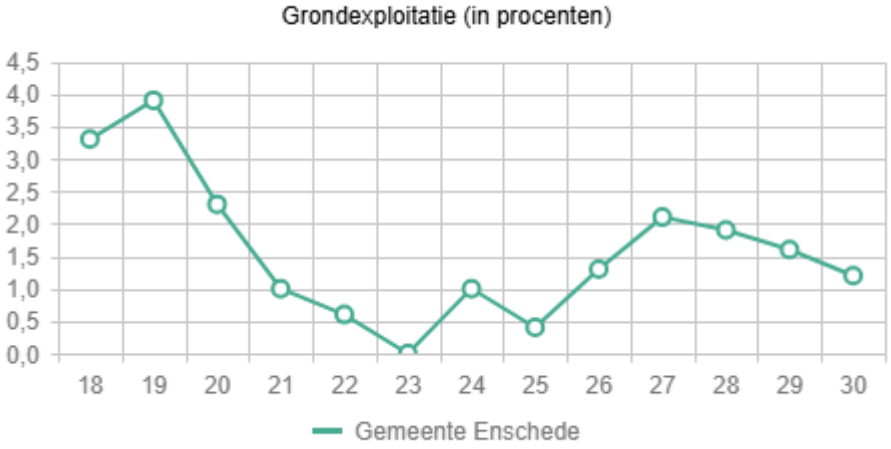
Na de afwaarderingen op grondposities in 2012 is jarenlang gewerkt aan het versterken van deze buffer. Dat heeft ertoe geleid dat de solvabiliteitsratio nu weer op een goed niveau ligt. De komende jaren neemt deze naar verwachting weer iets af door druk op de begroting, maar vanaf 2026 stabiliseert dit door de voorgenomen maatregelen om de begroting structureel in balans te brengen.

Kengetal grondexploitatie

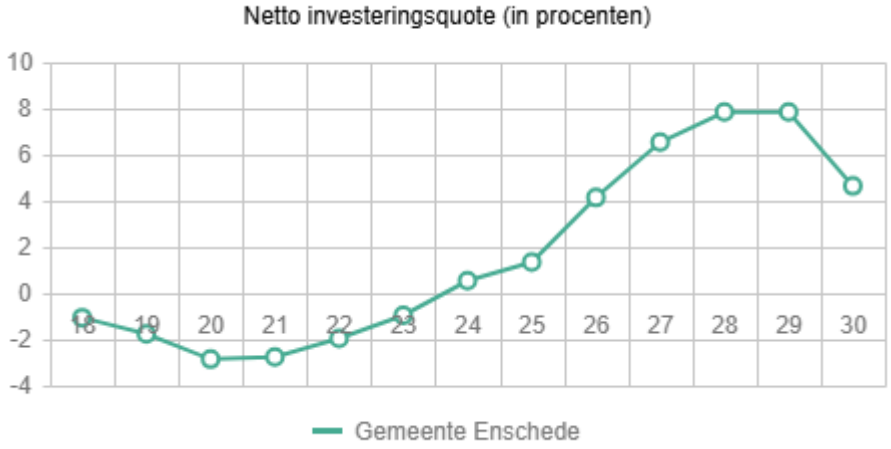
Dit kengetal laat zien hoe groot de grondpositie van de gemeente is in verhouding tot de totale inkomsten. Het gaat daarbij om grond die de gemeente heeft aangekocht en nog moet ontwikkelen en verkopen. Aan deze grondposities zijn risico's verbonden, omdat het onzeker is of kosten en opbrengsten zich ontwikkelen zoals verwacht.

De afgelopen jaren is de grondpositie van Enschede sterk verkleind. Hierdoor zijn de financiële risico's afgenomen en ligt het kengetal nu op een laag niveau. Tegelijk betekent een kleinere grondpositie ook dat er minder ruimte is om via grondontwikkeling bij te dragen aan de groei van de stad. De komende jaren kan het kengetal weer stijgen doordat Enschede weer een wat actiever grondbeleid voert.

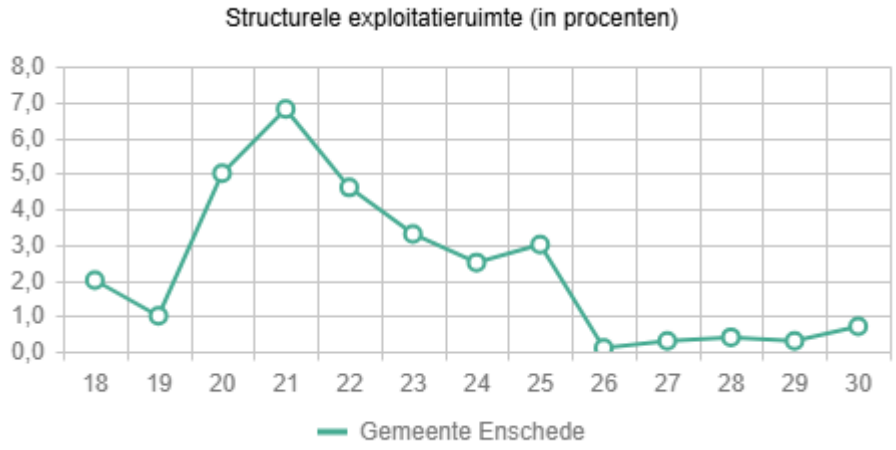
Netto investeringsquote
De netto investeringsquote laat zien hoeveel de gemeente investeert in bijvoorbeeld gebouwen, wegen, scholen en sportvoorzieningen. Dit geeft een beeld van hoe de gemeente haar voorzieningen op peil houdt en zich voorbereidt op de toekomst. Het is wenselijk dat de investeringsquote minimaal tussen 1% en 4% zit omdat investeringen door inflatie ieder jaar iets duurder worden. Een nog hogere investeringsquote betekent dat in verdere ontwikkeling van de stad wordt geïnvesteerd.

Enschede komt uit een periode waarin door een zorgelijke financiële positie relatief weinig is geïnvesteerd. De afgelopen jaren is ingezet op het verhogen van het investeringsniveau, zodat voorzieningen op peil blijven en verdere groei van de stad mogelijk is. Hierdoor is een duidelijke oploop in de netto investeringsquote zichtbaar.

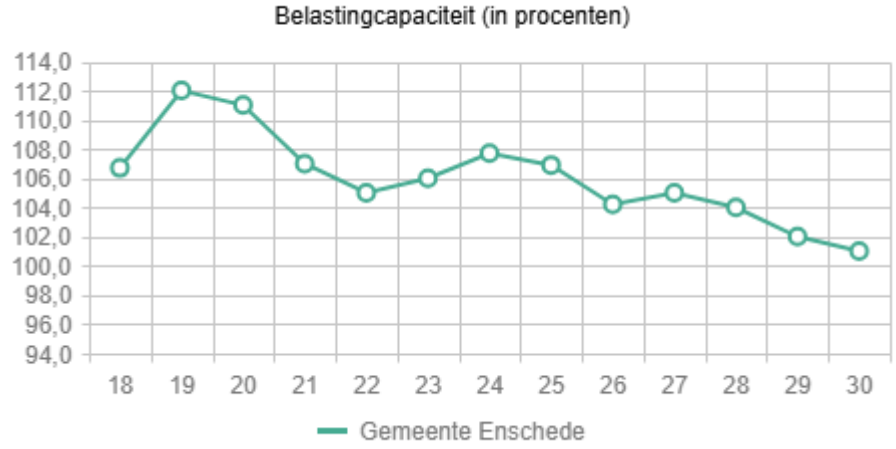
Structurele exploitatieruimte
De structurele exploitatieruimte laat zien of de gemeente op lange termijn voldoende vaste baten heeft om haar vaste lasten te betalen. Als de vaste baten structureel lager zijn dan de vaste lasten, komt de financiële positie op termijn onder druk te staan. Dit is daarom een belangrijk kengetal, waar ook de provincie als toezichthouder scherp op let.

Na 2025 is sprake van een licht positieve situatie. Zonder aanvullende maatregelen zou dit vanaf 2026 omslaan naar een tekort, vooral door lagere bijdragen van het Rijk. Door de keuzes die de raad bij de afgelopen zomernota's heeft gemaakt, blijft de begroting de komende jaren in balans. Het is daarbij wel belangrijk dat deze maatregelen ook worden gerealiseerd.
Daarnaast is in de begroting ook uitgegaan dat er vanaf 2028 structureel extra geld komt voor jeugdzorg. Indien dat niet het geval is zal dit effect hebben op de structurele exploitatieruimte.

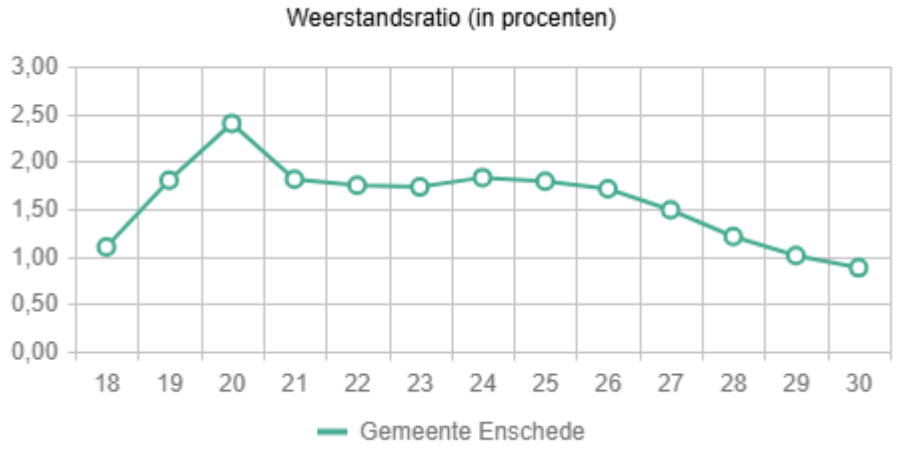
Belastingcapaciteit
De belastingcapaciteit laat zien hoe hoog de woonlasten in onze gemeente zijn vergeleken met het landelijk gemiddelde. Het gaat hierbij om de lokale lasten voor een gemiddeld huishouden, zoals de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Dit kengetal geeft ook aan hoeveel ruimte er nog is om belastingen te verhogen als dat nodig is. Opgemerkt wordt dat tegenover een hoge belastingdruk ook een ruimer voorzieningenniveau kan staan dan in andere gemeenten.

Historisch gezien ligt de belastingdruk in Enschede eigenlijk al heel lang hoger dan het landelijk gemiddelde. De afgelopen jaren is deze afgenomen, doordat de gemeente terughoudend is geweest met het verhogen van lasten, terwijl in andere gemeenten de lasten juist zijn gestegen.

Weerstandsratio
De weerstandsratio laat zien in hoeverre de gemeente voldoende financiële buffers heeft om risico's op te vangen. Het is een verhouding tussen de risico's die de gemeente loopt en de middelen die beschikbaar zijn om deze op te vangen als ze zich voordoen. Hiermee geeft de weerstandsratio een belangrijk inzicht in de financiële weerbaarheid van de gemeente.

In de nota risicomanagement en weerbaarheid zijn de uitgangspunten vastgelegd voor hoe we omgaan met risico's en financiële buffers. Daarbij hanteren we een streefwaarde voor de weerstandsratio tussen 1,0 en 1,4. Dit betekent dat er voldoende reserves aanwezig zijn om een samenloop van risico's te kunnen opvangen. De weerstandsratio is al jaren van voldoende niveau. Door toenemende risico's en uitnames uit de algemene reserve dreigt de weerstandsratio na 2028 onder de ondergrens uit te komen van de door de raad vastgestelde norm (1,0 - 1,4).

Verdieping weerstandsratio
Onderstaande tabel geeft een nadere toelichting op de onderliggende componenten binnen de weerstandsratio. Daarbij is rekening gehouden met het saldo van het financieel perspectief 2027-2030 uit deze begroting.

Weerstandsratio (x 1 miljoen euro)	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Reserve weerstandsvermogen	78,6	75,7	63,5	55,3	48,7	45,3
Reserve grondbedrijf (exclusief surplus)	18,0	18,1	18,1	18,1	18,1	18,1
Beschikbare weerstandscapaciteit	**96,6**	**93,8**	**81,6**	**73,4**	**66,8**	**63,4**
Risico's grondbedrijf	18,0	18,1	18,1	18,1	18,1	18,1
Risico's overig	36,0	36,8	36,8	42,5	48,3	54,0
Benodigde weerstandscapaciteit	**54,0**	**54,9**	**54,9**	**60,6**	**66,4**	**72,1**
Ratio weerstandsvermogen	**1,79**	**1,71**	**1,49**	**1,21**	**1,01**	**0,88**

De weerstandsratio bedraagt eind 2025 1,79 en daalt de komende jaren door begrotingstekorten en oplopende risico's. Vanaf 2030 komt de ratio onder de door de raad vastgestelde norm van 1,0 tot 1,4. De belangrijkste oorzaak is het risico dat het Rijk de verwachte compensatie voor jeugdzorgtekorten niet volledig beschikbaar stelt. Indien deze middelen wel beschikbaar komen, blijft de ratio binnen de norm. Realisatie van de voorgenomen ombuigingen blijft daarbij een belangrijke voorwaarde.

De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt eind 2026 93,8 miljoen euro bij een benodigde capaciteit van 54,9 miljoen euro. Vanaf 2028 neemt de benodigde weerstandscapaciteit toe door een opgenomen risico van 5,7 miljoen euro per jaar voor mogelijk uitblijvende rijksmiddelen voor jeugdzorg. Ook de voorgenomen hervorming van de huishoudelijke hulp in de Wmo brengt onzekerheid met zich mee. Daarom is de rijkskorting vanaf 2029 via een stelpost geneutraliseerd, onder voorbehoud van goedkeuring door de toezichthouder.

De belangrijkste risico’s zijn hieronder in volgorde van groot naar klein weergegeven:

Grootste risico's (x 1 miljoen euro)	Kans		Financieel gevolg	
	Rekening 2025	Begroting 2027	Rekening 2025	Begroting 2027
1. Conjunctuurrisico	90%	90%	20,7	20,7
2. Risico's Grondbedrijf	90%	90%	17,3	17,3
3. Calamiteiten binnen de gemeente	30%	30%	20,0	20,0
4. Risico's van Jeugdhulp, Wmo en sport	gediff. (25%)	gediff. (28%)	19,7	20,6
5. FC Twente	10%	10%	15,5	14,6
6. Risico's bij verbonden partijen	90%	90%	3,8	3,8
7. Overige onvoorziene risico's, waaronder de projectrisico's op het gebied van aanbesteding, planning, bezwaarprocedures, prijsstijgingen en rente-effecten	50%	50%	2,5	2,5
8. Participatiewet (o.a. BUIG) / schuldhulpverlening)	gediff. (54%)	gediff. (49%)	1,5	1,9
9. Klimaatrisico	30%	70%	1,0	1,0
10. AVG	50%	50%	0,7	0,7

Toelichting:

- Conjunctuurrisico: Dit risico gaat over economische schokken waardoor zowel aan de lasten- als de batenkant onvoorziene incidentele nadelige effecten kunnen optreden. Het conjunctuurrisico is gelijk gebleven. De inschatting is gebaseerd op de Houdbaarheidstest gemeentefinanciën 2025 en CPB-ramingen. Hierbij gaan we ervan uit dat het eerste jaar van een recessie kan worden opgevangen vanuit de huidige financiële positie, waarna bijsturing nodig is;
- Risico's grondbedrijf: Dit is de uitkomst van het MPG 2026, waarbij de risico's van alle individuele grondcomplexen zijn geactualiseerd en samengebracht in één grote risicosimulatie. Daarbij is gerekend met een verzwaard worst case scenario, waarin de mogelijke effecten van een terugval van de vastgoedmarkt zijn meegenomen. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid en het Meerjaren Perspectief Grondbeleid 2026.
- Risico op calamiteiten: Dit risico is ongewijzigd, op basis van een geactualiseerde inschatting van de financiële gevolgen van cybercrime en hacks;
- Risico's van Jeugdhulp, Wmo en sport: Deze risico's zijn ten opzichte van de jaarrekening 2025 gestegen. Dit komt door de bewuste lijn van scherp begroten, waarbij er structurele ruimte op basis van realisaties wordt benut om middelen doelgericht in te zetten. Dit betekent een extra afdracht van middelen uit het taakveld Beschermd wonen, waardoor er een risico op een tekort ontstaat.
- Risico FC Twente: Het risico rond de leningen aan FC Twente is met € 0,9 mln afgenomen door aflossingen. De kans blijft 10% en wordt bepaald op basis van objectieve criteria volgens de financiële beoordeling door de KNVB en het wel of niet voldoen aan de afgesproken financiële verplichtingen van de geldlening;
- Risico's bij verbonden partijen: Dit risico bij de verbonden partij TecBT is ongewijzigd en gebaseerd op de geactualiseerde exploitatie bij de jaarrekening 2025;

- Risico's Participatiewet: Deze risico's zijn gestegen, vooral als gevolg van inflatie en armoedetoename. Hierdoor verwachten we dat de aantallen in de bijzondere bijstand de komende jaren toenemen. Daarnaast een stijging als gevolg van de bewuste lijn van scherp begroten op basis van realisaties om middelen doelgericht in te zetten.
- Klimaatrisico: de kans op schade en herstelkosten door klimaatverandering is verhoogd doordat extreme weersomstandigheden, zoals wateroverlast, hitte, droogte, lokale overstromingen en vorstschade, vaker voorkomen.

5.3. Onderhoud kapitaalgoederen

De gemeente beschikt over een omvangrijk bezit aan kapitaalgoederen, zoals wegen, riolering, groen, gebouwen en sportvoorzieningen. Deze voorzieningen zijn essentieel voor het dagelijks functioneren van de stad en dragen bij aan de veiligheid, leefbaarheid en het voorzieningenniveau voor inwoners en bedrijven. Goed en tijdig onderhoud is nodig om deze functies te waarborgen en om waardeverlies en hogere kosten op langere termijn te voorkomen.

De paragraaf onderhoud kapitaalgoederen geeft de gemeenteraad inzicht in de staat van onderhoud, de keuzes in het kwaliteitsniveau en de bijbehorende budgetten. Hiermee kan de raad beoordelen of het onderhoud in balans is met de ambities en of toekomstige risico's tijdig worden onderkend. Deze paragraaf is daarnaast van belang voor de financiële positie van de gemeente, omdat achterstallig onderhoud op termijn kan leiden tot hogere lasten. Om die reden kijkt ook de toezichthouder nadrukkelijk naar deze paragraaf als onderdeel van het oordeel over de financiële gezondheid van de gemeente.

In deze paragraaf wordt per type kapitaalgoed ingegaan op het beleidskader, het gewenste kwaliteitsniveau, de actuele staat van onderhoud en de beschikbare middelen. In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de kapitaalgoederen en het laatst vastgestelde beleidskader.

Kapitaalgoederen	Beleidskader	Datum vaststelling	Volgende actualisatie
Openbare ruimte en infrastructuur			Beoordeling in jaar: *
Groen	Groenambitieplan Enschede 'Enschede één groot groen park'	13-12-2021	Zo nodig.
	Beleidsplan Kaders voor beheer en onderhoud van het openbare groen en de biodiversiteit	Planning: Q4 2026	2032
Speelvoorzieningen	Beleidsnota Bewegen, Spelen en Sporten 'Samen spelen, samen sporten' en bijlagen Aangevuld met 'Beantwoording motie 'Realisatie van outdoor fitnesszones heeft prioriteit'.	27-01-2025	2031
Wegen en infrastructurele kunstwerken	Wegenbeleidsplan 2024-2027*	4-12-2023	2029
Openbare verlichting	Beleidsplan Openbare Verlichting 2022-2025 *	20-12-2021	2027

Havens	Binnenhavenvisie Twentekanalen 2017-2030 Beheerplan Haven Gemeente Enschede 2027-2032	09-10-2017 Planning Q4 2026	- 2031
Riolering	Water- en Klimaatadaptatieplan 2022-2026 *	25-10-2021	2028
Vastgoed en gebouwen			
Gemeentelijk vastgoed	Beleidskader Vastgoed	07-06-2022	2026
Onderwijshuisvesting	Integraal Huisvestingsplan 2026-2055	27-10-2025	2030
Sportaccommodaties	n.v.t.	<Datum>	<Jaartal>
Parkeervoorzieningen	Meerjarenprognose Parkeren	10-11-2026	9-11-2027

* De Financiële verordening gemeente Enschede 2025 bepaalt dat het college elke zes jaar beoordeelt of actualisatie van de nota's over kapitaalgoederen nodig is. Tussentijdse ontwikkelingen kunnen aanleiding geven om dit eerder te doen. Daarom kunnen de looptijd van een beleidsplan en het jaar van beoordeling verschillen.

5.3.1. Groen

Kerncijfers	Ha
Openbaar groen	758
Wegbermen buitengebied	132

Beleidskader
Het Groenambitieplan "Enschede één groot groen park" van 13 december 2021 vormt het centrale beleidskader. Hierin ligt de focus op beschermen, bouwen en benutten van groen en biodiversiteit, waarmee we optimaal bijdragen aan opgaven als klimaatadaptatie en gezondheid. In 2026 hebben we de ambities uitgewerkt in concretere beleidskaders voor beheer en onderhoud van groen en de biodiversiteit. De groenambitie is deels al ruimtelijk vertaald in de omgevingsvisie. De komende tijd werken we aan actualisatie en de verdere doorwerking conform de omgevingswet in een thematisch omgevingsprogramma Groenblauw en het omgevingsplan.

Vastgesteld kwaliteitsniveau
We onderhouden het groen volgens de door de gemeenteraad vastgestelde kwaliteitsniveaus. Uitgangspunt is schoon, heel en veilig. Voor de binnenstad geldt een kwaliteitsniveau hoog, de rest van de gemeente basis en de bedrijventerreinen laag (besluit Zomernota 2025).

Actuele staat van onderhoud
Het groen voldoet over het algemeen aan de vastgestelde kwaliteitsniveaus en de technische staat is over het algemeen op orde. De komende jaren leggen we in beheer, onderhoud en inrichting de nadruk op vergroening, biodiversiteit en optimale bijdrage aan opgaven rond duurzaamheid, gezondheid en klimaatbestendigheid. Daarnaast wordt gewerkt aan verdere uitwerking van beleid en uitvoering van projecten zoals vergroening van de singels, het realiseren van robuuste groenstructuren, de parken en de binnenstad.

Belangrijkste activiteiten in begrotingsjaar

1. Uitvoeren dagelijks beheer en onderhoud groen;
2. Groen en klimaatbestendig inrichten van Heekplein (start);
3. Vergroenen singels (start);

4. Vergroenen van bijvoorbeeld ontmoetingsplek Moerasspirealaan, voorplein winkelcentrum Kevelhamhoek, omgeving Het Honk en Wesselerbrinkpark.

Beschikbare onderhoudsbudgetten
Voor onderhoud en ontwikkeling van het groen zijn structurele middelen beschikbaar, aangevuld met investeringen uit het Groenambitieplan.

Onderhoudslasten (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Regulier onderhoud	988	1.287	1.214
Totaal	**988**	**1.287**	**1.214**

5.3.2. Speelvoorzieningen

Kerncijfers	Aantal
Speelplekken	410
Openbare sport- en beweegplekken	47
Speeltoestellen totaal over de sport en speelplekken	1975

Beleidskader
De Beleidsnota bewegen, spelen en sporten *Samen spelen, samen sporten* (BSS) vormt het beleidskader. Gezondheid en een gebiedsgerichte aanpak staan centraal, met voldoende, passende en aantrekkelijke plekken om te bewegen, spelen, sporten en ontmoeten. Samen met inwoners en partners vertaalden we de vastgestelde criteria in 2026 naar concrete buurtplannen, waarvan we de uitkomsten in 2027 aan de gemeenteraad voorleggen.

Vastgesteld kwaliteitsniveau
De huidige speelvoorzieningen beheren en vervangen we planmatig om te voldoen aan het Warenwetbesluit attractie en speelvoorzieningen (WAS), waarop we onze speelvoorzieningen ook inspecteren. Het beheer en onderhoud is gericht op veilige en bruikbare speelplekken voor alle doelgroepen, die optimaal bijdragen aan gezondheid, inclusiviteit, klimaatadaptatie en groen.

Actuele staat van onderhoud
De huidige speelvoorzieningen voldoen aan de WAS en we beheren en vervangen ze planmatig. Vanuit het BSS-beleid – dat we samen met partners en bewoners hebben uitgewerkt in buurtplannen - gaan we locaties in stand houden, vernieuwen of aanpassen en soms samenvoegen of vervangen voor informele speelruimte. Ook zetten we in op sport-programmering en BSS-routes.

Belangrijkste activiteiten in begrotingsjaar

1. Uitvoeren beheer en onderhoud aan alle speeltoestellen, valondergronden en kunstgrasvelden incl. bijbehorende inspecties conform de WAS.
2. Voorleggen van de uitkomsten van het traject rond de buurtplannen aan de gemeenteraad, samen met een financiële vertaling om het nieuwe beleid uit te kunnen voeren.
3. Vervangen en renoveren van speelplekken, verspreid over de hele stad.
4. Speelplekken omvormen conform beleid naar Buurtplekken.
5. Verversen van het valzand in Stadsdeel West, Binnensingelgebied en Noord.
6. Beheerplan maken voor alle speelplekken in de gemeente Enschede.

Beschikbare onderhoudsbudgetten
Er is een structureel investeringsbudget beschikbaar voor vervanging en verbetering van speelvoorzieningen, aangevuld met middelen uit de zomernota.

Onderhoudslasten (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Regulier onderhoud	471	529	759
Totaal	**471**	**529**	**759**

5.3.3. Wegen en infrastructurele kunstwerken

Kerncijfers	Aantal m2
Asfalt	3.410.571
Elementen	4.509.317
Cementbeton	110.342
Overig	296.901
Totaal	**8.327.131**
Bruggen, viaducten, Stuwen, geluidswallen e.a.	314 stuks
Wegbermsloten buitengebied	78 ha

Beleidskader
Het Wegenbeleidsplan 2024 tot en met 2027 vormt het kader voor het beheer en onderhoud van wegen en infrastructurele kunstwerken. We zetten de eerdere beleidslijnen voort en intensiveren de inzet op voetpaden, fietspaden, vergroening, circulariteit en CO_2-vermindering. Zo houden we de infrastructuur veilig, bruikbaar en bereikbaar en voorkomen we kapitaalvernietiging door een goede balans tussen kwaliteit en kosten.

Vastgesteld kwaliteitsniveau
De gemeenteraad heeft kwaliteitsniveaus vastgesteld. De wegen en infrastructurele kunstwerken moeten veilig en in goede staat zijn, zodat we voldoen aan onze zorg- en onderhoudsplicht vanuit de Wegenwet. Dit naast de doelen als gesteld vanuit het beleidsplan. De vastgestelde kwaliteitsniveaus zijn:

ONDERDEEL	KWALITEITSNIVEAU
Stadserf	HOOG
Fiets- en voetpaden	BASIS PLUS
Rest van de stad	BASIS
Uitzondering: Elementenverhardingen woonstraten (klinkers)	LAAG

Actuele staat van onderhoud
De wegen voldoen op hoofdlijn aan de afgesproken kwaliteitsniveaus, zoals blijkt uit onze reguliere weginspecties. Enige uitzondering zijn een aantal asfaltwegen die last hebben gehad van winterse omstandigheden, met name door de afwisseling van vorst- en dooiperioden in combinatie met strooizout. Hierdoor is de onderhoudsopgave binnen het wegbeheer toegenomen. We voeren het beheer en onderhoud planmatig uit, werken daarbij aan het realiseren van de doelen uit het wegenbeleidsplan en herstellen onveilige situaties direct. Waar dat kan doen we dat samen met partners in de stad. Zoals via de innovatieve nieuwe werkwijze via Wegverleggers: een langjarig bouwteam waarin de gemeenten Enschede en Losser met NTP en Roelofs het asfaltonderhoud programmatisch uitvoeren en samen werken aan veilige, bereikbare, circulaire, klimaatneutrale en klimaatbestendige wegen.

Belangrijkste activiteiten in begrotingsjaar

1. Uitvoeren groot onderhoud aan wegen, zoals de Burgemeester Van Veenlaan, Kotkampweg en diverse fietspaden.

2. Via de aanpak van Wegverleggers geven we verder invulling aan duurzaam wegbeheer. Daarbij richten we ons op CO2-reductie, circulaire toepassing van materialen, klimaatadaptatie en het beperken van de milieu-impact van beheer- en onderhoudswerkzaamheden. We pakken o.a. de Twekkelerweg en Boerstege aan.
3. We voeren groot onderhoud uit aan een aantal fietsbruggen.

Beschikbare onderhoudsbudgetten
Voor onderhoud en vervanging van wegen en kunstwerken is structureel budget beschikbaar binnen de begroting, gericht op zowel dagelijks onderhoud als grotere reconstructies.

Onderhoudslasten (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Klein onderhoud	1.914	1.002	1.029
Groot onderhoud	7.128	5.271	5.375
Totaal	**9.042**	**6.273**	**6.404**

5.3.4. Openbare verlichting

Kerncijfers	Aantal
Lichtmasten	31.699
Armaturen	32.259
Energieverbruik	3,3 GWh

Beleidskader
Het Beleidsplan Openbare Verlichting 2022-2025 vormt het beleidskader. We zetten in op duurzame ledverlichting en slimme bediening, waarmee we energie besparen en lichthinder beperken. In principe actualiseren we in 2027 het beleidsplan. Op basis van de startnotitie inventariseren we of ontwikkelingen inhoudelijk van dien aard zijn dat het beleid ook gewijzigd moet worden, of dat het bestaande beleid toereikend is.

Vastgesteld kwaliteitsniveau
We stemmen de verlichting af op de functie van de plek en wat nodig is voor verkeersveiligheid en sociale veiligheid. Daarbij volgen we geldende regels en richtlijnen en beperken we energieverbruik, lichthinder en gevolgen voor de natuur.

Actuele staat van onderhoud
We onderhouden en vervangen de openbare verlichting planmatig. Daarbij vervangen we oude verlichting door dimbare ledverlichting en slimme systemen, zodat we energie besparen en lichthinder beperken. Zo bestond in 2025 70% uit ledverlichting en daalde het energieverbruik naar 3,3 GWh. Storingen verhelpen we binnen de afgesproken termijn.

Belangrijkste activiteiten in begrotingsjaar
1. Vervangen van verouderde armaturen en lichtmasten.
2. Verder uitrollen van energiezuinige ledverlichting.
3. Toepassen van slimme en dynamische verlichting.

Beschikbare onderhoudsbudgetten
Er is structureel budget voor beheer, onderhoud en vervanging, inclusief energiekosten.

Onderhoudslasten (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027

Regulier onderhoud	586	625	638
Totaal	**586**	**625**	**638**

5.3.5. Havens

Kerncijfers	Aantal
Havenonderhoud (inclusief rijkswateren)	2 havenarmen
Damwanden, oevers en kades	6.300 meter

Beleidskader
Het beheer van de havens vindt plaats in samenwerking binnen het Havenbedrijf (Port of) Twente, op basis van de Binnenhavenvisie en het Beheerplan Haven Gemeente Enschede 2027-2032.

Vastgesteld kwaliteitsniveau
We beheren de assets in de havens volgens de principes van risicogestuurd beheer (assetmanagement). Hierbij zijn de maatregelen gepland op basis van de technische staat en de gevolgen van deze staat voor het gebruik, de veiligheid en de kosten.

Actuele staat van onderhoud
De havens worden regulier onderhouden en waar nodig vindt groot onderhoud plaats, zoals aan damwanden. Dit is belangrijk voor de bereikbaarheid van Enschede via watertransport.

Belangrijkste activiteiten in begrotingsjaar

1. Uitvoeren groot onderhoud aan damwanden, oevers en kaders.
2. Baggerwerkzaamheden voor het borgen van de bevaarbaarheid.

Beschikbare onderhoudsbudgetten
Voor zowel dagelijks als groot onderhoud zijn structurele middelen beschikbaar, aangevuld met een voorziening voor groot onderhoud.

Onderhoudslasten (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Groot onderhoud	218	176	176
Totaal	**218**	**176**	**176**

5.3.6. Riolering

Kerncijfers	Aantal
Vrij-verval riolering	894
Drukriolering	209
Kolken	52.270
Putten	21.630
Randvoorzieningen (Bergbezinkbassins en bufferkelders)	22
Pompunits	1.042
Gemalen	79

Beleidskader
Het Water- en Klimaatadaptatieplan 2022–2026 vormt het kader, met focus op afvalwater, regenwater en klimaatbestendigheid.

Vastgesteld kwaliteitsniveau
Riolering wordt risicogestuurd beheerd, waarbij prioriteit wordt gegeven aan veiligheid en functioneren. De riolering wordt pas vervangen of gerenoveerd als het risico te hoog is.

Actuele staat van onderhoud
Het rioolstelsel wordt structureel onderhouden en aangepast aan klimaatverandering. Er wordt extra ingezet op maatregelen tegen wateroverlast en op gebiedsgerichte projecten.

Belangrijkste activiteiten in begrotingsjaar
1. Uitvoeren inspecties en onderhoud aan rioolstelsel (risicogestuurd)
2. Vervangen riolering in o.a. de Prinsestraat en Beckumerstraat en renoveren (relining) van diverse rioolbuizen.
3. Uitvoeren maatregelen tegen wateroverlast, zoals diverse straten in Stadsveld, Glanerbrug, ’t Zwik en Brinkstraat en omgeving.

Beschikbare onderhoudsbudgetten
De kosten worden gedekt via de rioolheffing. Budgetten zijn beschikbaar voor zowel onderhoud als investeringen in klimaatadaptatie.

Onderhoudslasten (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Groot onderhoud	951	800	817
Totaal	**951**	**800**	**817**

5.3.7. Gemeentelijk vastgoed

Kerncijfers	Aantal Panden	Aandeel Panden	BVO m2	BVO aandeel
Maatschappelijk	100	85%	154.305	95%
Aanhuur	8	7%	0	0%
Nader uit te werken	4	3%	2.619	2%
Verkoop	5	4%	5.252	3%
Totaal	**117**	**100%**	**162.176**	**100%**

De vastgoedobjecten worden conform het beleidskader Vastgoedbedrijf onderverdeeld in 3 categorieën: maatschappelijk, nader uit te werken en verkopen. Alle maatschappelijke objecten worden onderverdeeld naar 13 mogelijke subcategorieën: afval, ambtelijk, begraafplaatsen, cultuur, opvang, overig, parken, speeltuin, sport, verenigingen, welzijn, woningen en zendmast. (BVO= Bruto Vloeroppervlak m2)
Cijfers zijn van 1 januari 2026.

	Panden		BVO	
	Aantal	Aandeel	BVO	Aandeel
Afval	4	4%	457	0%
Ambtelijke huisvesting	6	6%	38.307	25%
Begraafplaatsen	3	3%	1.099	1%
Cultuur	11	11%	36.012	23%
Opvang	6	6%	3.832	2%
Overig	6	6%	14.747	10%
Park	5	5%	1.674	1%
Sport	49	49%	52.856	34%
Welzijn	7	7%	4.471	3%
Woning	3	3%	850	1%
Totaal	**100**	**100%**	**154.305**	**100%**

Beleidskader
Het onderhoud wordt uitgevoerd volgens de NEN 2767-methodiek en het vastgoedbeleid van de gemeente. Het onderhoud van de gebouwen is aan derden uitbesteed via prestatiecontracten. Momenteel zijn Spie, Hanab en De Groot de partijen die het onderhoud uitvoeren. Voor 2027-2030 wordt er een nieuw beleidskader (spelregels en uitgangspunten) vastgesteld eind 2026.

Vastgesteld kwaliteitsniveau
Uitgangspunt is een conditieniveau waarbij gebouwen functioneel en veilig blijven, met aandacht voor duurzaamheid. De onderhoudsconditie van gebouwen wordt gemeten conform de NEN 2767 ‘Conditie meten voor gebouw- en installatiedelen’.

Actuele staat van onderhoud
Het vastgoed wordt planmatig onderhouden en het onderhoud wordt waar mogelijk gecombineerd met verduurzamingsmaatregelen. Panden waarvan de toekomst onzeker is, bijvoorbeeld in het geval van herontwikkelingen zoals de clustering van sportparken, worden de onderhoudsmaatregelen aangepast om kapitaalvernietiging te voorkomen.

Belangrijkste activiteiten in begrotingsjaar

1. Uitvoeren planmatig onderhoud aan gebouwen op basis van het meerjarenonderhoudsplan (MJOP).
2. Groot onderhoud en verduurzaming van sporthallen Runenberghoek en Stroinkslanden, gymzalen Zaanstraat en Poolmansweg en kleedgebouwen van Heekstraat en Geessinkweg.

Beschikbare onderhoudsbudgetten
Onderhoud wordt gefinancierd via een voorziening, gebaseerd op meerjarige onderhoudsplannen.

Onderhoudslasten (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Klein en incidenteel (regulier) Onderhoud	515	494	545
Voorziening Groot onderhoud	7.521	11.985	10.101
Totaal	**8.036**	**12.479**	**10.646**

5.3.8. Onderwijshuisvesting

Kerncijfers	Aantal	M2
Basisonderwijs	62	104.000
Voortgezet onderwijs	14	78.000
Speciaal onderwijs	8	23.000

Cijfers zijn van augustus 2026

Beleidskader
Voor wat betreft onderwijshuisvesting heeft de gemeente een andere rol dan bij de meeste kapitaalgoederen. Schoolbesturen zijn sinds 2015 zelf verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van hun schoolgebouwen. De gemeente heeft een zorgplicht voor de bekostiging van nieuwbouw, uitbreiding en vervanging van schoolgebouwen, conform de wettelijke kaders en het Integraal Huisvestingsplan (IHP). En dus niet voor het dagelijks onderhoud van gebouwen. Het Integraal Huisvestingsplan (IHP) Onderwijs vormt het investeringskader. Hierin worden de lange termijn investeringen in schoolgebouwen, renovatie en nieuwbouw vastgelegd, afgestemd op leerlingaantallen, onderwijskwaliteit en duurzaamheid.

Vastgesteld kwaliteitsniveau
Schoolgebouwen moeten functioneel, veilig en toekomstbestendig zijn. Daarbij is er nadrukkelijk aandacht voor gezonde leeromgevingen en verduurzaming van gebouwen.

Actuele staat van onderhoud
Cijfers zijn van augustus 2026. De kwaliteit van de onderwijshuisvesting verschilt per locatie. Er wordt gewerkt aan een gefaseerde aanpak van renovatie en nieuwbouw om het voorzieningenniveau op peil te brengen en toekomstbestendig te maken. De onderhoudsverantwoordelijk ligt bij de schoolbesturen zelf.

Belangrijkste activiteiten in begrotingsjaar
Uitvoeren en voorbereiden van IHP-nieuwbouw/renovatieprojecten zoals IKC Helmerhoek, Bonhoeffer van der Waalslaan, IKC Hogeland, IKC Noord en HSL Zuid.

Beschikbare onderhoudsbudgetten
Deze budgetten liggen bij de schoolbesturen en niet bij de Gemeente Enschede.

5.3.9. Sportaccommodaties

Sportaccommodaties maken onderdeel uit van de vastgoedportefeuille en staan onder Hoofdstuk 5.3.7. De onderhoudsverantwoordelijkheid van deze objecten is verdeeld conform de RBO-lijst. Deze zogenaamde kruisjeslijst geeft aan welke verantwoordelijkheden bij Sportaal en welke bij de gemeente liggen. Cijfers per 1 januari 2026.

Kerncijfers	Aantal	M2
Gymlokalen	24	11.403
IJsbaan	1	17.395
Kleedgebouwen	16	5.628
Sporthallen	4	14.868
Sportzalen	3	3.500
Zwembad	1	62*
Totaal	**49**	**52.856**

* Dit getal is nog gebaseerd op gegevens van het zwembad in aanbouw. Zodra het project is afgerond en overgaat naar beheer, zullen deze gegevens aangepast worden.

Beleidskader
Voor sportaccommodaties wordt gewerkt aan een integraal huisvestingsplan sport. Dit plan geeft richting aan de ontwikkeling, spreiding en kwaliteit van sportvoorzieningen in de stad.

Vastgesteld kwaliteitsniveau
Uitgangspunt is dat sportaccommodaties veilig, functioneel en passend zijn bij het gebruik. Daarnaast wordt ingezet op toekomstbestendige en duurzame voorzieningen.

Actuele staat van onderhoud
De bestaande sportaccommodaties verkeren grotendeels in een bruikbare staat. Er ligt een opgave om verouderde voorzieningen te vervangen en te investeren in nieuwe, duurzame en multifunctionele sportaccommodaties.

Belangrijkste activiteiten in begrotingsjaar

1. Uitvoeren regulier onderhoud aan sportaccommodaties.
2. Realisatie vernieuwde multifunctionele sportaccommodaties (MFSA).

Beschikbare onderhoudsbudgetten
Onderhoud en vervanging worden bekostigd via exploitatiebudgetten en investeringsmiddelen. Nieuwe investeringen worden meegenomen in meerjarige plannen en het op te stellen IHP sport. De budgetten zitten in de totalen van Hoofdstuk 5.3.7 Gemeentelijk Vastgoed.

5.3.10. Parkeervoorzieningen

Kerncijfers	Aantal	M2
Parkeergarages	5	122.000

Beleidskader
Het beheer is gebaseerd op de MeerjarenPrognoseParkeren (MPP), die jaarlijks wordt geactualiseerd..

Vastgesteld kwaliteitsniveau
De parkeervoorzieningen worden onderhouden op basisniveau: schoon, heel en veilig.

Actuele staat van onderhoud
Het onderhoud omvat zowel preventieve als correctieve maatregelen. Groot onderhoud wordt planmatig uitgevoerd en is opgenomen in de MeerJarenOnderhoudsPlanning (MJOP), die onderdeel uitmaakt van het MPP.

Belangrijkste activiteiten in begrotingsjaar

1. Groot onderhoud aan bouwkundig onderdelen (schilderwerk en conservering);
2. groot onderhoud aan liften;
3. groot onderhoud aan gebouwgebonden installaties.

Beschikbare onderhoudsbudgetten
Jaarlijks wordt een dotatie gedaan aan de onderhoudsvoorziening voor groot onderhoud. De kosten van groot onderhoud worden ten laste van deze voorziening gebracht. Daarnaast is een structureel budget beschikbaar voor regulier onderhoud en vervangingen.

Onderhoudslasten (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Regulier onderhoud	2.813	3.122	3.077
Groot onderhoud	582	1.282	884
Totaal	**3.395**	**4.404**	**3.921**

5.4. Financiering

De paragraaf financiering geeft inzicht in hoe de gemeente haar financiële middelen aantrekt, beheert en inzet. Waar de begroting zich richt op inkomsten en uitgaven (exploitatie), laat deze paragraaf zien hoe de bijbehorende geldstromen worden gefinancierd en welke risico's daarbij spelen. Het gaat daarbij onder andere om leningen, rente en liquiditeiten en hoe deze zo doelmatig en risicobeheerst mogelijk worden ingezet. Het beleid in deze is vastgelegd in het Treasurystatuut 2023 dat door de raad is vastgesteld.

Voor de raad maakt deze paragraaf zichtbaar onder welke financiële randvoorwaarden de begroting wordt uitgevoerd en in hoeverre risico's rondom rente en financiering worden beheerst. Daarbij wordt gerapporteerd binnen de kaders van de Wet financiering decentrale overheden (Fido), zoals de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Hiermee kan de raad beoordelen of de financieringspositie gezond en beheersbaar is en of de gemeente binnen de gestelde normen blijft.

Omslagrente en resultaat
De omslagrente is het rentepercentage dat de gemeente intern gebruikt om de kosten van financiering toe te rekenen aan haar investeringen en activa. In plaats van per project de rente te berekenen, wordt één gemiddeld rentepercentage vastgesteld dat op alle investeringen en activa (vanuit al gedane investeringen) wordt toegepast. Dit zorgt voor eenvoud en stabiliteit in de begroting. Deze regelgeving vloeit voort uit het BBV.
Voor de raad is de omslagrente relevant omdat deze direct doorwerkt in de kapitaallasten en daarmee in de begroting. Een hogere of lagere omslagrente beïnvloedt de kosten van investeringen en activa en dus de financiële ruimte binnen programma's. Daarom is het van belang dat de omslagrente realistisch wordt vastgesteld en aansluit bij de werkelijke financieringskosten van de gemeente. In onderstaande tabel is de berekening van de omslagrente opgenomen:

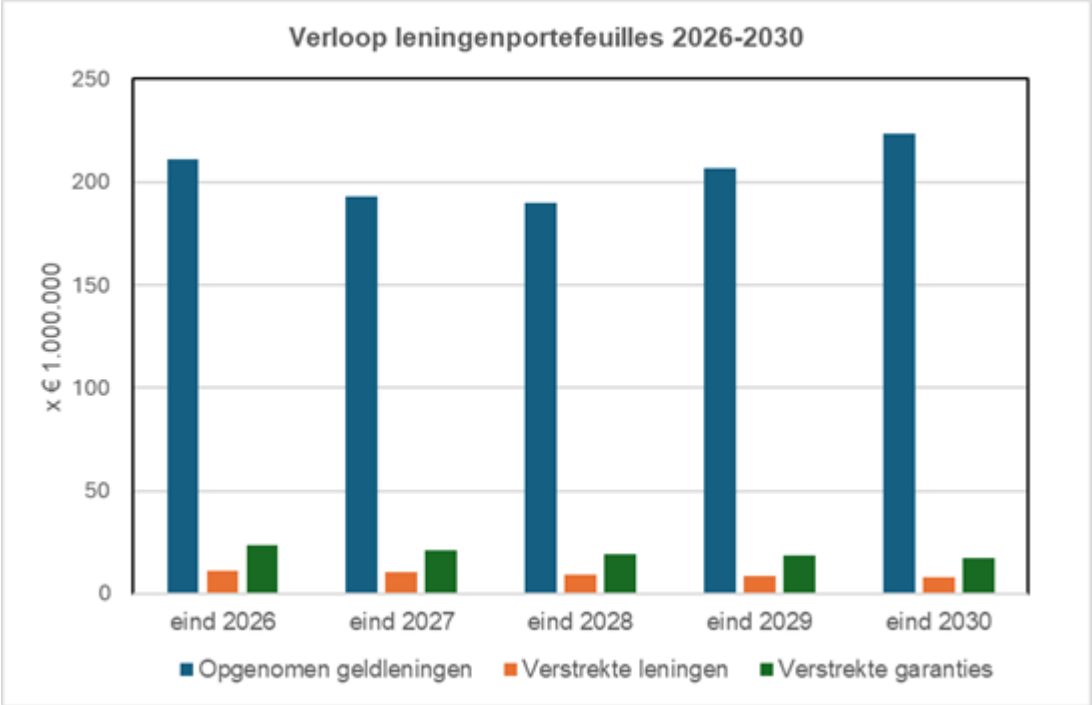
Omschrijving (in euro)	Begroting 2027
Externe rentelasten korte en lange financiering	8.724.192
Externe rentebaten	-1.015.954
Totaal door te rekenen externe rente	7.708.238
Renteverhaal facilitaire grondexploitaties	0
Rente projectfinanciering (Van Heek parkeergarage)	-1.035.923
Saldo toe te rekenen externe rente	6.672.316
Rente over eigen vermogen	0
Rente over voorzieningen grondbedrijf	667.821
Toe te rekenen rente	7.340.137
Toegerekende rente aan boekwaarden	-7.329.878
Resultaat omslagrente	**10.259**
Omslagrente - onafgerond	**1,27%**
Omslagrente - afgerond	**1,5%**

Op basis van de bovenstaande berekening komt de omslagrente onafgerond uit op 1,27%. Toegestaan is af te ronden naar dichtstbijzijnde 0,5% waarmee de omslagrente uitkomt op 1,5%. Het totale verwachte resultaat op rente en treasury bedraagt 3,663 miljoen euro bestaande uit het saldo van de rentelasten en -baten en het te ontvangen dividend vanuit de gemeentelijke deelnemingen (zie paragraaf verbonden partijen).

Rentevisie
De rentevisie geeft een doorkijk van de verwachte ontwikkeling van de rente en de mogelijke impact daarvan op de financiering van de gemeente. Daarmee biedt de rentevisie context bij de gehanteerde renteaannames en de ontwikkeling van de financieringslasten. De rentevisie geeft inzicht in eventuele risico's die samenhangen met rentebewegingen en in hoeverre de begroting hier gevoelig voor is.

De korte rente is gestegen door de aanval van de VS op Iran en de hierdoor sterk gestegen olieprijzen. Voor 2027 wordt echter verwacht dat de rente weer zal dalen naar rond 2%. Dit is ook de hoogte die de ECB nastreeft voor de inflatie. Ook de lange rente is gestegen en licht momenteel rond 3,6% en zal volgens grote banken naar verwachting licht dalen richting 3,3%–3,5% tot eind 2027. Voor Enschede betekent dit dat financiering op korte termijn relatief gunstig blijft. Langlopende financiering is duurder dan binnen de mogelijkheden kort lenen. De rente van nieuwe financiering zal op termijn doorwerken in de omslagrente, de kapitaallasten en daarmee in de begroting. Relevant daarbij is wel op welke termijn er weer nieuwe leningen aangetrokken moeten worden. Daar gaan we hierna op in.

Financieringsbehoefte
Na het inzicht in de huidige omslagrente en de verwachte ontwikkeling van rentes in de markt is het relevant om te weten wanneer en in welke omvang de gemeente nieuwe leningen verwacht aan te trekken. Daarmee wordt ook duidelijk op welke termijn een eventueel effect kan gaan spelen van wijzigende rentelasten in de begroting.

Op basis van de meerjarige liquiditeitsplanning is de verwachting dat in 2027 en 2028 geen langlopende financiering aangetrokken hoeft te worden. In 2028 kan worden volstaan met kortlopende financiering. Naar verwachting zijn er voldoende liquide middelen beschikbaar om verder de uitgaven mee te kunnen voldoen. In 2029 en 2030 wordt naar verwachting jaarlijks zo'n 20 miljoen euro aan nieuwe leningen aangetrokken.

De financieringsbehoefte hangt samen met een toename van de investeringen in de komende jaren. Hierdoor zal de portefeuille met opgenomen geldleningen weer licht stijgen vanaf 2029, nadat deze in de afgelopen jaren is afgenomen door lagere investeringen en verkoop van bezittingen. Dit leidt op termijn tot hogere rentelasten. Aangezien de rentevisie momenteel boven de omslagrente ligt kan ook de omslagrente enigszins oplopen.

De portefeuille met verstrekte leningen blijft dalen als gevolg van het beleid om waar mogelijk garanties te verstrekken in plaats van leningen. Tegelijk is de omvang van de garanties gestegen. Nieuwe garanties worden alleen verstrekt als deze passen binnen de beleidskaders en geen relevant financieel risico vormen. Hiermee blijft de impact op de weerstandsratio beperkt.

Renterisiconorm
De renterisiconorm geeft inzicht in het risico dat de gemeente loopt door het herfinancieren van leningen. Wanneer in één jaar een groot deel van de leningen moet worden vernieuwd, kan een rentestijging direct leiden tot hogere lasten. De norm zorgt ervoor dat dit risico wordt gespreid over meerdere jaren. Door ons aan de norm te houden zorgen we dat onze leningenportefeuille verspreid afloopt in de tijd en er dus een beperkt risico is dat ineens veel herfinanciering nodig is op een moment waarop er ineens een rentepiek kan zijn.

De renterisiconorm stelt dat jaarlijks maximaal 20% van het begrotingstotaal mag worden geherfinancierd. Hiermee wordt voorkomen dat renteherzieningen zich te sterk in één jaar concentreren. Uit de meerjarige ontwikkeling blijkt dat Enschede in de periode 2026 tot en met 2029 ruim binnen deze norm blijft. Dit betekent dat de leningenportefeuille voldoende gespreid is en dat het risico op sterke stijging van rentelasten in een enkel jaar beperkt is. Daarmee is de financieringspositie stabiel en beheersbaar.

Renterisiconorm (x 1.000 euro)	2027	2028	2029	2030
1. Begrotingstotaal	1.007.566	980.642	976.701	986.799
2. Vastgesteld percentage	20%	20%	20%	20%
3. Renterisiconorm (1 x 2)	201.513	196.128	195.340	197.360
4. Aflossingen	18.111	3.159	3.218	3.406
5. Ruimte onder renterisiconorm (3 - 4)	183.402	192.969	192.122	193.954

Kasgeldlimiet
De kasgeldlimiet geeft inzicht in het risico dat de gemeente loopt door het gebruik van kortlopende schulden. Een te grote afhankelijkheid van kortlopende financiering maakt de gemeente kwetsbaar voor rentestijgingen. De limiet zorgt ervoor dat er een evenwicht blijft tussen kortlopende en langlopende financiering en dwingt tot een stabiele en beheersbare schuldopbouw.

De kasgeldlimiet bedraagt maximaal 8,5% van het begrotingstotaal en geeft daarmee een grens aan voor het gebruik van kortlopende schulden. Voor 2027 wordt geen overschrijding van de kasgeldlimiet verwacht:

Kasgeldlimiet (x 1.000 euro)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Omvang begroting per 1 januari 2027 - grondslag	1.007.566	1.007.566	1.007.566	1.007.566
Toegestane kasgeldlimiet: - in % van de grondslag - omvang kasgeldlimiet	 8,5% 85.643	 8,5% 85.643	 8,5% 85.643	 8,5% 85.643
Toets kasgeldlimiet: Gemiddelde overschot vlottende middelen Gemiddeld opgenomen vlottende schuld Toegestane kasgeldlimiet **Ruimte onder kasgeldlimiet**	 115 0 85.643 **85.758**	 80 0 85.643 **85.723**	 110 0 85.643 **85.753**	 95 0 85.643 **85.738**

Door het aanwezige saldo bij de schatkist is in 2027 (voornamelijk ontstaan door vooruitbetaalde rijksbijdragen) naar verwachting geen aanvullende kortlopende financiering nodig. Hierdoor beschikt de gemeente over voldoende liquide middelen om de uitgaven mee te doen zonder financiering aan te trekken.

De huidige financieringsstrategie is hierop aangepast. Doordat de korte rente niet meer negatief is en er rente wordt ontvangen op het saldo bij de schatkist, wordt optimaal gebruik gemaakt van beschikbare middelen. Indien de renteontwikkeling daartoe aanleiding geeft, kunnen middelen tijdelijk langer worden uitgezet om het renteresultaat te verbeteren.

Uit de meerjarige ontwikkeling blijkt dat Enschede in de periode 2028 tot en met 2030 binnen de norm voor de kasgeldlimiet blijft na het aantrekken van de verwachte financiering:

Berekening kasgeldlimiet (x 1.000 euro)	2028	2029	2030
Begrotingstotaal per 1 januari Vastgesteld percentage	980.642 8,5%	976.701 8,5%	986.799 8,5%

Omvang kasgeldlimiet	**83.355**	**83.020**	**83.878**
Gemiddelde overschot vlottende middelen Gemiddeld opgenomen vlottende schuld	40 -30	0 -30	0 -55
Ruimte onder kasgeldlimiet	**83.365**	**82.990**	**83.823**

Limieten treasury
Jaarlijks stelt de raad limieten vast voor het aantrekken en uitzetten van middelen. Deze limieten bepalen de bandbreedte waarbinnen het college de treasuryfunctie uitvoert en dragen bij aan een beheerste en risicobewuste uitvoering van het financieringsbeleid.

Voor 2027 is de limiet voor rekening-courant vastgesteld op € 89 mln, gebaseerd op 110% van de kasgeldlimiet. Deze mag tijdelijk worden overschreden, conform de regels uit de Wet Fido. De limieten voor het uitzetten van middelen en het aantrekken van leningen sluiten aan bij het drempelbedrag voor schatkistbankieren.

Omdat in 2027 naar verwachting geen nieuwe leningen nodig zijn, bieden de limieten vooral flexibiliteit voor het geval zich kansen of onverwachte ontwikkelingen voordoen. De huidige omvang van de limieten sluit daarmee aan bij de financieringsstrategie en waarborgt voldoende handelingsruimte voor het college.

Naam limiet	Toelichting omvang limiet	Omvang limiet 2027
Krediet in rekening-courant	110% van de kasgeldlimiet	92 miljoen euro
Uitzetten tijdelijk overtollige middelen	Drempelbedrag schatkistbankieren	11 miljoen euro
Aantrekken langlopende leningen	Drempelbedrag schatkistbankieren	15 miljoen euro

Beleidsvoornemens treasuryfunctie
In 2027 ligt de focus van de treasuryfunctie op het actualiseren van het Treasurystatuut, dat voor het laatst in 2023 is herzien en vanaf 2028 conform de afspraken in de Financiele verordening moet zijn geactualiseerd. Hiermee worden de kaders voor financiering en risicobeheersing opnieuw tegen het licht gehouden en afgestemd op actuele ontwikkelingen.

Daarnaast wordt nadrukkelijk gestuurd op de financieringsstrategie in relatie tot de voorziene investeringsopgave. De komende jaren nemen de investeringsuitgaven toe, waardoor het belangrijk is om de liquiditeitsontwikkeling nauwgezet te monitoren en de keuze tussen kort- en langlopende financiering hierop af te stemmen, met als doel de rentelasten zo laag mogelijk te houden.

Tot slot wordt ingezet op actief beheer van de liquide middelen. Het saldo bij de schatkist wordt benut om rentebaten te genereren, waarbij afhankelijk van de renteontwikkeling wordt afgewogen of middelen tijdelijk langer worden uitgezet via deposito’s om het rendement te optimaliseren.

5.5. Bedrijfsvoering

De gemeente Enschede werkt aan een wendbare en toekomstbestendige organisatie die maatschappelijke opgaven centraal stelt. Dit vraagt om een bedrijfsvoering die overzicht biedt, integraal werkt en bestuurders, managers en medewerkers ondersteunt bij het realiseren van de doelen van de stad. Door mensen, middelen, informatie en processen goed te organiseren, versterken we de uitvoeringskracht van de organisatie, verbeteren we de dienstverlening en vergroten we de beheersbaarheid van de uitvoering. Daarbij werken we vanuit de uitgangspunten van de bedrijfsvoeringsvisie: vereenvoudigen waar mogelijk, regie nemen op concernbrede vraagstukken, integraal samenwerken, flexibel inspelen op veranderingen en ruimte bieden voor innovatie. Daarmee ondersteunt bedrijfsvoering niet alleen de interne organisatie, maar ook de uitvoering van de ambities uit het coalitieakkoord: een betrouwbare overheid die levert, zorgvuldig omgaat met publieke middelen en zichtbaar bijdraagt aan de ontwikkeling van de stad.

Organisatie en personeel
De organisatie ontwikkelt zich verder naar een manier van werken waarin maatschappelijke resultaten centraal staan. Steeds meer opgaven vragen om samenwerking over afdelingen en beleidsvelden heen. Daarom wordt vaker programmatisch en concernbreed gewerkt, waarbij kennis, capaciteit en middelen worden samengebracht rondom de opgaven van de stad. Dit vergroot de samenhang tussen beleid, uitvoering en bedrijfsvoering en ondersteunt een effectieve inzet van schaarse middelen.

Tegelijkertijd blijft een zorgvuldige inzet van personeel noodzakelijk. Taken vanuit het Rijk worden steeds vaker incidenteel gefinancierd, terwijl zij in de praktijk een structureel karakter kunnen hebben. De gemeente maakt hierin bewuste keuzes om financiële risico’s te beperken. Ook wordt uitvoering gegeven aan het formatieplafond, waarbij nieuwe capaciteitsvragen integraal worden afgewogen tegen bestaande werkzaamheden en prioriteiten. Zo blijft de balans tussen ambities, uitvoeringskracht en financiële houdbaarheid behouden. Daarnaast blijft aandacht bestaan voor duurzame inzetbaarheid, vakmanschap, leiderschap en de ontwikkeling van medewerkers in een krappe arbeidsmarkt.

Communicatie
Communicatie draagt bij aan de uitvoeringskracht van de organisatie en aan het vertrouwen tussen bestuur, organisatie en samenleving. De gemeente werkt aan communicatie die begrijpelijk, toegankelijk en opgavegericht is. Daarmee worden inwoners, ondernemers en partners beter geïnformeerd over ontwikkelingen in de stad en over de keuzes die daarbij worden gemaakt. Ook ondersteunt communicatie participatie, interne samenwerking en organisatieontwikkeling. De komende periode ligt de nadruk op het versterken van corporate communicatie, het uitvoeren van de communicatieaanpak voor organisatieontwikkeling, het verbeteren van Direct Duidelijk en toegankelijke dienstverlening, het verantwoord toepassen van datagedreven communicatie en AI en het verder verankeren van "Jij maakt Enschede" als standaard voor participatiecommunicatie. Zo draagt communicatie bij aan betere dienstverlening, meer samenhang in de organisatie en een duidelijke verbinding met de stad.

Digitalisering en systemen
Digitalisering is een belangrijke voorwaarde voor een toekomstbestendige dienstverlening en bedrijfsvoering. De gemeente werkt aan het verder standaardiseren en moderniseren van digitale voorzieningen, processen en gegevens. Hiermee worden werkprocessen vereenvoudigd, neemt de kwaliteit van informatie toe en ontstaat meer ruimte voor datagedreven werken en betere sturing op resultaten. Tegelijkertijd blijft aandacht nodig voor cybersecurity, privacy, informatiebeveiliging en digitale weerbaarheid. Daarbij houden we grip op onze gegevens en maken we bewuste keuzes over het gebruik van data en nieuwe technologie, met behoud van privacy, transparantie en de menselijke maat.

Een belangrijk onderdeel hiervan is het programma BASE (Bedrijfsvoering Applicaties Samen Enschede). Via dit programma vernieuwt de gemeente de bedrijfsvoeringssystemen voor financiën, personeel en organisatie en inkoop. De implementatie van deze nieuwe systemen gaat samen met het harmoniseren van werkprocessen en werkwijzen. Hierdoor ontstaat meer uniformiteit, wordt de kwaliteit van managementinformatie verbeterd en wordt concernbrede sturing versterkt. De komende jaren staan implementatie, veranderbegeleiding en de verdere ontwikkeling van de organisatie centraal.

Informatiebeheer
Een betrouwbare overheid vraagt om een goede informatiehuishouding. Daarom blijft de gemeente investeren in het verder op orde brengen van informatiebeheer. Daarbij wordt ingezet op betrouwbare gegevens, betere toegankelijkheid, eenduidige opslag en goede vindbaarheid van informatie. Dit draagt bij aan transparante besluitvorming, betere dienstverlening en een zorgvuldige verantwoording richting inwoners, bestuur en toezichthouders. Tegelijkertijd vraagt dit blijvende aandacht voor naleving, eigenaarschap en bewustwording binnen de organisatie.

Geovisie en ruimtelijke informatie
Steeds meer maatschappelijke opgaven hebben een ruimtelijke component, zoals woningbouw, bereikbaarheid, duurzaamheid, klimaatadaptatie en gebiedsontwikkeling. Om deze opgaven goed te kunnen volgen en sturen investeert de gemeente verder in de uitvoering van de Geovisie en het beter toegankelijk maken van ruimtelijke informatie. Door geografische gegevens te verbinden met beleids-, uitvoerings- en managementinformatie ontstaat meer inzicht in ontwikkelingen, kansen en risico’s binnen de stad. Dit ondersteunt integrale afwegingen, datagedreven sturing en een doelgerichte inzet van mensen en middelen. Daarmee levert ruimtelijke informatie een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit van besluitvorming en de uitvoeringskracht van de organisatie.

Inkoop en contractmanagement
De gemeente werkt aan de verdere professionalisering van inkoop en contractmanagement. Hiermee wordt gestuurd op rechtmatigheid, risicobeheersing, doelmatige besteding van publieke middelen en een betere beheersing van contracten. Een sterkere inkoopfunctie draagt bij aan een efficiënte uitvoering van gemeentelijke taken en ondersteunt de organisatie bij het realiseren van haar doelstellingen. We zetten hierbij in op het versterken van de deskundigheid, de benodigde capaciteit en heldere afspraken over rollen en verantwoordelijkheden.

Sturing en control
De gemeente versterkt de sturing op prestaties, middelen en resultaten. De nieuwe begrotingsopzet brengt meer samenhang aan tussen doelen, activiteiten, middelen en maatschappelijke effecten. Hierdoor ontstaat meer inzicht in de voortgang van opgaven en kunnen bestuur en organisatie beter onderbouwde keuzes maken. Betrouwbare sturingsinformatie, uniforme werkwijzen en goede datakwaliteit blijven daarbij belangrijke randvoorwaarden. Zo kunnen publieke middelen gericht worden ingezet op de opgaven waar zij de meeste maatschappelijke waarde toevoegen.

Huisvesting
De gemeentelijke huisvesting wordt verder afgestemd op de manier van werken. Daarbij ligt de nadruk op hybride werken, efficiënt gebruik van gebouwen, verduurzaming en kostenbeheersing. Door slimmer gebruik te maken van de vastgoedportefeuille wordt de bedrijfsvoering beter ondersteund en blijven huisvestingslasten beheersbaar.

Rechtmatigheid
De gemeente borgt de rechtmatigheid van haar handelen door middel van interne beheersing en controle. Hiermee wordt gestuurd op naleving van wet- en regelgeving, het beheersen van risico’s en

een zorgvuldige besteding van publieke middelen. Het college legt hierover verantwoording af in de jaarrekening via de rechtmatigheidsverklaring.

5.6. Verbonden partijen

We werken als gemeente samen met anderen om onze doelen zo effectief en efficiënt mogelijk te realiseren. Deze samenwerkingen zijn vaak handig vanwege schaalgrootte, specialistische taken of wettelijke verplichtingen. Soms laten we onze taken uitvoeren door anderen. Als de gekozen vorm van samenwerking leidt tot een organisatie met een aparte rechtspersoon en we daarin zowel een bestuurlijk én een financieel belang hebben noemen we die organisatie een verbonden partij. Het gaat dan om gemeenschappelijke regelingen, maar er zijn ook andere vormen van samenwerking zoals stichtingen of deelnemingen.

Voor de raad is deze paragraaf van belang omdat verbonden partijen een substantieel deel van de uitvoering van gemeentelijke taken en middelen betreffen, terwijl de directe sturingsmogelijkheden beperkter zijn dan binnen de eigen organisatie. De gemeente vervult hierbij zowel de rol van opdrachtgever als (mede)eigenaar, wat kan leiden tot spanningen in sturing. Deze paragraaf biedt de raad inzicht in de mate van invloed, de financiële risico's en de bijdrage van verbonden partijen aan de gemeentelijke opgaven, zodat hierop gericht kan worden gestuurd en toezicht kan worden gehouden.

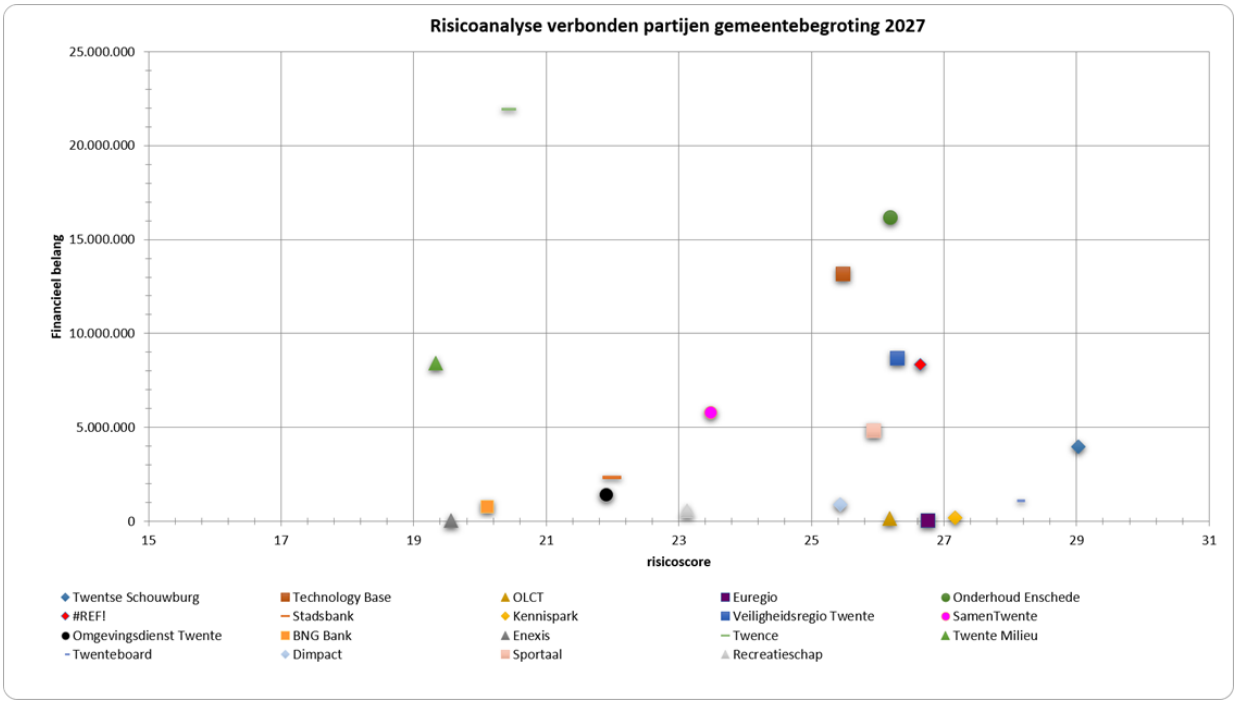
Overzicht verbonden partijen
In onderstaande tabel zijn alle verbonden partijen opgenomen, inclusief een inschatting van de bijbehorende risico's. Het totale risico is weergegeven met stoplichtkleuren: groen, oranje en rood staan respectievelijk voor een laag, middelmatig of hoog risicoprofiel.

De risicokleur is gebaseerd op een integrale weging van het financieel belang en de risicoscore, zoals die volgt uit de uitgevoerde risicoanalyses. Deze inschatting vormt de basis voor het toegepaste toezichtsregime per verbonden partij en geeft de raad inzicht in waar de grootste aandacht en sturing nodig zijn.

Naam verbonden partij	Risicoscore	Financieel belang	Totaal risico
Technology Base	Midden	Hoog	Hoog
Twentse Schouwburg	Hoog	Hoog	Hoog
Veiligheidsregio Twente	Midden	Hoog	Hoog
SamenTwente	Midden	Hoog	Hoog
Sportaal	Midden	Hoog	Hoog
Onderhoud Enschede	Midden	Hoog	Hoog
PPS Cromhoff	Midden	Hoog	Hoog
Twenteboard	Hoog	Midden	Midden
Omgevingsdienst Twente	Midden	Gemiddeld	Midden
Twence	Laag	Hoog	Midden
Twente Milieu	Laag	Hoog	Midden
Stadsbank	Midden	Gemiddeld	Midden
GBTwente	Laag	Gemiddeld	Midden
Recreatieschap	Midden	Laag	Midden
Dimpact	Midden	Laag	Midden
Kennispark	Midden	Laag	Midden
OLCT	Midden	Laag	Midden
Euregio	Midden	Laag	Laag
Enexis	Laag	Laag	Laag
Bank Nederlandse Gemeenten	Laag	Laag	Laag

De risicoanalyse van de verbonden partijen wordt uitgevoerd met behulp van een gestandaardiseerde methode, samen met andere Twentse gemeenten. Daarbij worden per verbonden partij verschillende aspecten beoordeeld, zoals bestuur, samenwerking en financiële positie, om een integraal beeld van het risico te krijgen. Hierbij is ook aandacht voor externe ontwikkelingen, zoals inflatie en stijgende kosten.

Bij de beoordeling wordt gekeken naar het totale financiële belang van de gemeente, zoals bijdragen, aandelen en leningen. Op basis van deze combinatie van risico en financieel belang wordt bepaald hoe groot het risico is en hoeveel aandacht en sturing nodig is vanuit de gemeente. In de onderstaande grafiek is de vergelijking van financieel belang en risicoscore van de verbonden partijen opgenomen.

Ten opzichte van de vorige risicoanalyse zijn de verschillen gering en zorgen deze niet voor een verschuiving tussen de categorieën hoog, middel en laag. PPS Cromhoff B.V. is toegevoegd nadat deze entiteit in 2026 is opgericht.

In het gemeentebrede weerstandsvermogen is een financieel risico opgenomen voor de verbonden partijen. In de top tien van risico's staat in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing een risico van 3,8 miljoen euro opgenomen voor onvoorziene bijdragen aan verbonden partijen. Dat risico hangt samen met Technology Base. Voor een verbonden partij wordt een financieel risico opgenomen als duidelijk is dat bijvoorbeeld een bezuinigingstaakstelling nog niet is ingevuld en wellicht tot nadelen leidt bij de gemeente, doordat een extra bijdrage moet worden betaald. Ook het niet voldoen aan de weerstandsnormen kan leiden tot het opnemen van een financieel risico voor een verbonden partij. Een organisatie bezit dan zelf niet voldoende middelen om haar risico's af te dekken. De gemeente kan ook hier worden gedwongen tot het doen van een extra bijdrage als meerdere risico's zich tegelijkertijd voordoen.

Nadere duiding per verbonden partij
Naast het overzicht op hoofdlijnen wordt hieronder per verbonden partij een nadere toelichting gegeven. Hiermee wordt inzicht geboden in de bijdrage van de verbonden partij aan de gemeentelijke opgaven. Deze toelichting helpt de raad om te bepalen op welke wijze ze kan sturen op de verbonden partijen.

Toelichting bij onderstaande tabellen:

- GR = gemeenschappelijke regeling, NV = Naamloze Vennootschap, BV- Besloten Vennootschap, CO = coöperatieve vereniging, OV = overige, ST = stichting, VVE = Vereniging van Eigenaren
- De financiën geven de informatie per eind 2025 vanuit de jaarrekeningen 2025. Per eind 2026 en 2027 is de informatie afkomstig uit de begrotingen van de verbonden partijen voor de desbetreffende jaren.

SamenTwente

In 2027 ligt de focus op de uitvoering van het Strategisch Programma 2026-2030, waarbij preventie, het versterken van veerkracht, minder afhankelijkheid van zorg, integrale samenwerking en de uitvoering van de Prioritaire Agenda Jeugdzorg centraal staan.

Naam verbonden partij	SamenTwente		
Doel en openbaar belang	SamenTwente ondersteunt gemeenten bij de uitvoering van taken op het gebied van volksgezondheid, jeugdhulp & maatschappelijke ondersteuning.		
Programma('s)	Samenleven & voorzieningen, Jeugdzorg		
Organisatievorm, stemverhouding	GR, Enschede heeft 1 stem in AB van 14 Twentse gemeenten. Stemming over begroting en jaarrekening zijn op basis van inwoneraantallen waarbij Enschede stemrecht heeft van ongeveer 25%. Bij overige stemmingen geldt een meerderheid van stemmen waarbij minimaal 50% van het totale inwonertal vertegenwoordigd moet zijn.		
Financiële positie	De weerstandsratio ligt binnen de norm met 0,82.		
Bijdrage in 2027	11,573 miljoen euro		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	6.558	17.272	3.455
Vreemd vermogen	13.412	19.294	18.166
Resultaat	2.560	0	8

Stadsbank Oost Nederland

In 2027 ligt de focus op het versterken van preventie van schulden en het verbeteren van de dienstverlening aan inwoners door samenwerking met de gemeente in een aantal ketens en zo inwoners duurzaam financieel zelfredzaam te maken.

Naam verbonden partij	Stadsbank Oost Nederland		
Doel en openbaar belang	Stadsbank Oost-Nederland ondersteunt inwoners bij het oplossen en voorkomen van problematische schulden. Het doel is het bevorderen van financiële zelfredzaamheid en het voorkomen van maatschappelijke uitval.		
Programma('s)	Rondkomen		
Organisatievorm, stemverhouding	GR, Enschede heeft 1 stem in AB van 21 gemeenten uit Twente en Oost-Gelderland		
Financiële positie	De weerstandsratio ligt boven de vastgestelde norm met 1,56.		
Bijdrage in 2027	4,011 miljoen euro bijdrage, kapitaalinbreng van 284.000 euro.		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	2.186	2.347	1.787
Vreemd vermogen	9.983	9.388	8.196
Resultaat	270	75	0

Openbaar Lichaam Crematoria Twente

In 2027 ligt de focus op de inzet van nieuwe ontwikkelingen door inzet van waterstof en de methode van resomeren. Deze zorgen voor een duurzamere crematie.

Naam verbonden partij	Openbaar Lichaam Crematoria Twente		
Doel en openbaar belang	Het Openbaar Lichaam Crematoria Twente exploiteert crematievoorzieningen in de regio.		
Programma('s)	Leefomgeving		
Organisatievorm, stemverhouding	GR, deelnemers zijn de gemeenten Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hengelo, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Tubbergen en Wierden. De stemverhouding in het algemeen bestuur wordt bepaald door het inwonersaantal. Elk lid heeft één stem per 20.000 inwoners. Enschede heeft hierdoor 8 stemmen bij een totaal van 33 beschikbare stemmen.		
Financiële positie	De weerstandsratio is voldoende. Er is een egalisatiereserve met voldoende omvang voor de begrote dividenduitkering.		
Bijdrage in 2027	130.000 euro dividend verwacht		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	2.976	2.579	2.398

Vreemd vermogen	7	0	0
Resultaat	787	211	34

GBTwente

De focus ligt in 2027 op verdere procesoptimalisatie en kostenbeheersing, onder meer door minder externe inhuur, dalende WOZ bezwaren en efficiëntere invorderingsprocessen. Tegelijkertijd investeert GBTwente in digitalisering, informatiebeveiliging, AI en het toekomstbestendig maken van de organisatie.

Naam verbonden partij	GBTwente		
Doel en openbaar belang	Het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBTwente) verzorgt de heffing en inning van gemeentelijke belastingen. Het doel is een betrouwbare en efficiënte uitvoering van belastingtaken tegen zo laag mogelijke kosten.		
Programma('s)	Dienstverlening, Bestuur & Organisatie, Leefomgeving		
Organisatievorm, stemverhouding	GR, deelnemers zijn de gemeenten Almelo, Berkelland, Borne, Bronckhorst, Enschede, Haaksbergen, Hengelo, Losser, Oldenzaal en Twenterand. De stemverhouding in het algemeen bestuur is verdeeld naar rato van het aantal deelnemers. Iedere deelnemer met meer dan 100.000 inwoners heeft drie stemmen, met meer dan 50.000 inwoners twee stemmen en met minder dan 50.000 inwoners één stem. In totaal heeft Enschede dus 3 stemmen van in totaal 14 beschikbare stemmen.		
Financiële positie	Het weerstandsvermogen van GBTwente is beperkt, doordat deelnemers ervoor kiezen risico's zelf te dragen. De financiële positie is goed dus is een aanvullende bijdrage van de deelnemers niet te verwachten.		
Bijdrage in 2027	5,520 miljoen euro bijdrage		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	3.517	826	846
Vreemd vermogen	9.493	9.601	9.366
Resultaat	2.356	0	0

Technology Base

De uitgifte van gronden Op Technology Base is vrijwel tot stilstand gekomen als gevolg van netcongestie en stikstof. In de grondexploitatie gaat de GR ervan uit dat gronduitgifte ingaande 2030 weer mogelijk is. De belangrijkste ontwikkeling in het gebied is de aanbesteding van een concessie voor de exploitatie van Twente Airport door marktpartijen. Het aanbestedingsproces voorziet in gunning in mei 2027.

Naam verbonden partij	Technology Base		
Doel en openbaar belang	Technology Base Twente richt zich op de herontwikkeling en het gebruik van het voormalige militaire vliegveld Twente als innovatielocatie. Het doel is het stimuleren van economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio.		
Programma('s)	Economie & werk		
Organisatievorm, stemverhouding	GR, de Gemeente Enschede en de provincie Overijssel bezitten elk 50%.		
Financiële positie	De verbonden partij beschikt niet over eigen vermogen, waarvoor financiële risico's direct bij de deelnemende gemeenten liggen. De gemeente beschikt over een verliesvoorzieining om de risico's af te dekken.		
Bijdrage in 2027	13,179 miljoen euro verliesvoorziening		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	0	0	0
Vreemd vermogen	41.896	41.782	52.413
Resultaat	-/- 457	-/- 672	-/- 651

Regionaal bedrijventerrein

De deelnemers wilden de liquidatie van de GR in 2026 afronden. Dit is niet gelukt, omdat de overdracht van de parkmanagementvoorzieningen langer duurt dan voorzien. Dit betekent dat de GR (in liquidatie) ook voor een deel van 2027 nog bestaat. Het bestuur (de liquidatiecommissie) stelt een plan van aanpak vast voor de afhandeling van de liquidatie in 2027 en stelt de daarvoor noodzakelijke

middelen beschikbaar vanuit het eigen vermogen. Dit betekent dat de GR geen aparte begroting opstelt voor 2027. In de eerste helft van 2027 komt de GR met de (laatste) jaarrekening 2026, inclusief het rapport over de accountantscontrole. De verantwoording over de uitgaven in 2027 gaat via de liquidatieverantwoording, die we verwachten in de tweede helft van 2027.

Naam verbonden partij	Regionaal bedrijventerrein		
Doel en openbaar belang	Het doel van het openbaar lichaam is om het grootschalige bedrijventerrein (XL-park) te ontwikkelen ten behoeve van de (boven)regionale vraag naar kavels voor bedrijven die veel ruimte vragen om op deze wijze de Twentse economische structuur te versterken.		
Programma('s)	Economie & werk		
Organisatievorm, stemverhouding	GR, De gemeenten Almelo (23 %), Hengelo (23%), Borne (8%) en Enschede (23%) participeren hierin samen met de provincie Overijssel (23%).		
Financiële positie	De verbonden partij zit in de liquidatiefase. 20% van het eigen vermogen is nog niet uitgekeerd.		
Bijdrage in 2027	In 2027 ontvangt Enschede het resterende liquidatiesaldo (in 2026 ontving Enschede al 3 miljoen euro).		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	22.307	17.555	n.b.
Vreemd vermogen	55.755	54.509	n.b.
Resultaat	4.052	1.469	n.b.

Veiligheidsregio Twente

In 2027 ligt de focus vooral op het versterken van de maatschappelijke weerbaarheid tegen langdurige en complexe crises, wordt er gewerkt aan een toekomstbestendige brandweerorganisatie en investeert de VRT in bedrijfscontinuïteit, informatieveiligheid en een robuuste crisisorganisatie.

Naam verbonden partij	Veiligheidsregio Twente		
Doel en openbaar belang	De Veiligheidsregio Twente is verantwoordelijk voor rampenbestrijding, crisisbeheersing, brandweerzorg en geneeskundige hulpverlening. Het doel is het waarborgen van de veiligheid en het beperken van risico's voor inwoners en bedrijven. Daarnaast wordt ingezet op vergroten van de weerbaarheid van inwoners.		
Programma('s)	Openbare Orde & Veiligheid		
Organisatievorm, stemverhouding	GR, 14 Twentse gemeenten. Besluitvorming in het algemeen bestuur vindt plaats bij meerderheid. Echter bij de vaststelling van de begroting en rekening beschikt het lid over het aantal stemmen dat wordt bepaald door het aantal inwoners en beschikt Enschede over 5 van de in totaal 40 stemmen.		
Financiële positie	De weerstandsratio bedraagt 0,68 en voldoet hiermee niet aan de norm van 0,7.		
Bijdrage in 2027	17,378 miljoen euro		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	5.904	3.038	3.308
Vreemd vermogen	75.920	83.620	91.220
Resultaat	3.361	0	0

Omgevingsdienst Twente

In 2027 ligt de focus op de uitvoering van de Strategische Meerjarenagenda van de Omgevingsdienst Twente, waarin de Toekomstvisie 2030+ is vertaald naar vijf ontwikkelthema's met concrete acties en besluitmomenten. Daarnaast wordt de financieringssystematiek onafhankelijk geëvalueerd als basis voor toekomstige bestuurlijke besluitvorming.

Naam verbonden partij	Omgevingsdienst Twente
Doel en openbaar belang	De Omgevingsdienst Twente voert milieutaken uit voor de deelnemende gemeenten, zoals vergunningverlening, toezicht en handhaving. Het doel is het beschermen van de leefomgeving en het waarborgen van een veilige en gezonde fysieke omgeving.
Programma('s)	Leefomgeving

Organisatievorm, stemverhouding	GR, deelnemers zijn 14 Twentse gemeenten en de provincie Overijssel. Enschede heeft 1 stem in AB van 14 Twentse gemeenten. Bij stemming over een aantal zaken, waaronder de begroting, is ¾ van de stemmen nodig.		
Financiële positie	De weerstandsratio ligt aan de bovenkant van de streefwaarde met 1,32.		
Bijdrage in 2027	2,799 miljoen euro		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	3.377	902	902
Vreemd vermogen	3,561	1.807	1.527
Resultaat	1.750	0	0

Recreatieschap Twente

In 2027 ligt de focus op het onderhouden en versterken van de regionale recreatieve routenetwerken, de drie recreatiegebieden - Het Rutbeek, Het Hulsbeek en Het Lageveld - en bestaande recreatievoorzieningen, het inspelen op veranderende recreatiebehoeften en het beheersen van kosten.

Naam verbonden partij	Recreatieschap Twente		
Doel en openbaar belang	Recreatieschap Twente bevordert de totstandkoming en instandhouding van de publieke recreatieve/toeristische infrastructuur in Twente. Het doel is het bevorderen van een evenwichtige ontwikkeling van de recreatieve voorzieningen in het werkgebied		
Programma('s)	Economie & werk		
Organisatievorm, stemverhouding	GR, Enschede heeft 1 stem in AB van 14 Twentse gemeenten. Stemming over begroting en jaarrekening zijn op basis van inwoneraantallen waarbij Enschede stemrecht heeft van ongeveer 25%.Bij overige stemmingen geldt een meerderheid van stemmen waarbij minimaal 50% van het totale inwonertal vertegenwoordigd moet zijn.		
Financiële positie	De weerstandsratio ligt ruim boven de streefwaarde met 1,6.		
Bijdrage in 2027	1,112 miljoen euro bijdrage		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	2.418	2.419	2.374
Vreemd vermogen	4.934	4.272	4.685
Resultaat	0	0	0

Twentse Schouwburg

In 2027 ligt de focus de verbouwing van het Muziekkwartier, het behouden en verder ontwikkelen van een breed en toegankelijk programma, het versterken van publieksbereik en het beheersen van de financiële positie.

Naam verbonden partij	Twentse Schouwburg		
Doel en openbaar belang	De Twentse Schouwburg verzorgt een breed cultureel programma en draagt bij aan het culturele aanbod en de aantrekkelijkheid van de stad. Het doel is het versterken van cultuur, ontmoeting en stedelijke levendigheid.		
Programma('s)	Samenleven & Voorzieningen		
Organisatievorm, stemverhouding	NV, Enschede is volledig eigenaar en daarmee enig aandeelhouder.		
Financiële positie	De financiële positie is kwetsbaar en afhankelijk van subsidie en bezoekersinkomsten. Het eigen vermogen is te laag om te voldoen aan de solvabiliteitseisen.		
Bijdrage in 2027	7,571 miljoen euro subsidie, 170.834 euro verstrekte lening en 1 euro aandelenwaarde.		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	801	-	n.n.b.
Vreemd vermogen	4.110	-	n.n.b.
Resultaat	-/- 144	-/- 100	n.n.b.

Sportaal Enschede

In 2027 ligt de focus op het uitvoering geven aan de vernieuwde opdracht, waaronder het optimaliseren van het gebruik van voorzieningen en het versterken van sport- en beweegdeelname.

Naam verbonden partij	Sportaal Enschede		
Doel en openbaar belang	Sportaal verzorgt en beheert sportvoorzieningen en stimuleert sport en bewegen in Enschede. Het doel is het bevorderen van gezondheid, participatie en een vitaal sportklimaat voor inwoners.		
Programma('s)	Samenleven & Voorzieningen		
Organisatievorm, stemverhouding	BV, Enschede is volledig eigenaar en daarmee enig aandeelhouder		
Financiële positie	Sportaal beschikt over voldoende eigen vermogen om te voldoen aan de gestelde solvabiliteitseisen.		
Bijdrage in 2027	8,849 miljoen exploitatiebijdrage, 400.000 euro gemeentegarantie en 1 euro aandelenkapitaal.		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	4.030	-	n.n.b.
Vreemd vermogen	6,657	-	n.n.b.
Resultaat	116	85	n.n.b.

Onderhoud Enschede

In 2027 wordt door de aangestelde procesregisseur verder gewerkt aan de invoering van de aanbevelingen uit het evaluatierapport.

Naam verbonden partij	Onderhoud Enschede		
Doel en openbaar belang	Onderhoud Enschede is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in de stad. Het doel is het waarborgen van een veilige, schone en goed functionerende leefomgeving voor inwoners en bedrijven.		
Programma('s)	Leefomgeving		
Organisatievorm, stemverhouding	BV, Enschede is volledig eigenaar en daarmee enig aandeelhouder		
Financiële positie	Onderhoud Enschede beschikt over een solvabiliteit van 18% per eind 2025 terwijl 25% beoogd wordt.		
Bijdrage in 2027	22,4 miljoen euro inkoop, 4,838 miljoen euro gemeentegarantie en 1 euro aandelenkapitaal.		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	2.111	-	n.n.b.
Vreemd vermogen	9.464	-	n.n.b.
Resultaat	70		n.n.b.

Twente Milieu

De uitfasering van de PMD-verzamelcontainers op basis van de landelijke samenwerkingsovereenkomst heeft een hoge prioriteit. Daarnaast ligt in 2027 de focus op verdere verduurzaming van afvalstromen, het stimuleren van afvalscheiding zowel kwalitatief als kwantitatief, hergebruik van de grondstoffen en het beheersen van kosten binnen de afvalketen.

Naam verbonden partij	Twente Milieu		
Doel en openbaar belang	Twente Milieu verzorgt de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval en draagt bij aan een duurzame leefomgeving. Het doel is een betrouwbare, efficiënte en milieuvriendelijke uitvoering van afvaltaken.		
Programma('s)	Leefomgeving		
Organisatievorm, stemverhouding	NV, gemeenten Almelo, Berkelland, Borne, Enschede, Hengelo, Hof van Twente, Losser en Oldenzaal en Wierden zijn de aandeelhouders. Enschede heeft ongeveer 30,4% zeggenschap.		
Financiële positie	De financiële positie is solide. Twente Milieu voldoet aan de gestelde solvabiliteitseisen.		
Bijdrage in 2027	16,154 miljoen inkoop, 346.454 euro aandelenkapitaal		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	14.014	14.097	n.n.b.
Vreemd vermogen	19.612	23.969	n.n.b.
Resultaat	496	277	n.n.b.

Twence

Het ontwikkelen van een nascheidingsinstallatie is een speerpunt in 2027, eind 2026 volgt een investeringsbeslissing. Daarnaast ligt de focus op verdere ontwikkeling van circulaire oplossingen, optimalisatie van energieproductie en het benutten van nieuwe verdienmodellen binnen de afvalketen.

Naam verbonden partij	Twence		
Doel en openbaar belang	Twence richt zich op afvalverwerking en energieproductie en draagt bij aan een duurzame en circulaire economie. Het doel is het verwerken van afvalstromen op een efficiënte en milieuvriendelijke wijze en het terugwinnen van grondstoffen en energie.		
Programma('s)	Leefomgeving		
Organisatievorm, stemverhouding	BV, Enschede bezit 33,84% van de aandelen die in handen zijn van 11 Twentse gemeenten.		
Financiële positie	De financiële positie is solide. Twence voldoet aan de gestelde solvabiliteitseisen.		
Bijdrage in 2027	1,695 miljoen euro begroot dividend, 15,211 miljoen euro aandelenkapitaal, inkoop 10,037 miljoen euro inkoop (inclusief de communale samenwerking met Munster)		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	173.797	-	-
Vreemd vermogen	105.376	-	-
Resultaat	15.096	-	-

PPS Cromhoff B.V.

In 2027 ligt de focus op de verdere ontwikkeling en realisatie van het gebied, waaronder de voortgang van woningbouw en inrichting van de openbare ruimte.

Naam verbonden partij	PPS Cromhoff B.V.		
Doel en openbaar belang	PPS Cromhoff B.V. is opgericht voor de gebiedsontwikkeling van Cromhoff. Het doel is het realiseren van een kwalitatieve woon- en leefomgeving en het stimuleren van stedelijke ontwikkeling.		
Programma('s)	Stedelijke ontwikkeling		
Organisatievorm, stemverhouding	BV, 50% aandelen in bezit van gemeente, andere 50% eigendom van Cromhoffpark B.V. waarin 2 marktpartijen (BPD Ontwikkeling en Koopmans Projecten) samenwerken.		
Financiële positie	De BV is onlangs opgericht. Daarom is het inzicht in de financiële positie op dit moment beperkt.		
Bijdrage in 2027	5,027 miljoen euro agio storting, 60 euro aandelenkapitaal, 4,25 miljoen euro ingebracht subsidie Woningbouwimpuls, 2,375 miljoen euro inbreng subsidie provincie		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	-	n.n.b.	n.n.b.
Vreemd vermogen	-	n.n.b.	n.n.b.
Resultaat	-	n.n.b.	n.n.b.

Bank Nederlandse Gemeenten

In 2027 blijft de focus op betaalbare financiering voor publieke investeringen en het aanbieden van een stabiel systeem voor betalingsverkeer voor de klanten.

Naam verbonden partij	Bank Nederlandse Gemeenten		
Doel en openbaar belang	De Bank Nederlandse Gemeenten verzorgt financiering en bancaire dienstverlening voor decentrale overheden en instellingen in de publieke sector. Het doel is het bieden van betrouwbare en betaalbare financiering ter ondersteuning van publieke investeringen.		
Programma('s)	Dienstverlening, Bestuur & Organisatie		
Organisatievorm, stemverhouding	NV, het Rijk bezit 50% van de aandelen. De overige 50% is in bezit van 11 provincies, 1 hoogheemraadschap en 416 gemeenten. Het stemrecht van Enschede bedraagt 0,36%.		
Financiële positie	De financiële positie van BNG is zeer solide.		
Bijdrage in 2027	275.000 euro begroot dividend, 454.558 euro aandelenkapitaal, ongeveer 40.000 euro inkoop bancaire dienstverlening		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027

Eigen vermogen	4.554.000	-	-
Vreemd vermogen	110.701.000	-	-
Resultaat	172.000	-	-

Enexis

In 2027 ligt de focus op het versterken en uitbreiden van de energie-infrastructuur, het faciliteren van de energietransitie en het oplossen van netcongestie.

Naam verbonden partij	Enexis		
Doel en openbaar belang	Enexis is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de regionale energienetwerken. Het doel is het waarborgen van een betrouwbare, veilige en duurzame energievoorziening voor inwoners en bedrijven.		
Programma('s)	Stedelijke ontwikkeling		
Organisatievorm, stemverhouding	NV, 5 provinciale en 86 gemeentelijke aandeelhouders. Het stemrecht van Enschede bedraagt 0,14%.		
Financiële positie	De financiële positie van Enexis is solide maar staat wel onder druk door de omvangrijke investeringen die moeten worden gedaan en de daarvoor benodigde financiering.		
Bijdrage in 2027	27.000 euro aandelenbelang		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	5.811.000	-	-
Vreemd vermogen	7.627.000	-	-
Resultaat	400.000	-	-

Dimpact

We bouwen in Dimpact-verband in 2027 verder aan het interactieve en veilige dienstverleningsplatform (PodiumD) dat het huidige zaaksysteem (E-suite) vervangt. Parallel daaraan gaan we met behulp van PodiumD gemeentebreed zaakgericht werken invoeren zodat inwoners en ondernemers van alle processen met de gemeente die zaakgericht worden vormgegeven, zelf de voortgang inzien en het e.e.a. regelen.

Naam verbonden partij	Dimpact		
Doel en openbaar belang	Dimpact is een coöperatie van gemeenten die gezamenlijk digitale dienstverlening en ICT-oplossingen ontwikkelen en beheren. Het doel is het verbeteren van de digitale dienstverlening aan inwoners en het efficiënt inzetten van IT-middelen.		
Programma('s)	Dienstverlening, Bestuur & organisatie		
Organisatievorm, stemverhouding	CO, 45 gemeenten zijn lid. Alle leden hebben een gelijke stem in de algemene ledenvergadering.		
Financiële positie	Na toevoeging van het resultaat over 2026 en 2027 voldoet Dimpact per eind 2027 over voldoende weerstandsvermogen en is de ratio hoger dan 1,0.		
Bijdrage in 2027	1,789 miljoen euro bijdrage.		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	880	1.531	2.177
Vreemd vermogen	6.134	n.n.b.	n.n.b.
Resultaat	177	650	646

Euregio

In 2027 blijft de focus op de grensoverschrijdende samenwerking mett name op het gebied van economie, arbeidsmarkt, duurzame ruimtelijke ontwikkeling en maatschappelijke ontwikkeling.

Naam verbonden partij	Euregio
Doel en openbaar belang	Euregio bevordert de grensoverschrijdende samenwerking tussen Nederlandse en Duitse gemeenten op het gebied van economie, mobiliteit en leefomgeving. Het doel is het versterken van de regionale ontwikkeling en het benutten van kansen over de grens.
Programma('s)	Economie & Werk

Organisatievorm, stemverhouding	OV, 98 Duitse gemeenten en 25 Nederlandse gemeenten en een 5 waterschappen.		
Financiële positie	De financiële positie van Euregio is pirma.		
Bijdrage in 2027	Ongeveer 47.000 euro bijdrage		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	2.540	2.669	n.n.b.
Vreemd vermogen	55.257	-	n.n.b.
Resultaat	137	58	n.n.b.

Twente Board

In 2027 ligt de focus op de evaluatie van de huidige agenda voor Twente die dat jaar afloopt en de op te stellen nieuwe investeringsagenda. Daarnaast wordt er samen met het rijk verder gewerkt aan de uitvoering van de regiodeals en stellen vanuit het nationale programma vitale regio's een uitvoeringsplan op. Verder voert de Twenteboard actief de regie op de lobby waar het gaat over versterking van de sociaal economisch structuurversterking

Naam verbonden partij	Twente Board		
Doel en openbaar belang	De Twente Board richt zich op het versterken van de regionale economie, innovatie en brede welvaart in Twente. Het doel is het bevorderen van economische groei, werkgelegenheid en samenwerking tussen overheid, onderwijs en bedrijfsleven. Daarnaast is zij verantwoordelijk voor de lobby die hieraan moet bijdragen		
Programma('s)	Economie & Werk, Dienstverlening, Bestuur & Organisatie		
Organisatievorm, stemverhouding	ST, de 14 Twentse gemeenten nemen deel. Het bestuur van de stichting bestaat uit minimaal tien (10) en maximaal elf (11) Enschede heeft permanent zitting in de Twenteboard Er wordt gewerkt met volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen. De voorzitter van het bestuur heeft recht op het uitbrengen van één stem in het bestuur. De andere bestuurders hebben ieder het recht op het uitbrengen van twee stemmen in het bestuur.		
Financiële positie	De financiële positie is stabiel en gebaseerd op structurele bijdragen van de veertien Twentse gemeenten en de provincie Overijssel. Daarnaast is er voor de investeringen aanzienlijke multiplier gerealiseerd. Daarin investeren ook de andere partners in de Twenteboard, bedrijfsleven en onderwijsinstellingen.		
Bijdrage in 2027	1,877 miljoen euro bijdrage, 350.000 euro bijdrage National Programma Vitale Regio's die via gemeentefonds wordt ontvangen.		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	35	n.n.b.	n.n.b.
Vreemd vermogen	11.780	n.n.b.	n.n.b.
Resultaat	-/- 1	n.n.b.	n.n.b.

Gebiedsorganisatie Kennispark

In 2027 ligt de focus op het inrichten van de nieuwe organisatie- en governancestructuur en het voortzetten van het versterken van het innovatieklimaat, het aantrekken van nieuwe bedrijven en het verder ontwikkelen van het gebied als vestigingslocatie.

Naam verbonden partij	Gebiedsorganisatie Kennispark		
Doel en openbaar belang	De Stichting Gebiedsorganisatie Kennispark richt zich op de ontwikkeling en versterking van het Kennispark als innovatielocatie. Het doel is het stimuleren van samenwerking tussen onderwijs, bedrijfsleven en overheid en het bevorderen van innovatie en economische groei.		
Programma('s)	Economie & Werk, Stedelijke Ontwikkeling		
Organisatievorm, stemverhouding	ST, deelnemers zijn gemeente Enschede, Universiteit Twente, ondernemersvereniging Kennispark		
Financiële positie	De financiële positie is nog prima, maar er is ingeteerd op het eigen vermogen om de begroting sluitend te krijgen.		
Bijdrage in 2027	Ruim 169.000 euro bijdrage.		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	141	n.n.b.	n.n.b.
Vreemd vermogen	283	n.n.b.	n.n.b.

Resultaat	-/- 64	-/- 40	n.n.b.

VVE Hermandad

In 2027 ligt de focus op regulier onderhoud en beheer van het gebouw, conform de afspraken binnen de VvE.

Naam verbonden partij	VVE Hermandad		
Doel en openbaar belang	De VvE Hermandad is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van een gedeeld vastgoedobject waarin de gemeente een belang heeft. Het doel is het waarborgen van een goed functionerend en onderhouden gebouw.		
Programma('s)	Stedelijke Ontwikkeling		
Organisatievorm, stemverhouding	VVE, samen met vastgoedfonds.		
Financiële positie	De financiële positie is op orde.		
Bijdrage in 2027	Circa 11.000 euro bijdrage		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	59	-	-
Vreemd vermogen	1	-	-
Resultaat	13	-	-

VVE Winkelcentrum Irenepromenade

In 2027 ligt de focus op regulier onderhoud en beheer van het winkelcentrum, conform de afspraken binnen de VvE.

Naam verbonden partij	VVE Winkelcentrum Irenepromenade		
Doel en openbaar belang	De VvE Winkelcentrum Irenepromenade verzorgt het beheer en onderhoud van het winkelcentrum en de gezamenlijke voorzieningen. Het doel is het waarborgen van een functionele en aantrekkelijk verblijfsomgeving voor bezoekers en ondernemers.		
Programma('s)	Stedelijke Ontwikkeling		
Organisatievorm, stemverhouding	VVE, samen met vastgoedfonds.		
Financiële positie	De financiële positie is op orde.		
Bijdrage in 2027	Circa 22.000 euro bijdrage		
Financiën (x 1.000 euro)	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Eigen vermogen	14	-	-
Vreemd vermogen	-/- 12	-	-
Resultaat	8	-	-

5.7. Grondbeleid

De paragraaf grondbeleid geeft inzicht in hoe de gemeente via het grondbedrijf bijdraagt aan de ruimtelijke ontwikkeling van de stad en welke financiële gevolgen en risico's daarmee samenhangen. Grondbeleid is een belangrijk instrument om opgaven zoals woningbouw, bedrijventerreinen en gebiedsontwikkeling te realiseren. Tegelijk brengt dit investeringen en financiële risico's met zich mee die van invloed zijn op de financiële positie van de gemeente.

Voor de raad is deze paragraaf van belang omdat zij zicht geeft op de mate waarin het grondbeleid bijdraagt aan de ambities van de stad en welke risico's daarmee gepaard gaan. De paragraaf ondersteunt de raad bij het beoordelen of de inzet van het grondbedrijf in balans is met de financiële draagkracht en of bijsturing nodig is. De verdieping en detailinformatie zijn opgenomen in het Meerjaren Perspectief Grondbedrijf (MPG).

Ruimtelijke opgaven
De gemeente Enschede staat de komende jaren voor een omvangrijke ruimtelijke opgave, met name op het gebied van woningbouw, economische ontwikkeling en versterking van de leefomgeving. Grondbeleid vormt hierbij een belangrijk instrument om deze opgaven te realiseren. Het is geen doel op zich, maar een middel om gemeentelijke ambities uit de omgevingsvisie en programma's mogelijk te maken.

De woningbouwopgave is daarbij leidend. De gemeente zet in op zowel binnenstedelijke verdichting als uitbreiding op uitleglocaties. Daarnaast wordt geïnvesteerd in bedrijventerreinen, voorzieningen en de kwaliteit van de openbare ruimte. Deze opgaven vragen om een gerichte inzet van grondbeleid, waarbij keuzes worden gemaakt over de mate van regie, investering en risicobereidheid.

Inzet grondbeleid: situationele aanpak
Enschede hanteert situationeel grondbeleid. Dit betekent dat per ontwikkeling een afweging wordt gemaakt tussen actief grondbeleid, faciliterend grondbeleid en samenwerking met marktpartijen. Deze keuze wordt bepaald op basis van factoren zoals maatschappelijke urgentie, gewenste invloed, financiële haalbaarheid en risicobereidheid. In de praktijk betekent dit dat de gemeente per gebied en opgave bewust kiest welke rol nodig is om de beoogde ontwikkeling te realiseren.

In de afgelopen jaren is daarbij vaker gekozen voor een actievere rol, met name waar de woningbouwopgave en stedelijke ontwikkeling daarom vragen. Actief grondbeleid biedt meer sturingsmogelijkheden, maar brengt ook hogere financiële risico's met zich mee, terwijl faciliterend beleid deze risico's beperkt maar minder directe invloed biedt. Via de Strategische Investeringsagenda wordt richting gegeven aan prioritaire gebiedsontwikkelingen en wordt het mogelijk om ook minder rendabele, maar maatschappelijk gewenste projecten te realiseren.

Stand van zaken grondexploitaties
De portefeuille van het grondbedrijf in Enschede staat in toenemende mate onder druk door een afnemend aanbod aan bouwgrond. In de afgelopen jaren is relatief veel grond verkocht, terwijl slechts beperkt nieuwe grondexploitaties zijn geopend. Tegelijkertijd wordt de komende jaren een aantal bestaande projecten afgerond. Hierdoor dreigt op termijn een tekort aan uitgeefbare bouwgrond, terwijl de vraag met name naar woningen en bedrijventerreinen onverminderd hoog is. Dit maakt het noodzakelijk om tijdig nieuwe projecten op te starten en actief te sturen op de ontwikkeling van de grondportefeuille.

Binnen het MPG 2026 is voor de periode 2026–2033 uitgifte van grond voor circa 1.150 woningen geprogrammeerd, met een zwaartepunt in de periode tot en met 2027 (circa 240 woningen per jaar). De productie is sterk geconcentreerd in enkele grote projecten, zoals Eschmarkerveld en

Centrumkwadraat. Dit betreft enkel woningbouw vanuit projecten in het MPG, daarnaast worden er ook woningen buiten het MPG om gerealiseerd. Voor bedrijventerreinen geldt een vergelijkbaar beeld: het beschikbare aanbod bedraagt circa 14 hectare en droogt snel op, terwijl de vraag groot blijft. Dit zet druk op de economische ontwikkeling en vraagt om uitbreiding van het aanbod, onder andere via nieuwe locaties die momenteel in voorbereiding zijn.

De invulling van deze opgave vraagt om gerichte inzet van het grondbeleid en prioritering binnen de Strategische Investeringsagenda. Met het beschikbare verwervingskrediet en de inzet van rijks- en provinciale middelen wordt ingezet op het opstarten van nieuwe grondexploitaties en het versnellen van gebiedsontwikkelingen. Tegelijkertijd betekent dit dat een groter deel van de portefeuille bestaat uit projecten met een onrendabele top, waardoor de financiële positie en het risicoprofiel van het grondbedrijf nadrukkelijk onderdeel zijn van de bestuurlijke afweging.

Financiële positie grondbedrijf
De financiële positie van het grondbedrijf wordt in belangrijke mate bepaald door de omvang van de portefeuille en de verhouding tussen risico's en beschikbare reserves. Ultimo 2025 bedraagt de Reserve Grondbedrijf circa € 38,0 mln. Daartegenover staat een benodigde weerstandscapaciteit van circa € 18,0 mln op basis van de actuele risicoanalyse. Dit resulteert in een solide grondbedrijfratio van circa 2,1, wat betekent dat het grondbedrijf in staat is om de geïdentificeerde risico's zelfstandig op te vangen. Tegelijk neemt de benodigde weerstandscapaciteit toe, onder meer door nieuwe projecten en actualisaties van risico's, waardoor het verschil tussen beschikbare en benodigde capaciteit onder druk kan komen te staan.

De financiële positie staat daarnaast onder invloed van de samenstelling van de portefeuille. Per saldo is sprake van een negatief resultaat op de grondexploitaties, waarbij verlieslatende projecten een groter beslag leggen op de reserve dan winstgevende projecten op middellange termijn opleveren. Tegelijk worden via de Strategische Investeringsagenda en externe bijdragen (circa € 84 mln aan rijks- en provinciale middelen) nieuwe projecten mogelijk gemaakt die zonder aanvullende dekking niet uitvoerbaar zouden zijn. Dit zorgt voor een verschuiving naar een portefeuille met meer maatschappelijke, maar financieel minder rendabele projecten. Dit vraagt blijvende aandacht voor de balans tussen ambitie, investeringsniveau en het structureel op peil houden van het risicodragend vermogen.

Risico's en beheersing
Grondbeleid brengt inherent financiële risico's met zich mee, onder andere door onzekerheden in marktomstandigheden, kostenontwikkeling, baten en planning. Deze risico's worden systematisch in beeld gebracht en vertaald naar een benodigde weerstandscapaciteit. De belangrijkste risico's betreffen:
• marktontwikkelingen (prijsontwikkeling, vraag naar woningen en bedrijventerreinen);
• kostenstijgingen (bouwkosten, rentelasten);
• vertraging in projecten (fasering en realisatie);
• onzekerheden in baten en businesscases.

De gemeente hanteert daarbij het uitgangspunt dat het grondbedrijf haar risico's zelfstandig moet kunnen dragen. De ratio van het grondbedrijf (beschikbare versus benodigde weerstandscapaciteit) is hierbij een belangrijke indicator voor de financiële robuustheid.

5.8 Openbaarheid

De Wet open overheid (Woo) geeft inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties recht op toegang tot publieke informatie. Daarnaast verplicht de wet overheden om steeds meer informatie actief openbaar te maken. Transparantie draagt bij aan vertrouwen in het openbaar bestuur en ondersteunt de democratische controle op het handelen van de overheid.

Deze paragraaf geeft inzicht in de wijze waarop de gemeente uitvoering geeft aan de Woo, hoe wordt gewerkt aan een transparante overheid en welke ontwikkelingen en risico's daarbij spelen. Daarbij gaat het zowel om het actief openbaar maken van informatie, de afhandeling van Woo-verzoeken als de kwaliteit van de gemeentelijke informatiehuishouding.

Visie en streven
De gemeente Enschede werkt aan een open, transparante en toegankelijke overheid. De aandacht verschuift verder van programmatische implementatie naar structurele borging binnen de lijnorganisatie. Daarmee versterken we de transparantie van de gemeente, de kwaliteit van de informatiehuishouding en onze dienstverlening en de toegankelijkheid van overheidsinformatie voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners. Transparantie zien wij als een randvoorwaarde voor vertrouwen en een gelijkwaardige informatiepositie tussen overheid en samenleving.

Passief openbaar maken op verzoek
Woo-verzoeken vragen meer dan ooit om een zorgvuldige en tijdige afhandeling. De praktijk laat zien dat zowel het aantal Woo verzoeken als de complexiteit van verzoeken blijft stijgen. Tabel 1 geeft inzage in het aantal binnengekomen Woo-verzoeken van 2025 tot augustus 2026. Deze stijging in af te handelen verzoeken drukt op de uitvoeringscapaciteit van de organisatie. Het proces passieve Woo is in 2025 overgedragen aan de lijnorganisatie en wordt in 2026 herzien vastgesteld. Hierin staan procesoptimalisatie, uniforme werkwijzen, kennisontwikkeling, monitoring en centrale ondersteuning centraal.

Enschede	
Ingediend in 2025	**Aantal verzoeken**
Ingediende verzoeken om informatie	107
Aantal Woo-verzoeken	67
Nog niet afgehandeld uit 2025	28
Afgedaan als Woo-verzoek	39 (want 28 in behandeling)
Wel afgedaan als Woo-verzoek, maar niet openbaren om wettelijke reden	2
Tijdens de behandeling van het Woo-verzoek in overleg met de verzoeker omgezet naar informatieverzoek	24
Bij binnenkomst of tijdens behandeling als AVG-verzoek gekwalificeerd, niet meegenomen in totaal ingediende Woo-verzoeken	4
Buiten behandeling gesteld, niet inhoudelijk behandeld, bijv. door ontbreken vormvereisten	1
Zienswijze gevraagd aan ons als gemeente Enschede (als derde-belanghebbende) door andere overheidsorganen	4
Formele ingebrekestelling wegens niet tijdig beslissen	Niet bekend
Ingediend in 2026 (tot en met 31 augustus 2026)	**Aantal verzoeken**
Ingediende verzoeken om informatie	79
Verzoeken ingetrokken	9
Aantal Woo-verzoeken	42

Nog in behandeling	14
Afgedaan als Woo-verzoek	28
Wel afgedaan als Woo-verzoek, maar niet openbaren om wettelijke reden	1
Tijdens behandeling van het Woo-verzoek in overleg met de verzoeker omgezet naar informaieverzoek	21
Bij binnenkomst of tijdens behandeling als AVG-verzoek gekwalificeerd, niet meegenomen in totaal ingediende Woo-verzoeken	2
Buiten behandeling gesteld, niet inhoudelijk behandeld, bijv. door ontbreken vormvereisten	3
Zienswijze gevraagd aan ons als gemeente Enschede (als derde-belanghebbende) door andere overheidsorganen	5
Formele ingebrekestelling wegens niet tijdig beslissen	Niet bekend

Tabel 1: Aantal Woo-verzoeken Enschede in 2025 tot augustus 2026

Actief openbaar maken uit eigen beweging
De prioriteit binnen het programma Woo ligt nadrukkelijker bij actieve openbaarmaking. We werken verder aan het openbaar maken van de wettelijk aangewezen informatie categorieën. Enschede sluit daarbij aan op trances voortkomend uit de landelijke gefaseerde invoering voor actieve openbaarmaking. Er worden pilots uitgevoerd met onder meer focus op de informatiecategorie ‘adviezen’. In 2027 worden de ervaringen uit de pilots benut om de verdere inrichting van actieve openbaarmaking vorm te geven. Op basis van de opgedane inzichten wordt bepaald op welke wijze en in welke volgorde de implementatie binnen de organisatie wordt voortgezet. We geven daarnaast invulling aan de inspanningsverplichting voor openbaarmaking met zogenaamde hotspots, in eerste instantie via een pilot. Er worden werkinstructies doorontwikkeld en organisatiebreed ingevoerd in een breder Woo-implementatietraject. Tegelijkertijd wordt geïnvesteerd in hulpmiddelen die het publiceren, beheren, zoeken en terugvinden van informatie ondersteunen.

Informatiehuishouding
Een goede informatiehuishouding is een noodzakelijke voorwaarde voor succesvolle opvolging van de Woo. Samen met Informatiebeheer vertalen we informatiebeheerplannen naar concrete verbeteracties in Woo-plannen per afdeling. Daarbij besteden we aandacht aan archivering, dossiervorming, e-mail- en chatberichten, informatiebeheer binnen beleidsprocessen en het borgen van Woo-eisen in informatiesystemen. Ook wordt gewerkt aan structurele monitoring en toezicht, zodat verbeteringen duurzaam worden verankerd.

Financiën
De uitvoering van de Woo vindt plaats binnen het beschikbare Woo-budget. De inzet van middelen verschuift steeds meer naar actieve openbaarmaking, implementatie binnen de lijnorganisatie en de ondersteuning die daarvoor nodig is.

5.9. Investeringen

In het hoofdstuk Financiële hoofdlijnen (3.2) is op hoofdlijnen inzicht gegeven in de omvang en ontwikkeling van de gemeentelijke investeringen. Daaruit blijkt dat de gemeente de komende jaren substantieel blijft investeren in onder meer woningbouw, mobiliteit, openbare ruimte, voorzieningen en gemeentelijk vastgoed.

Deze paragraaf verdiept dit beeld door inzicht te geven in de investeringsprojecten die bijdragen aan

dit investeringsvolume. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen lopende investeringen waarvoor de raad reeds krediet heeft verstrekt en nieuwe investeringen waarvoor in deze begroting of op een later moment autorisatie wordt gevraagd. Zo ontstaat inzicht in welke investeringskredieten reeds zijn geautoriseerd en welke nieuwe investeringen de komende periode worden voorzien.

Voordat een investering kan worden uitgevoerd, moet de raad hiervoor een investeringskrediet beschikbaar stellen. Dit gebeurt via de begroting of via een afzonderlijk kredietvoorstel. Daarbij wordt altijd inzicht gegeven in de financiële gevolgen van de investering en de wijze waarop deze wordt gedekt.

Lopende investeringen
Onderstaande tabel toont de lopende investeringen waarvoor door de raad reeds kredieten zijn verleend. In de tabel worden investeringen ingedeeld naar:

- Economisch nut: investeringen in activa die verhandelbaar zijn (er is een markt voor) en/of als ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Het gaat bijvoorbeeld om scholen of welzijnsaccommodaties maar ook om gemeentelijke riolering omdat daarvoor een heffing in rekening kan worden gebracht.
- Maatschappelijk nut: Investeren in activa die geen inkomsten generen en duidelijk een publieke taak vervullen. Het betreft investeringen in bijvoorbeeld wegen, fietspaden, water en groenvoorzieningen.

De kolom verwachte uitgaven per eind 2026 geeft aan hoeveel naar verwachting tot eind 2025 is uitgegeven op de verstrekte kredieten.

Lopende kredieten - Autorisatie door raad reeds verleend (x 1.000 euro)			**Verwachte uitgaven**				
	Categorie investeringen	**Totaal krediet**	**t/m 2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Economisch nut							
Kennispark/regiodeal:							
- Parkeergebouw/Institutenweg	Strategisch	8.733	351	7.166	1.216		
- Slimme verbinding	Vervanging +	898	750	50			
Kop Boulevard	Strategisch	15.737	6.634	2.276	2.276	2.276	2.276
Project Varvik-Diekman	Vervanging +	3.049	1.549	500	500	500	
Centrumkwadraat:							
Fase 1 en aanvullend krediet	Strategisch	6.989	2.665	100	300	3.128	
Parkeergarage en fietsenstalling	Strategisch	1.116	876	240			
Parkeerbeheer	Vervanging	4.743	3.367	1.375			
Maatschappelijk nut							
Mobiliteitsplan/visie	Strategisch	113.139	36.604	11.404	17.322	17.322	15.515
Beheer wegen	Vervanging	9.900	7.441	2.475	2.475	2.475	2.475
Openbare verlichting	Vervanging+	1.300	1.300				
Totaal Stedelijke ontwikkeling		**165.603**	**61.537**	**25.586**	**24.089**	**25.701**	**20.265**

Economisch nut							
DCW investeringsfondsen	Vervanging	300	300				
Spaakmachine Beschut werken	Vervanging	200		200			
Investering niet-gebouw gebonden kosten Stadskas	Investering organisatie	600			600		
Totaal Economie & Werk		**1.100**	**300**	**200**	**600**		
Economisch nut							
Water- en klimaatadaptatie	Vervanging	77.649	58.622	36.728	25.262	17.856	30.064
Maatschappelijk nut							
Groenambitieplan	Vervanging +	2.800	821	990	989		
Totaal Leefomgeving		**80.449**	**59.443**	**37.718**	**26.251**	**17.856**	**30.064**
Economisch nut							
Multifunctionele Sportaccommodaties	Vervanging +	2.307	1.329	979			
Stadskas	Vervanging +	13.750	300	7.000	6.450		
Warenhuis - voorbereidingskrediet	Strategisch	1.740	940	800			
Nieuwbouw zwembad	Vervanging +	32.650	30.900	1.250	500		
Huisvesting & services vervanging	Vervanging	2.586	1.789	267			
Huisvesting & services raamkrediet	Vervanging	300	200	100			
Vastgoedbedrijf raamkrediet	Vervanging	2.200	1.725	425			
Vastgoedbedrijf wettelijk en duurzaam	Vervanging	2.250	2.025	225			
Vastgoedbedrijf duurzaamheid	Vervanging +	20.374	15.443	3.000			
Onderwijshuisvesting	Strategisch	52.630	47.336	5.294			
Onderwijshuisvesting vervanging	Vervanging	115.600	1.600	39.997	43.786	22.722	7.495
Totaal Samenleven & Voorzieningen		**253.400**	**109.521**	**59.336**	**59.336**	**22.722**	**7.495**
Economisch nut							
ICT-meerjarenplan	Vervanging	700	700				
Totaal Dienstverlening, Bestuur & Organisatie		**700**	**700**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal investeringen - economisch nut		**374.113**	**185.335**	**107.971**	**80.889**	**46.482**	**39.835**
Totaal investeringen - maatschappelijk nut		**127.139**	**46.165**	**14.869**	**20.786**	**19.797**	**17.990**

Toelichting:

- Kennispark / Regiodeal
    - Parkeergebouw: Deze investering draagt bij aan de verdere ontwikkeling van het Kennispark als aantrekkelijke werk-, leer- en innovatielocatie. Het project omvat de realisatie van een parkeergebouw. In maart 2025 heeft de raad het krediet opgehoogd voor het parkeergebouw als gevolg van hogere bouwkosten en toevoeging commerciële plint. Daarnaast is de ontwikkeling los gekoppeld van het bedrijfsgebouw aan de Hengelosestraat en is deze gekoppeld aan de ontwikkeling van het woongebouw aan de Hengelosestraat door Domijn en de herinrichting van de Institutenweg tot een groener verblijfs- en ontmoetingsgebied.
    - Slimme verbinding: Het krediet is voor het realiseren van een verbinding tussen de UT en het B&S park op het Kennispark. Het budget is opgehoogd met 147.000 euro en wordt volledig gedekt uit extra bijdrage uit regiodeal green deal conform bestedingsplan bij collegevoorstel van juni 2023. Bij de begroting 2026-2029 en verlenging van de looptijd tot 2027 aangevraagd.
- Kop Boulevard: De investering is gericht op de verdere ontwikkeling van het gebied rond de Kop Boulevard. Het college van B&W heeft eind 2022 besloten tot het stopzetten van de onderhandelingen met de ontwikkelaar en het ontbinden van de samenwerkingsovereenkomst. Op dit moment wordt er gewerkt aan de uitwerking van de vastgestelde gebiedsvisie voor het gebied rondom de Kop Boulevard. De uitvoering van de herinrichting van de openbare ruimte wordt afgestemd met de planning van de vastgoedontwikkeling van deelplan De Kop B & C.
- Project Varvik-Diekman: Woningcorporatie Domijn en de gemeente Enschede vernieuwen de wijk Varvik-Diekman. De woningen die er nu staan worden gesloopt en daar komen nieuwe, duurzame woningen voor terug. Ook wordt het riool vervangen en de openbare ruimte opnieuw ingericht. De met Domijn overeengekomen bijdrage zal in de komende jaren worden ontvangen en uitgegeven door de gemeente Enschede. We voorzien twee jaar vertraging, voornamelijk veroorzaakt door de uitloop in de aanleg van kabels en leidingen door de nutspartijen.
- Centrumkwadraat
    - Fase 1 en aanvullend krediet: In de zomernota 2021 heeft de raad een krediet beschikbaar gesteld van 6,3 miljoen euro voor de openbare ruimte Centrumkwadraat. Dit krediet is beschikbaar voor het ontwerpen en realiseren van de Stationspleingarage en omliggende openbare ruimte, de openbare ruimte voor het Stationsplein, de Deurningerstraat, de Wenninkgaarde en de Brandweerlocatie. Bij de gemeentebegroting 2025 is de looptijd van dit krediet verlengd tot en met 2031.
    - Parkeergarage en fietsenstalling: Onderdeel van deze investering is het krediet dat in 2024 door de raad beschikbaar is gesteld om de haalbaarheid an een nieuwe ondergrondse parkeergarage en een fietsenstalling bij het station te onderzoeken.
- Parkeerbeheer: Deze investering is bedoeld om de veiligheid en functionaliteit van gemeentelijke parkeervoorzieningen in stand te houden. Het betreft onder meer de vervanging van installaties zoals sprinklerinstallaties, betaalautomaten, verlichting en brandmeldvoorzieningen. Hiermee blijft de continuïteit van de parkeervoorzieningen gewaarborgd.
- Mobiliteitsplan / -visie: Betreft projecten op gebied van auto, fiets, verkeersveiligheid, openbaar vervoer, duurzame en innovatieve mobiliteit, wijkverkeersplannen, verkeerslichten, lobby en onderzoek. Vanaf de begroting 2027 is de begrotingssystematiek voor mobiliteit aangepast aan de wijze waarop de Provincie het structureel begrotingssaldo beoordeelt. Hierdoor ontstaat een realistischer beeld van de financiële positie van de gemeente en wordt voorkomen dat technische effecten van reservemutaties leiden tot onnodige bezuinigingsmaatregelen. Projecten die volledig worden gefinancierd uit reserves en/of

subsidies worden vanaf 2027 rechtstreeks in de exploitatiebegroting opgenomen en staan niet meer bij de investeringen vermeld.

- Beheer wegen: Deze investeringen zijn gericht op het in stand houden van de kwaliteit en veiligheid van het Enschedese wegennet. De projecten vloeien voort uit het Wegenbeheersplan 2024-2027. Het betreft vervangingsinvesteringen die in het beleidsplan zijn goedgekeurd.
- Openbare verlichting: Dit krediet betreft vervangingsinvesteringen conform het vervangingsplan 2022-2031. Daarnaast is hier opgenomen het in de zomernota 2025 vastgestelde deel voor 2026 inzake de investering benodigd voor dekkingsmaatregel 17. Slimme dynamische verlichting.
- Investeringsfonds DCW: Met dit krediet worden noodzakelijke vervangingsinvesteringen binnen het productiebedrijf Beschut Werken uitgevoerd. Hiermee blijft de bedrijfsvoering en inzetbaarheid van productiemiddelen op peil. Het betreft een jaarlijks terugkerend investeringsbudget.
- Spaakmachine Beschut Werken: Deze investering betreft de aanschaf van een spaakmachine voor de locatie Beschut Werken in Almelo. De machine draagt bij aan een efficiënte en toekomstbestendige uitvoering van de werkzaamheden binnen de sociale werkvoorziening. De investering wordt gedekt uit de baten van het product Sociale Werkvoorziening.
- Stadskas: Dit krediet komt voort uit het raadsbesluit van 27 oktober 2025 om de DCW-locatie ‘Kwekerij’ te herontwikkelen tot een Stadskas.
- Water- en klimaatadaptatie: Met deze investeringen wordt gewerkt aan een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van de stad. De middelen worden ingezet voor onder meer riolering, waterberging en maatregelen tegen wateroverlast. De investeringen worden volledig gedekt vanuit de rioolheffing.
- Groenambitieplan: Deze investering ondersteunt de ambitie om Enschede verder te vergroenen en klimaatbestendig te maken. De middelen worden ingezet voor structurele investeringen die voortvloeien uit het Groenambitieplan. Hiermee wordt gewerkt aan een aantrekkelijke, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. Het budget voor kapitaallasten zijn geregeld bij de Zomernota 2023.
- Multifunctionele Sportaccommodaties: Dit voorbereidingskrediet ondersteunt de realisatie van de multifunctionele sportaccommodaties Scheurserve, Zuid en Oost. De investeringen draagt bij aan de sportclustering in de stad. Het krediet wordt gebruikt voor de ontwerp- en voorbereidingsfase van de projecten. De raad heeft het krediet hiervoor op 15 mei 2025 beschikbaar gesteld.
- Warenhuis: Op 27 oktober 2025 is door raad ingestemd met dit voorbereidingskrediet voor de transformatie van het Warenhuis.
- Nieuwbouw Zwembad: Het zwembad Het Diekman is inmiddels in gebruik genomen door Sportaal. Op 2 juli 2026 heeft de officiële opening plaatsgevonden. De werkzaamheden lopen nog door. De sloop van het oude zwembad Aquadrome, de inrichting van het terrein en de aanleg van een Solar Parking maken onderdeel uit van het resterende krediet.
- Huisvesting & Services vervanging en raamkrediet: Deze investeringen ondersteunen een goed functionerende werkomgeving voor medewerkers en bestuur. Het betreft onder meer werkplekken, vergaderfaciliteiten, communicatieapparatuur, vervoersmiddelen en inventaris. Daarnaast biedt het raamkrediet ruimte voor noodzakelijke vervangingen die vooraf niet waren voorzien.
- Vastgoedbedrijf raamkrediet: Dit jaarlijkse krediet maakt het mogelijk om aanpassingen aan gemeentelijk vastgoed door te voeren op verzoek van huurders. Hiermee kan flexibel worden ingespeeld op veranderende gebruiksbehoeften. De kosten worden verwerkt in de huurprijs volgens de kostprijsdekkende huursystematiek.
- Vastgoedbedrijf wettelijk en duurzaam: Deze investeringen zijn gericht op het laten voldoen van gemeentelijke gebouwen aan wettelijke eisen en duurzaamheidsdoelstellingen. Het gaat

bijvoorbeeld om maatregelen zoals asbestsanering en technische aanpassingen. Hiermee blijft het vastgoed veilig, toekomstbestendig en conform wet- en regelgeving.

- Vastgoedbedrijf duurzaamheid: Deze investering draagt bij aan de verduurzaming van de gemeentelijke vastgoedportefeuille. Hiermee worden energiebesparing en vermindering van CO2-uitstoot gerealiseerd.
- Onderwijshuisvesting: Deze investeringen vloeien voort uit het Integraal Huisvestingsplan (IHP) en dragen bij aan toekomstbestendige onderwijsvoorzieningen. Het betreft zowel vervangingsinvesteringen als verbeteringen en nieuwbouw van schoolgebouwen. Hiermee wordt gewerkt aan kwalitatief goede en duurzame onderwijshuisvesting voor de stad.
- ICT-meerjarenplan: Deze investeringen zijn gericht op het vervangen en moderniseren van de gemeentelijke ICT-infrastructuur. Het gaat onder meer om werkplekmiddelen, systemen, software-upgrades en de invoering van de nieuwe Dimpactomgeving. Hiermee blijft de digitale dienstverlening en bedrijfsvoering betrouwbaar en veilig.

Nieuwe Investeringen

Onderstaande tabel bevat de nieuwe investeringen die de gemeente wil gaan doen. In de kolom autorisatie is aangegeven voor welke investeringen met goedkeuring van de begroting ook autorisatie door de raad wordt verleend om voor die investeringen uitgaven te doen.

Nieuwe kredieten - Nog geen autorisatie door raad verleend (x 1.000 euro)				Verwachte uitgaven			
	Categorie investering	**Totaal krediet**	**Autorisatie krediet voor 2027**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Maatschappelijk nut							
Mobiliteitsplan/visie	Strategisch	61.464	nee	7.102	8.394	9.973	13.116
Totaal Stedelijke Ontwikkeling				**7.102**	**8.394**	**9.973**	**13.116**
Economisch nut							
Investeringsfondsen DCW	Vervanging	300 jaarlijks	ja	300	300	300	300
Maatschappelijk nut							
Reguliere vervanging openbare verlichting 2026	Vervanging +	2.500	ja	2.500			
Totaal Economie & Werk				**2.800**	**300**	**300**	**300**
Economisch nut							
Afval	Vervanging	150 jaarlijks	ja	150	150	150	150
Totaal Leefomgeving				**150**	**150**	**150**	**150**
Economisch nut							
Multifunctionele Sportaccommodaties	Vervanging +	14.191	nee	4.181	10.009		
Warenhuis	Strategisch	24.660	nee	13.460			
Huisvesting & services vervanging	Vervanging	390	ja	390	460	66	781
Huisvesting & services raamkrediet	Vervanging	100 jaarlijks	ja	100	100	100	100
Huisvesting & services wettelijk en duurzaam	Vervanging	450 jaarlijks	ja	1.000	1.000	1.000	1.000
Vastgoedbedrijf duurzaamheid	Vervanging +	8.700	ja	8.700	1.938	6.698	10.165
Nieuwbouw UDI	Vervanging +	1.000	ja	1.000			
Onderwijshuisvesting vervanging	Vervanging	400 jaarlijks	ja	400	400	400	400
Totaal Samenleven & Voorzieningen				**29.231**	**13.907**	**8.264**	**12.446**
Economisch nut							
ICT-meerjarenplan	Vervanging	11.784	ja	3.646	3.065	1.308	915

Totaal Dienstverlening, Bestuur & Organisatie				**3.646**	**3.065**	**1.308**	**915**
Totaal investeringen - economisch nut				**33.327**	**17.422**	**10.022**	**13.811**
Totaal investeringen - maatschappelijk nut				**9.602**	**8.394**	**9.973**	**13.116**

In deze Gemeentebegroting 2027-2030 wordt expliciet instemming gevraagd op een aantal, voornamelijk jaarlijks terugkerende, kredieten voor vervangingsinvesteringen voor de jaarschijf 2027. Er is dekking beschikbaar voor kapitaallasten in de begroting. Het gaat om:

- Investeringsfonds DCW: Met dit jaarlijkse krediet worden noodzakelijke vervangingsinvesteringen binnen het productiebedrijf Beschut Werken uitgevoerd. Hiermee blijven de bedrijfsvoering en de inzetbaarheid van productiemiddelen op peil. Voor de kapitaallasten is dekking beschikbaar binnen de begroting.
- Openbare verlichting: Voor actualisatie beleidsplan 2022-2025 is door de raad uitstel verleend, actualisatie is pas na 6 jaar vereist vanuit de geactualiseerde Financiële Verordening. Het beleidsplan wordt voor 2028-2034 opnieuw opgesteld. Dit wordt in 2027 aan de raad ter goedkeuring aangeboden. Dit krediet betreft vervangingsinvesteringen conform het vervangingsplan 2022-2031 (inclusief verledden) voor het jaar 2027. Daarnaast is hier opgenomen het in de zomernota 2025 vastgestelde deel voor 2026 inzake de investering benodigd voor dekkingsmaatregel 17. Slimme dynamische verlichting.
- Afval: Deze investering voorziet in de jaarlijkse vervanging van afvalcontainers binnen de gemeente.
- Huisvesting & Services vervanging en raamkrediet: Deze investeringen ondersteunen een goed functionerende werkomgeving voor medewerkers en bestuur. Het betreft onder meer werkplekinrichting, vergaderfaciliteiten, communicatieapparatuur, thuiswerkvoorzieningen, vervoersmiddelen en inventaris. Daarnaast biedt het raamkrediet ruimte voor noodzakelijke vervangingen die vooraf niet waren voorzien.
- Vastgoedbedrijf raamkrediet: Dit jaarlijkse krediet maakt het mogelijk om aanpassingen aan gemeentelijk vastgoed door te voeren op verzoek van huurders. Hiermee kan flexibel worden ingespeeld op veranderende gebruiksbehoeften. De kosten worden verwerkt in de huurprijs volgens de kostprijsdekkende huursystematiek.
- Vastgoedbedrijf wettelijk en duurzaam: Deze investering wordt ingezet voor werkzaamheden die nodig zijn om gemeentelijke gebouwen te laten voldoen aan wettelijke eisen en duurzaamheidsdoelstellingen. Het gaat bijvoorbeeld om asbestsanering en technische aanpassingen aan gebouwen. Hiermee blijft het vastgoed veilig, toekomstbestendig en conform wet- en regelgeving.
- Duurzaamheidsinvesteringen vastgoedbedrijf: Deze investering draagt bij aan de verduurzaming van de gemeentelijke vastgoedportefeuille. Hiermee wordt gewerkt aan verlaging van de energielasten en vermindering van de CO2-uitstoot. Het krediet voor 2027 is hoger dan de reguliere jaarschijf omdat de kredieten die nog openstaan per eind 2026 worden afgesloten. Het restant wordt dan toegevoegd aan dit nieuwe kredietbedrag.
- Nieuwbouw UDI: Het betreft een kleedkamercomplex. Uit toetsing blijkt dat het gebouw slechts minimaal voldoet aan de functionele eisen. De kleedkamer zijn ontworpen op de ondergrens van de normen en de ondersteunende ruimten, met name de wasruimte, zijn structureel

ondermaats. Hierdoor is renovatie functioneel sterk beperkt en is gekozen voor nieuwbouw. De investering wordt verrekend in de huurprijs.
- Onderwijshuisvesting: Dit jaarlijkse krediet wordt ingezet op vervangingsinvesteringen benodigd voor de onderwijsvoorzieningen.
- ICT-meerjarenplan: Deze investeringen zijn gericht op het vervangen en moderniseren van de gemeentelijke ICT-infrastructuur. Het betreft onder meer werkplekmiddelen, softwarevernieuwing, scanners, telefonie en de vervanging van applicaties. Hiermee blijft de digitale dienstverlening en bedrijfsvoering betrouwbaar, veilig en toekomstbestendig.

Toelichting op de overige investeringen waarvoor geen autorisatie voor krediet wordt gevraagd in deze begroting:

- Mobiliteitsvisie/-plan: Voor de concrete projecten wordt jaarlijks een afzonderlijk voorstel aan de raad voorgelegd, inclusief de benodigde kredietaanvraag.
- Multifunctionele Sportaccommodaties: Deze kredieten zijn voort de realisatie van de multifunctionele sportaccommodaties Scheurserve, Zuid en Oost. De investeringen draagt bij aan de sportclustering in de stad. De raad wordt in 2027 gevraagd om een krediet te verstrekken.
- Warenhuis: Op 27 oktober 2025 is door raad ingestemd met het voorbereidingskrediet voor de transformatie van het Warenhuis. Nog in 2026 wordt naar verwachting het raadsvoorstel voor de aankoop en verbouwing aan de raad voorgelegd.

5.10. Subsidieverstrekking

De gemeente zet subsidies in om maatschappelijke doelen te realiseren en initiatieven van inwoners, maatschappelijke organisaties en instellingen te ondersteunen. Subsidies vormen daarmee een belangrijk instrument voor de uitvoering van gemeentelijk beleid.

Voor de raad is het van belang inzicht te hebben in de omvang en ontwikkeling van de beschikbare subsidiebudgetten. Onderstaand overzicht laat zien welke middelen per begrotingsprogramma beschikbaar zijn voor subsidieverlening. Hiermee wordt zichtbaar welke financiële ruimte beschikbaar is.

Subsidieverstrekking per programma (x 1.000 euro)	Begroting 2026	Begroting 2027	Mutatie (%)
1. Stedelijke ontwikkeling	8.438	1.477	-82,50%
2. Economie & werk	24.495	25.053	2,28%
3. Leefomgeving	1.287	1.320	2,56%
4. Samenleven & voorzieningen	38.608	26.205	-32,13%
5. Rondkomen	3.010	3.193	6,08%
6. Jeugdzorg	4.086	4.230	3,52%
7. Maatschappelijke ondersteuning	73.469	75.189	2,34%
8. Openbare orde & veiligheid	733	505	-31,11%
9. Dienstverlening, bestuur & organisatie	-	-	-
Totaal	**154.126**	**137.172**	**-11,00%**

De gemeente verstrekt subsidies op basis van verschillende juridische grondslagen. Een groot deel van de subsidies wordt verstrekt op grond van specifieke subsidieverordeningen of subsidieregelingen. Daarnaast biedt de Algemene wet bestuursrecht de mogelijkheid om subsidies rechtstreeks op grond

van de begroting te verstrekken. In dat geval moet de subsidieontvanger en het maximaal beschikbare subsidiebedrag expliciet in de begroting worden opgenomen.

In de tabel hieronder zijn deze begrotingssubsidies opgenomen waarvoor de begroting de juridische grondslag vormt. In enkele gevallen is het vermelde bedrag een cumulatie van verschillende begrotingssubsidies aan dezelfde subsidieontvanger. Met het vaststellen van de begroting verleent de raad hiervoor de benodigde autorisatie. De opname van een subsidie in deze staat betekent niet dat automatisch recht bestaat op het genoemde bedrag. Subsidieverlening vindt pas plaats nadat is voldaan aan de daarvoor geldende voorwaarden, zoals het indienen van een aanvraag, begroting en activiteitenplan.

Om een volledig beeld te geven van de subsidieverlening publiceert de gemeente een openbaar subsidieregister. Vanaf 2027 wordt hierin periodiek inzicht gegeven in alle daadwerkelijk verleende subsidies, zowel de begrotingssubsidies als de subsidies die op grond van specifieke verordeningen en regelingen worden verstrekt. Daarmee ontstaat een actueel en volledig overzicht van subsidieontvangers en te verstrekken subsidiebedragen.

Te verstrekken begrotingsubsidie per organisatie (x 1.000 euro)	Begroting 2026	Begroting 2027	Mutatie (%)
Kinderboerderij Noord	130	134	3.08%
Erve ’t Wooldrik	76	79	3.95%
Sportaal	110	31	-78.81%
Stichting Ondernemersfonds	397	405	2.02%
BIZ Euregio	48	49	2.08%
Stichting Stawel	108	109	0.93%
Stichting Landschapsfonds Enschede	215	190	-11.63%
AKI ArtEZ Academie voor Art & Design	24	25	4.17%
Concordia Kunst & Cultuur	1.203	1.200	-0.25%
Enschedese Carnavalsraad	5	5	0.00%
Vereniging Koninginnedag “Dorp Lonneker”	1	1	0.00%
Kaliber Kunstenschool	2.155	2.220	3.02%
Openbare Bibliotheek Enschede	3.324	3.420	2.89%
Phion	90	92	2.22%
Sint Nicolaas Comité	7	7	0.00%
Jeugdtheater Sonnevanck	45	46	2.22%
Twentse Schouwburg nv	7.387	7.571	2.49%
Museumfabriek	1.815	1.866	2.81%
Stichting Herdenkingen gevallenen ZO Azië 41	3	3	0.00%
Tetem	434	447	3.00%
Step Enschede Promotie	1.783	1.785	0.11%

Cultuurcoach	98	101	3.06%
Rijks Museum Twente	84	86	2.38%
Metropool Poppodia van Twente	1.455	1.495	2.75%
GGD Twente	220	227	3.18%
Stichting Maatschappelijke Dienstverlening	12.465	12.889	3.40%
Stichting Fonds Bijzondere Noden	204	211	3.43%
Stichting Alifa	4.052	4.797	18.39%
Stichting Van Harte	34	35	2.94%
Stichting Leergeld Enschede	1.956	2.101	7.41%
Stichting Present Enschede	51	53	3.92%
Stichting Voedselbank Enschede	83	85	2.41%
Stichting Weekendschool Toppers op Zondag	44	45	2.27%
Stichting Kledingbank Enschede	171	177	3.51%
Stichting Vakantiefonds Twente	10	11	10.00%
Pension Vredenberg	9	10	11.11%
M-Pact	738	762	3.25%
Stichting 55+	30	30	0.00%
Vizier Oost	157	134	-14.65%
IVN Vereniging natuur en milieueducatie	2	2	0.00%
NIVON Enschede	5	5	0.00%
Protestants Christelijke Ouderen Bond	3	3	0.00%
Stichting Enschedese Speeltuinen Activiteiten	1.172	960	-18.09%
Slachtofferhulp Nederland Regio Twente	59	59	0.00%
Stichting Vluchtelingenwerk Enschede	98	40	-59.18%
HALT Twente	88	106	20.45%
MEEReizen	7	8	14.29%
Stichting Hospice en Leendert Vriel	14	14	0.00%
Vereniging Humanitas, District Oost	934	965	3.32%
Slamat Datang	4	4	0.00%
Nederlandse Hindoe Ouderenbond	3	3	0.00%
Aveleijn	30	31	3.33%
Vier het Leven	3	3	0.00%
Stichting Seniorenplatform Enschede	3	3	0.00%

Stichting Open Ouderenwerk Boekelo	3	3	0.00%
1 Twente	417	426	2.16%
William Schrikker Jeugdbescherming & Jeugdreclassering	78	150	92.31%
Incluzio (aanpak energiearmoede)	0	293	100.00%
Stichting Boerderij De Viermarken	0	53	100.00%
Buddy to Buddy	60	0	-100.00%
Avanti Wilskracht	132	186	40.91%
V.V. Rigtersbleek	198	205	3.54%
Victoria	198	205	3.54%
Stichting Jeugdbescherming Overijssel	78	150	92.31%
PPS Cromhoff	8.500	0	-100.00%
Totaal	**53.310**	**46.811**	**-12.19%**

5.11. Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken

Uw raad heeft de nieuwe nota doelmatig- en doeltreffendheid onderzoek vastgesteld in het voorjaar van 2025. In de verordening die daaruit voortvloeit is opgenomen dat we bij nieuw beleid standaard een evaluatie uitvoeren. Hier geven we uitvoering aan. Daarmee stappen we af van de traditionele 213 a onderzoeken. Bij de programmabegroting kunt u in de tabellen beleidsnota's die komend jaar naar de raad gaan terugvinden welke beleidsdocumenten geactualiseerd worden. In de jaarrekening rapporteren we binnen deze paragraaf de voortgang van aanbevelingen van rekenkameronderzoeken.

5.12 Duurzaamheid

Op 7 november 2022 nam de gemeenteraad de motie 'Duurzaamheid' aan. Deze roept het college op meer en betere informatie in de gemeentebegroting op te nemen over de lasten, baten en investeringen in duurzaamheid. Sinds 2023 wordt daarom een 'Uitvoeringsplan Groen en Duurzaam Enschede' opgesteld. En vanaf 2024 maakt het uitvoeringsplan onderdeel uit van de begroting. Met de nieuwe opzet van de gemeentebegroting kiezen we nu voor deze duurzaamheidsparagraaf. Deze paragraaf beschrijft waar we ons in 2027 op richten, welke maatregelen we daarvoor treffen, welke kosten daarmee gemoeid zijn en waaruit we die kosten betalen.

Binnen de strategische opgave Groen en duurzaam Enschede worden de volgende duurzaamheidsthema's onderscheiden:

I. Klimaatbestendige en gezonde leefomgeving;
II. Energietransitie;
III. Toekomstbestendig landelijk gebied.

I Klimaatbestendige en gezonde leefomgeving
We willen een veilige, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving voor mensen, dieren en planten. Enschede wordt stap voor stap klimaatrobuust ingericht. We passen de stad aan door natuurlijke systemen, zoals groenblauwe structuren, terug te brengen, waterberging toe te voegen en te zorgen voor een goed aangelegd en beheerd rioolstelsel. In gebieden waar risico's op wateroverlast groot zijn, werken we samen met inwoners gebiedsgericht aan oplossingen. We maken Enschede groener en

biodiverser: van het landelijk gebied, via robuuste groene structuren en onderling verbonden stadsparken tot een sterk vergroend centrum. Enschede als één groot groen park. Daarmee is Enschede ook een gezonde stad.

Bedragen (in 1.000 euro's)	Benodigd 2027	Klimaatmiddelen	Subsidies	Reguliere begroting
Planvorming en uitvoering groenblauwe projecten, waaronder versnellen aanpak wateroverlast in Pathmos – Stadsveld.	33.450	-	-	33.450
Investeringen vanuit het Groenambitieplan Enschede, zoals samen stevig inzetten op de vergroening van Enschede en het voorbereiden op de Europese natuurherstelverordening.	1.250	-	-	1.250
Investeren in biodiversiteit, door bijvoorbeeld het Soortenmanagementplan en het vergroten van de diversiteit van ons groen.	315	-	-	315
Beleidsinzet en ondersteuning, zoals op de groenblauwstructuurplannen en het opstellen van het groenblauw omgevingsprogramma.	135	-	-	135
Totaal	35.150	0	0	35.150

II De Energietransitie
Enschede heeft de ambitie om in 2050 klimaatneutraal te zijn. Als tussenstap werken we aan een CO2 -reductie van 54% in 2030 t.o.v. 1990. Hiervoor zijn energiebesparende maatregelen en het gebruik van hernieuwbare energie in Enschede nodig. Om dat mogelijk te maken, werken we aan een robuust, betrouwbaar en duurzaam energiesysteem waarin we lokale kansen voor duurzame energieopwekking en warmtetransitie zo veel mogelijk benutten. Zo verminderen we onze afhankelijkheid van het buitenland en zetten we stappen naar een schoon en betaalbaar energiesysteem op de lange termijn. En maken we de groene groei van onze stad mede mogelijk.

Naast de activiteiten die direct bijdragen aan de energietransitie, zijn ook maatregelen opgenomen die circulariteit bevorderen. Immers door het verminderen van grondstof- en energiegebruik dragen circulaire maatregelen eveneens bij aan de reductie van CO2-uitstoot en daarmee aan de klimaatdoelstellingen van de gemeente.

Uitvoering klimaatakkoord

(Bedragen in 1.000 euro's)	Benodigd 2027	Klimaatmiddelen	Subsidies	Reguliere begroting
Uitvoering Lokale aanpak isolatie. Daarmee helpen we inwoners hun woning te isoleren.	5.000	-	5.000	-
Via energieloket ondersteunen bewoners met energiebesparingsmaatregelen en het verkleinen van energiearmoede.	100	100	-	-
Ontwikkelen aanpak Energiearmoede met extra gemeentebrede en wijkgerichte ondersteuning aan bewoners.	750	-	750	-

Ondersteuning van VVE's bij het verduurzamen van hun wooncomplexen.	75	75	-	-
Woningverbetering en -verduurzaming van particuliere woningen in de drie focuswijken Hanenberglanden, Twekkelerveld en 't Lang.	11.930		11.390	540
Voorbereiding vaststelling warmteprogramma.	50	50	-	-
Opstellen en uitvoeren (wijk-) uitvoeringsplannen voor wijken ter voorbereiding om van het aardgas af te gaan.	1.500	1.500	-	-
Ondersteuning inwoners bij het aardgasvrij maken van hun woning in buurten waarvoor (voorlopig) geen (wijk-)uitvoeringsplan wordt gemaakt.	1.000	1.000	-	-
Voorbereiding oprichting Regionaal warmtebedrijf Twente.	200	200	-	-
Uitvoeren maatregelen en verplichtingen die samenhangen met invoering Wet collectieve warmte.	160	160	-	-
FutureBEEing: ontwikkeling van een innovatieve tool en werkwijze voor de verduurzaming van wijken.	75	38	38	-
Verduurzaming eigen vastgoed.	8.700	-	-	8.700
Verduurzaming en beter benutten bedrijventerreinen	300	300	-	-
Inzet Omgevingsdienst Twente bij naleving energiebesparingsplicht.	300	300	-	-
We versterken het fietsnetwerk, onder andere door het doortrekken van de F35 langs Eschmarkerveld en verder door Glanerbrug.	7.545	-	4.702	2.843
Uitbreiden laadinfrastructuur voor het elektrisch vervoer.	60	-	-	60
Uitvoeren van het Actieprogramma Netcongestie: sterker sturen, beter benutten en programmamanegement.	675	675	-	-
Toetsen en begeleiden van lopende projecten voor aanleg zonneparken.	50	50	-	-
Verkennen haalbaarheid aanleg nieuwe solar carports.	250	100	-	150
Voeren van regie op ondergrondse infrastructuur, waaronder faciliteren verzwaring van laagspanningsnetten.	300	-	-	300
Beleidsinzet en ondersteuning t.b.v. uitvoering van bovenstaande activiteiten	2.315	1.285	-	1.030
Totaal	41.335	5.833	21.880	13.623

Bevorderen circulaire economie

(Bedragen in 1.000 euro's)	Benodigd 2027	Klimaatmiddelen	Subsidies	Reguliere begroting
Circulair inkopen als vast onderdeel van onze werkwijze invoeren.	200	200	-	-
Hergebruik van materialen en grondstromen structureel onderdeel maken van onze werkwijze in de openbare ruimte.	200	200	-	-
Circulaire gebiedsontwikkeling structureel onderdeel maken van onze werkwijze.	200	200	-	-
We zetten biobased bouwen in voor toekomstbestendige gebiedsontwikkelingen	150	150	-	-
Circulair ondernemen	150	150	-	-
Beleidsinzet en ondersteuning t.b.v. uitvoering van bovenstaande activiteiten	150	150		
Totaal	1.050	1.050	0	0

Inzet klimaatmiddelen
Sinds 2023 ontvangen gemeenten klimaatmiddelen van het Rijk voor de uitvoering van het Klimaatakkoord. Voor 2027 bedraagt het beschikbare budget 5,8 miljoen euro. De voorgenomen klimaatmaatregelen vragen naar verwachting circa 6,9 miljoen euro, wat op papier leidt tot een tekort. In de praktijk lopen projecten echter regelmatig vertraging op, waardoor budgetten niet volledig worden benut. Daarom verwachten we in 2027 geen daadwerkelijke budgetoverschrijding bij de uitvoering van deze maatregelen.

III. Toekomstbestendig landelijk gebied
We streven naar een landelijk gebied waarin toekomstbestendige agrarische bedrijven en landgoederen, met mogelijkheden voor nieuwe functies, groenblauwe verbindingen tussen de Natura2000 gebieden, meer ruimte voor wateropvang, woningbouw en recreatie en toerisme elkaar versterken. In ons unieke landelijk gebied, dat rond 50 agrarische bedrijven (6000 ha) en ruim 200 landgoederen (3000 ha) rijk is, komen veel maatschappelijke opgaven samen. De agrarische sector staat onder druk, stikstof is een groot vraagstuk, er speelt ondermijnende criminaliteit en de kwaliteit van natuur en water, waaronder ons drinkwater, vragen aandacht. Tegelijk liggen er ook veel oplossingen voor zowel de vraagstukken in het landelijk gebied als die in het stedelijk gebied.

(Bedragen in 1.000 euro's)	Benodigd 2027	Klimaat-middelen	Subsidies	Reguliere begroting
Realiseren van een groenblauwstructuur kaart landelijk en stedelijk gebied	60	-	30	30
Opstellen van een Intergemeentelijk programma erftransformaties	50	-	50	-
Actualiseren van de Gids Buitenkans	20	-	-	20
Uitvoeren van de Gebiedsagenda Broekheurne	75	-	-	75
Advies Landgoederen	20	-	-	20

Beleidsinzet en ondersteuning t.b.v. uitvoering en acties o.a. planten 30.000 bomen.	365	-	-	365
Totaal	730	0	80	550

6. Financiële begroting

In de beleidsbegroting is beschreven wat de gemeente wil bereiken, welke activiteiten daarvoor worden uitgevoerd en wat dat mag kosten. In dit hoofdstuk wordt zichtbaar hoe deze plannen financieel zijn vertaald in de begroting.

De financiële begroting geeft inzicht in de baten en lasten van de gemeente, de financiële positie en de belangrijkste financiële uitgangspunten die aan de begroting ten grondslag liggen. Hiermee biedt dit hoofdstuk de financiële onderbouwing van de beleidskeuzes uit de programma's en paragrafen en ondersteunt het de raad bij de uitoefening van zijn budgetrecht.

Conform het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat dit hoofdstuk onder andere een overzicht van baten en lasten, de financiële positie van de gemeente en de bijbehorende toelichting.

6.1. Grondslagen

Begroten is aannames maken. Deze begroting is dan ook gebaseerd op een aantal uitgangspunten en ramingen. Deze grondslagen bepalen in belangrijke mate de hoogte van de inkomsten, uitgaven en het financiële meerjarenperspectief van de gemeente. Ontwikkelingen in bijvoorbeeld lonen, prijzen, rente en de algemene uitkering kunnen direct van invloed zijn op de financiële positie van de gemeente.

Voor de raad zijn deze uitgangspunten van belang omdat zij inzicht geven in de aannames waarop de begroting is gebaseerd. Afwijkingen van deze aannames kunnen in de komende jaren leiden tot financiële mee- of tegenvallers. Daarom worden de grondslagen jaarlijks geactualiseerd op basis van de meest recente economische verwachtingen, landelijke regelgeving en lokale ontwikkelingen.
Voor de begroting 2027-2030 zijn de volgende grondslagen en uitgangspunten gehanteerd:

Grondslagen voor begroting	Waarden
Lonen en sociale lasten	3,55 %
Prijzen	2,10 %
Algemene uitkering	Meicirculaire 2026
Onroerendezaakbelasting	3,5 %
Overige lokale heffingen: - Afvalstoffenheffing - Overige heffingen	Inflatiecorrectie & maximaal kostendekkend
Tarieven	Kostendekkend
Omslagrente	1,5%
Aantal inwoners	162.317
Aantal woningen (exclusief recreatie)	77.059

6.2. Overzicht baten en lasten

In onderstaande overzichten is de financiële begroting samengevat. Hierin wordt zichtbaar welke baten en lasten zijn geraamd voor de verschillende begrotingsprogramma's. Deze financiële overzichten volgen de landelijke BBV-voorschriften. Daardoor worden sommige kosten en baten, zoals overhead en algemene dekkingsmiddelen, afzonderlijk gepresenteerd. Hierdoor kunnen de bedragen afwijken van de financiële overzichten die eerder bij de programma's zijn opgenomen.

Baten en lasten - vergelijk vorig, lopend en begrotingsjaar

Overzicht baten en lasten (x 1.000 euro)	Baten			Lasten			Saldo		
Programma	**JR. 2025**	**BEG. 2026**	**BEG. 2027**	**JR. 2025**	**BEG. 2026**	**BEG. 2027**	**JR. 2025**	**BEG. 2026**	**BEG. 2027**
4.1 Stedelijke ontwikkeling	59.846	88.539	62.782	92.148	125.671	103.922	32.302	37.132	41.141
4.2 Economie & werk	19.219	16.059	11.921	77.340	74.436	71.612	58.120	58.377	59.691
4.3 Leefomgeving	66.792	56.595	63.009	85.282	82.995	89.740	18.490	26.400	26.731
4.4 Samenleven & voorzieningen	54.983	63.183	59.363	156.923	183.390	180.899	101.939	120.207	121.536
4.5 Rondkomen	118.517	118.810	118.729	147.087	152.465	149.329	28.570	33.656	30.600
4.6 Jeugdzorg	5.744	2.496	2.496	118.084	107.339	112.719	112.340	104.844	110.223
4.7 Maatschappelijke ondersteuning	6.324	6.343	6.469	128.703	140.501	140.613	122.379	134.158	134.144
4.8 Openbare orde & veiligheid	8.123	10.018	9.107	29.216	31.376	32.165	21.093	21.358	23.059
4.9 Dienstverlening, bestuur & organisatie	4.973	4.850	4.876	25.051	19.674	20.915	20.078	14.824	16.039
Subtotaal	**344.520**	**366.892**	**338.751**	**859.833**	**917.848**	**901.915**	**515.313**	**550.956**	**563.164**
Algemene dekkingsmiddelen	619.950	619.664	643.712	10.940	11.466	10.180	-609.010	-608.198	-633.531
Overhead	21.146	21.599	20.946	95.762	100.254	103.477	74.615	78.655	82.531
Heffing VPB	0	0	0	320	395	251	320	395	251
Onvoorzien	1.304	0	0	-9.501	-8.094	-8.257	-10.805	-8.094	-8.257
Subtotaal	**642.400**	**641.263**	**664.657**	**97.521**	**104.021**	**105.652**	**-544.879**	**-537.242**	**-559.006**
Saldo baten en lasten	**986.920**	**1.008.155**	**1.003.408**	**957.354**	**1.021.869**	**1.007.566**	**-29.566**	**13.714**	**4.158**
4.1 Stedelijke ontwikkeling	827	6.790	1.003	14.089	14.970	14.425	13.262	8.180	13.422
4.2 Economie & werk	7.428	2.184	763	9.298	1.868	945	1.870	-316	182
4.3 Leefomgeving	126	1.241	377	1.371	7	6	1.245	-1.234	-371
4.4 Samenleven & voorzieningen	5.252	10.892	5.081	4.949	2.131	2.111	-303	-8.762	-2.971
4.5 Rondkomen	4.148	1.157	500	686	311	1	-3.462	-846	-499
4.6 Jeugdzorg	305	333	0	9.163	0	0	8.858	-333	0
4.7 Maatschappelijke ondersteuning	16.999	3.015	2.559	16.333	0	0	-666	-3.015	-2.559
4.8 Openbare orde & veiligheid	126	164	174	0	796	0	-126	632	-174
4.9 Dienstverlening, bestuur & organisatie	19.170	28.158	34.695	28.057	20.136	23.506	8.887	-8.022	-11.189
Saldo mutatie reserves	**54.381**	**53.933**	**45.152**	**83.947**	**40.219**	**40.994**	**29.566**	**-13.714**	**-4.158**
Resultaat	**1.041.301**	**1.062.088**	**1.048.560**	**1.041.301**	**1.062.088**	**1.048.560**	**0**	**0**	**0**

Baten en lasten – meerjarenbegroting

Overzicht baten en lasten (x 1.000 euro)	Baten			Lasten			Saldo		
Programma	**BEG. 2028**	**BEG. 2029**	**BEG. 2030**	**BEG. 2028**	**BEG. 2029**	**BEG. 2030**	**BEG. 2028**	**BEG. 2029**	**BEG. 2030**
4.1 Stedelijke ontwikkeling	47.402	41.493	37.545	88.130	84.358	80.636	40.728	42.865	43.091
4.2 Economie & werk	12.904	11.803	11.256	69.340	67.109	65.583	56.436	55.307	54.326
4.3 Leefomgeving	62.949	61.500	62.344	83.325	81.687	82.479	20.376	20.187	20.135
4.4 Samenleven & voorzieningen	57.752	58.331	55.539	178.557	177.794	175.486	120.805	119.463	119.947
4.5 Rondkomen	118.618	118.487	118.374	149.126	149.119	149.117	30.508	30.632	30.743
4.6 Jeugdzorg	610	0	0	103.476	102.870	102.870	102.866	102.870	102.870
4.7 Maatschappelijke ondersteuning	6.466	6.466	6.466	135.591	126.175	126.928	129.125	119.708	120.462
4.8 Openbare orde & veiligheid	9.107	9.107	7.340	31.825	31.825	30.058	22.719	22.719	22.719
4.9 Dienstverlening, bestuur & organisatie	4.721	3.432	3.432	20.735	19.446	19.446	16.014	16.014	16.014
Subtotaal	**320.528**	**310.619**	**302.297**	**860.104**	**840.382**	**832.602**	**539.577**	**529.763**	**530.305**
Algemene dekkingsmiddelen	642.863	649.317	670.751	9.677	9.389	9.121	-633.186	-639.928	-661.631
Overhead	20.069	19.771	19.566	98.839	96.676	96.611	78.770	76.906	77.045
Heffing VPB	0	0	0	251	251	251	251	251	251
Onvoorzien	0	0	0	11.769	30.002	48.214	11.769	30.002	48.214
Subtotaal	**662.932**	**669.088**	**690.318**	**120.537**	**136.319**	**154.197**	**-542.395**	**-532.769**	**-536.121**
Saldo baten en lasten	**983.460**	**979.707**	**992.614**	**980.642**	**976.701**	**986.799**	**-2.818**	**-3.006**	**-5.816**
4.1 Stedelijke ontwikkeling	969	2.060	2.274	14.012	12.967	13.145	13.043	10.907	10.871
4.2 Economie & werk	813	882	882	1.548	872	899	736	-10	17
4.3 Leefomgeving	175	44	43	6	0	0	-169	-44	-43
4.4 Samenleven & voorzieningen	5.372	4.114	4.673	1.483	1.401	1.402	-3.889	-2.713	-3.270
4.5 Rondkomen	244	244	244	1	1	1	-244	-244	-244
4.6 Jeugdzorg	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.7 Maatschappelijke ondersteuning	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.8 Openbare orde & veiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.9 Dienstverlening, bestuur & organisatie	25.081	20.043	21.733	18.421	15.153	20.218	-6.660	-4.891	-1.515
Saldo mutatie reserves	**32.653**	**27.388**	**29.849**	**35.471**	**30.394**	**35.665**	**2.818**	**3.006**	**5.816**
Resultaat	**1.016.113**	**1.007.095**	**1.022.464**	**1.016.113**	**1.007.095**	**1.022.464**	**0**	**0**	**0**

Algemene dekkingsmiddelen
In bovenstaande tabellen zijn de algemene dekkingsmiddelen benoemd. Dat zijn de vrij besteedbare inkomstenbronnen van de gemeente. Het grootste deel hiervan bestaat uit de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Daarnaast ontvangt de gemeente inkomsten uit lokale belastingen, dividenduitkeringen en de financieringsfunctie. Hieronder zijn de details daarvoor weergegeven.

Algemene dekkingsmiddelen	Baten			Lasten			Saldo		
Programma (x 1.000 euro)	**JR 2025**	**BEG 2026**	**BEG 2027**	**JR 2025**	**BEG 2026**	**BEG 2027**	**JR 2025**	**BEG 2026**	**BEG 2027**
OZB	64.082	64.354	70.914	0	0	0	-64.082	-64.354	-70.914
Hondenbelasting	894	910	945	0	0	0	-894	-910	-945
Precariorechten	422	450	466	0	0	0	-422	-450	-466
Reclamebelasting	166	392	392	0	0	0	-166	-392	-392
Vermakelijkheden retributie	0	0	100	0	0	0	0	0	-100
Belastingopbrengsten - Totaal	**65.563**	**66.106**	**72.817**	**0**	**0**	**0**	**-65.563**	**-66.106**	**-72.817**
Algemene uitkeringen	539.441	540.329	556.983	0	0	0	-539.441	-540.329	-556.983
Dividend	3.480	2.737	2.737	0	0	0	-3.480	-2.737	-2.737
Saldo financieringsfunctie	11.465	10.492	11.175	10.940	11.466	10.180	-526	974	-994
Overige dekkingsmiddelen - Totaal	**554.387**	**553.558**	**570.895**	**10.940**	**11.466**	**10.180**	**-543.447**	**-542.092**	**-560.714**
Geheel - Totaal	**619.950**	**619.664**	**643.712**	**10.940**	**11.466**	**10.180**	**-609.010**	**-608.198**	**-633.531**

Overhead
In bovenstaande tabellen is overhead benoemd. Conform de voorschriften van het Besluit begroting en verantwoording (BBV) worden de kosten van overhead afzonderlijk inzichtelijk gemaakt. Hierdoor ontstaat een transparant beeld van de kosten van de ondersteuning en sturing van de gemeentelijke organisatie, los van de kosten die direct samenhangen met de uitvoering van gemeentelijke taken.

Voor de raad biedt dit inzicht in de omvang en ontwikkeling van de bedrijfsvoeringskosten van de gemeente. Hierdoor wordt zichtbaar welk deel van de beschikbare middelen wordt ingezet voor de ondersteuning van medewerkers in het primaire proces. Onder overhead vallen onder meer de kosten van management, bedrijfsvoering, huisvesting, financiën, ICT, personeelszaken, juridische ondersteuning en overige organisatiebrede ondersteuning. In onderstaande tabel is het overzicht van de overheadkosten opgenomen. Daarbij is zowel een uitsplitsing naar programma's als naar de volgende kostensoorten zichtbaar.

- Personeelskosten hebben betrekking op de medewerkers die zich bezighouden met de sturing en ondersteuning van de organisatie, zoals management, bedrijfsvoering, financiën, HR, juridische zaken en ICT.
- Kapitaallasten bestaan uit afschrijvings- en rentelasten van investeringen die voor de bedrijfsvoering zijn gedaan, bijvoorbeeld in huisvesting, ICT-systemen en werkplekken.
- Materiële uitgaven omvatten overige uitgaven voor de bedrijfsvoering, zoals bijvoorbeeld huur en exploitatie van gebouwen, softwarelicenties of facilitaire dienstverlening.

Overhead (x 1.000 euro)	Baten			Lasten			Saldo		
Programma	**JR. 2025**	**BEG. 2026**	**BEG. 2027**	**JR. 2025**	**BEG. 2026**	**BEG. 2027**	**JR. 2025**	**BEG. 2026**	**BEG. 2027**
4.1 Stedelijke ontwikkeling									
4.2 Economie & werk									
4.3 Leefomgeving									
4.4 Samenleven & voorzieningen									
4.5 Rondkomen									
4.6 Jeugdzorg									
4.7 Maatschappelijke ondersteuning									
4.8 Openbare orde & veiligheid									
4.9 Dienstverlening, bestuur & organisatie	21.146	21.599	20.946	95.762	100.254	103.477	74.615	78.655	82.531
Totaal	**21.146**	**21.599**	**20.946**	**95.762**	**100.254**	**103.477**	**74.615**	**78.655**	**82.531**
Kapitaallasten	0	0	0	2.071	2.276	1.988	2.071	2.276	1.988
Materiële kosten	0	0	0	30.708	30.435	32.333	30.708	30.435	32.333
Overige	21.146	21.599	20.946	62.982	67.543	69.156	41.836	45.944	48.210

6.3. Incidentele baten en lasten

Voor een gezonde financiële positie is het van belang dat structurele uitgaven zoveel mogelijk worden gedekt door structurele inkomsten. Daarom wordt hieronder inzicht gegeven in het structurele begrotingssaldo. Dit saldo laat zien in hoeverre de gemeente haar reguliere taken en ambities duurzaam kan financieren.

Structureel saldo (x 1.000 euro)	2027	2028	2029	2030
Saldo baten en lasten	-4.158	2.818	3.006	5.816
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-8.373	-11.234	-9.891	-9.397
Begrotingssaldo na bestemming	**-12.531**	**-8.415**	**-6.885**	**-3.581**
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	15.289	12.704	9.469	10.333
Structureel begrotingssaldo	**2.758**	**4.288**	**2.584**	**6.752**

Onderstaande overzicht toont voor de post “incidentele baten en lasten (saldo)” de verdieping naar programmaniveau. Het gaat hier om posten in de begroting die een tijdelijk of eenmalig karakter hebben. Denk aan tijdelijke rijksbijdragen, projectsubsidies, verkoopbaten, incidentele investeringsbijdragen of eenmalige uitvoeringskosten.

Incidentele baten en lasten	2027		2028		2029		2030	
Programma (x 1.000 euro)	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten
1. Stedelijke ontwikkeling	11.272	12.979	4.912	5.046	2.740	2.740	1.555	1.555
2. Economie & werk	433	433	303	303	243	243		
3. Leefomgeving	3.787	4.064	2.746	2.746	147	147		
4. Samenleven & voorzieningen	5.423	7.439	2.706	3.514	3.126	3.126		
5. Rondkomen		160						
6. Jeugdzorg								
7. Maatschappelijke ondersteuning		600						
8. Openbare orde & veiligheid								
9. Dienstverlening, bestuur & organisatie		3.735		1.425				
Totaal incidentele baten en lasten	**20.915**	**29.410**	**10.667**	**13.034**	**6.256**	**6.256**	**1.555**	**1.555**
Incidentele reservemutaties	24.572	30.559	15.756	26.202	11.578	20.738	15.570	25.707
Totaal inclusief reservemutaties	**45.469**	**60.757**	**26.147**	**38.851**	**17.224**	**26.693**	**16.378**	**26.711**
	15.289		**12.704**		**9.469**		**10.333**	

Hieronder is ook het overzicht van alle posten opgenomen die als incidenteel zijn aangemerkt. Deze worden onder de tabel nader toegelicht.

Incidentele baten en lasten		2027		2028		2029		2030	
Prog.	Omschrijving	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten
1	1. Omgevingswet - Voldoen aan wettelijke taken en basis op orde krijgen		539						
1	2. SPUK Energiearmoede	726	726						

1	3. SPUK Lokale aanpak isolatie	3.969	3.969						
1	4. SPUK Volkshuisvestingsfonds Hanenberglanden	3.566	3.566	1.901	1.901	1.185	1.185		
1	5. SPUK Volkshuisvestingsfonds Twekkelerveld	3.011	3.011	3.011	3.011	1.555	1.555	1.555	1.555
2	6. Binnenstad Investeringszone	243	243	243	243	243	243		
2	7. Next Tech Twente	190	190	60	60				
1	8. Afboeking strategische grondaankopen Grondbedrijf		1.168		134				
3	9. Onderhoud Enschede		150						
3	10. Wijkgerichte aanpak tegen bijplaatsingen en illegale afvaldump		277						
3	11. SPUK Bodem	3.787	3.787	2.746	2.746	147	147		
4	12. Cultuurnota		1.260		560				
4	13. Inpassen evenementenkader		80						
4	14. Onderzoek Joodse cultuurhistorie NIOD		80						
4	15. Tijdelijke units SVV91		70		101				
4	16. Sportclustering Glanerbrug		526		147				
4	17. SPUK middelen AZWA akkoord	2.247	2.247	2.706	2.706	3.126	3.126		
4	18. SPUK transformatiemiddelen IZA & AZWA	3.176	3.176						
5	19. Toeslagenaffaire		160						
7	20. Projecten Vrouwenopvang		600						
9	21. Zaakgericht werken op orde		1.000		500				
9	22. Wet Open Overheid		150		385				
9	23. Wetgevingsprojecten		280						
9	24. Informatie Investeringsplan		155						

9	25. Modernisering Bedrijfsvoering applicaties		2.150		540				
	Totaal	**20.915**	**29.410**	**10.667**	**13.034**	**6.256**	**6.256**	**1.555**	**1.555**

Toelichting

1. Omgevingswet - Voldoen aan wettelijke taken en basis op orde krijgen
Doordat systemen sinds de invoering van de Omgevingswet niet goed werken en onvoldoende op elkaar aansluiten, gaat veel tijd verloren aan het handmatig ophalen en verwerken van informatie. Hierdoor kunnen toezichthouders niet efficiënt werken en komen wettelijke taken onder druk te staan. Daarnaast is tijdelijke extra inzet nodig in 2027 voor het verbeteren van de systemen in samenwerking met leveranciers en IT. De hiermee gemoeide kosten hebben een incidenteel karakter, omdat deze voortkomen uit de implementatie van de Omgevingswet en de huidige systeemproblemen. Het betreft daarmee frictie- en implementatiekosten die noodzakelijk zijn om de basis op orde te krijgen. Zodra de systemen naar behoren functioneren en de werkprocessen zijn gestabiliseerd, vervalt de noodzaak voor deze extra inzet en inhuur in 2027.
2. SPUK Aanpak Energiearmoede
Het Rijk heeft de gemeente Enschede een Specifieke Uitkering toegekend voor de aanpak van energiearmoede. De uitkering is verstrekt onder de voorwaarde dat deze middelen worden besteed aan ondersteuning van huishoudens (huurders en eigenaar bewoners) met een laag besteedbaar inkomen die te maken hebben met hoge energielasten. Dit als gevolg van gestegen energieprijzen in combinatie met de lagere energetische kwaliteit van de woningen. Deze regeling loopt tot eind 2029.

3. SPUK Lokale aanpak isolatie
In het kader van het Nationaal isolatieprogramma hebben we vanuit het Rijk een specifieke uitkering ontvangen voor het opzetten van een lokale aanpak isolatie, gericht op woningeigenaren die ondersteuning nodig hebben bij het verduurzamen van hun slecht geïsoleerde woning. Deze regeling loopt tot eind 2030.

4. Subsidie VHF Hanenberglanden
Dit betreft het project Volkshuisvestingsfonds Hanenberglanden. De middelen van het Volkshuisvestingsfonds zijn primair bestemd voor de verbetering van de woningen van de particuliere eigenaar die onvoldoende in staat is om zelf te investeren. Daarnaast komt een deel van de middelen ten goede aan het proces voor de kwaliteitsverbetering van de openbare ruimte en extra inzet op participatie en communicatie. De activiteiten opgenomen in het Volkshuisvestingsfonds maken onderdeel uit van de integrale wijkaanpak Hanenberglanden. Het betreft een regeling dat uiterlijk eind 2033 afgerond dient te worden.

5. Subsidie VHF Twekkelerveld
Dit betreft het project Volkshuisvestingsfonds Twekkelerveld. De middelen van het Volkshuisvestingsfonds zijn primair bestemd voor de verbetering van de woningen van de particuliere eigenaar die onvoldoende in staat is om zelf te investeren. De activiteiten opgenomen in het Volkshuisvestingsfonds maken onderdeel uit van de integrale wijkaanpak Twekkelerveld. Het betreft een regeling dat uiterlijk eind 2034 afgerond dient te worden.

6. Binnenstad investeringszone
Dit betreft een tijdelijke regeling die afloopt in 2029 waarbij een extra heffing voor ondernemers in de binnenstad wordt ingezet voor extra ontwikkelingen in de binnenstad via de stichting Vastgoedeigenaren Binnenstad Enschede. De heffing vervalt na 2029.

7. Next Tech Twente
Dit betreft een tijdelijk project voor de ontwikkeling van Topwerklocaties in Twente waarin Enschede participeert samen met Twenteboard, Almelo, Hengelo en partijen uit onderwijs en bedrijfsleven.

8. Afboeking strategische grondaankopen Grondbedrijf
Bij de aankoop van strategische grond wordt de aankoopprijs en dus boekwaarde afgewaardeerd tot de lagere marktwaarde. Dat aankopen en afboeken vindt incidenteel plaats als zich een kans voordoet. De afboeking tot lagere marktwaarde betreffen dan incidentele lasten.

9. Onderhoud Enschede
In het kader van de verdere professionalisering van de samenwerking tussen Onderhoud Enschede en de gemeente Enschede worden verbetermaatregelen doorgevoerd op het gebied van governance, processen en sturing. De implementatie hiervan vraagt op korte termijn om tijdelijke niet structurele inzet en expertise, wat leidt tot incidenteel lasten.

10. Wijkgerichte aanpak tegen bijplaatsingen en illegale afvaldump
Dit is een driejarig project om verrommeling te voorkomen. We leveren in 2025, 2026 en 2027 extra inspanningen om dumping en bijplaatsingen bij containers te verlagen. Tot deze tijdelijke wijkgerichte aanpak is in 2025 besloten naar aanleiding van gedragsonderzoek.

11. SPUK Bodem
Voor taken op het gebied van bodemsanering zijn er incidentele middelen ontvangen van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

12. Cultuurnota
Dit betreft een tijdelijke extra middelen impuls vanuit de vastgestelde cultuurnota bedoeld voor het culturele middenkader in Enschede waarmee extra activiteiten door instellingen uit het culturele middenveld worden uitgevoerd die afwijken van het reguliere culturele aanbod. Dit extra aanbod komt na 2028 te vervallen.

13. Inpassen evenementenkalender
In verband met de implementatie van het nieuwe evenementenbeleid moeten er aanpassingen worden gemaakt in voorschriften en regelgeving voor een overgangsperiode totdat de formele wetgeving hiervoor van kracht is. Voor deze overgangsperiode worden eenmalige kosten gemaakt.

14. Onderzoek Joodse Cultuur Historie
Dit betreft eenmalige middelen die worden ingezet voor een eenmalig onderzoek door het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD) naar de gemeente Enschede in de context van bezetting, bevrijding en nasleep.

15. Tijdelijke units SVV91
In 2025 heeft de raad besloten om middelen beschikbaar te stellen voor de jaren 2025 en 2026 voor de aanschaf van tijdelijke units voor SVV op sportpark Wesselerbrink Zuid. Dit was noodzakelijk om het Horstmanpark vrij te spelen. De tijdelijke units zijn noodzakelijk tot de oplevering van de nieuwe accommodatie. Voor de jaren 2027 en 2028 zijn aanvullende middelen beschikbaar gesteld.

16. Sportclustering Glanerbrug

Dit betreft incidentele lasten (periode 2026-2028)ten behoeve van het beschikbaar stellen van een subsidie aan ESC Glanerbrug voor het slopen van opstallen, de nieuwbouw van een kantinegebouw en de aanleg van een kunstgrasveld. En het beschikbaar stellen van een verhuisvergoeding aan ESC Glanerbrug voor het verhuizen van 2 verenigingen. Dekking van deze middelen volgt uit de reserve Strategische Investeringsagenda.

17. SPUK middelen AZWA akkoord
Dit betreft door het Rijk incidenteel beschikbaar gestelde middelen voor de jaren 2027 tot en met 2029.
Het betreft een specifieke uitkering aan elke gemeente voor activiteiten in het kader van de ambities zoals gesteld in het AZWA (Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord)

18. SPUK transformatiemiddelen IZA & AZWA
Dit betreft door het Rijk incidenteel beschikbaar gestelde middelen voor de jaren 2026 en 2027.
Het betreft een specifieke uitkering transformatiemiddelen IZA & AZWA 2024-2028 (Integraal Zorgakkoord en Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord) van het Rijk. De uitkering is bedoeld voor de uitvoering van activiteiten die onderdeel uitmaken van het door de zorgverzekeraars goedgekeurde transformatieplan en de bijbehorende begroting. Met het transformatieplan werken wij aan doelen uit het Integraal Zorgakkoord.

19. Toeslagenaffaire:
Betreft de tijdelijke inzet van medewerkers voor het begeleiden van ouders die slachtoffer zijn geworden van de Toeslagenaffaire via dekking vanuit de reserve Toeslagenaffaire.

20. Projecten Vrouwenopvang
Op het terrein van de Vrouwenopvang worden drie tijdelijke projecten uitgevoerd te weten: Ontwikkelen van het toekomstscenario voor kind en gezin, Ontwikkelen van regiovisie en Lokale initiatieven. Hier zijn incidentele middelen voor gereserveerd maar deze zijn nog niet uitgevoerd. Uitvoering vindt plaats in 2027. Na afloop hiervan wordt duidelijk of en hoe deze projecten worden geborgd in de reguliere werkwijze binnen Vrouwenopvang.

21. Zaakgericht werken op orde
De activiteiten ten behoeve van het inrichten en implementeren van zaakgericht werken vinden plaats in 2027 en 2028. Daarnaast richten we een lijnorganisatie in op informatiebeheer en werken we de achterstanden in de archivering weg.

22. Wet Open Overheid
In 2027 en 2028 vinden de activiteiten plaats ten behoeve van de implementatie van de wet Open Overheid.

23. Wetgevingsprojecten
In 2027 en 2028 uitvoeren van wetgevingsprojecten met een informatiecomponent, zoals onder andere de Wet Digitale Overheid (WDO), Single Digital Gateway (SDG), Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (WEMBV), Kunstmatige Intelligentie (AI) en de cyberbeveiligingswet (NIS2). Deze projecten hebben een tijdelijk karakter, waarvoor na 2028 geen kosten worden gemaakt.

24. Informatie Investeringsplan
Incidenteel zijn middelen beschikbaar gesteld als cofinanciering voor informatie-investeringsprojecten. Voorbeelden van projecten waarvoor in 2027 cofinanciering

beschikbaar is vanuit het Informatie Investeringsplan zijn BASE en de koppeling van systemen die projectmatig worden opgepakt.

25. Modernisering Bedrijfsvoering applicaties
Het huidige HR en salarissysteem worden vervangen. Het systeem in verouderd en instabiel. Daarnaast is het oude systeem onrechtmatig ingekocht. Door het opnieuw aan te besteden, wordt dit gecorrigeerd en is de verwachting dat er efficiëncy-voordelen behaald kunnen worden. De aanbesteding voor de vervanging van het HR systeem wordt opgestart in 2026, de afronding ervan en implementatie staat gepland voor 2027. Daarna wordt het inkoopsysteem vervangen door een nieuwe oplossing die bijdraagt aan een betere ondersteuning van het inkoopproces en faciliteert bij de implementatie van de gemeentebrede inkoop.

Structurele stortingen en onttrekkingen
Vanuit BBV zijn we verplicht om ook te laten zien welke structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves worden gedaan. Onderstaand is dit overzicht opgenomen.

Structurele toevoegingen en onttrekkingen bestemmingsreserves	2027		2028		2029		2030	
(x 1.000 Euro(	+	-	+	-	+	-	+	-
FB - Werkplekinrichting	605	814	605	872	605	749	605	749
Onderwijshuisvesting	6.334	3.661	6.919	3.661	7.226	3.661	7.777	3.661
Reserve kapitaallasten	1	0	-24	0	-24	0	-24	0
Reserve kapitaallasten SDB	0	45	0	45	0	44	0	43
Reserve kapitaallasten havens	6	0	6	0	0	0	0	0
Vastgoed	950	2.574	572	2.987	574	3.155	575	4.318
Vervanging ICT	1.751	974	1.576	1.192	1.576	1.926	1.576	2.674
Geheel - totaal	**9.647**	**8.068**	**9.655**	**8.758**	**9.956**	**9.535**	**10.508**	**11.446**
Saldo structurele reservemutaties	**1579**		**897**		**421**		**-938**	

6.4. Overzicht taakvelden

Het BBV schrijft voor dat gemeenten hun baten en lasten presenteren volgens een landelijke indeling in taakvelden. Deze indeling maakt het mogelijk om financiële informatie tussen gemeenten onderling te vergelijken en geeft inzicht in de lasten en baten van afzonderlijke gemeentelijke taken.

Taakvelden	2027			Programma
(x 1.000 euro)	Baten	Lasten	Saldo	
0.1 Bestuur	92	8.942	8.851	9. Dienstverlening, bestuur & organisatie
0.2 Burgerzaken	4.784	9.788	5.004	9. Dienstverlening, bestuur & organisatie
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	13.255	16.483	3.227	4. Samenleven & voorzieningen
0.4 Overhead	20.946	103.477	82.531	9. Dienstverlening, bestuur & organisatie

0.5 Treasury	13.912	10.180	-3.731	9. Dienstverlening, bestuur & organisatie
0.61 OZB woningen	31.736	2.014	-29.721	9. Dienstverlening, bestuur & organisatie
0.62 OZB- niet woningen	39.179	0	-39.179	9. Dienstverlening, bestuur & organisatie
0.63 Parkeerbelasting	5.104	0	-5.104	1. Stedelijke ontwikkeling
0.64 Belastingen Overig	1.903	170	-1.733	9. Dienstverlening, bestuur & organisatie
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	556.983	0	-556.983	9. Dienstverlening, bestuur & organisatie
0.8 Overige baten en lasten	0	-8.257	-8.257	9. Dienstverlening, bestuur & organisatie
0.9 Vennootschapsbelasting [VpB]	0	251	251	1. Stedelijke ontwikkeling
0. Bestuur en ondersteuning	**687.893**	**143.049**	**-544.844**	
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	0	17.431	17.431	8. Openbare orde & veiligheid
1.2 Openbare orde en Veiligheid	9.107	14.734	5.628	8. Openbare orde & veiligheid
1. Veiligheid	**9.107**	**32.165**	**23.059**	
2.1 Verkeer en vervoer	2.062	25.525	23.463	1. Stedelijke ontwikkeling
2.2 Parkeren	11.698	13.476	1.778	1. Stedelijke ontwikkeling
2.4 Economische Havens en waterwegen	41	333	292	3. Leefomgeving
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	**13.802**	**39.334**	**25.533**	
3.1 Economische ontwikkeling	0	4.672	4.673	2. Economie & werk
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	5	1.051	1.046	2. Economie & werk
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	482	3.149	2.667	2. Economie & werk
3.4 Economische promotie	1.037	1.891	854	2. Economie & werk
3. Economische zaken	**1.524**	**10.763**	**9.239**	
4.2 Onderwijshuisvesting	922	11.330	10.408	4. Samenleven & voorzieningen
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	15.709	25.729	10.020	4. Samenleven & voorzieningen
4. Onderwijs	**16.631**	**37.059**	**20.428**	
5.1 Sportbeleid en activering	1	2.396	2.396	4. Samenleven & voorzieningen
5.2 Sportaccommodaties	0	10.513	10.513	4. Samenleven & voorzieningen
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticip	4.443	22.879	18.436	4. Samenleven & voorzieningen
5.4 Musea	0	2.692	2.692	4. Samenleven & voorzieningen
5.5 Cultureel erfgoed	0	267	267	4. Samenleven & voorzieningen
5.6 Media	0	3.846	3.846	4. Samenleven & voorzieningen
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	640	20.717	20.077	3. Leefomgeving
5. Sport, cultuur en recreatie	**5.083**	**63.310**	**58.227**	
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	19.610	40.418	20.808	4. Samenleven & voorzieningen
6.21 Toegang en eerstelijnsvrz WMO	0	5.049	5.049	4. Samenleven & voorzieningen
6.22 Toegang en eerstelijnsvrz Jeugd	0	6.852	6.852	4. Samenleven & voorzieningen
6.23 Toegang en eerstelijnsvrz Integraal	0	14.854	14.854	4. Samenleven & voorzieningen
6.3 Inkomensregelingen	118.729	149.329	30.600	5. Rondkomen
6.4 WSW en beschut werk	9.799	37.237	27.438	2. Economie & werk
6.5 Arbeidsparticipatie	597	23.613	23.015	2. Economie & werk
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	2.113	10.345	8.232	7. Maatschappelijke ondersteuning

6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	0	27.877	27.877	7. Maatschappelijke ondersteuning
6.712 Begeleiding (WMO)	0	28.775	28.775	7. Maatschappelijke ondersteuning
6.713 Dagebesteding (WMO)	0	9.235	9.235	7. Maatschappelijke ondersteuning
6.714 Overig maatwerkarrangementen (WMO)	0	-2.958	-2.958	7. Maatschappelijke ondersteuning
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	0	0	6. Jeugdzorg
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	0	6. Jeugdzorg
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	610	16.991	16.381	6. Jeugdzorg
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	0	35.902	35.902	6. Jeugdzorg
6.753 Jeugdhulp ambutant landelijk	0	40	40	6. Jeugdzorg
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	0	1.769	1.769	6. Jeugdzorg
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	0	41.489	41.489	6. Jeugdzorg
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	0	3.259	3.259	6. Jeugdzorg
6.791 PGB WMO	0	2.427	2.427	7. Maatschappelijke ondersteuning
6.792 PGB Jeugd	0	471	471	6. Jeugdzorg
6.811 Beschermd wonen (WMO)	602	32.826	32.224	7. Maatschappelijke ondersteuning
6.812 Maatschappelijke en vrouwenopvang (WMO)	3.753	28.293	24.540	7. Maatschappelijke ondersteuning
6.821 Jeugdbescherming	0	6.197	6.197	6. Jeugdzorg
6.822 Jeugdreclassering	0	1.220	1.220	6. Jeugdzorg
6.91 Coordinatie en Beleid WMO	0	3.793	3.793	7. Maatschappelijke ondersteuning
6.92 Coordinatie en beleid Jeugd	1.885	5.379	3.493	6. Jeugdzorg
6. Sociaal domein	**157.700**	**530.683**	**372.983**	
7.1 Volksgezondheid	5.423	17.592	12.168	4. Samenleven & voorzieningen
7.2 Riolering	25.152	21.529	-3.623	3. Leefomgeving
7.3 Afval	32.670	30.783	-1.888	3. Leefomgeving
7.4 Milieubeheer	3.789	15.067	11.278	3. Leefomgeving
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	716	1.312	595	3. Leefomgeving
7. Volksgezondheid en milieu	**67.751**	**86.282**	**18.531**	
8.1 Ruimte en leefomgeving	14.219	22.351	8.132	1. Stedelijke ontwikkeling
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	23.846	24.532	686	1. Stedelijke ontwikkeling
8.3 Wonen en bouwen	5.851	18.038	12.187	1. Stedelijke ontwikkeling
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	**43.917**	**64.921**	**21.004**	
Totaal	**1.003.408**	**1.007.566**	**4.158**	

6.5. Uiteenzetting financiële positie

Naast inzicht in de baten en lasten is het voor de raad van belang om zicht te hebben op de financiële positie van de gemeente. De financiële positie laat zien over welke bezittingen de gemeente beschikt, welke schulden en verplichtingen daar tegenover staan en hoe het eigen vermogen zich ontwikkelt.

Deze paragraaf geeft inzicht in de verwachte ontwikkeling van de balans, het eigen vermogen, de reserves, voorzieningen en de financieringspositie van de gemeente. Daarmee ontstaat niet alleen inzicht in de begroting van het komende jaar, maar ook in de financiële draagkracht en weerbaarheid van de gemeente op langere termijn.

De opgenomen prognoses zijn gebaseerd op de vastgestelde begroting, de meerjarige investeringsplanning en de huidige inzichten in de ontwikkeling van activa, schulden, reserves en voorzieningen. Het overzicht ondersteunt de raad bij het beoordelen van de financiële gezondheid en de houdbaarheid van het gemeentelijke beleid.

Geprognosticeerde balans
De geprognosticeerde balans geeft inzicht in de verwachte ontwikkeling van de bezittingen, schulden en het eigen vermogen van de gemeente. Voor de raad laat dit overzicht zien hoe investeringen, financiering, reserves en voorzieningen doorwerken in de financiële positie van de gemeente. De prognose is gebaseerd op de vastgestelde begroting, de meerjarige investeringsplanning en de verwachte ontwikkeling van activa en passiva.

De balans laat zien dat de totale waarde van de gemeentelijke bezittingen de komende jaren toeneemt. Dit is het gevolg van het hoge investeringsvolume. Daartegenover staan een toenemende financieringsbehoefte en een ontwikkeling van reserves en voorzieningen conform de vastgestelde begroting.

Activa (x 1.000 euro)	**Eind 2026**	**Eind 2027**	**Eind 2028**	**Eind 2029**	**Eind 2030**		**Passiva (x1.000 euro)**	**Eind 2026**	**Eind 2027**	**Eind 2028**	**Eind 2029**	**Eind 2030**
(Im)materiële vaste activa	567.862	683.546	760.521	793.077	762.247		Eigen vermogen	270.283	266.124	268.943	271.949	277.765
Financiële vaste activa	28.382	27.502	26.642	25.702	24.955		Voorzieningen	49.050	49.318	49.835	51.967	52.370
							Vaste schulden	211.285	193.174	190.015	206.797	223.797
Vast	**596.244**	**711.048**	**787.163**	**818.779**	**787.202**		**Vast**	**530.618**	**508.617**	**508.793**	**530.713**	553.932
Voorraden	17.333	21.097	18.845	15.195	11.436							
Vorderingen (uitzettingen)	204.458	194.077	193.358	197.298	194.911							
Liquide middelen	0	0	0	0	0		Vlottende schulden	200.418	328.975	399.263	411.579	349.977
Overlopende activa	58.909	62.284	62.924	61.372	62.193		Overlopende passiva	145.908	150.914	154.234	150.352	151.833
Vlottend	**280.700**	**277.458**	**275.127**	**273.865**	**268.540**		**Vlottend**	**346.326**	**479.889**	**553.497**	**561.931**	**501.810**
Totaal activa	**876.944**	**988.506**	**1.062.290**	**1.092.644**	**1.055.742**		**Totaal passiva**	**876.944**	**988.506**	**1.062.290**	**1.092.644**	**1.055.742**

Toelichting op individuele balansposten:

1. (Im)materiële vaste activa: Deze balanspost bestaat uit de gemeentelijke bezittingen die langdurig worden gebruikt, zoals gebouwen, infrastructuur, voertuigen en ICT-systemen. De prognose is gebaseerd op de stand volgens de meest recente jaarrekening, aangevuld met de geplande investeringen uit deze begroting en verminderd met de verwachte afschrijvingen op bestaande en nieuwe activa. Hierdoor wordt zichtbaar hoe de waarde van de gemeentelijke bezittingen zich gedurende de begrotingsperiode naar verwachting ontwikkelt.

2. Financiële vaste activa: Deze bestaan uit langlopende financiële bezittingen, zoals verstrekte leningen en deelnemingen. De prognose van deze balanspost is opgesteld op basis van de gegevens uit de leningenadministratie en de verwachte ontwikkeling van deze financiële belangen.

3. Voorraden: Deze bestaan voornamelijk uit bouwgrond in exploitatie en voorraden grond- en hulpstoffen. De prognose is gebaseerd op het Meerjaren Perspectief Grondbedrijf (MPG) en de daarin opgenomen ontwikkelingen van de grondexploitaties.

4. Vorderingen: Deze balanspost betreft bedragen die de gemeente nog van derden tegoed heeft, zoals belastingen, bijdragen en overige ontvangsten. De prognose is gebaseerd op de gemiddelde stand van de afgelopen drie jaren.

5. Liquide middelen: Deze bestaan uit de direct beschikbare geldmiddelen van de gemeente, zoals bank- en kassaldi. De omvang van deze post is afhankelijk van het saldo van alle overige activa- en passivaposten en fluctueert daardoor gedurende de begrotingsperiode.

6. Overlopende activa: Onder deze activa vallen vooruitbetaalde bedragen en nog te ontvangen inkomsten die betrekking hebben op verschillende begrotingsjaren. De prognose is gebaseerd op de gemiddelde stand van de afgelopen drie jaren.

7. Eigen vermogen: Dit bestaat uit de reserves van de gemeente en vormt een belangrijk onderdeel van de financiële weerbaarheid. De ontwikkeling van deze post is gebaseerd op de vastgestelde toevoegingen en onttrekkingen uit de reserves conform besluitvorming van de raad. Een nadere specificatie is opgenomen in de Staat van Reserves.

8. Voorzieningen: Dit zijn middelen die zijn gereserveerd voor toekomstige verplichtingen, risico’s of uitgaven waarvoor al een financiële verplichting bestaat. De prognose is gebaseerd op de verwachte stortingen en bestedingen volgens de begrotingsadministratie. De prognose in de geprognosticeerde balans wijkt met € 10.857 af van de Staat van Voorzieningen. Deze afwijking wordt veroorzaakt doordat de voorziening Negatieve GREX in de geprognosticeerde balans is opgenomen onder de voorraden. Een nadere specificatie is opgenomen in de Staat van Voorzieningen.

9. Vaste schulden: Deze bestaan uit langlopende leningen die zijn aangetrokken voor de financiering van investeringen en andere gemeentelijke activiteiten. De prognose is opgesteld op basis van de gegevens uit de leningenadministratie en de verwachte financieringsbehoefte.

10. Vlottende schulden: Deze balanspost bevat de kortlopende schulden van de gemeente, zoals crediteuren en andere verplichtingen met een looptijd korter dan één jaar. De prognose is gebaseerd op de gemiddelde stand van de afgelopen drie jaren en bevat daarnaast het saldo van de overige geprognosticeerde balansposten.

11. Overlopende passiva: Hieronder vallen vooruit ontvangen bedragen en nog te betalen verplichtingen die betrekking hebben op verschillende begrotingsjaren. De prognose is gebaseerd op de gemiddelde stand van de afgelopen drie jaren.

EMU-saldo
In het Verdrag van Maastricht is afgesproken dat het EMU-tekort van een bij de euro aangesloten land maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Het EMU-saldo wordt bepaald door een gezamenlijk saldo van het Rijk, lokale overheden en sociale fondsen. Gemeenten dienen in de begroting een raming van het eigen EMU-saldo op te nemen. De Nederlandse gemeenten mogen gezamenlijk maximaal 0,38% van het tekort veroorzaken. Dit is vastgelegd in de Wet Houdbare Overheidsfinanciën.

In de onderstaande tabel is het EMU-saldo van Enschede berekend. In de septembercirculaire 2026 zijn de individuele referentiewaarden per gemeente opgenomen. Het EMU-saldo voor 2026 blijft ruimschoots onder de referentiewaarde voor Enschede die 49,747 miljoen euro bedraagt. Dit betreft de referentiewaarde van 2026. Op het moment van opstellen van de Gemeentebegroting 2027-2030 was de referentiewaarde voor 2027 nog niet bekend.

EMU-berekening	2026	2027	2028	2029	2030
Exploitatiesaldo voor toevoegingen c.q. onttrekkingen aan reserves	13.714	-4.148	2.827	3.016	5.826
-/- Mutaties (Im)materiële vaste activa	79.533	115.684	76.975	32.556	-30.830
+/- Mutaties voorzieningen	-9.918	268	517	2.132	403
-/- Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	1.617	3.764	-2.252	-3.650	-3.759
-/- Verwacht boekwinst/verlies bij verkoop financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede afwaardering van financiële vaste activa	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo	**-77.354**	**-123.328**	**-71.379**	**-23.759**	**40.818**

Investeringen
Voor het onderdeel investeringen verwijzen naar hoofdstuk 5.9 Investeringen.

Financiering
Voor het onderdeel financiering verwijzen wij naar hoofdstuk 5.4 Financiering.

Arbeidskostengerelateerde verplichtingen
Arbeidskostengerelateerde verplichtingen hebben betrekking op toekomstige uitgaven voor personeel die voortvloeien uit bestaande arbeidsvoorwaarden. Voor de raad is inzicht hierin van belang omdat deze verplichtingen weliswaar niet altijd zichtbaar zijn op de balans, maar wel invloed hebben op de toekomstige financiële ruimte van de gemeente.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt op grond van het BBV geen voorziening gevormd. De lasten worden verwerkt in de exploitatie van het jaar waarin de uitbetaling plaatsvindt en de dekking hiervan is opgenomen in de meerjarenbegroting. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om opgebouwde verlof- en spaarverlofaanspraken. Deze aanspraken leiden normaal gesproken niet tot directe uitbetaling, tenzij medewerkers uit dienst treden. De waarde van de opgebouwde verlofsaldi bedraagt circa 7,5 miljoen euro (gemiddelde van de afgelopen vier jaar).

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen waarvan de omvang per jaar niet gelijkmatig verloopt of waarbij sprake is van een specifieke toekomstige verplichting, wordt wel een voorziening gevormd of een verplichting op de balans opgenomen. Een voorbeeld hiervan is de pensioenvoorziening.

6.6. Staat van reserves

Reserves vormen een belangrijk onderdeel van de financiële positie van de gemeente. Zij bieden ruimte om risico's op te vangen, investeringen mogelijk te maken en incidentele baten en lasten tussen jaren te verevenen. Daarnaast kunnen reserves worden ingezet om tijdelijke beleidsdoelen te financieren zonder dat hiervoor structurele middelen nodig zijn. Onderstaand overzicht toont de verwachte ontwikkeling van de reserves, inclusief de voorgenomen toevoegingen en onttrekkingen gedurende de begrotingsperiode.

Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten reserves. De algemene reserves vormen het vrij beschikbare eigen vermogen van de gemeente en dienen onder meer als buffer voor financiële risico's en tegenvallers. De bestemmingsreserves zijn gekoppeld aan een specifiek doel. Binnen deze groep wordt onderscheid gemaakt tussen:

- Egalisatiereserves: bedoeld om ongewenste schommelingen in tarieven, lasten of baten tussen jaren op te vangen.
- Reserves kapitaallasten: bedoeld om de afschrijvings- en rentelasten van investeringen te dekken.
- Overige bestemmingsreserves: middelen die door de raad zijn gereserveerd voor specifieke beleidsdoelen, projecten of investeringen.

Bedragen x 1.000 Euro	Soort reserves	Eind-stand 2026	+	-	Eind-stand 2027	Eind-stand 2028	Eind-stand 2029	Eind-stand 2030
Reserve grondbedrijf	Alg	40.887	1.470	1.492	40.865	39.844	38.452	36.762
Weerstandvermogen	Alg	75.719	11.358	23.627	63.451	55.293	48.661	45.328
Totaal - Algemene Reserves		**116.606**	**12.828**	**25.119**	**104.316**	**95.137**	**87.113**	**82.090**
Egalisatiereserve Beschermd Wonen	BR Egal	5.802	0	0	5.802	5.802	5.802	5.802
Reserve parkeren	BR Egal	2.851	0	0	2.851	2.335	1.833	1.375
Totaal - Bestemmingsreserve - Egalisatie		**8.652**	**0**	**0**	**8.652**	**8.137**	**7.635**	**7.177**
FB - Werkplekinrichting	BR Kap	2.750	605	814	2.542	2.274	2.131	1.987
Onderwijshuisvesting	BR Kap	13.377	6.334	3.661	16.050	19.308	22.873	26.989
Reserve kapitaallasten	BR Kap	2.940	1	0	2.941	2.917	2.893	2.869
Reserve kapitaallasten havens	BR Kap	30	6	0	36	42	42	42
Reserve kapitaallasten SDB	BR Kap	581	0	45	536	492	448	404
Vastgoed	BR Kap	5.294	1.816	3.714	3.397	365	-2.114	-5.402
Vervanging ICT	BR Kap	6.233	1.751	974	7.009	7.392	7.041	5.943
Totaal - Bestemmingsreserve - Kapitaallasten		**31.206**	**10.513**	**9.208**	**32.511**	**32.790**	**33.313**	**32.832**
BR Versterking gem dienstverlening	BR Ov	2.097	0	171	1.926	1.926	1.926	1.926
Dienstreserve DCW	BR Ov	189	0	27	162	135	108	81
Flankerend beleid	BR Ov	2.323	0	155	2.168	2.168	2.168	2.168
Gebiedsontwikkeling	BR Ov	2.379	5	0	2.385	2.894	2.894	2.894
Herstel opgebroken bestrating	BR Ov	256	0	0	256	256	256	256
Implementatie wetgeving informatie	BR Ov	994	1.030	1.430	594	239	269	299
Integratie AZC in de wijk	BR Ov	52	0	0	52	52	52	52
Investeringsreserve Sociaal Domein	BR Ov	143	0	340	-197	-197	-197	-197

IT - Gem.brede software	BR Ov	1.190	2.389	2.829	750	331	75	92
IT Transitiefonds	BR Ov	3.016	0	650	2.366	2.366	2.366	2.366
Nog uit te voeren werkzaamheden	BR Ov	4.922	250	495	4.676	3.736	3.486	3.486
Raadsimpulsen	BR Ov	100	0	0	100	100	100	100
Re-Integratie en Inburgering	BR Ov	100	0	100	0	0	0	0
Rekeningresultaat lopend jaar	BR Ov	161	0	0	161	161	161	161
Res Alleenverdienersprobl. Belast.	BR Ov	426	0	43	383	383	383	383
Res exploitatieresult bouwvergunning	BR Ov	0	0	0	0	0	0	0
Res Gemeentelijkesociale huisvesting	BR Ov	124	0	30	95	65	36	6
Res Maat. opvang en verslavingzorg	BR Ov	2.884	0	1.400	1.484	1.484	1.484	1.484
RES Strategische investeringsagenda	BR Ov	41.850	11.228	762	52.316	64.328	75.788	87.391
Reserve Drugsbestrijding	BR Ov	239	0	0	239	239	239	239
Reserve duurzaamheid	BR Ov	1.773	0	0	1.773	1.773	1.773	1.773
Reserve entree Muziekkwartier	BR Ov	636	83	0	719	802	802	802
Reserve herv.agenda expl.ontw.jeugd	BR Ov	6.651	0	123	6.528	6.528	6.528	6.528
Reserve Impl Wet kwaliteitsborging	BR Ov	448	0	0	448	448	448	448
Reserve Implementatie Omgevingswet	BR Ov	332	0	0	332	332	332	332
Reserve infrastructuur WSW	BR Ov	2.524	823	11	3.336	4.123	4.934	5.772
Reserve Loon- en prijscompensatie	BR Ov	4.580	0	0	4.580	4.580	4.580	4.580
Reserve mobiliteit	BR Ov	18.600	1.727	500	19.827	20.462	19.949	19.510
Reserve Monumentenbeleid	BR Ov	67	0	0	67	67	67	67
Reserve Muziekfonds	BR Ov	21	0	0	21	21	21	21
Reserve Noodfonds	BR Ov	237	0	24	213	213	213	213
Reserve regionaal onderwijsbeleid	BR Ov	1.448	0	0	1.448	1.448	1.448	1.448
Reserve regionale arbeidsmarkt	BR Ov	5.369	116	0	5.485	5.676	5.676	5.676
Reserve stadsverfraaiing	BR Ov	265	0	0	265	265	265	265
Reserve Stim.fonds Binnenstad E'de	BR Ov	253	0	0	253	253	253	253
Reserve TOZO	BR Ov	282	0	28	254	254	254	254
Reserve Vroegsignalering	BR Ov	1.438	0	215	1.223	1.008	793	578
Reserve Vrouwenopvang	BR Ov	4.332	0	1.159	3.173	3.173	3.173	3.173
Reserve wijkbudgetten	BR Ov	428	0	0	428	428	428	428
Reserve Woonoverlast	BR Ov	192	0	174	18	18	18	18
ResHersteloperatie Toeslagenaffaire	BR Ov	497	0	160	337	337	337	337
Totaal - Bestemmingsreserve - Overige		**113.818**	**17.653**	**10.826**	**120.645**	**132.878**	**143.888**	**155.666**
Eigen vermogen		**270.283**	**40.994**	**45.152**	**266.124**	**268.943**	**271.949**	**277.765**

+ = storting en - = onttrekking, Alg=algemeen, Egal=egalisatie, Kap=kapitaal, Ov=overig

6.7. Staat van voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen, risico's of toekomstige uitgaven waarvan de omvang en/of het tijdstip voldoende betrouwbaar kunnen worden ingeschat. Anders dan reserves zijn voorzieningen niet vrij besteedbaar, zij zijn gekoppeld aan een specifiek doel of een bestaande verplichting.

Voor de raad geeft de staat van voorzieningen inzicht in de toekomstige financiële verplichtingen waarvoor middelen zijn gereserveerd en de ontwikkeling daarvan in de komende jaren. Daarmee biedt het overzicht inzicht in de mate waarin toekomstige lasten al financieel zijn afgedekt en welke ontwikkelingen van invloed zijn op de financiële positie van de gemeente.

Onderstaand overzicht toont de verwachte ontwikkeling van de voorzieningen, inclusief de toevoegingen, onttrekkingen en de geraamde stand gedurende de begrotingsperiode.

Staat van voorziening (x1.000 Euro)		2026 Eind	2027 +	2027 -	2027 Eind	2028 Eind	2029 Eind	2030 Eind
Verliesvoorziening Particulier GREX	Verpl	883	0	0	883	883	883	883
Verliesvrz GREX negatieve balanswrde	Verpl	10.857	0	0	10.857	10.857	10.857	10.857
Voorz DCW	Verpl	2.169	0	0	2.169	2.169	2.169	2.169
Voorz Grondwatermonitoring	Verpl	450	0	0	450	450	450	450
Voorziening ADT	Verpl	13.051	0	0	13.051	13.051	13.051	13.051
Voorziening Claims	Verpl	800	0	0	800	800	800	800
Vrz. oud wethouders (pensioen)	Verpl	9.354	485	300	9.539	9.724	9.909	10.094
Vrz. personeel	Verpl	3.514	270	132	3.653	3.791	3.930	4.068
01. Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico s		**41.079**	**755**	**432**	**41.402**	**41.726**	**42.049**	**42.372**
FB VRZ. Onderhoud	Egal	1.829	257	226	1.860	1.934	2.063	1.502
Onderhoud havens	Egal	1.913	176	3	2.086	2.326	2.590	2.854
Onderhoud parkeergarages	Egal	3.425	863	1.026	3.262	3.437	2.318	1.002
Vastgoed	Egal	2.428	9.099	10.101	1.425	3.061	6.744	9.145
Voorziening Riolering	Egal	2.008	1.065	0	3.074	3.643	3.444	3.686
Vz gr onderh infrastruct kunstwerken	Egal	410	67	0	477	477	477	477
02. Voorziening ter egalisatie van de kosten		**12.014**	**11.527**	**11.357**	**12.184**	**14.878**	**17.636**	**18.666**
Voorziening Afvalstoffen	Verv	6.664	0	226	6.439	3.939	2.989	2.039
Voorziening duurzame mobiliteit	Verv	150	0	0	150	150	150	150
Voorziening vervanging Riolering	Verv	0	8.685	8.685	0	0	0	0
03. Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen		**6.814**	**8.685**	**8.911**	**6.589**	**4.089**	**3.139**	**2.189**
Totaal voorzieningen		**59.907**	**20.967**	**20.699**	**60.175**	**60.692**	**62.824**	**63.227**

+ = storting en - = onttrekking. Verpl = Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's, Egal = Voorziening ter egalisatie van kosten, Verv = Voorziening voor bijdrage aan toekomstige vervangingsinvesteringen.

7. Bijlagen

7.1. Definities en bronnen strategisch indicatoren

Indicator	Toelichting	Bron
1. Reistijd invalswegen	Index van reistijden op belangrijke invalswegen van en naar Enschede.	NDW (Nationaal Dataportaal Wegverkeer) / jaarlijks
2. Banen in Enschede	Ontwikkeling van het totaal aantal banen in Enschede.	BIRO / jaarlijks
3. Banen op topwerklocaties	Totaal aantal banen op Kennispark, Binnenstad/Stadscampus en Technology Base.	BIRO / jaarlijks
4. Netto toegevoegde woningen	Nieuwbouw en transformatie minus sloop.	CBS / jaarlijks
5. Tevredenheid inwoners met de buurt	Waarderingscijfer van inwoners voor hun woonbuurt.	Waarstaatjegemeente.nl (burgerpeiling)/ jaarlijks
6. Misdrijven	Aantal misdrijven per 10.000 inwoners.	Waarstaatjegemeente.nl (openbare orde en veiligheid)/ jaarlijks
7. Weekbezoekers binnenstad	Gemiddeld aantal bezoekers van de binnenstad tijdens winkeltijden.	Locatus / jaarlijks
8. Bezoekers culturele instellingen	Aantal betalende bezoekers van Wilminktheater, Metropool, Concordia, Museumfabriek en Rijksmuseum.	Ticketverkoop instellingen / jaarlijks
9. Leegstand binnenstad	Aandeel leegstaande winkel- en bedrijfspanden in de binnenstad.	Locatus / jaarlijks
10. CO2-uitstoot	Totale CO2-uitstoot (kton) in sectoren elektriciteit, gebouwde omgeving, industrie, landbouw, landgebruik en mobiliteit.	Berenschot (o.b.v. CBS en Klimaat- en Energieverkenning) / jaarlijks (vertraging van twee jaar)
11. Woningvoorraad met slecht energielabel (D t/m G)	Aantal woningen met een slecht geregistreerd energielabel (D t/m G) binnen de woningvoorraad.	RVO / jaarlijks
12. Woningen duurzaam verwarmd	Percentage woningen met duurzame hoofdverwarmingsinstallatie (elektriciteit of warmtenet) binnen de woningvoorraad.	CBS / jaarlijks
13. Herinrichtingsprojecten gestegen klimaatlabel	Percentage projecten dat minimaal één klimaatlabel is verbeterd.	Gemeente Enschede / jaarlijks
14. Locaties maatregelen wateroverlast	Percentage urgente locaties waar maatregelen tegen wateroverlast zijn getroffen.	Gemeente Enschede / jaarlijks
15. Groen-indicator	Indicator voor groen wordt landelijk ontwikkeld.	n.n.b.
16. Groene dooradering	Toename van groene landschapselementen die leefgebieden met elkaar verbinden.	Landschapselementenregister / jaarlijks

17. Blauwe dooradering & retentie	Toename van water- en retentie-elementen die bijdragen aan biodiversiteit en waterbeheer.	Landschapselementenregister / jaarlijks
18. Plannen agrariërs en landgoederen	Aantal en omvang van toekomstplannen die bijdragen aan toekomstbestendig buitengebied.	Gemeente Enschede / jaarlijks
19. Huishoudens onder inkomensgrens	Percentage huishoudens met een inkomen onder 120% van het wettelijk sociaal minimum.	CBS / jaarlijks
20. Jeugd (0-18) in armoede	Percentage kinderen in huishoudens met een inkomen onder 120% wettelijk sociaal minimum.	CBS + eigen bewerking / jaarlijks
21. Huishoudens met problematische schulden	Percentage huishoudens met geregistreerde problematische schulden.	CBS / jaarlijks
22. Kinderen groep 3 zonder achterstand	Indicator voor een goede start van de schoolloopbaan; operationalisering volgt nog.	Nog te bepalen
23. Nieuwe voortijdige schoolverlaters	Het aandeel jongeren zonder startkwalificatie dat het VO of MBO verlaat en op 1 oktober van het daaropvolgende schooljaar niet opnieuw staat ingeschreven in een opleiding, uitgedrukt als percentage van alle jongeren zonder startkwalificatie die op 1 oktober van het schooljaar in het VO of MBO staan ingeschreven.	Kennispunt Twente / jaarlijks
24. Jeugd met geïndiceerde jeugdhulp	Percentage jeugdigen (0-17 jaar) dat gespecialiseerde jeugdhulp ontvangt.	Rapportage OJOZ / jaarlijks
25. Omgang in de buurt	Percentage inwoners dat positief oordeelt over onderling vertrouwen en saamhorigheid in de buurt.	Burgerpeiling / jaarlijks
26. Levensverwachting	Verwachte leeftijd (in jaren) die een pasgeborene zal bereiken.	Dashboard Gezondheid Enschede / jaarlijks
27. Zorgkosten per inwoner	Gemiddelde zorgkosten per inwoner van Enschede.	CBS / jaarlijks
28. Betrouwbaarheid van de gemeente Enschede	Geeft weer hoe betrouwbaar inwoners het handelen van de gemeente ervaren.	Kennispunt / jaarlijks
29. Digitale toegankelijkheid	Geeft weer hoe digitaal toegankelijk de gemeentelijke websites zijn.	Dienstverlening Gemeente / jaarlijks
30. Reactietijd kanalen	Geeft inzicht in reactietijden en beschikbaarheid van telefoon, e-mail, post, website en contactverzoeken ten opzichte van servicenormen.	Dienstverlening Gemeente / jaarlijks

7.2. Wettelijk verplichte indicatoren

In hoofdstuk 2 zijn de strategische indicatoren uit het strategiewiel opgenomen. Daarmee sturen we op de lange termijn ontwikkeling van de stad. Naast deze indicatoren zijn gemeenten op grond van het Besluit begroting en verantwoording (BBV) verplicht om een

vaste set indicatoren op te nemen in de begroting. Deze wettelijk voorgeschreven indicatoren geven inzicht in de prestaties van de gemeente op verschillende beleidsvelden en zorgen voor onderlinge vergelijkbaarheid tussen gemeenten. De indicatoren zijn landelijk uniform vastgesteld en gebaseerd op openbare bronnen. Hierdoor kunnen de uitkomsten worden vergeleken met andere gemeenten, onder andere via Waarstaatjegemeente.nl. De indicatoren hebben primair een signalerende en vergelijkende functie en vullen daarmee de sturingsinformatie uit het strategiewiel aan.

Wettelijke indicatoren	Jaar	Score	Bron
Beleidsveld 0. Bestuur en ondersteuning			
1. Formatie (fte per 1.000 inwoners)	2027	10,2	Eigen gegevens
2. Bezetting (fte per 1,000 inwoners)	2026	10,6	Eigen gegevens
3. Apparaatskosten (euro per inwoner)	2027	1.111	Eigen begroting
4. Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	2027	4,4	Eigen begroting
5. Overhead (% van totale lasten)	2027	8,2	Eigen begroting
Beleidsveld 1. Veiligheid			
6. Verwijzingen Halt (# per 10.000 jongeren)	2025	120	Bureau Halt
7. Winkeldiefstallen (# per 1.000 inwoners)	2025	3,1	CBS
8. Geweldsmisdrijven (# per 1.000 inwoners)	2025	4,9	CBS
9. Diefstallen uit woning (# per 1.000 inwoners)	2025	1,7	CBS
10. Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) (# per 1.000 inwoners)	2025	7,2	CBS
Beleidsveld 3. Economie			
11. Functiemenging (%)	2025	55,4	LISA
12. Vestigingen (van bedrijven) (# per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar)	2025	151,2	LISA
Beleidsveld 4. Onderwijs			
13. Absoluut verzuim (# per 1.000 inwoners 5-18 jaar)	2024	15,3	DUO/Ingrado
14. Relatief verzuim (# per 1.000 inwoners 5-18 jaar)	2024	20	DUO/Ingrado
15. Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers) (% deelnemers 12 - 23 jaar aan het VO en MBO onderwijs)	2024	2,7	DUO/Ingrado
Beleidsveld 5. Sport, cultuur en recreatie			
16. Niet-sporters (%)	2024	40,2	Gezondheidsmonitor volwassenen en ouderen (GGD, CBS, RIVM)
Beleidsveld 6. Sociaal domein			
17. Banen (# per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 74 jaar)	2025	877,7	LISA

18. Jongeren met een delict voor de rechter (% 12- t/m 21-jarigen)	2023	1	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
19. Kinderen in uitkeringsgezin (% kinderen tot 18 jaar)	2024	9	CBS
20. Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking)	2025	70	CBS
21. Werkloze jongeren (%16 t/m 22 jarigen)	2024	2	CBS
22. Personen met een bijstandsuitkering (# per 10.000 inwoners)	2025	493,5	CBS
23. Lopende re-integratievoorzieningen (# per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar)	2025	219,2	CBS
24. Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	2025	15,3	CBS
25. Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	2025	1,7	CBS
26. Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren 12 tot 23 jaar)	2025	0,6	CBS
27. Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (# per 10.000 inwoners)	2025	1.040	CBS
Beleidsveld 7. Volksgezondheid en milieu			
28. Omvang huishoudelijk restafval (Kg/inwoner)	2024	93,6	CBS
29. Hernieuwbare elektriciteit (%)	2024	23,3	RWS
Beleidsveld 8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing			
30. Gemiddelde WOZ waarde (x1.000 euro)	2025	301	CBS
31. Nieuw gebouwde woningen (# per 1.000 woningen)	2024	8,4	BAG
32. Demografische druk (%)	2025	63,0%	CBS
33. Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (euro)	2025	1.033	COELO
34. Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (euro)	2025	1.061	COELO

7.3. Sustainable development goals

Een einde aan extreme armoede, ongelijkheid, onrecht en klimaatverandering. Dat is de kern van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's). De lidstaten van de Verenigde Naties (VN) hebben deze ontwikkelingsagenda voor 2015 - 2030 vastgesteld. Deze bestaat uit 17 doelen

1. Uitbannen van alle vormen van (extreme) armoede
2. Einde aan honger, zorgen voor voedselzekerheid en duurzame landbouw
3. Gezondheidszorg voor iedereen
4. Inclusief, gelijkwaardig en kwalitatief onderwijs voor iedereen
5. Gelijke rechten voor mannen en vrouwen en empowerment van vrouwen en meisjes
6. Schoon water en sanitaire voorzieningen voor iedereen
7. Toegang tot betaalbare en duurzame energie voor iedereen

8. Inclusieve, economische groei, werkgelegenheid en fatsoenlijk werk voor iedereen
9. Infrastructuur voor duurzame industrialisatie
10. Verminderen ongelijkheid binnen en tussen landen
11. Maak steden veilig, veerkrachtig en duurzaam
12. Duurzame consumptie en productie
13. Aanpak klimaatverandering
14. Beschermen en duurzaam gebruik van de oceanen en zeeën
15. Beschermen van ecosystemen, bossen en biodiversiteit
16. Bevorderen van veiligheid, publieke diensten en recht voor iedereen
17. Versterken van het mondiaal partnerschap om doelen te bereiken

De Sustainable Development Goals (SDG's) gebruiken we als referentiekader, maar niet als kapstok voor de begroting. De SDG's zijn generiek en gericht op mondiale opgaven, terwijl de begroting stuurt op de ambities en opgaven van Enschede. Daarom is ons strategiewiel leidend. Dit wiel omvat wel alle dimensies van SDG's (sociaal, economisch en ecologisch) en sluit daarmee aan op de kern ervan. Zo dragen we bij aan mondiale doelen, zonder dat deze leidend worden in onze sturingsstructuur. Hieronder is de relatie inzichtelijk gemaakt.

7.4. Afkortingenlijst

Afkortingen	Definitie
Accres	Het Rijk heeft de hoogte van het gemeentefonds gekoppeld aan de hoogte van de uitgaven van het Rijk. De jaarlijkse groei of daling die volgt uit deze koppeling, noemen we het accres
AD middelen budget Algemene Bijstand LO	Algemene dienst middelen ingezet voor de algemene bijstand, onderdeel levensonderhoud.
ALV	Algemene Ledenvergadering
AOW	Algemene Ouderdomswet (basispensioen)
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
Belastingdruk	Het percentage dat aangeeft hoeveel van ons inkomen we aan belasting betalen
BNG Bank	Bank Nederlandse Gemeente
BOB	Begroting en organisatie in balans', een traject om de balans te herstellen vanwege toenemen- de werk- en financiële druk op de organisatie.
BOSS	Sociaal Economische Structuurversterking Twente
BRP	Bruto regionaal product
BTW	Belasting over Toegevoegde Waarde, ook wel omzetbelasting genoemd
BTW-compensatiefonds	Wanneer gemeenten taken door anderen laten doen, betalen ze daar BTW over. Daardoor zouden gemeenten ervoor kunnen kiezen taken alleen maar zelf te doen, en niet door anderen. Om dat te voorkomen, kunnen gemeenten die BTW soms terugkrijgen. Dat heeft het Rijk geregeld in het BTW-compensatiefonds
BUIG	Bundeling uitkeringen inkomens gerechtigden
CAO gemeenten	Collectieve Arbeidsovereenkomst voor gemeenten
CBS	Centraal Bureau Statistiek
Centraal Economisch Plan	De jaarlijkse publicatie van het Centraal Planbureau. Daarin staan schattingen en analyses over de economie. De regering gebruikt deze voor het maken van haar economisch beleid.
CEP	Centraal Economisch Plan
CIO	Chief Information Officer
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPB	Centraal Planbureau
DCW	Deze Combinatie Werkt (Sociale werkvoorziening Enschede)
Dekkingsmaatregelen	Maatregelen die de gemeente neemt om de uitgaven te kunnen betalen
Dienstverleningsplatform Podium D	Nieuwe/beoogde digitale dienstverleningssoftware
Dimpact	Samenwerkende gemeenten voor softwareontwikkeling
DPIA	Data Protection Impact Assessment
Egalisatiereserve	Een reserve die je maakt om toekomstige kosten uit te kunnen betalen; zo spreid je de kosten over meerdere jaren
Egalisatiereserve loon-prijs	Reserve specifiek om fluctuaties in de kostenontwikkeling van lonen en prijzen op te kunnen vangen

EMU-Saldo	Alle jaarlijkse kosten van kapitaalgoederen die terug te vinden zijn op de begroting. Daarbij gaat het om afschrijvingen, rentekosten, onderhoudskosten, kosten om risico's te dekken en overheadkosten.
E-Suite	Oude digitale dienstverleningssoftware
EU	De Europese Unie
F&O	Programma Financiën en Ondersteuning
fte	Full time equivalent= 1 voltijds formatieplaats (36-urige week)
GALA	Gezond en Actief Leven Akkoord
GBTwente	Gemeentelijk belastingkantoor Twente
GGD	Gemeentelijke gezondheidsdienst
GFT	Groente-, Fruit- en Tuinafval
GR	Gemeenschappelijke Regeling
Groenambitieplan	Hierin staan de plannen van de gemeente voor natuurbehoud en biodiversiteit
HBO	Hoger beroepsonderwijs
H&S	Huisvesting & Services
I/S	Incidenteel- dan wel Structureel budget
Inclusiviteit	Bij inclusiviteit gaat het om een samenleving waarin alle individuen zich gewaardeerd, gerespecteerd en ondersteund voelen, ongeacht hun achtergrond of persoonlijke kenmerken.
IOAZ	Wet Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
IIT	Individuele Inkomenstoeslag
IT Platform Twente	Informatie Technologie Platform Twente
Kapitaallasten	Kosten die je maakt voor gebouwen, terreinen, apparatuur, meubels enz.: rente, afschrijvingskosten, onderhoud
Leges	Kosten die de gemeente rekent voor bijvoorbeeld het verlenen van een vergunning of het afgeven van een paspoort
LISA	Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen
LKS	Loonkostensubsidie
LPO	Loon- en prijsontwikkeling
LTA	Landelijk Transitiearrangement
Mei- en septembercirculaire	Het Rijk informeert gemeenten met zogenaamde circulaires over de omvang en verdeling van het gemeentefonds. Dat doet zij meestal in mei en september
MO	Maatschappelijke opvang
MST	Medisch Spectrum Twente
NDW NIS	Nationaal Dataportaal Wegverkeer Netwerk- en informatiesystemen
Novel-T	Samenwerkingsverband bestaande uit vijf oprichters: Twente Board, UT, Saxion, provincie Overijssel en gemeente Enschede.
Onderuitputting	Hiervan is sprake als budget niet geheel besteed is en er budget over is.
Opschalingskorting	De korting op het gemeentefonds, omdat gemeenten door het werken op grotere schaal (bijv. door fusies) goedkoper zou kunnen werken
OV	Openbaar Vervoer

OZJT	Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente
OZB	Onroerende Zaak Belastingen
P&C	Planning & Control, aanduiding van de cyclus van begroten tot verantwoorden in de gemeente.
PFAS	Poly- en perfluoralkylstoffen
Precariobelasting	Een precariobelasting kan de gemeente heffen voor het plaatsen van voorwerpen onder, op of boven openbare gemeentegrond; voorbeelden zijn: pijpleidingen (onder), caféterras (op) en uithangborden (boven)
Ravijn	Door Rijksbezuinigingen ontstaat een fors gat in de gemeentebegroting vanaf 2026, ook wel ravijnjaar genoemd
RES Twente	Regionale Energiestrategie
Retributies	Een betaling aan de overheid voor een verleende dienst
RIEC	Regionaal Informatie- en expertise centrum
RMC	Retail Management Center
Rutte-IV	Hiermee wordt het vierde kabinet van premier Rutte bedoeld.
S&B	Programma Samenleving en Bestuur
SES	Stichting Enschedese Speeltuinen
SDG	Sustainable Development Goals
SHE	Spoorzone Hengelo – Enschede: Ontwikkelgebied langs het spoor van Hengelo en Enschede
SPUK	Specifieke Uitkering van het Rijk naar gemeenten, veelal voorzien van bestedings- en verantwoordingsvereisten
Stelpost	Een stelpost is een boekhoudkundig begrip. Een stelpost wordt opgenomen in een begroting als de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.
SSD	Solid State Disk (registratiesysteem afd. Werk & Inkomen)
SW en Nieuw beschut	Sociale werkvoorziening en nieuw beschut: het gehele stelsel sociale werkvoorzieningsschap van voor (SW) en na (Nieuw beschut) de decentralisaties in 2015 (participatiewet)
t+4	Aanduiding voor het lopende jaar t (2024) en de daaropvolgende jaren 2025 t/m 2028
Tariefparameters	Verschillende elementen die samen de prijs van een product bepalen
Treasury	Het beheren van het geld van een onderneming of organisatie
UT	Universiteit Twente
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VO	Vrouwenopvang (afkorting wordt ook gebruikt voor Voortgezet Onderwijs)
VNG	Vereniging van Nederlandse gemeenten
VRT	Veiligheidsregio Twente
VTT	Veilig Thuis Twente
Warmtetransitie	De overgang van aardgas naar duurzame alternatieven voor koken en het verwarmen van woningen en kraanwater

Weerstandsvermogen	Het vermogen om in te kunnen springen op calamiteiten etc. (via vrije buffers zoals reserves). Bepaald door buffers versus risico's, aangeduid in weerstandsratio (vuistregel: 1 = voldoende)
WeK	Water- en Klimaatadaptatieplan
WGS	Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening
WKB	Wet Kwaliteitsborging
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WMEBV	Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer
WO	Wetenschappelijk Onderwijs
WOO	Wet Open Overheid
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WOZ-waarde	Waarde van een pand volgens de wet Waardering Onroerende Zaken, deze waarde wordt gehanteerd voor de diverse belastingen (OZB, inkomsten-, erfbelasting,…)